

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

SOSYAL BİLGİLER

DERS KİTABI

5

Yazarlar

Ömer Faruk EVİRGEN

Jülide ÖZKAN

Suna ÖZTÜRK

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 7218
DERS KİTAPLARI DİZİSİ: 1857

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Prof. Dr. Süleyman ELMACI
Doç. Dr. Adnan ALTUN
Dr. Öğr. Üyesi Adem BELDAĞ

Dil Uzmanı

Erkan ŞAHİN

Görsel Tasarım

Hakan Ergün YURTTAŞ

ISBN 978-975-11-5274-9

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 24.06.2019 gün ve 15 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

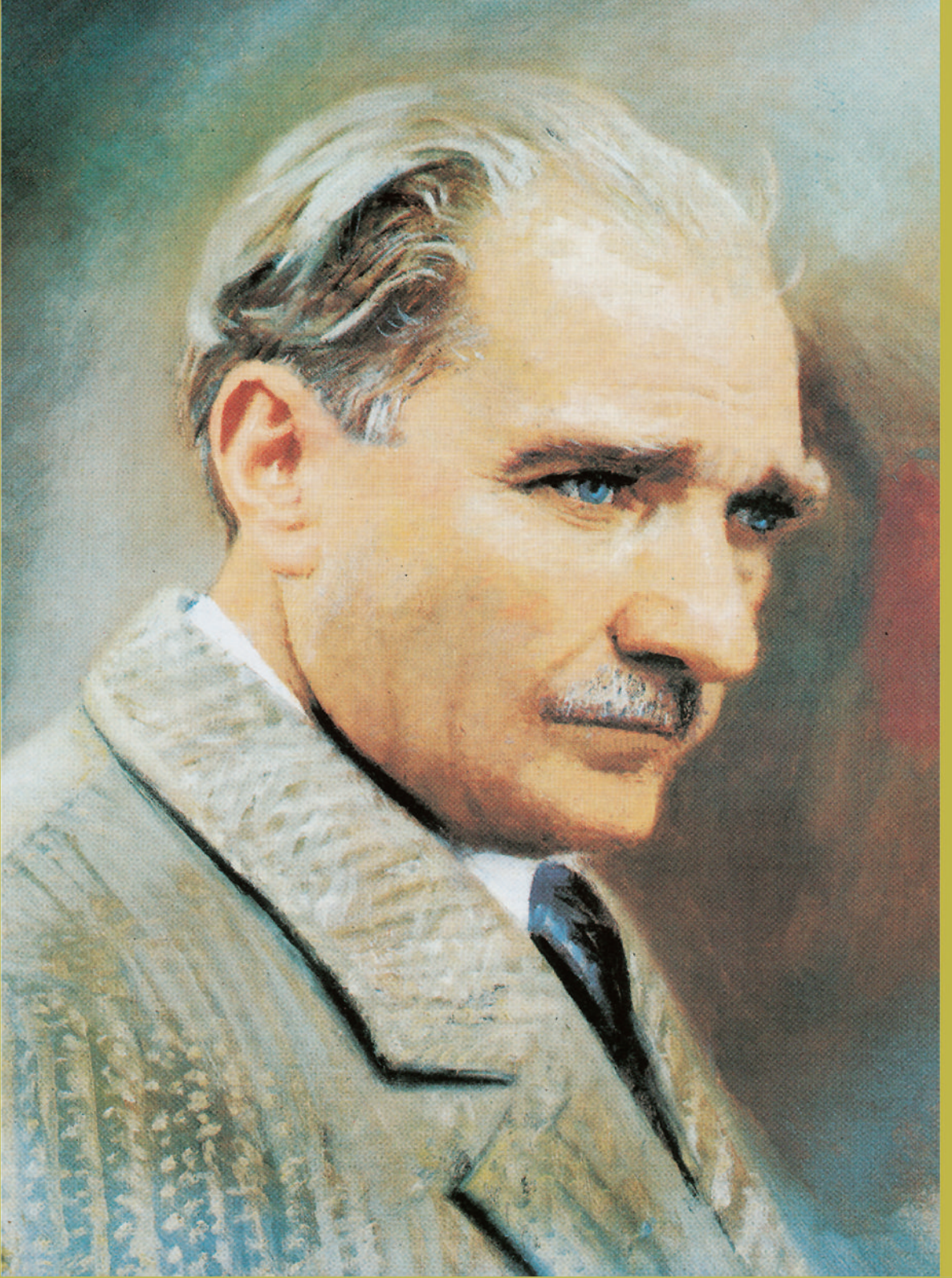
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KİTABIMIZI TANIYALIM

Her konunun başında ilginizi çekecek sorulara ve etkinliklere yer verilmiştir.

Öğrendiklerinizi pekiştirecek veya uygulamanızı sağlayacak etkinliklerin yer aldığı bölümdür.

Konuyla ilgili gazete, Genel Ağ ve dergi haberleri bu bölümde yer alır.

Sizleri gülümsetirken düşündürecek karikatürlere yer verilmiştir.

Öğrendiklerinizle ilgili daha ayrıntılı bilgilere ulaşabileceğiniz kaynaklara yer verilmiştir.

Konu içinde cevaplamanız için sorular yer alır.

Farklı görüşleri dile getirebileceğiniz ve sınıfta tartışabileceğiniz sorular bu bölümdedir.

Bu bölümde ilginç bilgiler yer almaktadır.

Hikâye, masal, şiir gibi içerikler bu bölümde yer almaktadır.

NELER ÖĞRENDİK? Öğrendiklerinizin kısa bir özeti yer almaktadır.

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM Her bölümün sonunda kendinizi değerlendirebileceğiniz sorular bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

10

1. TOPLUM İÇİNDE BEN

- 12 Öğrendiklerimi Uyguluyorum
- 14 Olaylar ve Sonuçları
- 18 Haklarımı ve Sorumluluklarımı Biliyorum
- 23 Çocuk Hakları Her Yerde
- 31 Neler Öğrendik?
- 32 Kendimi Değerlendiriyorum

34

2. ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

- 36 Tarihe Yolculuk
- 45 Güzel Ülkem
- 50 Kültürel Özelliklerimiz
- 57 Geçmişten Günümüze
- 61 Neler Öğrendik?
- 62 Kendimi Değerlendiriyorum

64

3. YAŞADIĞIMIZ YER

- 66 Haritayı Tanıyorum
- 70 İklim ve Yaşamım
- 76 Nerede Yaşanır?
- 81 Afetler ve Çevre Sorunları
- 86 Afetlerin İnsan Üzerinde Etkileri
- 89 Neler Öğrendik?
- 90 Kendimi Değerlendiriyorum

92

4. TEKNOLOJİ VE YAŞAM

- 94 Teknoloji ve Toplum
- 98 Doğru Bilgiye Nasıl Ulaşırım?
- 102 Genel Ağ'ı Nasıl Kullanmalıyım?
- 106 Bilim İnsanları ve Ortak Özellikleri
- 110 Araştırma Yapıyorum
- 113 Neler Öğrendik?
- 114 Kendimi Değerlendiriyorum

116

5. ÜRETİMDEN TÜKETİME

- 118 Yaşadığım Yerdeki Ekonomik Faaliyetler
- 123 Çevremdeki Meslekler
- 127 Ekonomi ve Yaşam
- 130 Üretim Serüveni
- 135 Ekonomi İçin Yeni Fikirler
- 141 Haklarımı Kullanıyorum
- 145 Neler Öğrendik?
- 146 Kendimi Değerlendiriyorum

148

6. TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

- 150 Halka Hizmet Edenler
- 155 Yaşadığım Yer ve Yönetimi
- 159 Katılım Hakkı ve Düşünce Özgürlüğü
- 162 Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz
- 165 Neler Öğrendik?
- 166 Kendimi Değerlendiriyorum

168

7. KÜRESEL ETKİLEŞİM

- 170 Yaşadığım Yerin Ekonomiye Katkısı
- 174 Ticaret ve Teknoloji
- 177 Turizm Ön Yargıları Değiştiriyor
- 180 İnsanlığın Ortak Mirası
- 186 Neler Öğrendik?
- 187 Kendimi Değerlendiriyorum

- 189 Kronoloji
- 190 Sözlük
- 193 Cevap Anahtarı
- 195 Kaynakça
- 202 Türkiye Haritası
- 203 Türk Dünyası Haritası

Ünite kapak görseli 1

1. TOPLUM İÇİNDE BEN

KONULAR

- ÖĞRENDİKLERİMİ UYGULUYORUM
- OLAYLAR VE SONUÇLARI
- HAKLARIMI VE SORUMLULUKLARIMI BİLİYORUM
- ÇOCUK HAKLARI HER YERDE

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olmanız için Sosyal Bilgiler dersinin sizlere katkılarını fark edeceksiniz.

Olayların çok sayıda etkisi olabileceğini fark edeceksiniz.

Sosyal gruptaki rollerinizi, haklarınızı ve sorumluluklarınızı tanıyacaksınız.

Çocuk haklarından nasıl yararlandığınızı fark edeceksiniz.

Çocuk haklarının ihlal edildiği durumlara örnekler verebileceksiniz.

ÖĞRENDİKLERİMİ UYGULUYORUM

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metnin altındaki soruyu cevaplayınız.

Burunları sızlatan, dayanılması her geçen gün biraz daha zorlaşan çöp kokusu gittikçe şiddetini arttırıyordu. Her bir binanın önünde, küçük bir tepeli andıran çöp birikintileri, mahalleye gözdağı veriyordu...

Öyle ki hemen hemen her evden belediyeye şikâyet telefonları yağmış ancak bir türlü istenilen cevap alınamamıştı.

Zehra da belediyeye şikâyet telefonu açan bu ailelerden birinin kızıydı. Derslerinde başarılı, sosyal yönü çok güçlü olan Zehra aynı zamanda da çevresinde yaşanan olaylara karşı son derece duyarlı bir çocuktü. Mahallede yaşanan çöp sıkıntısını da yakından takip ediyor, gelişmeleri ilgiyle izliyordu. Zehra tüm aile fertlerinin ve misafirlige gelen komşularının veyansınlarını da pürdikkat dinliyordu. Zehra çekingen bir o kadar da kendinden emin hâliyle söze başladı:

“Ben ne yapmamız gerektiğini biliyorum. Belediyeye dilekçe yazmamız lazım. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmiştik. Bir sorun yaşadığımızda hakkımızı dilekçe ile aramalıyız. Özellikle resmî kurumlara tüm dilek ve şikâyetler dilekçe aracılığıyla iletilir. Sözlü başvurular bir anlam ifade etmez. Derdimizi yazıyla anlatmalıyız”.

Ardından komşuları Hamdi Bey söze karıştı:

“Kim bizim dilekçemizi ciddiye alsın?”

Ancak Zehra pes edeceğe benzemiyordu. Cesaretini toplayarak tekrar söze başladı.

“Hayır, yanlış düşünöyorsunuz. Dilekçeyle başvuru kurumu, otuz gün içinde dilekçe sahiplerine olumlu ya da olumsuz bir cevap vermesi gerekiyor. Aksi takdirde bu sefer de dilekçemize cevap verilmediğine dair bu kurumu gerekli mercilere şikâyet etme hakkımız doğuyor. Ancak bir şeye dikkat etmemiz gerek. O da hepimiz ayrı ayrı dilekçe yazmalıyız. Hep beraber yani topluca tek bir dilekçe yazarsak dilekçemiz kabul olmaz. Kısacası herkes şikâyetini ayrı ayrı dilekçelerle dile getirmeli”.

Bu açıklamalar üzerine odada bulunanlar “doğru aslında” diyerek Zehra’yı onayladılar.

Ardından hepsi dilekçesini belediyeye ulaştırdı.

Aradan iki gün geçmişti ki dilekçeyle belediyeye başvuran ailelere birer resmî evrak geldi. Bu evrakta çeşitli sebeplerle çöplerin toplanamadığı, bu ihmalden ötürü özür dilendiği ve sorunun en kısa zamanda halledileceği yazıyordu. Bu gelişmeden sonra herkes rahat bir nefes almış, yüzlerde memnuniyet belirmişti.

Çok geçmeden özlenen çöp arabalarının sesi duyulmuş ve mahallede hummalı bir çalışma başlamıştı. Herkes evinin penceresine, balkonuna koşup sevinçle mahallelerinin tekrar eski temiz görüntüsüne kavuşmasını seyrediyordu.

Zehra ise okul sıralarında öğrenilen bilgilerin hiç de gereksiz olmadığını, aksine hayatın akışı içinde bir yerlerde imdadımıza yetiştiğini aklından geçiriyordu.

Selçuk Besir Demir, Hamza Akengin, *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, s.40-41

Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiği bilgilerin vatandaş olarak Zehra'ya ne tür katkıları olmuştur? Yazınız.

Görsel 1.2

Sosyal Bilgiler dersinde yaşamımıza yön veren bazı değer ve beceriler kazanırız. Doğru karar vermek, sorunları çözerken kendimizi karşımadaki kişilerin yerine koymak bunlardan bazılarıdır. Hem tarihimizi hem de ülkemizle birlikte dünyadaki kültürleri tanıma fırsatı da buluruz. Hem ülkemizde hem de farklı ülkelerde yaşamış önemli insanların yaptıklarından haberdar oluruz.

Görsel 1.3

Kültürümüzün, tarihimizin öğrenilmesi ulusal bilinci-mizi geliştirir. Kültürel mirası koruma konusunda da duyarlı olmamızı sağlar.

Görsel 1.4

Yaşadığımız çevreyi, ülkemizi ve dünyayı daha iyi tanırız. Benzer ve farklı özelliklerimizin farkında oluruz. Çevremize karşı duyarlı oluruz. Ülkemiz ve dünyayı ilgilendiren konularda fikirler üretebilir ve daha duyarlı oluruz. Ayrıca demokratik yaşam tarzını, hak ve sorumluluklarımızı bilmemiz iyi bir vatandaş olmamızı sağlar.

Görsel 1.5

İnsana saygılı olmanın toplumsal ilişkilerdeki önemini fark ederiz. İnsan hakları, ulusal egemenlik ve demokrasi gibi kavramlarla tanışırız. Yaşamımızı demokratik kurallar çerçevesinde düzenlemeyi öğreniriz. Çevremizdeki tarihî eserlerin ve doğal varlıkların farkına varırız. Bunları koruma ve yaşatma konusunda bilinçli bireyler oluruz.

Sıra Sizde

Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerinizin size ne gibi faydaları oldu? Örnekler veriniz.

OLAYLAR VE SONUÇLARI

Aşağıdaki metni okuyarak yandaki soruları cevaplayınız.

“Sizlere bir zamanlar yaşadığımız yerdeki hayatı ve bu hayatın nasıl değiştiğini anlatmak istiyorum. Köyümüz küçük bir göl kenarında yer alıyordu. Bu göl köyümüze hayat veriyordu. Çiftçiler tarlalarını bu gölün suyu ile sulayarak ürün elde ediyor, balıkçılık yapanlar sazan, yayın, kefal gibi balıkları tutuyorlardı. Gölümüz aynı zamanda çok sayıda kuş türüne ev sahipliği yapıyordu. Pelikan, karabatak, balıkçıl bu kuş türlerinden yalnızca bir kaçıydı. Köyümüze bu kuş türlerini görmek için yerli ve yabancı turistler geliyordu. Bu turistler köyümüzdeki pansiyonlarda kalıyor ve ihtiyaçlarını bizimle alışveriş yaparak karşılıyorlardı. Tüm bu anlattıklarım gölün kurumaya başlamasıyla değişti. Kurak geçen birkaç yıl ve çiftçilerin tarlalarını sulamak için gölden fazla su çekmeleri ile gölümüz giderek küçüldü (Görsel 1.6). Gölümüzü mesken tutmuş olan kuşlar yavaş yavaş başka yerlere göç ettiler. Kuşların göçüyle birlikte köyümüze turistler de gelmez oldu. Pansiyonların boş kalması ile ekonomik olarak zor duruma düştük. Gölün kurumasıyla balık sayısı azaldı, artık balıkçılık yapılamaz hâle geldi. Göl tarlaları sulamayacak kadar küçüldüğünden çiftçiler tarlaları ekmeyi bıraktı. Köyümüzdeki insanlar da gölü terk eden kuşlar gibi göç etmeye başladı. Burada artık çok az insan yaşıyor, göl eski hâline dönmediği için ne kuşlar ne de turistler geliyor”.

Kitap için yazarlarca kaleme alınmıştır.

1. Gölün kuruması insanları ve diğer canlıları nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Köylünün yerinde olsaydınız doğal çevreyi korumak için nasıl bir çözüm bulurdunuz? Açıklayınız.

3. Bulduğunuz çözümün ne gibi sonuçları olabileceğini tahmin ediniz.

Görsel 1.6 Kurak arazi

Her gün çevremizde (evde, okulda, sokakta) birçok olayla karşılaşırız. Bu olaylardan bazıları bizi doğrudan etkileyebilir. Önceki sayfadaki örnekte olduğu gibi bir olayın birden fazla sebebi ve sonucu olabilir. Aynı olay birçok insanı farklı biçimde etkileyebilir. Etkileri zaman içinde birçok alanda görülebilir. Bunları yaşadığımız yerdeki değişimlere bakarak da fark edebiliriz. Örneğin yaşadığım kente geçen yıl üniversite yerleşkesi için birçok bina yapıldı. Okulun açılmasıyla birlikte çok sayıda öğrenci farklı yerlerden eğitim almak için buraya geldi. Onların kalabileceği yurtlar yapıldı. Şehrimiz öğrencilerin gelmesiyle birlikte kalabalıklaştı. Yaşadığımız mahalleye otobüs seferleri arttı. Ulaşımında güçlükler olmaması için tramvay da yapılacaktı.

Semtimizde alışveriş yapanlar çoğaldı. Çarşıda yeni lokanta ve kafeler açıldığını gördüm. Ayrıca bizim mahalleye büyük bir alışveriş merkezi yapılıyor. Bahçesinde geniş bir park da yer alıyor. Bu hafta öğretmenimizle üniversitenin kütüphanesine gideceğiz. Heyecanla bekliyorum ve merak ediyorum. Görenler, çok sayıda kitabın bulunduğu kütüphanenin harika bir yer olduğunu söylüyor. Resimleri inceleyerek de bu değişimleri fark edebiliriz.

Görsel 1.7

Sıra Sizde

Aşağıdaki resimlerde yukarıda anlatılan değişimlerden hangilerini görüyorsunuz? Siz de meydana gelen değişimlerden birini aşağıdaki alana çiziniz.

Görsel 1.8

Denizciler pusula bulunmadan önce kaybolmamak için kıyıları takip ediyorlardı. Pusulanın bulunmasıyla birlikte uzak yerlere yolculuklara çıktılar (Görsel 1.10). Bu yolculuklar sonucunda yeni kıtalar keşfettiler. Keşfedilen yerlerde bulunan farklı ürünler dünyanın çeşitli yerlerine yayıldı. Örneğin, Amerika'da yetişen patates, domates gibi ürünler dünyanın birçok yerinde yetiştirilmeye başlandı.

Görsel 1.10 Pusula (temsili)

Görsel 1.9 Gemi (temsili)

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyarak ilgili çalışmaları yapınız.

Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu

Ümmiye Koçak, köy kadınlarının yaşadıklarını tüm dünyaya göstermek için 2001 yılında "Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu"nu kurdu (Görsel 1.11).

Kendisinin yazıp yönettiği ve köyde yaşayan kadınların sahnelediği tiyatro oyunları ile gerek

bölge halkından gerekse sanat dünyasından olumlu tepkiler aldı. "Ben tiyatroya, tiyatronun ne olduğunu bilmeden başladım. Tarsus'tan gelen öğrenciler okulda gösteri yapmıştı. Ben bundan çok etkilendim. Kadınların sesini duyurabilmek, dertlerini, sıkıntılarını anlatabilmek için farklı karakterlerle tiyatro yapalım istedim. Mersin Arslanköy'de ev kadınlarından bir tiyatro grubu kurdum. Provalarımızı çalışırken, bağda, bahçede yaptık".

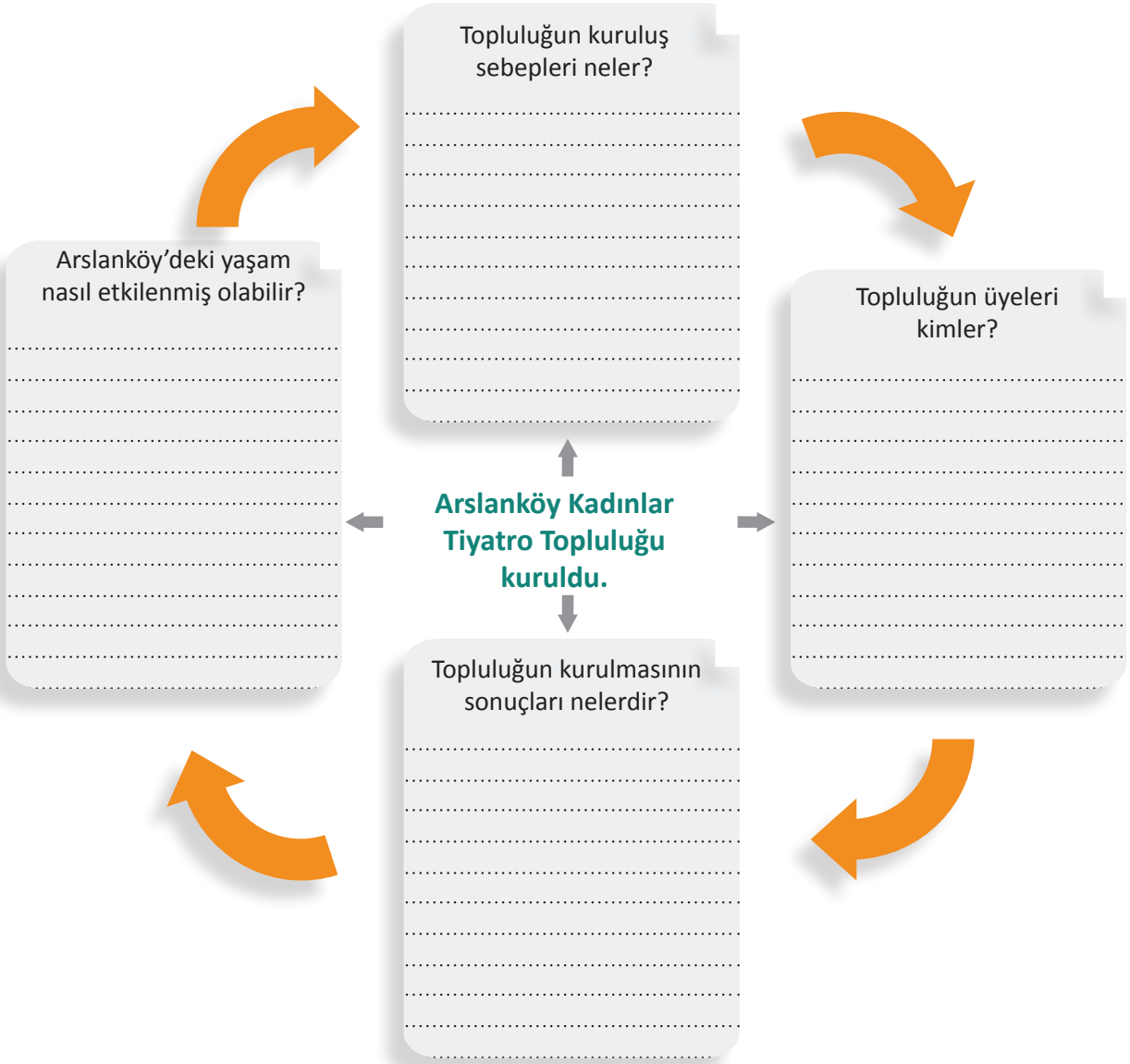
Genel Ağ haberi, 6 Ağustos 2013 (Düzenlenmiştir.)

Topluluk belgesele konu olurken çeşitli ödüllerin de sahibi oldu. Yaptıkları film Ümmiye Koçak'a New York (Niv York) Avrasya Film Festivali'nde "Sinemada En İyi Avrasyalı Kadın Sanatçı" ödülünü kazandı.

Genel Ağ haberi, 10 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 1.11 Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu

A. Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

B. Yaşadığınız yerde fark ettiğiniz bir gelişmeyi yazınız.

Bundan kimler etkilendi?

Bu durum sizin yaşamınızda hangi değişimlere sebep oldu?

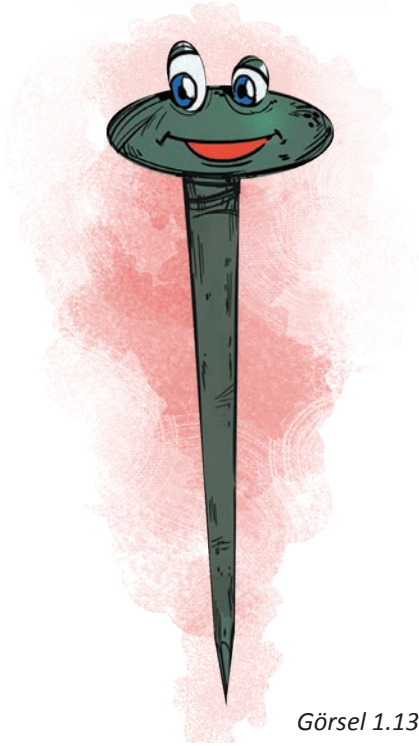

HAKLARIMI VE SORUMLULUKLARIMI BİLİYORUM

Görsel 1.12

Aşağıdaki metni okuyarak yanındaki soruları cevaplayınız.

Görsel 1.13

Küçük Çivi

Kocaman bir gemide küçük mü küçük bir çivi varmış. Bu çivi gemi tahtalarını birbirine bağlayan çivilerden biriymiş. Çivi her gün gemidekileri incelemiş. Tahtaların, çeliklerin, halatların büyük görevler yaptıklarını görürmüş. Kendi kendine,

- Bu gemide herkes çok önemli işler yapıyor. Ama ben küçücüğüm. Bu gemide hiçbir işe yaramıyorum. Bari buradan çıkıp gideyim, demiş.

Diğer çiviler bu konuşmayı duymuşlar. Ona,

- Sakın yerinden ayrılma, demişler. Sen yerinden çıkarsan biz de düşeriz.

Çivilerin konuşmasını tahta ve çelik levhalar işitmiş,

“Siz ne diyorsunuz?” demişler. Yerinizden ayrılmayı asla düşünmeyin. Yoksa hepimiz birden düşeriz.

Bu konuşmaları gemide duymayan kalmamış. Bütün levhalar, tahtalar, çiviler, halatlar, lastikler hep bir ağızdan küçük çiviye seslenmişler,

- Sakın ha, yerinden ayrılma! Yoksa gemi paramparça olur. Hepimiz denizde kayboluruz.

İşte o zaman küçük çivi yaptığı görevin ne kadar önemli olduğunu anlamış. Bu kadar önemli bir görev yaptığı için çok mutlu olmuş. Gemidekilere yerinden ayrılmayacağına söz vermiş.

Nefise Atçaklarlar, *Masallarla Değerler Eğitimi Bir Varmış Bir Yokmuş Masal Parkı*, s.109-110

1. Küçük çivinin görevi nedir?

2. Küçük çivi sorumluluğunu yerine getirmezse ne gibi sonuçlar ortaya çıkar?

3. Bu çivinin yerinde siz olsaydınız olayın sonunda nasıl hissederdiniz?

Doğduğumuzda kendimizi bir grubun içinde buluruz. Yaşamımız süresince farklı zamanlarda birden fazla grupta yer alabiliriz.

Ailemiz, içinde yer aldığımız ilk ve en önemli gruptur.

Görsel 1.14

Görsel 1.15

Görsel 1.16

Yaşadığımız toplumda ve okuduğumuz okulda çeşitli grupların üyesiyiz.

Gruplarda herkesin görevleri olur. Bunların yerine getirilmesi önemlidir. İçinde bulunduğumuz gruplarda her grup üyesinin görevleri farklılık gösterir. Bu görevleri bizim grup içinde üstlendiğimiz roller olarak ifade edebiliriz. Kendimizi düşünelim, bulunduğumuz her grupta farklı rollerimizden söz edebiliriz. Örneğin; ailemizde çocuk, okulumuzda öğrenci, basketbol takımında oyuncu olabiliriz.

Sıra Sizde

A. Cihan aşağıdaki gruplarda yer almaktadır. Bu gruplarda hangi rolleri üstlenmiştir? Eşleştiriniz. Siz de üyesi olduğunuz bir grubu ve oradaki rolünüzü yazınız.

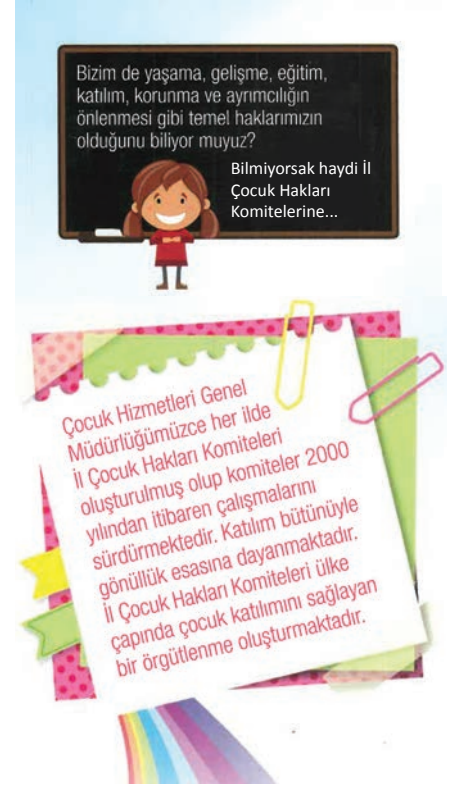
Aile
Futbol Takımı
Fotoğrafçılık Kulübü

Üye
Çocuk
Kaleci

B. Aşağıdaki afiş ve broşürü inceleyiniz. Broşür ve afişte ne anlatılmak istendiğini aşağıya yazınız.

Görsel 1.17

Görsel 1.18

Bir grupta rol alarak bazı haklar elde ederiz. Buna ailemizden örnek verebiliriz. Ailemizde çocuk olarak haklarımızdan biri eğitim alabilmemiz için ihtiyaçlarımızın karşılanmasıdır.

Yer aldığımız gruptaki rollerimizin gereklerini yerine getirmek sorumluluk olarak isimlendirilir. Sonuç olarak rollerimize uygun davrandığımızda o rolle ilgili sorumluluklarımızı yerine getirmiş oluruz. Sorumluluklarımızı yerine getirerek başarılı ve mutlu bireylerin olduğu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunuruz.

Görev ve sorumluluklarımızı yerine getirirken planlı hareket etmeliyiz. Görev ve sorumluluklarımızı hangi sırayla ve ne zaman yapacağımızı iyi belirlemeliyiz. Kişisel zamanımızı planlarken oyun oynama, ders çalışma, kitap okuma, uyuma, aile ve arkadaşlarla zaman geçirme gibi istek ve ihtiyaçlarımızı dikkate almalıyız. Her biri için yeterli zamanı ayırmalıyız.

Sıra Sizde

Aşağıda verilenlerden hangileri hak, hangileri sorumluluktur? İşaretleyiniz.

	Hak	Sorumluluk
Düşüncelerimi söylemek	☐	☐
Okul kurallarına uymak	☐	☐
Evde odamı temiz ve düzenli tutmak	☐	☐
Yeterli ve sağlıklı beslenmek	☐	☐
Çöpleri çöp kutusuna atmak	☐	☐

Sıra Sizde

Aşağıdaki soruları Sena'nın verdiği bilgilere göre cevaplandırınız.

Merhaba ben Sena. Çevremdeki insanlar bana farklı ifadelerle seslenir. Babam “kızım”, dedem “torunum”, kardeşim “abla”, sınıf arkadaşlarım “başkan” diye çağırıyor beni. Evde vaktinde yatıyorum ama odamı düzenli tutamıyorum. Arkadaşlarımla oyun oynuyorum ve çok eğleniyorum. Oyunlar sırasında arkadaşlarıma saygılı davranıyorum. Okulda öğrenciyim. Temiz düzenli bir sınıfta eğitim almaya hakkım var. Başarılı olabilmek için ödevlerimi zamanında yapıyorum. Öğretmenimi dikkatli dinliyorum ve derslerde söz almadan konuşmuyorum. Okul kurallarına uyuyorum. Ama bazen okula geç kalıyorum.

Görsel 1.20

1. Sena hangi gruplarda yer almaktadır? İşaretleyiniz.

☐ Akraba ☐ Satranç kulübü ☐ Aile ☐ Fabrika işçileri ☐ Okul ☐ Futbol takımı

2. Sena yer aldığı gruplarda hangi rolleri üstlenmiştir?

.....

3. Sena hangi haklarını kullanmıştır?

.....

4. Sena bulunduğu grupların hangilerinde sorumluluklarını yerine getirmiştir?

.....

5. Sena haklarını kullanmış ama bazı sorumluluklarını yerine getirmemiştir. Bunlar nelerdir? İşaretleyiniz.

- ☐ okul eşyalarını unutmamak
☐ odasını temiz ve düzenli tutmak
☐ öğretmenin sözünü kesmemek
☐ okula geç kalmamak

ÇOCUK HAKLARI HER YERDE

Hep birlikte hatırlayalım:

Görsel 1.21

Yaşama hakkı yetişkinlerin olduğu gibi çocukların da en önemli haklarından. Çocuklar düşüncelerini özgürce açıklama hakkına sahiptirler.

Aşağıdaki fotoğrafları inceleyiniz. Fotoğrafların haklarınızdan hangisiyle ilişkili olduğunu yazınız.

Görsel 1.22

Görsel 1.24

Görsel 1.23

Görsel 1.25

Dünyadaki bütün çocuklar din, dil, ırk, renk, cinsiyet ayrımı olmaksızın eşit haklara sahiptir. 20 Kasım 1989’da Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kabul edilerek çocuk hakları güvence altına alınmıştır. Her yıl 20 Kasım günü dünyada “Çocuk Hakları Günü” olarak kutlanmaktadır. Devletler bu sözleşmede belirtilen hakları çocuklara tanımakla yükümlüdür. Bu sözleşme 1989 yılında ülkemiz tarafından da imzalanmış, 1990 yılında uygulanmaya başlamıştır.

Bu sözleşmedeki bazı haklarımız aşağıda açıklanmaktadır.

Madde 3 - 4 - 5

“Çocuklar kendi haklarını korumayı her zaman bilemeyebilirler, bunun için de önlem almalı, onlara

yardımcı olmalıyız.” Bunu da o sözleşmeye yazmışlar. Demişler ki: Ülke içinde çocukları ilgilendiren her tür işi yaparken çocukların yararını gözeticeğiz, çocukların bakımını ve korunmasını sağlayacak kurumları yeterli hâle getireceğiz. Harika değil mi?

1.26

Görsel 1.27

Madde 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27

Bazen de çocuklar aileleriyle ya da yalnız olarak başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalabiliyor. İşte devlet göçmen denilen bu çocuklarla da ilgilenmek zorunda. Ya da bazı çocukların bedensel veya zihinsel bir engeli olabiliyor. Bu tür çocuklar ötekilerden farklı bir bakım ve eğitim almak zorunda. Bu onların hakkı.

Görsel 1.29

Madde 6

Asıl neyi unuttum biliyor musun? En önemli olanı, nedir bir çocuk için, hatta herkes için ve her canlı için en önemli olan şey? Yaşamak değil mi? İşte sözleşmede bu da var. Herkes için en önemli hak yaşama hakkı. Yaşamak, gelişmek, büyümek senin en önemli hakkın.

Görsel 1.28

Madde 28

Hepimiz okula gidiyoruz. Bu senin hakkın. Eğitim akademik, sosyal, düşünsel ve duygusal gelişimimizi tamamlar. Devlet bize parasız ilk ve ortaöğretim sağlamak zorunda. İlköğretim sonrasında, hepimizin yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda bir eğitim almasını sağlamak da devletin görevi.

Görsel 1.30

Ülkemizde çocukların haklarını kullanmasına olanak sağlanmaktadır. Hemen hemen her kentte çocuk meclisleri bulunmaktadır. Bu meclislere katılarak duygu ve düşüncelerimizi özgürce ifade etme fırsatı bulabiliriz. Çocuk Meclislerine üye olan bazı arkadaşlarımızın görüşleri şunlardır:

Ben Çocuk Meclisinde kendimi ifade edebilmeyi, başkalarının fikrine saygı duymayı öğrendim. Seçme ve seçilme heyecanını yaşadım. Burada, birlik ve beraberliğin önemini daha iyi kavradım. Bu sene benim ilk senem ama önümüzdeki senelerde de yine Çocuk Meclisine katılmayı düşünüyorum.

Çevre Sağlık Komisyonu Üyesi

Görsel 1.31

Ben bu Meclisi okulumda duydum. Hayatımda, Çocuk Meclisi diye bir şey ilk defa duymuştum. Ama biraz araştırdıktan sonra, orada çocukların kendi kararlarını aldıklarını, Meclisin demokratik bir yer olduğunu öğrendim ve seçimlere katıldım. Çocuk Meclisine asil üye olduğumu öğrendiğimde ise çok mutlu olmuştum. Burada kendime güvenim arttı. Aynı zamanda kendi kararlarımı veriyor ve çok mutlu oluyorum.

Çocuk Hakları Komisyonu Üyesi

Görsel 1.32

www.cocukmeclisi.ankara.bel.tr (Düzenlenmiştir.)

Bu meclislerde görev alarak çeşitli sosyal faaliyetlere katılabiliriz.

Görsel 1.33 Çocuk Meclisi için bir araya gelmiş çocuklar

Sıra Sizde

A. Aşağıdaki soruların cevaplarını yazınız.

1. Siz çocuk meclisi üyesi olsaydınız neler yapmak isterdiniz?

2. Hangi haklarınızı özgürce kullanabiliyorsunuz?

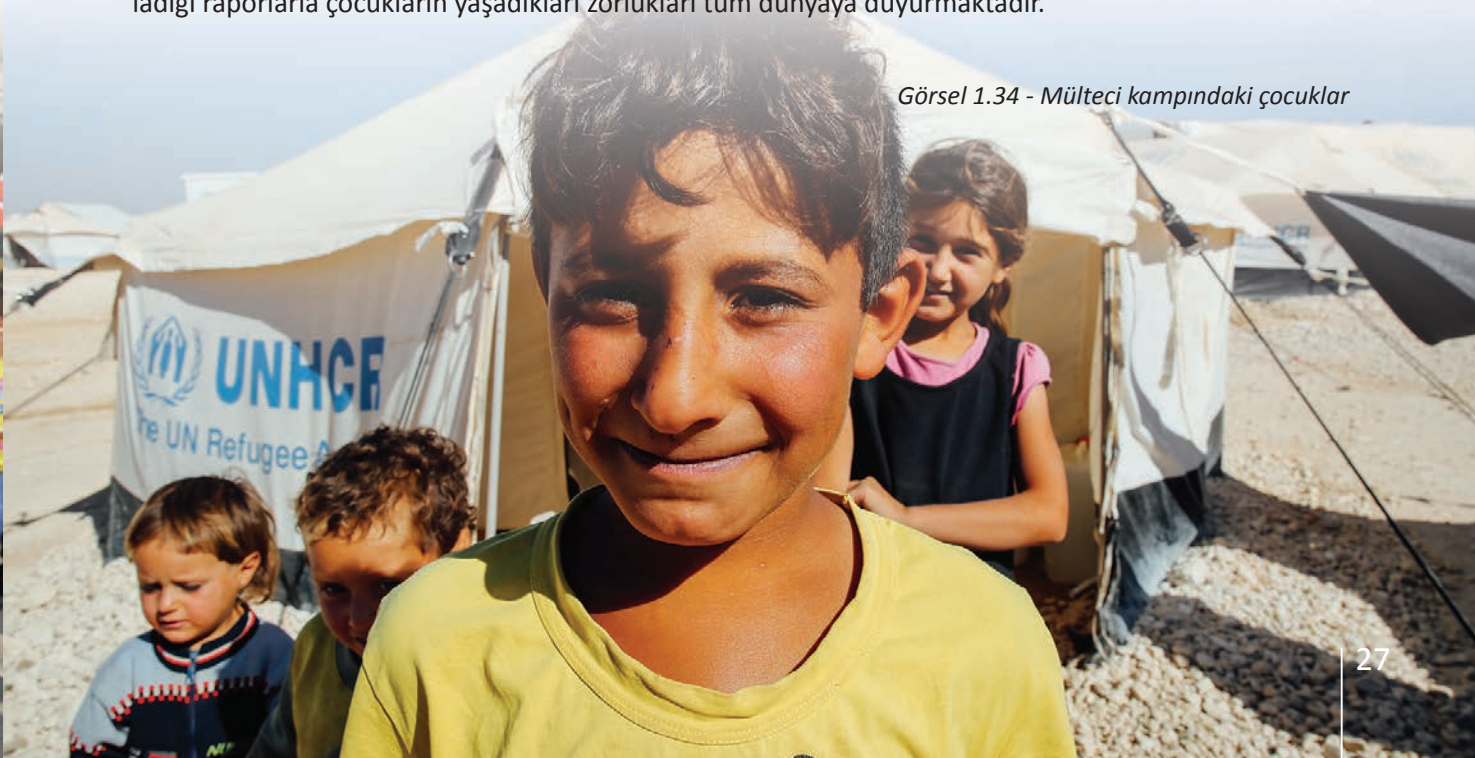
3. Sizce başka ülkelerdeki çocuklar da bu haklarını kullanabiliyorlar mı? Örnekler veriniz.

B. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Zeynep'in hangi haklarını kullandığını yazınız.

- Zeynep okula gitti.
- Hastalandığında hastanede muayene oldu.
- Okulda okul temsilcisi seçimlerine katıldı.
- Arkadaşlarıyla parkta oyun oynadı.

Çocuk haklarının sözleşme ile güvence altına alındığından bahsetmiştik. Çocuk haklarının korunması için Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF (Yunisef)] kurulmuştur. Dünyanın her yerinde herhangi bir ayırım yapmadan çocuklara yardım etmektedir (Görsel 1.34). UNICEF, zaman zaman yayınladığı raporlarla çocukların yaşadıkları zorlukları tüm dünyaya duyurmaktadır.

Görsel 1.34 - Mülteci kampındaki çocuklar

Yaşamları boyunca çocuklar çeşitli güçlüklerle karşılaşabilir. En temel haklarını bile kullanamayacak bazı durumlar yaşayabilir. Savaşlar, doğa kaynaklı afetler, yoksulluk gibi daha birçok ne-

denden dolayı haklarını kullanmakta güçlük çekebilir. İşte UNICEF'in dünyanın birçok yerinde yaşayan çocuklarla ilgili verdiği bilgilerden bazı-
larını aşağıdaki haberi okuyarak öğrenelim.

UNICEF: Dünyadaki Çocukların Dörtte Biri Savaş ve Afetlerin Gölgesinde Yaşıyor

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), dünyadaki çocukların yaklaşık dörtte birinin savaş, kriz ve doğa kaynaklı afetlerin etkilediği ülkelerde yaşadığını açıkladı.

- 535 milyon çocuk sağlık hizmeti ve kaliteli eğitim alamıyor. Bu çocuklar korunmuyor ve yeterince beslenmiyor.
- 393 milyona yakın çocuk, acil desteğe ihtiyaç duyulan bölgelerde yaşıyor.
- Savaş ve çatışma ortamında yaşayan 13 milyondan fazla çocuk eğitimden yoksun.
- Şiddet sebebiyle 50 milyon çocuk yerlerinden edildi.

Genel Ağ haberi, 9 Aralık 2016 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 1.35 Irak'ta bir mülteci kampı

Görsel 1.36 Nijerya'da bir mülteci kampı

Sıra Sizde Aşağıdaki soruları önceki sayfada yer alan habere göre cevaplayınız.

1. UNICEF'in verdiği bilgilere göre çocuklar hangi haklarından yararlanamamışlardır? Bunların nedenleri nelerdir?

2. Siz olsaydınız bu durumlar karşısında hangi çözümleri üretirdiniz?

Görsel 1.37 Çocuk işçi

Ülkemizde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kurum çocuk evleri ve yetiştirme yurtları aracılığıyla aile korumasından yoksun kalan çocukların devlet güvencesiyle korun-

masını sağlamaktadır. Birçok kurum da haberde gördüğümüz gibi çocukların haklarını kullanmaları ve yaşam koşullarındaki olumsuzlukları gidermek için çalışmalar yapmaktadır.

Çocuk İşçi Alarmı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2018 yılını “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Yılı” olarak ilan etti. Hazırlanan eylem planı, çocuk işçiliğine karşı iş yeri ve tarlaların denetlenmesinden okuldaki devamsızlık takibine kadar uzanıyor.

Bakanlık, 2023 yılına kadar geçerli olacak, “Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı” hazırladı.

Programda yer alan “eylem planına” göre, atılacak adımlar arasında kanunların incelenmesi, çocuk işçiliğiyle ilgili eksikliklerin tespit edilmesi yer alıyor.

Planda yer alan diğer önlemler de şöyle sıralanıyor:

- Çocuk işçilerin tarımda aile işleri dışında çalışmaları açık ve net olarak yasaklanacak.
- 2018 yılı “Çocuk İşçiliği İle Mücadele Yılı” ilan

edilecek. Çalışan çocukların okula devamsızlığının takibi için birimler oluşturulacak.

- Çocuk işçiliği ihbarlarında 112 Acil Çağrı hattının kullanılması konusunda kamuoyu bilgilendirilecek.

Çocuklar Neden Çalıştırılıyor?

Bazı aileler çocuklarının meslek sahibi olmasını istiyorlar. Bunun için iş yerlerine başvuruyorlar. Bazı iş yerleri çocukları ucuz iş gücü olarak görüyor. Onları düşük ücretle ve kayıt dışı çalıştırıyorlar. Yasa dışı çalıştırılan çocuklar eğitim hakkından mahrum kalıyorlar.

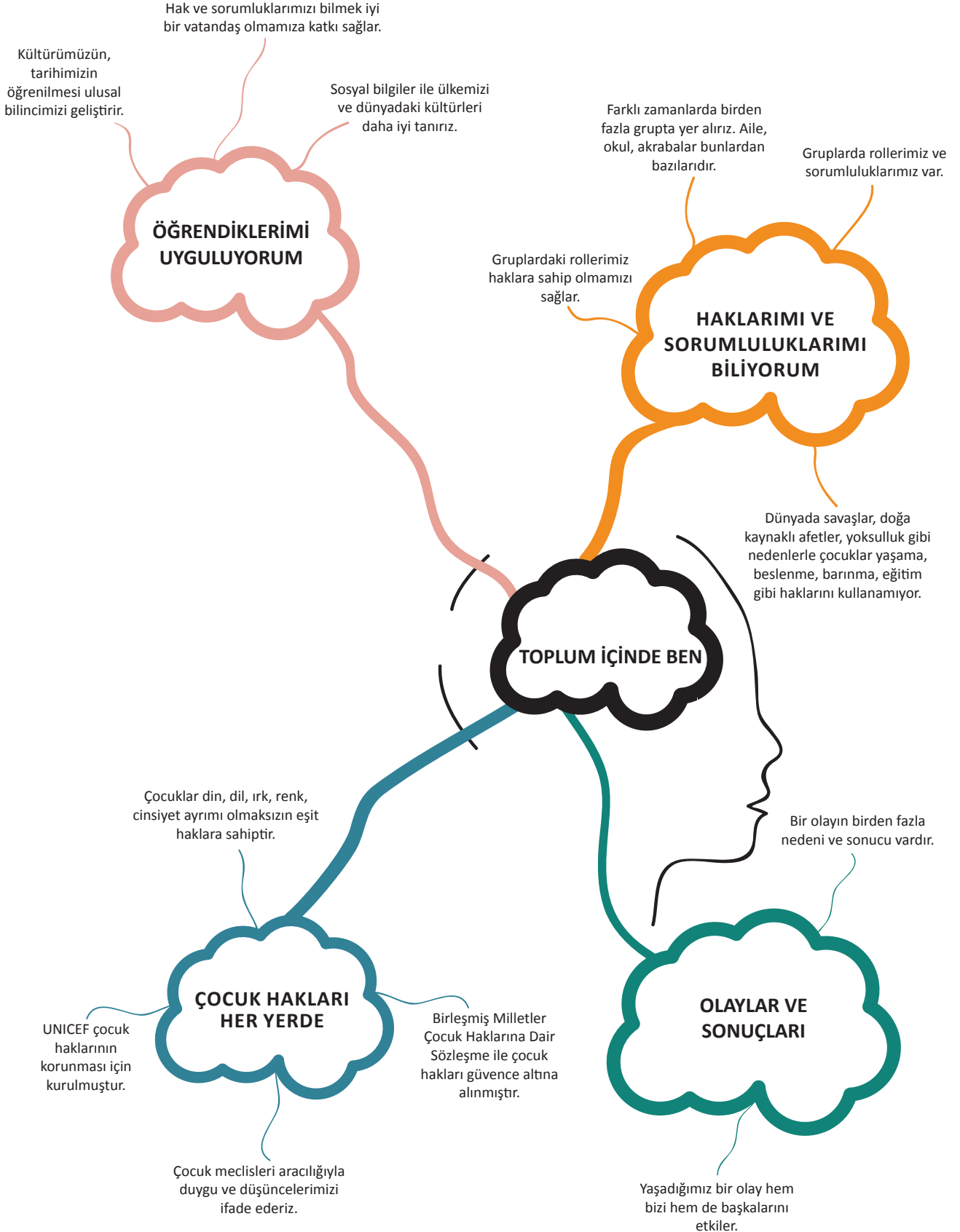
Genel Ağ haberi, 5 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Sıra Sizde

Ülkemizdeki ve dünyadaki çocukların “Çocuk Hakları”ndan nasıl yararlandığını gösteren örneklerin yer aldığı bir pano hazırlayınız.

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Sosyal Bilgiler dersi ile haklarımı öğrenebilirim.

() 2. Yakın çevremizde yaşanan bir olay herkesi etkileyebilir.

() 3. Katıldığımız gruplarda haklarımız olabilir fakat sorumluluklarımızı yerine getirmeyebiliriz.

() 4. İstedığımız mesleği seçmek sorumluluklarımızdan biridir.

() 5. Her çocuğun yaşama hakkı vardır.

() 6. Çocuklar hem işçi olarak çalışıp hem de okula devam edebilirler.

() 7. Dünyada çocukların hakları devletler tarafından korunmalıdır.

() 8. Tüm çocuklar eşit haklara sahiptir.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

etkileri	sorumluluk	fikirlerimizi	rol	saygı	ulusal	beslenme
----------	------------	---------------	-----	-------	--------	----------

1. Kültürümüzün, tarihimizin öğrenilmesi bilincimizin gelişimine katkı sağlar.

2. Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarına göstermeliyiz.

3. Bir olayın çok sayıda olabilir.

4., üyesi olduğumuz grupta üstlendiğimiz rollerin gereklerini yerine getirmektir.

5. Her çocuğun yeterli hakkı vardır.

6. Üyesi olduğumuz gruplarda söyleyebiliriz.

C. Aşağıdaki haklar ile ilgili sorumlulukları eşleştiriniz.

HAK

- Okulda eğitim görmek
- Oyun oynamak
- Sağlıklı bir çevrede yaşamak

SORUMLULUK

- Çevreyi kirletmemek
- Okula zamanında gitmek
- Oyuncakları zarar vermeden kullanmak

D. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. I. Geçmişte yaşananlar ile günümüz arasında bağlantı kurabilirim.
II. Haklarımı öğrenebilirim.
III. Çevremi ve dünyayı daha iyi tanıyabilirim.

Yukarıdakilerden hangileri Sosyal Bilgiler dersinin bize sağladığı yararlardandır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

2. Mahallemize yeni bir çocuk parkı yapıldı. Çevresinde yürüyüş alanları da var. Ayrıca içinde bir basketbol sahası da yer alıyor. Küçük çocuklar parkta oynarken büyükler de spor yapma imkânı buluyorlar.

Yukarıdaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Park yapılmasının sebebi çevredeki insanların talebidir.
B) Parkın açılması çok sayıda insanı etkilemiştir.
C) Yapılan park doğal yaşamı olumsuz etkilemiştir.
D) Park yapılmasına insanlar farklı tepkiler vermiştir.

3. Aşağıdakilerden hangisi yaşadığımız toplumda sahip olduğumuz roller arasında yer almaz?

- A) Öğrenci olmak
B) Kısa saçlı olmak
C) Üye olmak
D) Torun olmak

4. Çevremizde katılabileceğimiz çok sayıda grup vardır.

- I. Kulüp üyesi
II. Fabrika işçileri
III. Market müşterisi

Yukarıdaki gruplardan hangilerinde yer alabiliriz?

- A) I B) I,II C) I, II ve III D) I, III

5. Aşağıdakilerden hangisi evdeki sorumluluklarımızdandır?

- A) İş bölümüne katılmak
B) İşte çalışmak
C) Camları silmek
D) Dersleri dikkatli dinlemek

6. Dünyanın birçok yerinde çocuklar salgın hastalıklar ve kötü beslenme nedeniyle hayatını kaybetmektedir.

Yukarıda verilen bilgiye göre çocuklar hangi haklarını kullanamamışlardır?

- A) Yeterli beslenme-sağlık hizmetlerinden yararlanma
B) Oyun oynama-yeterli beslenme
C) Sağlık hizmetlerinden yararlanma-eğitim alma
D) Düşüncelerini söyleme-oyun oynama

E. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Vatandaş olarak sorumluluklarımız nelerdir? Örnekler veriniz.
2. Okulda üye olduğumuz kulüplerde hangi haklarımızı kullanabiliriz?
3. Çocuklar hangi haklarını kullanmakta güçlük çekiyorlar? Örnekler veriniz.
4. Sınıf başkanı seçimlerine aday olduğumuzda hangi haklarımızı kullanabiliriz?

Ünite kapak görseli 2
Celsus Kütüphanesi, Efes Antik Kenti, Selçuk/İzmir

2. ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

KONULAR

- TARİHE YOLCULUK
- GÜZEL ÜLKEM
- KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİMİZ
- GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerinin insanlığa katkılarını fark edeceksiniz.

Çevrenizdeki doğal varlıkları, tarihî mekânları ve yapıtları tanıtabileceksiniz.

Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevrenizin kültürel özelliklerini karşılaştıracaksınız.

Kültürümüzün bir arada yaşamamızdaki rolünü fark edeceksiniz.

Günlük yaşamdaki kültürümüze ait unsurların geçmişten günümüze gelişimini fark edeceksiniz.

ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

Görsel 2.1 Asurlu askerler ve kralın arabası

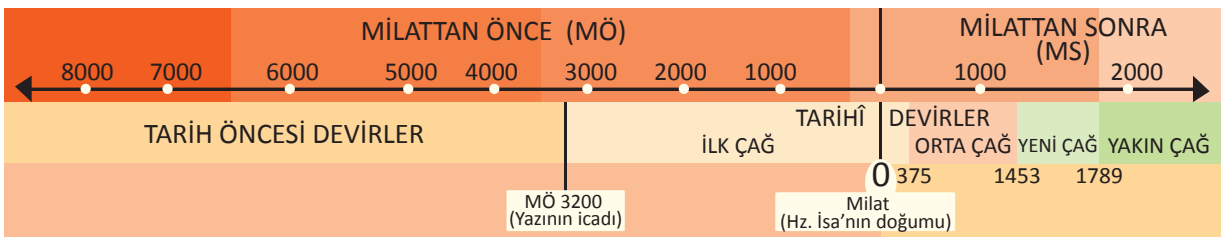
TARİHE YOLCULUK

Yukarıdaki fotoğrafı inceleyiniz. Fotoğraftaki araba ile günümüz otomobilleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir? Açıklayınız.

Tekerleğin olmadığını düşünelim. Otomobil, otobüs, tren, bisiklet, paten, kayak gibi araçlar nasıl hareket edecekti? Uzak bir yere gitmek herhalde epey güç olacaktı. Neyse ki günümüzden çok uzun zaman önce tekerlek icat edildi. Tekerleğin ne zaman icat edildiği bilinmiyor. Ancak ilk tekerlek resimlerine günümüzden 5200 yıl öncesinde Sümerlerde rastlanmaktadır. Peki, Sümerler kim? Tekerlek gibi, günümüzde kullandığımız pek çok icadın sahibi olan Sümerleri ve daha birçok uygarlığı tanımak için, tarihte bir yolculuğa çıkalım. Binlerce yıl öncesinin Mezopotamya'sına ve Anadolu'suna gidelim. Önce konumuzda geçen bazı kavramları öğrenmek için aşağıdaki metni ve tarih şeridini inceleyelim.

Tarihçiler, dinazorların yaşadığı dönemlerden günümüze kadar olan zamanı sizlerin öğrenmesini kolaylaştırmak için çağlara (devirlere) ayırmışlar. Çağ önemli bir olayla başlayıp yine önemli bir olayla biten zaman dilimleridir. Yüzyıl ve asır ise yüz yıllık zaman dilimi için kullanılır. Yazının kullanılmasından önceki dönemleri “tarih öncesi devirler”, sonraki dönemleri ise “tarihî devirler” olarak adlandırmışlar. Hz. İsa'nın doğumu “milat” yani başlangıç kabul edilmiş. Hz. İsa'nın doğumundan önceki yıllara Milattan önce (MÖ), sonraki yıllara Milattan sonra (MS) denilmiş. Örneğin yazı MÖ 3200’lerde kullanılmaya başlanmıştır. 2021’de olduğumuzu düşünerek (2021+3200=5221) yazının günümüzden yaklaşık 5221 yıl önce kullanılmaya başladığını bulabiliriz.

Tarih Şeridi

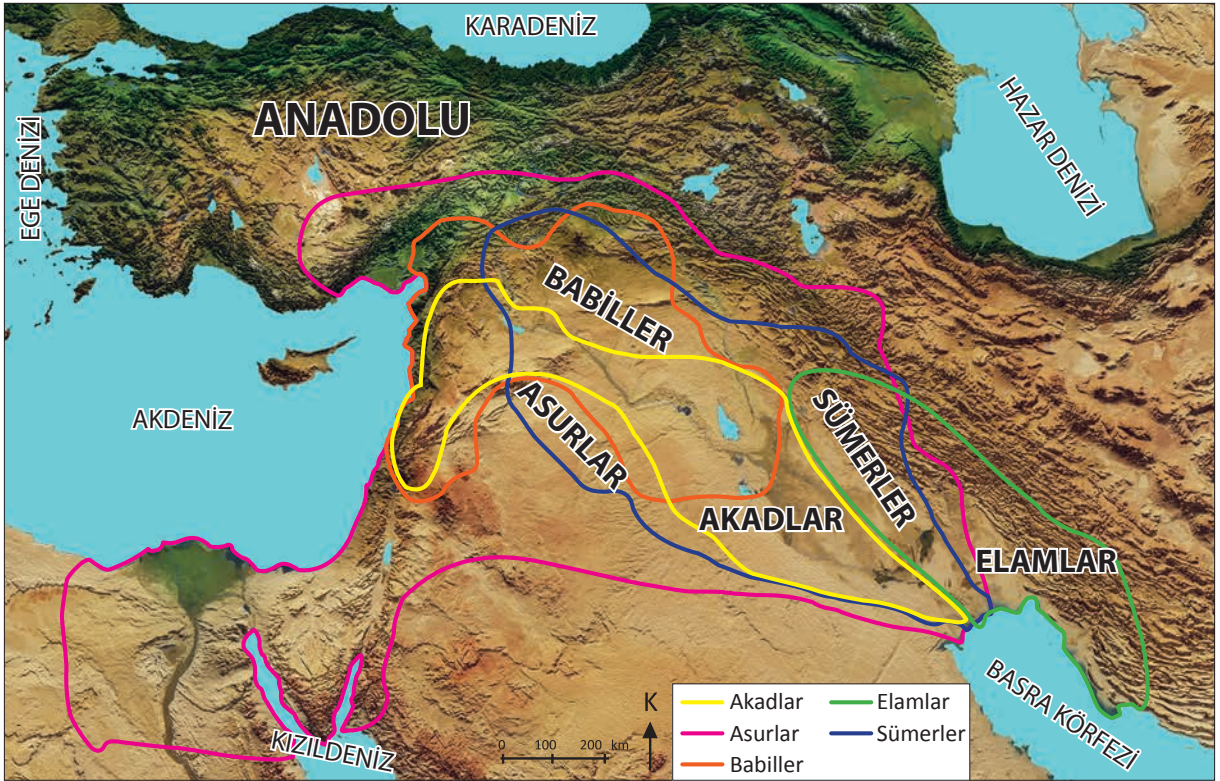
Mezopotamya Medeniyetleri

Çok uzun zaman önce insanlar Fırat ve Dicle nehirleri arasına yani Mezopotamya'ya gelip yerleşmişler. Tarım yapmaya başlamışlar ve hayvanları evcilleştirmişler. Önce köyler inşa etmişler. Köyler büyümüş kralların yönettiği kentlere dönüşmüş. Kentler de zamanla devletler hâlini almış. Tapınaklar, saraylar yapmışlar. Yazıyı kullanmaya başlamışlar. Böylece eğitim, bilim ve sanat gelişmiş, büyük bir medeniyet hâline gelmişler. Mezopotamya medeniyetleri; Anadolu'yu, Mısır'ı, Hindistan'ı etkilemiş.

Mezopotamya'ya gelip yerleşen insanlar burada birçok devlet kurdular. Sümerler, Asurlar, Babiller bu devletlerden bazılarıdır (Görsel 2.2). Peki, bu bilgiyi nasıl mı öğrendik? Tabii ki yazı sayesinde. Yazının bulunması insanlık için o kadar önemli ki tarihin başlangıcı kabul edilmiştir. Bu önemli buluş Mezopotamya medeniyetlerinden biri olan **Sümerlere** aittir. MÖ 3200'lerde Sümerler çubukla yumuşak kilden hazırlanmış tabletler üzerine yazıyorlardı (Görsel 2.3). Daha sonra bu tabletleri güneşte kurutuyorlardı. Bu yazıdaki harfler çiviye benzediği için çivi yazısı olarak adlandırılmıştır (Görsel 2.4-2.5).

Görsel 2.2 Tablet üzerine çivi yazısı yazımı (temsili)

Görsel 2.3 Mezopotamya'da kurulan İlk Çağ Medeniyetleri

İşte size çivi yazısı ile ilgili örnekler:

Tarih	MÖ 3200	MÖ 3000	MÖ 2400	MÖ 1000
GIN "yürümek"				
UD "gün"				
MUSEN "kuş"				
SE "arpa"				

Görsel 2.4 Çivi yazısının zaman içindeki gelişimi

Görsel 2.5 Çivi yazılı tablet

Sizce yazı bulunmasaydı yaşamımız nasıl olurdu?

■ ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

Sümerler ziggurat denilen büyük tapınaklar inşa etmişlerdi (Görsel 2.7). Bu yapılar piramide benziyordu. Asansörün icadına daha binlerce yıl olduğu için Sümerler yapının üst katlarına merdivenle çıkıyorlardı. Zigguratlar hem okul hem gözlemevi hem de tarım ürünlerinin saklandığı depolardı. Sümerli öğrenciler sizin gibi hafif defterlere sahip değildi. Sabah hazırladıkları o ağır kil tabletleri ziggurata götürmek durumundaydılar. Sümerler bu yüksek yapıda Ay'ı, gezegenleri ve yıldızları gözlemliyorlardı. Bu gözlemleri sonucu ay yılı esasına dayalı takvimi buldular.

Görsel 2.6 Sümerlere ait taş kabartma

Mezopotamya'da okula tablet evi deniyordu. Dersler güneşin doğuşundan batışına kadar sürerdi. Öğretmenler öğrencilerin kopya edecekleri tabletleri yazar, alıştırma kontrol ederdi. Aynı zamanda öğrencilerin ezberledikleri dersleri tekrarlamalarını dinlerdi.

? Sümerler döneminde mi günümüzde mi yaşamak istersiniz? Neden?

Görsel 2.7 Irak'ta Ur kentinde restore edilmiş Ziggurat

Görsel 2.8 Irak'ta Babil kentinde İştar Kapısı

Sümerler Mezopotamya'da kurulan devletleri etkiledi. Bu devletlerden biri de **Babillerdi**. Babiller, başkentleri olan ve üstte kapılarından birini gördüğünüz Babil şehrini dünyanın en muhteşem şehirlerinden biri hâline getirdiler (Görsel 2.8). Teraslarından suların aktığı asma bahçeler yaptılar.

Babil kralının eşi çocukluğunda yaşadığı yeşil tepeleri çok özliyordu. Ancak Babil şehrinde yeşil yok denecek kadar azdı. Eşinin üzüldüğünü gören Babil kralı asma bahçeler yaptırdı. Bu yapı daha sonra dünyanın yedi harikasından biri olarak ünlendi.

Babil krallarından Hammurabi kendi adını taşıyan kanunları ile ünlüdür (Görsel 2.9). Bu kanunlar oldukça ayrıntılıdır. İşte size kanun maddelerinden biri: "Bir kimse mısırlarını sulamak için kanal açarsa, ancak dikkatsizliği nedeniyle sular komşusunun tarlasını bozarsa o zaman komşusunun mısır kaybını öder."

Yukarıdaki kanun maddesi bize Babillerin hangi özellikleri ile ilgili bilgi vermektedir? Söyleyiniz.

Sümerler ve Babillerden sonra sıra **Asurlarda**. Asurlar Mezopotamya'dan Mısır'a kadar büyük bir imparatorluk kurmuşlar. Bu kadar büyük bir imparatorluğu yönetebilmek için gelişmiş bir orduya, çok sayıda memura, haberleşmeyi sağla-

Görsel 2.9 Hammurabi (solda) ve Babil Tanrısı
[Louvre (Luvr) Müzesi, Fransa]

yan postacılara gerek duymuşlar. Böylece geniş sınırlara sahip imparatorluklarını kolayca yönetmişler. Asurlar su ihtiyacını karşılamak için çok uzun kanallar inşa etmişler. Suyun akışını düzenlemek için de kanalların önüne küçük barajlar yapmışlar. Asurlar bu yapıların yanında kanun, destan, şiir türlerinde eserlerin olduğu bir kütüphane de inşa etmişler.

Asurlu tüccarlar ihtiyaç duydukları malları almak için eşeklerle Anadolu'nun içlerine kadar yolculuk ederlerdi. Mezopotamya'da pek bulunmayan kereste ve değerli madenlerden alırlardı. Kayseri Kültepe'deki Karum Kaniş Asurların Anadolu'daki ticaret merkeziydi. Burada bulunan Asurlara ait tabletler Anadolu'daki en eski yazılı eserlerdir. MÖ 2000 civarında yazılmıştır. Yandaki rölyefte görüleceği gibi bu tabletlerde çivi yazısı kullanılmıştır.

Görsel 2.10 Asurlulara ait bir rölyef

Sıra Sizde

Aşağıdaki duvar panosunu inceleyerek yanında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Görsel 2.11 Mezopotamya duvar panosu

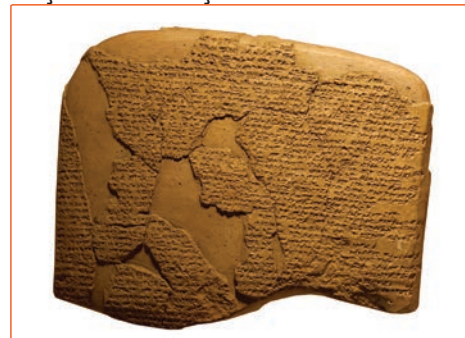
1. Mezopotamya'daki ekonomik faaliyetlerle ilgili hangi bilgilere ulaşabiliriz?
2. Üst sırada oturanlar kimler olabilir? Sizce bu kişiler neden üst sıradadır?
3. Üst sırada sağdan ikinci kişi elinde ne taşıyor olabilir?

Anadolu Medeniyetleri

Anadolu, tarih öncesi devirlerden itibaren insanların yerleştikleri bir yer olmuştur. Anadolu iklimiyle, yeryüzü şekilleriyle tarım, hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlere elverişliydi. Asya ve Avrupa kıtaları arasında yer aldığından çok fazla göç alıyordu. Bu özellikleriyle dünyanın en eski şehirlerinden Çatalhöyük (Konya) dünyanın en eski tapınaklarından olan Göbeklitepe (Şanlıurfa) Anadolu'da bulunuyor. Bakalım Anadolu'da hangi medeniyetler kurulmuş.

Anadolu'daki tanıyacağımız ilk medeniyet **Hititler**. Hititler; Anadolu medeniyetleri içinde en güçlü, en geniş sınırlara ulaşmış devletti. Mısırlılara karşı savaşmışlardı. Bu devletle tarihin bilinen ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması'nı imzalamışlardı. Antlaşma tahmin edeceğimiz gibi kil tablet üzerine yazılmıştı. İstanbul

Arkeoloji Müzesi'ndeki bir örneğini aşağıda görüyorsunuz (Görsel 2.12). Hititler, önemli gördükleri olayları **anal (yıllık)** denilen kil tabletlere yazarlardı. Bunlar Hititlerin tarih kitaplarıydı. Hititler son derece becerikli mühendislerdi. Taştan inşa ettikleri barajlardan günümüze ulaşanlar bulunmaktadır. Çorum yakınlarındaki başkentleri Hattuşa'ya saraylar, tapınaklar inşa etmişler ve surlarla şehri korumuşlardı.

Görsel 2.12 Kadeş Antlaşmasının yazılı olduğu tablet (İstanbul Arkeoloji Müzesi)

Görsel 2.13 Anadolu'da kurulan İlk Çağ Medeniyetleri

Görsel 2.14 Van Urartu Kalesi

Sıradaki medeniyet Doğu Anadolu'da güçlü bir devlet kurmuş olan **Urartular**. Urartular Van sınırlarındaki başkentleri Tuşpa'ya kale, su kanalları, barajlar inşa ettiler (Görsel 2.14). Usta madenciler olan Urartular, çanak çömlek ve mobilya yapımında başarılıydılar.

Sıra Sizde

Urartu kralları yaptırdıkları eserleri dikili taşlara yazdırarak halka duyurmuşlardır. Aşağıdaki yazıtı okuyarak altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

"...Menua, Tanrı Haldi'nin gücü sayesinde bu kanalı açtı. Adı Menua Kanalı'dır. Menua der ki, kim bu yazıtı silerse, kim onu tahrip ederse, kim bunu görürse, kim başkasına 'bu kanalı ben açtım' derse o, Tanrı Haldi, Tanrı Teişaba, Tanrı Şivini ve bütün tanrılar tarafından mahvedilsin."
Gülay Sert, *Keşfedin Anadolu Uygarlıkları*, s. 51.

1. Kanal halkın hangi ihtiyacı için yapılmış olabilir?
2. Urartular eserlerin korunmasına önem vermişler midir? Açıklayınız.

Ankara'nın daha önce de bir devlete başkentlik yaptığını biliyor musunuz? Frig kralı Gordios halkı ile gelip Ankara'ya yerleşmiş. Kurduğu şehre de Gordion adı verilmiş. Zamanla **Frigler** gelişmiş, büyük bir devlet olmuş. Tarım, hayvancılık yapmış; madencilik, dokumacılık, mobilyacılık gibi alanlarda ustalaşmışlar. Ürünleri komşuları tarafından taklit edilmiş. Friglerin en tanınmış kralı Midas'tır (Görsel 2.15). Hayatı hikâyelere, efsanelere konu olmuştur.

İşte size bu efsanelerden bir örnek:

Görsel 2.15 Midas Anıtı (Yazılıkaya) – Eskişehir

Dokunduğu Her Şeyi Altına Çeviren Midas

Tanrı Dionysos (Dionisos), Frig kralı Midas'a bir dilek hakkı olduğunu söyler. Daha zengin olmak isteyen Midas, tanrı Dionysos'tan dokunduğu her şeyin altın olmasını diler. Dionysos Midas'ın isteğini yerine getirir ve Midas'ın dokunduğu her şey altına dönüşür. Bir süre sonra yemek yiyemez, su içemez hâle gelen Midas, artık kendisi için bir kötülüğe dönüşen bu dilekten kurtulmak için tanrıya yalvarır. Dionysos Midas'a Paktalos Nehri'nde elini yıkamasını söyler. Midas elini suya soktuğunda nehrin içi altın parçacıkları ile dolar.

www.aktuelarkeoloji.com.tr

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyarak haberin altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Çengelli İğne, Kiremit ve Midas'ın Vatanı

Görsel 2.16 Fibula

Dünyanın ilk Frig Sergisi açıldı. Sergide mobilyacılıktan madencilığe kadar birçok alanda ilklere imza atan görkemli bir medeniyetle karşılaşacaksınız. Mozaiği ilk kez mimaride kullanan Friglerin en özgün sanat dalı ise mobilyacılık. Günümüze kadar özelliğini kaybetmeden gelebilen estetik güzelliğe sahip eserlerden biri de kiremit. Fibula, iki parça kumaşı birbirine tutturmaya yarayan bir takı ve modern çengelli iğnelerin atası. Frigler Anadolu'da fibula kullanan ilk halk topluluğu. Başkent Gordion'da çok miktarda fibula bulunmuştur.

Sergi sorumlusu Şennur Şentürk, Friglerdeki eşyayı sahiplenmeye vurgu yapıyor. "Onlar kullandıkları eşyaları korumuşlar. Günümüzde ise anısı olan eşyalar düşünmeden atılıyor. Oysa Frigler kepçenin bile kendi kültürünün bir yansıması olduğunun bilincindeydi." şeklinde konuşan Şentürk, herkesi sergiye beklediklerini söyledi.

Genel Ağ haberi, 31 Aralık 2007 (Düzenlenmiştir.)

1. Frigler hangi sanat dallarında eserler vermişlerdir?
2. Kültürel mirasa duyarlılık bakımından Frigler ile günümüz insanları arasında nasıl bir fark vardır?

Paranın kullanılmadığı zamanları düşünelim. Acaba insanlar ihtiyaçlarını nasıl karşılıyor, nasıl alışveriş yapıyorlardı? Açıklayınız

Sıra geldi Anadolu'nun batısındaki medeniyetlerden **Lidyalılara**. Lidyalılar, Ege Denizi kıyılarından Anadolu'nun iç bölgelerine kadar verimli topraklara yerleşmişler. En önemli gelirlerini ticaretten elde etmişler. Kendi ülkelerinden başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu, Lidyalıları zenginleştirmiş. Ticareti kolaylaştırmak için de takas usulüne son verip yanda bir örneğini gördüğünüz madenî parayı kullanmaya başlamışlar (Görsel 2.17).

Görsel 2.17 Lidya parası

Görsel 2.18 İzmir Efes tiyatrosu

Anadolu'da tanıyacağımız son medeniyet İyonlar. Ege Denizi kıyılarına gelip yerleşen **İyonlar** burada çok sayıda kent kurmuşlar ve şehir devletleri hâlinde yaşamışlardır. Deniz kıyısında yaşadıklarından gemilerle birçok yerle ticaret yapmışlar. Lidyalılardan öğrendikleri parayı da kullanmışlar. Başta Efes olmak üzere kurdukları şehirleri eserlerle donatmışlar. Şehirlerine büyük tiyatrolar ve kütüphaneler inşa etmişler (Görsel 2.18). Özgür düşünce ortamı sayesinde bilim alanında önemli gelişmelere öncülük yapmışlar. Filozof Tales burada doğmuş

büyümüş. Kendisi daha önce kimsenin aklına getirmedığı soruları sormuş. Dünya nasıl oluştu, evrenin ilk maddesi neydi gibi pek çok soruya yanıt aramış. Tıp biliminin kurucusu Hipokrat, yuvarlak bir dünya haritası hazırlayan Hekataios, tarihin babası Herodot burada yaşamış. İyonlar, Fenikelilerle ticaretleri sonucunda onların alfabelerini almışlar. Bu alfabeyi geliştirmişler ve Romalılar'ın da son hâlini vermesiyle günümüzde kullandığımız Latin alfabesi ortaya çıkmış.

Sıra Sizde

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni www.kultur.gov.tr adresinden sanal turla ziyaret ederek aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Müzede hangi devletlere ait eserler sergilenmektedir?
2. Müzede sergilenen eserlerin türleri nelerdir?
3. Bu eserlerden hangileri daha çok ilginizi çekti? Neden?
4. Müzelerin tarihî eserlerin korunmasındaki önemi nedir?

Sıra Sizde

Aşağıdaki Ankara'da Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan arkeolojik buluntuları inceleyiniz. Bu buluntulara bakarak Anadolu medeniyetleriyle ilgili hangi bilgilere ulaşılabileceğini defterinize yazınız.

Görsel 2.19 İnandık Vazosu

Görsel 2.20 Güneş Kursu

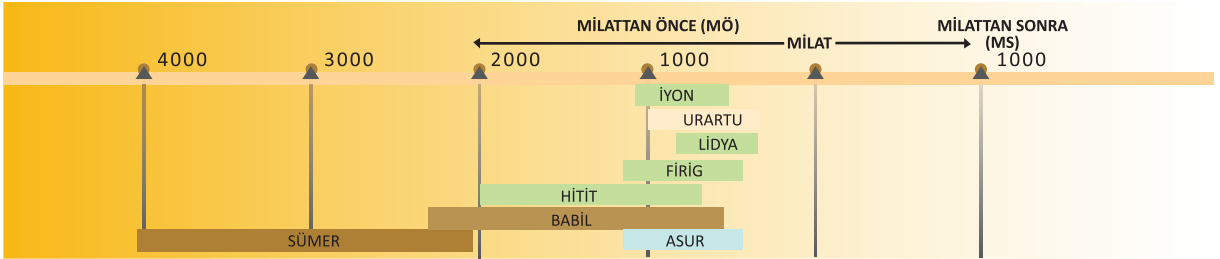

Görsel 2.21 Boğa Biçimli Kaplar

Sıra Sizde

Aşağıdaki tarih şeridini inceleyerek altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Devletler içinde ilk kurulan hangisidir?
2. Varlığını en uzun süre devam ettiren ve varlığı en kısa süren devletler hangileridir?
3. Hangi devlet günümüze daha yakın bir tarihte kurulmuştur?
4. Anadolu medeniyetlerinden hangisi daha uzun süre yaşamıştır?

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloda Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin insanlığa katkıları yer almaktadır. Bu katkılar olmasaydı yaşamımızda hangi zorluklarla karşılaşırız? Karşılıklarına yazınız.

Yazı	
Tekerlek	
Baraj	
Kütüphane	
Okul	
Para	
Seramik	
Kanunlar	
Madencilik	
Takvim	

Görsel 2.22 İzmir Efes Antik Kenti

GÜZEL ÜLKEM

Ülkemizi her yıl milyonlarca yabancı turist ziyaret etmektedir. Ülkemizi neden çok sayıda yabancı turist ziyaret etmektedir? Açıklayınız.

Ülkemiz, çok çeşitli doğal güzelliklere sahiptir. Doğal güzelliklerimizin yanında tarihî eserler yönünden de oldukça zengin bir mirasa sahibiz. Çünkü ülkemizde Osmanlı, Selçuklu, Roma gibi birçok devlete ait eserler bulunmaktadır. Çevremize baktığımızda mutlaka bir doğal güzellik ve tarihî bir mekân ya da eserle karşılaşırız.

Aşağıda doğal varlık ve tarihî eser türlerine örnekler verilmiştir. Siz de boş bırakılan yerlere örnekler yazınız.

Kale

Para

Antik kent

Kitabe

Medrese

Türbe

Heykel

Han

Göl

Orman

Deniz

Şelale

Mağara

Görsel 2.23 Bursa Cumalıkızık Köyü

Şimdi Bursa'nın tarihî bir köyüne Cumalıkızık'a gidelim (Görsel 2.23). Bu şirin köyü tanıyarak buranın turistlerin akın ettiği bir yer hâline nasıl geldiğini, insanların buranın tanıtımı için neler yaptığını öğrenelim.

Cumalıkızık 700 yıllık geçmişe sahip. Tarihî eserlerini ve doğal güzelliklerini halkının duyarlılığı sayesinde koruyabilmiş. Cumalıkızıklılar belediyenin de desteğiyle köylerini korumak ve tanıtmak için çalışmalar yapmışlar. Önce köy ve çevresindeki tarihî eser ve doğal güzellikleri belirlemişler. Tarihî evleri, camiye, çeşme ve hamamı aslına uygun olarak restore etmişler. Bu ev-

leri turistlerin yararlanması için pansiyon, kafe ve restoranlara dönüştürmüşler. Köyde bulunan doğal varlıklardan yüzlerce yıllık çınar ağaçlarını da koruma altına almışlar. Zamanla köyde yetişen ürünlerin satışına başlamışlar. Ziyaretçilerin köydeki yaşam tarzını, örf ve âdeti görebilecekleri bir etnografya müzesi açmışlar. Halk tarafından bağışlanan eserlerle oluşturulan müzede geçmişte kullanılan aydınlatma ve ısıtma araçları, tarım aletleri, silahlar, av malzemeleri gibi yöre kültürünü yansıtan eserlere yer vermişler. Köye olan ilgi her geçen gün artmış ve köy dizilerinin, sinema filmlerinin çekildiği bir yer hâline gelmiş.

Sıra Sizde

Tarihî eserler ülkemizin kültür hazineleridir. Bu hazinelere zarar verenleri uyarmalı, tarihî mirasımıza sahip çıkmalıyız. Bu konuyla ilgili aşağıdaki haberi okuyunuz. Haberin altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Görsel 2.24

Edirne'deki Tarihî Çeşmeler Tehdit Altında!

Osmanlı dönemi mimarisini günümüze taşıyan tarihî çeşmeler, üzerlerine yazılan duvar yazıları nedeniyle tehdit altında.

Genel Ağ haberi, 13 Şubat 2017

1. Sizin çevrenizde de zarar gören eserler var mı? Varsa kimler, nasıl zarar vermiştir?
2. Tarihî eserleri korumak için hangi önlemler alınmalıdır?

Görsel 2.25 İstanbul Süleymaniye Camisi

Çevremizdeki doğal güzellikleri ve tarihî eserleri tanıtmaya başlamadan önce bakalım ülkemizin farklı yerlerinde yaşayan arkadaşlarımız kendi çevrelerini nasıl tanıtmışlar? Onların tanıtımlarını okuyarak kendi tanıtımımız için ipuçları elde edelim.

Sizlere geçen yıl taşındığımız İstanbul'u tanıtacağım. İstanbul; cami, saray, türbe, hamam, konak gibi çok sayıda tarihî esere ev sahipliği yapmaktadır. Bu eserlerden beni en çok etkileyen Mimar Sinan'ın yaptığı Süleymaniye Camisi'dir (Görsel 2.25). Estetik açıdan son derece zarif dört minaresi ile çok uzaklardan dahi görülebilmektedir. Avlusu, şadırvanı ve yüksek kubbesi ile son derece etkileyicidir. İstanbul'da çok sayıda müze bulunmaktadır. Bunların en önemlisi Topkapı Sarayı'dır. Topkapı Sarayı Müzesi'nde antika saat, mutfak eşyası, tablo gibi hayranlık uyandıracak pek çok tarihî eser bulunmaktadır (Görsel 2.26). Şehrimiz doğal varlıklar bakımından da zengindir. Şehri ikiye ayıran Boğaz, çevresindeki tarihî yapılarla eşsiz bir manzara sunmaktadır. Ziyaretçilerin sıklıkla uğradığı bir yerdir. Vapurlarla ulaşabileceğiniz Adalar'da tarihî eserleri görmek, yüzmek ve piknik yapmak mümkündür. Tüm bu özellikleriyle İstanbul ülkemizin en çok ziyaret edilen şehri durumundadır.

Görsel 2.26 Çini Pano, İstanbul Topkapı Sarayı

Yaşadığım köy Abant Gölü'ne çok yakındır. Her mevsim farklı bir güzelliğe bürünen bu göl Bolu ili sınırları içindedir (Görsel 2.27). Etrafında bisiklete bindiğimiz Abant, ormanların arasında mavi bir nazar boncuğu gibidir. Sonbaharda gölün çevresindeki ağaçlar yeşilden sarıya, turuncudan kırmızıya renk değiştirir. Gölün yüzeyinde nilüferler yüzer. Göl kıyısında ata ya da faytona binilebilir. İsteyenler doğaya zarar vermemek şartıyla piknik yapabilir.

Görsel 2.27 Bolu Abant Gölü

Antalya doğal varlıklar ve tarihî eserlerin iç içe olduğu büyük bir şehirdir. Beni en çok tarihî şehir kalıntıları etkiliyor. Antik kent de denilen bu şehir kalıntılarında Antalya'da çok sayıda vardır. Bunlardan biri olan Perge antik kentinde bizleri binlerce yıl öncesinden ayakta kalan kuleler karşılamaktadır. Üstelik bu dev kuleler harç kullanılmadan yapılmıştır. Perge'de bizleri sütunlu caddeler, mozaiklerle kaplı evler, artık akmayan çeşmeler, büyük bir tiyatro ve stadyum beklemektedir. Antik kentlerde çıkarılan eserlerin birçoğu Antalya Müzesi'nde sergilenmektedir (Görsel 2.28). Müzeyi sanal ortamda www.antalyamuzesi.gov.tr adresinden ziyaret etmek mümkündür. Şehrimizde tarihî eserlerin yanında eşsiz güzellikte doğal varlıklar da bulunmaktadır. Özellikle baharda bir başka güzel olan Manavgat Şelalesi piknik yapmak, doğayla baş başa kalmak isteyenlerin uğrak mekânıdır (Görsel 2.29).

Görsel 2.28 Antalya Müzesi, altın kolye

Tanıtılan yerler ile yaşadığınız yer arasında hangi benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır? Söyleyiniz.

Sıra Sizde

Yaşadığınız yeri turistlere tanıtabilecek bir broşür hazırlayacaksınız. Önce çevrenizdeki doğal varlıklar ile tarihî eserleri belirleyiniz. Daha sonra araştırma yaparak belirlediğiniz yerleri tanıtıcı kısa yazılar yazınız. Tanıttığınız yerlere ait fotoğraf ve resimleri yerleştirerek broşürünüzü tamamlayınız.

Görsel 2.29 Antalya Manavgat Şelalesi

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloyu çevrenizde bulunan doğal varlıkları, tarihî mekânları ve yapıtları göz önüne alarak doldurunuz.

Türü	Çevrenizde var mı?	İsmi nedir?	Ne amaçla yapılmıştır?	Tanıtıcı bir cümle yazınız.
 Tarihî cami				
 Kale				
 Tarihî saat kulesi				
 Antik kent				
 Medrese				
 Türbe				
 Han				
 Tarihî ev				
 Tarihî çeşme				
 Tarihî hamam				
 Kervansaray				
Türü	Çevrenizde var mı?	İsmi nedir?	İnsanlara ve diğer canlılara faydaları nedir?	Tanıtıcı bir cümle yazınız.
 Göl				
 Deniz				
 Mağara				
 Orman				
 Dağ				
 Irmak				
 Şelale				

Görsel 2.30 Konya Mevlana Türbesi ve Müzesi

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİMİZ

Aşağıdaki haberi okuyarak haberin altında yer alan soruyu cevaplayınız.

Ankara Kızılcahamam'da çocuklar bayram namazı öncesi veya sonrasında bir araya gelir. Çocuklar kendi aralarında bir ebe belirler. Ebe eşliğindeki çocuklar, mahalledeki tüm evlerin kapılarını çalar ve hep bir ağızdan "Ebebiş ebebiş, vermeyen çürük diş." tekerlemesini söyler. Ev sahipleri çocuklara "ebebiş" yani harçlık veya şekerleme verir.

Genel Ağ haberi, 6 Temmuz 2016.

1. Metinde anlatılan bayram kutlamasıyla sizin bayram kutlamalarınızın benzer ve farklı yönleri nelerdir?
2. Siz dinî bayramlarda neler yapıyorsunuz?

Ramazan ve Kurban Bayramları'nda aileler, akrabalar, komşular ve arkadaşlarımızla bir araya geliriz. Dinî bayramlarda pek çok geleneği yerine getiririz. Büyüklerimizi ziyaret eder, büyüklerimizin ellerini öperiz. Misafirlere ikramlarda bulunuruz (Görsel 2.31). Dargın olduklarımızla barışıyoruz. Milletçe kutladığımız bayramlar, kültürel değerlerimizden biridir. İnsanları bir araya getiren bayramlar birlik ve beraberliğimizi güçlendirir. Dostluk ilişkilerini geliştirir, hoşgörü ve yardımlaşmayı artırır. Ülkemizde bayram kutlamaları birçok yönüyle benzerken yöreden yöreye bazı farklılıklar göstermektedir. Şimdi Rize'de farklı bir bayram geleneğine göz atmaya ne dersiniz?

Görsel 2.31

Rize'ye bağlı Akdere köyünde, Kurban Bayramı'nda Dönme Dolap Şenlikleri düzenlenir (Görsel 2.32). Şenlik, köyün meydanına kurulan dolabın horonlar eşliğinde açılmasıyla başlar. Gençler dönme dolaba binerek cesaretlerini sınarlar. Yöresel oyunlara geçilmeden önce köyün muhtarı bayramla ilgili bir konuşma yapar. Daha sonra halk, halka oluşturarak tulum eşliğinde horon tepir. Çevre köy ve ilçelerden pek çok kişinin katılımıyla gerçekleşen bu şenlikte yöresel yemekler ikram edilir.

Sizin yaşadığınız yerdeki gelenekler nelerdir? Açıklayınız.

Görsel 2.32

Rize Akdere Köyü

Ülkemiz çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu sayede zengin bir kültüre sahiptir. Ülkemizin el sanatları, mimarisi, giysileri, müzikleri, yemekleri yöreden yöreye benzerlikler ve farklılıklar gösterir. Şimdi ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özellikleri öğrenelim. Bu kültürel özelliklerin benzerlik ve farklılıklarını bulalım.

Geleneksel el sanatlarımızın başında halıcılık gelir. Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıdığımız bu kültür ögemiz kuşaktan kuşağa binlerce yıldır tezgâhlarda dokunmaya devam ediyor. Bu gelenek ülkemizin pek çok yerinde benzer tekniklerle ancak farklı renk ve desenlerle sürdürülüyor. Dokunan halılar Milas, Gördes, Kula, Bünyan ve Isparta gibi dokunduğu yörenin ismiyle biliniyor. Halılara çok çeşitli motifler işleniyor. Karnı yarık, elibeline, gonca gül, kartal, bulut gibi yüzlerce motif halının ilmeklerinde can buluyor. Her motifin anlamı farklı. Örneğin koçboynuzu motifi gücü, yiğitliği; üçgen motifi izdivacı; el motifi bereketi dile getiriyor. İki farklı yöremizdeki halıların özelliklerini dokuyanlarından öğrenelim.

Kocaeli'ye bağlı Hereke'de dokunan halılarımızın ünü yurt dışına yayılmıştır. Halılarımız, Fransa'dan Amerika'ya önemli yapıları süslemektedir. Hereke halısını diğer halılardan ayıran en önemli özellik, ipek olmasıdır. Dokunması büyük bir sabır ve özveri gerektirir. Boyutuna göre değişmekle birlikte dokunması bazen yıllar sürmektedir.

Görsel 2.34

Görsel 2.33

Muğla Milas'ta dokunan halılara canlı renklerini kök boya dediğimiz doğal boyalar verir. Halılarımızda yöreye özgü pek çok motif vardır. Bunlardan bazıları ala boncuk, köpek izi, karanfil, baklaçiçeği, hayat ağacı, testere gibi adlarla bilinir. Halılarımızda ana renk olarak kırmızı ve sarı kullanılır.

Dünya üzerindeki en eski halılardan biri olan Pazırık halısı Orta Asya'da bulunmuş bir Türk halısıdır (Görsel 2.35). Yaklaşık 2300 yaşındadır.

Görsel 2.35 Pazırık halısı
(Ermitaj Müzesi, St. Petersburg Rusya)

Sıra Sizde

Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Yaşadığınız yerde hangi el sanatları yapılmaktadır? Bunlardan hangileri evinizde bulunmaktadır?
3. Yaşadığınız yerdeki el sanatlarından hangisi ya da hangileri ilginizi çekiyor? Neden?
4. Yaşadığınız yerde yapılan el sanatları ülkemizin farklı yerlerinde de yapılıyor mu? Örnek veriniz.
5. El sanatlarının yapıldığı yöreye göre benzerlik ve farklılık göstermesinin sebepleri neler olabilir?
6. El sanatlarımızın yaşatılması ve tanıtılması için neler yapılmalıdır?

Kültürel öğelerimizden biri de düğünlerimizdir. Düğünler geçmişten günümüze yüzyıllar boyunca süregelen geleneklerimizin yaşatıldığı değerlerimizdir. Düğünler ülkemizin her yerinde aynı coşku ve mutlulukla yapılır. Gelen davetlilerin kaynaşmasını sağlar, birlik ve beraberliğini güçlendirir. Düğünlerde yöreden yöreye değişen maniler söylenir, müzik eşliğinde türküler okunur. Davul zurna eşliğinde halaylar çekilir (Görsel 2.36). Evlenenlerin mutluluğu için dualar edilir. Bakın Kırıkkale’de düğünlerde hangi kültürel özellikler yaşatılıyor:

Görsel 2.36

Düğün öncesinde kızın sandıktaki çeyizi kız evinde sergilenir. Damadın babasının en yakın arkadaşı "Düğün Kahyası", damadın en yakın arkadaşı da "Sağdıç" olarak seçilir. Düğünler, genellikle cuma günü namazdan sonra başlar. cuma namazından çıkanlar, yanlarında imamla düğün evine gelirler. "Bayrak Yemeği" diye adlandırılan yemek yenir. Yemekten sonra bir sırık ucuna takılmış Türk bayrağı ile bayrağın üzerinde bulunan ayna ve elma evin çatısına dikilir. Duanın ardından davul zurna çalmaya başlar. Aynı günün akşamı okuntular, yani davetliler gelir. Davetlilere yemek ikram edilir. Davetliler düğün-

ne güçleri oranında hediye getirirler. Bu hediyeler; ev eşyası, para, düğün için yiyecek, zahire, düğünde kesmek için küçükbaş hayvan olabilir. Cumartesi akşamı düğün, gelin ve damat kınasının yapılması ile devam eder. Pazar günü gelini almaya gelenlere babası kızını teslim eder. Gelin eğer varsa bir erkek kardeşinin koluna girmiş olarak evden dışarı çıkar. Oğlan evinden gelenler o anda sevinç gösterileri yaparlar. Gelin, oğlan evine gelirken beraberinde kaşık, çivi, bıçak... gibi şeyler getirir. Bu da gelinin "bereketiyle gelmesi" anlamına gelir.

www.kirikkale.gov.tr

Halk oyunları kültürel değerlerimizden biridir. Oyunlar konularını doğadan, toplumsal olaylardan ve günlük yaşamdan alır. Mesela Urfa Kımıl oyunu, ekine zarar veren bir haşere yüzünden halkın yaşadığı sıkıntıyı dile getirir. Oyunlarda kullanılan giysiler oynadığı yörenin geleneksel kıyafetleridir. Birlikte oynanan halk oyunları kişiye

kaynaşmayı, beraber hareket etmeyi, paylaşmayı öğretir. Zengin bir kültüre sahip ülkemizin hemen her yöresinde farklı halk oyunları oynanır. Düğün, nişan, asker uğurlama, sünnet ve millî bayram gibi merasimler halk oyunlarımızın sergilendiği başlıca yerlerdir. Ülkemizin farklı yörelerinde oynanan halk oyunlarını daha yakından tanıyalım.

Bar, el ele ya da omuz başlarından tutuşarak oynanır. Hızlı, seri hareketleri olan oyuna genellikle davul zurna eşlik eder.

Görsel 2.37

Horon el ele tutuşarak kemençe eşliğinde oynanır. Baştan ayağa hızlı hareketleri olan oyun Karadeniz'in hırçın dalgalarını andırır.

Görsel 2.38

Zeybek, tek kişinin ya da grubun oynadığı bir halk oyunudur. Grupla oynandığında oyuncular çember şeklinde dizilir. Kollar omuz hizasında, eller başla aynı hizada olacak şekilde iki yana açılır. Büyük adımlar ve ağır hareketlerle oynanır. Arada yere doğru eğilip bir dizin yere vurulması, bu oyunun belirgin hareketlerindendir.

Görsel 2.39

Sıra Sizde

Kendi yörenizde oynanan bir halk oyununu araştırarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

A

Halk oyununun adı: _____

Oyunun özellikleri: _____

Oyunda giyilen kıyafetler: _____

Oyunda kullanılan müzik aletleri: _____

B

Önceki sayfada tanıtılan oyunlarla benzerlik ve farklılıklarını yazınız.

Benzerlikler: _____

Farklılıklar: _____

Sıra Sizde

Yaşadığınız yerde kutlanan bayram, festival, şenlik ve düğün gibi kültürel unsurlardan birini seçiniz. Seçtiğiniz kutlamayı tanıtan bir yazıyı defterinize yazınız. Yazınızda tanıttığınız kutlamanın insanların bir arada yaşamasındaki önemini de açıklayınız.

Türküler ülkemizin farklı yörelerinin kültürel özelliklerini yansıtır. Türk'e ait anlamına gelen türkü milletimize özgüdür. Türkülerin her birinin bir hikâyesi vardır. Göç, askerlik, sevgi, hasret gibi pek çok konu türküye dönüşmüştür. Türküler, mutlulukları, hüznüleri bir arada yaşayan halkımızın ortak anıdır. Kültürümüzün öğelerinden biri olan türkü, bizi birleştirir ve ortak duygularda buluşturur. Şimdi Tokat yöremizde söylenen bir türküyü okuyalım.

Burçak Tarlası

Sabahtan kalktım da ezan sesi var
Ezan da sesi değil yavrum burçak yası var
Sorun şu muhtarın kaç tarlası var
Amanın da kızlar ne zorumuş burçak yolması
Burçak tarlasına yar yar gelin olması
Sabahtan kalktım da südü pişirdim
Südü de kaymağını yar yar yere taşırdım
Burçak tarlasında aklım şaşırdım
...

...

www.turktarim.gov.tr

Sıra Sizde

Kültürümüze ait öğelerden insanları bir araya getiren üçünü seçiniz. Bunların insanların bir arada yaşamasındaki önemini defterinize yazınız.

Ülkemiz tarihî eserler yönünden son derece zengindir. Her yöremizde rastlayabileceğimiz tarihî evler bizlere atalarımızın günlük yaşamları konusunda önemli bilgiler verir. Tarihî evler yöreden yöreye farklı özellikler taşısa da benzer yönleri de bulunmaktadır. Evlerin avlu denilen küçük bahçesi yüksek duvarlara sahiptir. Avluda kuyu, havuz, çiçekler ve ağaçlar bulunur. Evin zemin katı genellikle taştan yapılmıştır. Üst katlarda ise ahşap, kerpiç, taş ya da tuğla kullanılmıştır. Kiler, depo, samanlık, mutfak gibi bölümler genellikle zemin katta yer alır. Üst katta ailenin oturmak ve yatmak için kullandığı odalar bulunur. Hayat; ailenin oturduğu, misafirlerini ağırladığı bölümdür (Görsel 2.41). Odalarda yüklük denilen ahşap dolaplar bulunur.

Görsel 2.41 Antalya Teke evi

Sıra Sizde

Aşağıda farklı yörelere ait tarihî evleri inceleyerek kendi yaşadığınız yerdeki tarihî evlerle karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını bularak aşağıya yazınız.

Görsel 2.42 Beyazıt Evi

Görsel 2.43 Antalya Evi

Benzerlikler

Farklılıklar

■ ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

Sıra Sizde

Ülkemizde seçeceğiniz bir ilin ve kendi yaşadığınız ilin kültürel öğelerini araştırınız. Bulduğunuz kültürel öğelerin isimlerini aşağıya yazınız. Benzer olanların isimlerinin altını kırmızı kalemle işaretleyiniz.

Yaşadığınız il

Seçtiğiniz il

Yemekler

El sanatları

Geleneksel giysiler

Halk oyunları

Türküler

Tarihî yapılar

Festival ve şenlikler

Sıra Sizde

Yaşadığınız yörenin kültürel özelliklerini tanıtan broşür hazırlayınız.

Görsel 2.44 Ayasofya Camisi, İstanbul

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

Yandaki resmi inceleyiniz. Resimdeki kıyafet ve sofralarla günümüzdeki kıyafet ve sofraları karşılaştırınız. Gördüğünüz benzerlik ve farklılıkları söyleyiniz.

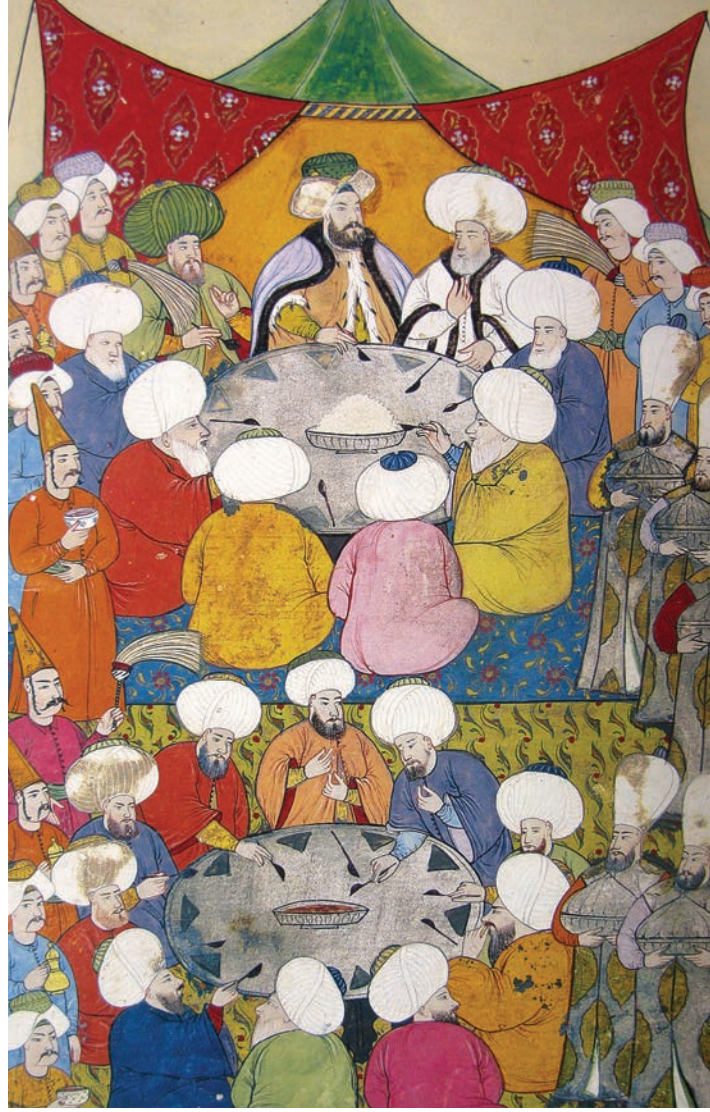
Günlük yaşamımızdaki kültürel öğeleri düşünelim. Yiyecek ve içeceklerimiz, kıyafetlerimiz, geleneklerimiz, kutlamalarımız bunlardan bazılarıdır. Kültürel öğeler zaman içinde değişebileceği gibi değişmeden de devam edebilir. Sofralarımızda severek tükettiğimiz yoğurt ve ayrana bakalım. Türklerin dünya mutfağına kazandırdığı bu yiyecek ve içeceği binlerce yıldır tüketiyoruz. Geçmişte yalnızca evlerde yapılırken günümüzde fabrikalarda da üretilmektedir. Meyvelisi, vanilyalı derken çeşitleri arttı. Yabancı dillere Türkçeden geçen yoğurt ile ilgili bakın 1555'te ülkemizi ziyaret eden Avusturya-Macaristan elçisi neler yazmış:

*Türkler gayet az yerler. Sofra zevkine pek az düşkündürler. Bir parça ekmekle beraber tuz, soğan ve yoğurt bulurlarsa yemek için başka şey aramazlar. Yoğurt hem besleyici hem de hazmı kolaydır. Kervansarayların hepsinde bu yoğurt mutlaka bulunur. Üzüm, vişne gibi kuru yemişleri sıcak suda kaynatıp toprak tabaklar içine koyarlar. Bir de pirinçten yapılan yemekleri vardır (Görsel 2.45). Üzerine koyun ve kuzu eti koyarlar. (Busbecq, **Türkiye'yi Böyle Gördüm**, s.24.)*

Yoğurt Nasrettin Hoca fıkralarına da konu olmuştur. İşte size bir örnek:

Görsel 2.46

Görsel 2.45 Levnî'ye ait bir minyatür (Surname)

Metinde yoğurt dışında hangi yiyecek ve içeceklerimizden bahsedilmektedir? Bunlar günümüzde de tüketiliyor mu? Örnek veriniz.

Ya Tutarsa

Adamın biri bir gün Hoca'yı gölün kenarında görmüş, bakmış ki Hoca kap kacak yıkıyor.

- Hayrola Hoca, demiş. Yine ne eğirip ne dokuyorsun?

Hoca, adamı tepeden tırnağa şöyle bir süzmüş:

- Hiç demiş, bir şey eğirip dokumuyorum. Gölde yoğurt çalıyorum.

Adamcağız duyduklarına inanamamış:

- İlahi Hoca, demiş. Bu görülmüş şey mi? Göl mayaya tutar mı hiç?

Hoca:

- Ben de biliyorum, demiş. Tutmaz, tutmaz ama ya tutarsa!

Nasrettin Hoca, s.21

■ ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

Misafirperverlik bizi biz yapan, asırlardır süren kültürel değerlerimizdendir. Evimize gelen misafirlerimizi en iyi şekilde ağırlamaya çalışırız. Onlara ikramlarda bulunuruz. Misafirlere kolonya sunmak da geleneklerimizden biridir (Görsel 2.47). Kolonyanın ilk olarak Almanya'nın Köln şehrinde icat edildiği söylenir. İsmi ni de şehrin Fransızca adından Cologne yani kolonyadan almıştır. Ülkemizde 1880'lerde üretilmeye başlanmış ve hızla kullanımı yayılmıştır. Kolonyadan önce ülkemizde misafirlere gül suyu sunulurdu. Ferahlatıcı özelliğiyle, gül suyu ile yaptığı yarışı kazanan kolonya, günlük yaşamımızdaki yerini aldı. Ancak gül suyu eskisi kadar çok kullanılmasa da günümüzde kullanılmaya devam ediyor.

Görsel 2.47

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyarak altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Görsel 2.48

Lokum Tahtını Geri Alıyor

Osmanlı mutfağının en önemli tatlıları arasında yer alan lokum, çikolataya kapırdığı tahtını geri almaya başladı. 1900'lü yıllarda Avrupa'nın etkisiyle bazı alışkanlıklarımız da değişti. Lokum geleneği de yerini çikolataya bırakmaya başladı. Aslında lokum bizim önemli kültür öğelerimizden biridir. Çikolata kültürümüze ait bir unsur değildir. Lokumun bizdeki özelliği ve manası aslında çok derindir. Tarihimize baktığımızda en hatırlı hediyelerden birinin lokum olduğunu görürüz. Kız istemelerinden tutun da elçilerin yabancı ülke ziyaretlerine kadar mutlaka lokum götürülürmüş. Yani adı üstünde Türk lokumu bizim kültürümüzdür. "Rahat ulhulküm" yani boğaz rahatlatan kelimesinden türeyen lokum, dünyada Türk tatlısı olarak bilinmektedir.

Genel Ağ haberi, 5 Eylül 2016 (Düzenlenmiştir.)

1. 1900'lü yıllarda yemek kültürümüzdeki değişimin sebebi nedir?
2. Lokum günümüzde nerelerde ikram ediliyor?

Görsel 2.49 - Çay ekili arazi

Geçmiş binlerce yıl öncesine uzanan çay, ilk olarak Çin’de tüketilmeye başlandı ve zamanla dünyaya yayıldı. Türkiye de çaydan vazgeçmeyen ülkelerden biridir. Kahvaltıda içilmeye başlanan çay, akşamın geç saatlerine kadar günün her saati tüketiliyor. Misafirlere ikram ediliyor. Ülkemizde çayın geçmişi çok eskilere dayanmıyor aslında. 1930’larda Rize’de Ziraat Mühendisi Zihni Derin’in çalışmalarıyla üretimi yaygınlaştı (Görsel 2.49). Bu yıllarda kahve kadar tüketimi yaygın değildi. Ancak kısa sürede sevildi, yaygınlaştı. Bazı kaynaklarda atalarımızın Anadolu’ya gelmeden önce Orta Asya’da çayla tanıştıkları yer almaktadır.

Aşağıdaki haberde görüleceği üzere günümüzde Türkiye en çok çay tüketen ülkelerden biridir.

Çay Tüketiminde Türkiye Zirvede

Dünya Çay Komitesi’nin hazırladığı Dünya Çay Raporu’nun sonuçları açıklandı. Sonuçlara göre: “Ülkemiz dünyanın beşinci büyük çay üreticisiyken yıllık, kişi başı 3,5 kilogram çay tüketimiyle dünyada birinci sırada yer almaktadır.”

Genel Ağ haberi, 24 Mart 2017 (Düzenlenmiştir.)

Çay edebiyatımızda da yer alıyor. Roman, hikâye ve şiirlerde kendine yer buluyor. İşte size bir örnek:

Çay

Kimi onda kimi bunda tat bulur
Bizim keyfimiz de çay ile olur
Bu çay muhabbetten rengini alır
Ama tadı veren duman diyorlar
Çorba bitsin çaylar nerde diyoruz
Devadır bu çaylar derde diyoruz
Çok fazla içmek de istemiyoruz
Bir günde kırk bardak filan diyorlar

Serdar Tuncer

Görsel 2.51

Özellikle kış mevsiminde yanımızdan eksik etmediğimiz kâğıt mendillerin kullanımı çok eskilere dayanmıyor. Kâğıt mendillerin yaygınlaşmasından önce renk renk, desen desen kumaş mendiller kullanılırdı (Görsel 2.50). İlk Türkçe

Görsel 2.50 Mendil

sözlük olan Kaşgarlı Mahmud’un Dîvânü Lügâti’t-Türk adlı eserinde cepte taşınan ipekli ya da pamuklu bez parçası karşılığında “ulatu” ve “savluk” sözcükleri geçiyordu. Günümüze ulaşan en eski mendillerimiz 1500’lü yıllara ait ve Topkapı Sarayı Müzesi’nde sergilenmektedir. Osmanlı sarayında kullanılan mendiller işlemelerle süslenirdi. Önemli yabancı konuklara armağan olarak zengin işlemeli ipek mendiller verilirdi. Halkın kullandığı mendillerse daha çok keten ve pamuktandı. Günümüzde kumaş mendiller genellikle aksesuar olarak kullanılıyor, ceket ceplerini süslüyor.

Dîvânü Lugâtî't-Türk Kaşgarlı Mahmud tarafından 1072-1074 yılları arasında yazılan Türkçe-Arapça bir sözlüktür. Türkçenin bilinen en eski sözlüğüdür. Aynı zamanda o dönemde insan ve toplum yaşamıyla, kültürümüzle ilgili, ilgi çekici bilgiler vermektedir.

Selamlaşmak, insanlarla iletişimimizin ilk adımıdır. Selam şekli ve dili kişiden kişiye, yöreden yöreye farklılık gösterebilir. “Günaydın”, “merhaba”, “selâmün aleyküm”, “iyi günler”, “iyi akşamlar”, “iyi geceler” gibi ifadeleri gün içinde çokça kullanırız. Günümüzde kullandığımız bu ifadelerin yanında geçmişte “esen” sözcüğü de kullanılırdı. “Esen olmak” iyi olmak anlamında kullanılırdı. Esenleşmek de selamlaşmak anlamına gelirdi. Günümüzde de “esen kal” ifadesi kullanılmaya devam etmektedir. Dîvânü Lugâtî't-Türk'te “ol esenledi” “o beni selamladı” “esen mü sen?”, “iyi misin?” anlamında kullanılmıştır. Geçmişte selamlaşmanın kuralları da belirlenmişti. Küçük olan büyüğe, az olan grup çok olana, yürüyen oturana, at üzerinde bulunan yaya olana selam verirdi.

Siz gün içinde hangi selam sözcüklerini kullanıyorsunuz? Söyleyiniz.

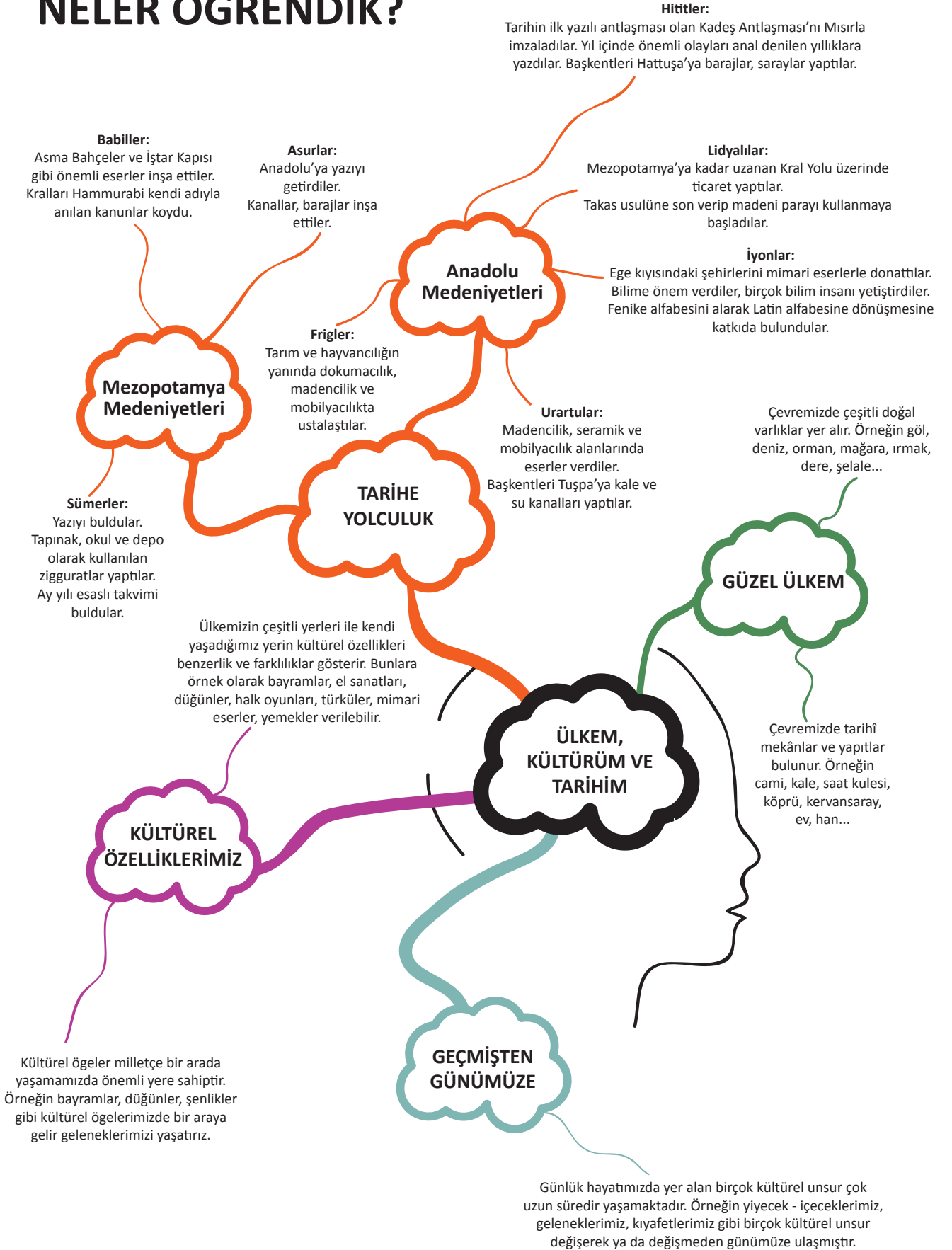

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloya günlük hayatımıza yerleşmiş kültürel unsurlardan üçünü yazınız. Bu kültürel unsurların tarih boyunca gösterdiği gelişim, süreklilik ve değişimi araştırarak tabloda uygun bölüme yazınız.

Kültürel unsurlar	Geçmişte nasıldı?	Günümüzde nasıl?	Süreklilik mi gösteriyor?	Değişim yaşamış mı?

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Anadolu’daki en eski yazı örnekleri Babillere aittir.

() 2. Dünya üzerindeki ilk şehirlerden birisi Mezopotamya’daki Çatalhöyük’tür.

() 3. Frigler Doğu Anadolu’da güçlü bir devlet kurdular.

() 4. İyonlar şehirlerine büyük tiyatrolar inşa ettiler.

() 5. Çevremizde yer alan dağ, deniz, ırmak, orman doğal varlıklara örnektir.

() 6. El sanatlarımız ülkemizin çeşitli yerlerinde benzerlik ve farklılıklar gösterir.

() 7. Halıların motifleri farklı anlamlara gelmektedir.

() 8. Halk oyunları ülkemizin her yerinde aynı özellikleri taşır.

() 9. Günlük yaşamdaki kültürel unsurlar hiçbir zaman değişmez.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

İyonlar	bayram	çay	medrese	Lidyalılar	geleneksel	tarihî eserler	doğal varlıklar
---------	--------	-----	---------	------------	------------	----------------	-----------------

1. Ticaretin artmasıyla parayı kullanmaya başladılar.

2. Düşünce özgürlüğüne önem veren döneminde önemli düşünürler yetişti.

3. Arkeoloji müzelerinde Anadolu medeniyetlerine ait bulunmaktadır.

4. Ülkemizde bulunan arasında milli parklar da yer alır.

5. Halk oyunlarında oyuncular giysiler giyerler.

6. Birlik ve beraberliğimizi güçlendiren günlerinde büyüklerimizi ziyaret ederiz.

7. Kahve kadar çok tükettiğimiz günün her saati içilebilir.

C. Aşağıdaki tabloda numaralanmış tarihî eser, mekân ve nesneler ile doğal varlıkların numarasını ilgili oldukları yerin başındaki parantezin içine yazınız.

1. Erfelek Şelalesi	2. Balıca Mağarası	3. Çanakkale Saat Kulesi	4. Sultan Hanı	5. Armutlu Kaplıcaları	6. Karun Hazineleri
() tarihî eser, mekân ve nesneler			() doğal varlıklar		

D. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni gezdiğini söyleyen bir turist müzede aşağıdaki medeniyetlerden hangisine ait bir eser görmüş olamaz?

- A) Frigler B) Hititler
C) Sümerler D) Urartular

2. Sümerler Ziggurat adı verilen çok katlı tapınaklar inşa etmişler. Bu yapıları aynı zamanda tahıl ürünleri için depo ve gök cisimlerini gözlemlemek için kullanmışlardır.

Buna göre Sümerlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Tarımla uğraşmışlardır.
B) Bilimsel çalışmalar yapmışlardır.
C) Mimari eserler inşa etmişlerdir.
D) Komşularıyla barış içinde yaşamışlardır.

3. I. Sultan Ahmet Çeşmesi

- II. İznik çinisi
III. Kayseri mantısı

Yukarıdaki kültürel öğeler sırasıyla aşağıdakilerden hangilerine örnektir?

- A) I El sanatı, II Giyim, III Festival, şenlik
B) I Mimari, II El sanatı, III Yemek
C) I Mimari, II Türkü, III Halk oyunu
D) I Halk oyunu, II El sanatı, III Yemek

4. Tatilde çok sayıda tarihî eser gördüğünü söyleyen biri aşağıdakilerden hangisini örnek verebilir?

- A) Tortum Şelalesi
B) Kaz Dağları
C) Van Gölü
D) Çorum Saat Kulesi

5. I. El sanatlarımız
II. Tarihî evlerimiz
III. Yönetim şeklimiz

Yukarıdakilerden hangisi kültürümüzün öğelerinden değildir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III

6. - Dilden dile nesilden nesile aktarılır.

- Ortak acıları, sevgileri, düşünceleri anlatır.

Yukarıda özellikleri verilen kültürel öge aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bayramlar
B) El sanatları
C) Orta oyunu
D) Türküler

E. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin insanlığa katkılarına örnekler veriniz.

2. Çevrenizdeki doğal varlık, tarihî eser ve yapıtlara örnekler veriniz.

3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevrenizin kültürel özellikleri arasında neden benzerlikler ve farklılıklar vardır?

4. Bizi bir araya getiren kültürel öğelere örnekler veriniz.

5. Kültürel unsurlardan bazıları zaman içinde neden değişim gösterir?

Ünite kapak görseli 3
Dünya

3. YAŞADIĞIMIZ YER

KONULAR

- HARİTAYI TANIYORUM
- İKLİM VE YAŞAMIM
- NEREDE YAŞANIR?
- AFETLER VE ÇEVRE SORUNLARI
- AFETLERİN İNSAN ÜZERİNDE ETKİLERİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Türkiye Fiziki haritası üzerinde yaşadığınız yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini açıklayabileceksiniz.

Yaşadığınız çevrede etkili olan iklimin hayatınızı nasıl etkilediğine örnekler verebileceksiniz.

Yaşadığınız yer ve çevresindeki doğal ve beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşim üzerindeki etkilerini fark edeceksiniz.

Yaşadığınız yerdeki doğa kaynaklı afet ve çevre sorunlarının neden oluştuğuna cevap bulacaksınız.

Doğa kaynaklı afetlerin toplum hayatını nasıl etkilediğini fark edeceksiniz.

HARİTAYI TANIYORUM

Aşağıdaki haritayı inceleyiniz. Haritada gördüğünüz renkler ve işaretler neleri ifade ediyor olabilir?

Dünya üzerinde bulunduğumuz yeri veya gideceğimiz yerleri bulmak için haritalara gereksinim duyarız. Harita yeryüzünün tamamının veya bir kısmının belli oranda küçültülerek kâğıda çizilmesidir. Farklı kullanım amaçları için hazırlanmış farklı harita türleri vardır. Belli bir bölgedeki gezilebilecek yerleri gösteren turizm haritaları, ulaşım yollarını gösteren yol haritaları, bunlardan bazılarıdır.

Her haritanın kullanım amacını gösteren bir başlığı vardır. Haritalarda özel işaretler kullanılır. İşaretlerin ne anlama geldiği harita işaretleri adı verilen bölümde gösterilir.

Şimdi fiziki bir haritayı inceleyerek haritaların nasıl okunacağını öğrenelim (Görsel 3.1). Bu haritalar herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalardır.

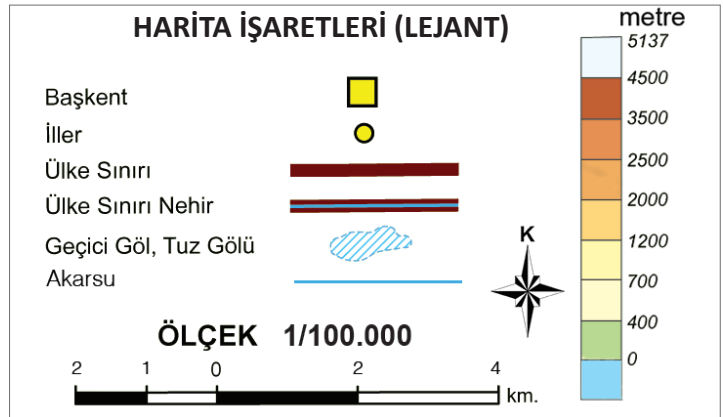

Görsel 3.1 - Avrupa Fiziki Haritası

Fiziki haritalarda kentler, yükseltiler, yerleşim yerleri ile ilgili bilgiler çeşitli renklerle ve simgelerle gösterilir. Bu simgelerin ve renklerin anlamları haritanın köşesinde bulunan harita işaretleri (Lejant) bölümünde yer alır (Görsel 3.2).

Haritanın ölçeği de yani küçültme oranı da bu bölümde gösterilir. Gerçekteki uzunlukları birebir haritaya geçiremeyeceğimiz için belli bir oranda küçültürüz. Örneğin 1/100.000 ölçekli haritada 1cm'lik bir uzaklık yeryüzündeki 100.000 cm'lik yani 1 km'lik uzaklığa karşılık gelir.

İşaretler çubuğundaki renkler yer şekillerinin deniz seviyesinden ne kadar yüksekte olduğunu ifade eder. Deniz seviyesi "0 (sıfır)" olarak kabul

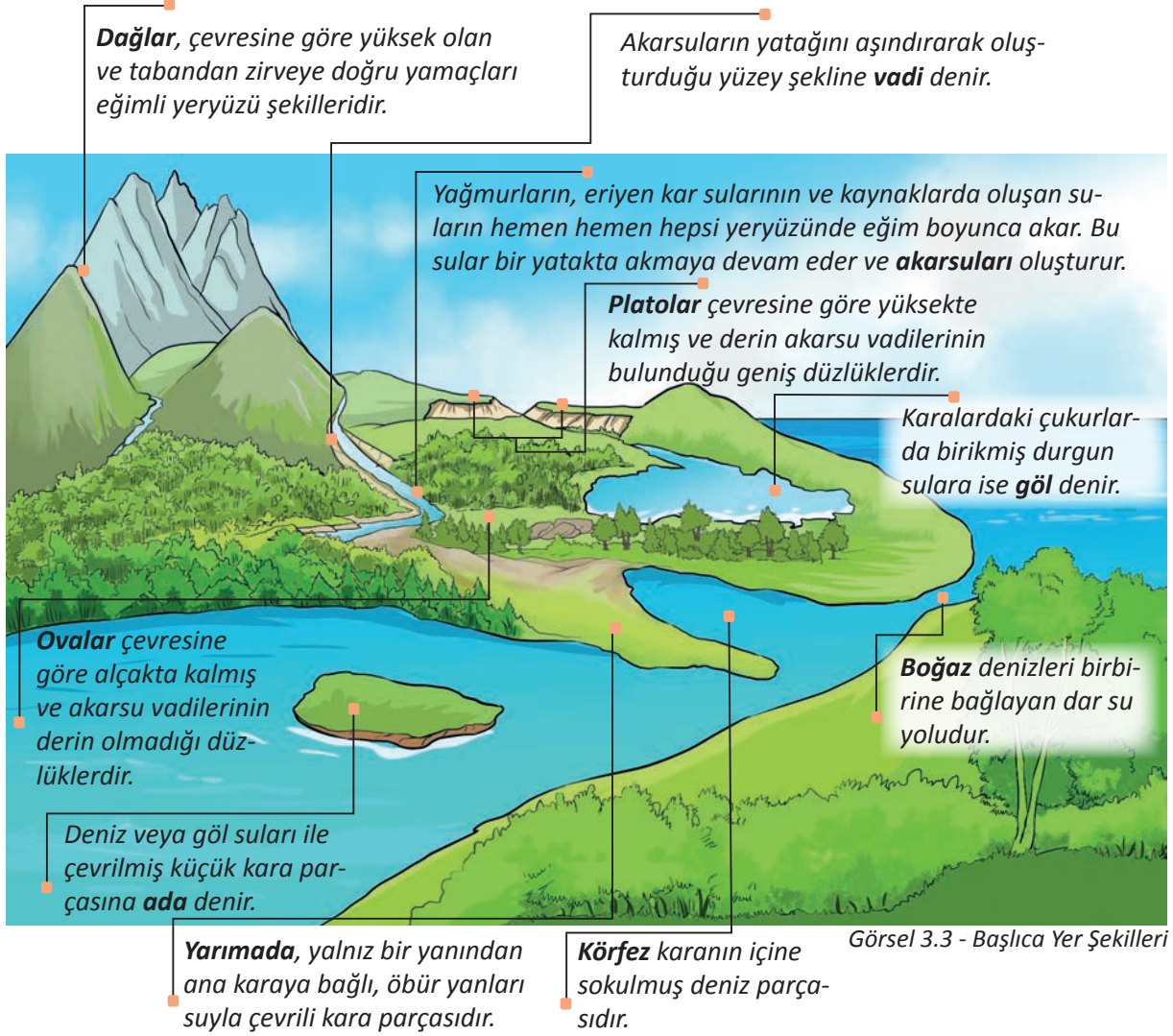

Görsel 3.2 - Harita işaretleri (Lejant)

edilir. Deniz seviyesine yakın yerler yeşil rengin tonlarıyla ifade edilir. Yükselti arttıkça sarı ve kahverenginin tonlarıyla ifade edilir.

Deniz akarsu ve göller ise mavi renkte gösterilir.

Şimdi de fiziki haritada gördüğümüz başlıca yer şekillerini tanıyalım.

Sıra Sizde

1. Arkadaşlarınızla birlikte yer şekillerini aşağıdaki örnekleri inceleyerek oyun hamuru, kar ya da toprak kullanarak yapıp eğlenerek öğrenebilirsiniz.
2. Yaşadığınız yerin uydu görüntüleri üzerinden çevrenizdeki yer şekillerini inceleyip küçük bir maketini yapabilirsiniz.

Görsel 3.4

Görsel 3.5

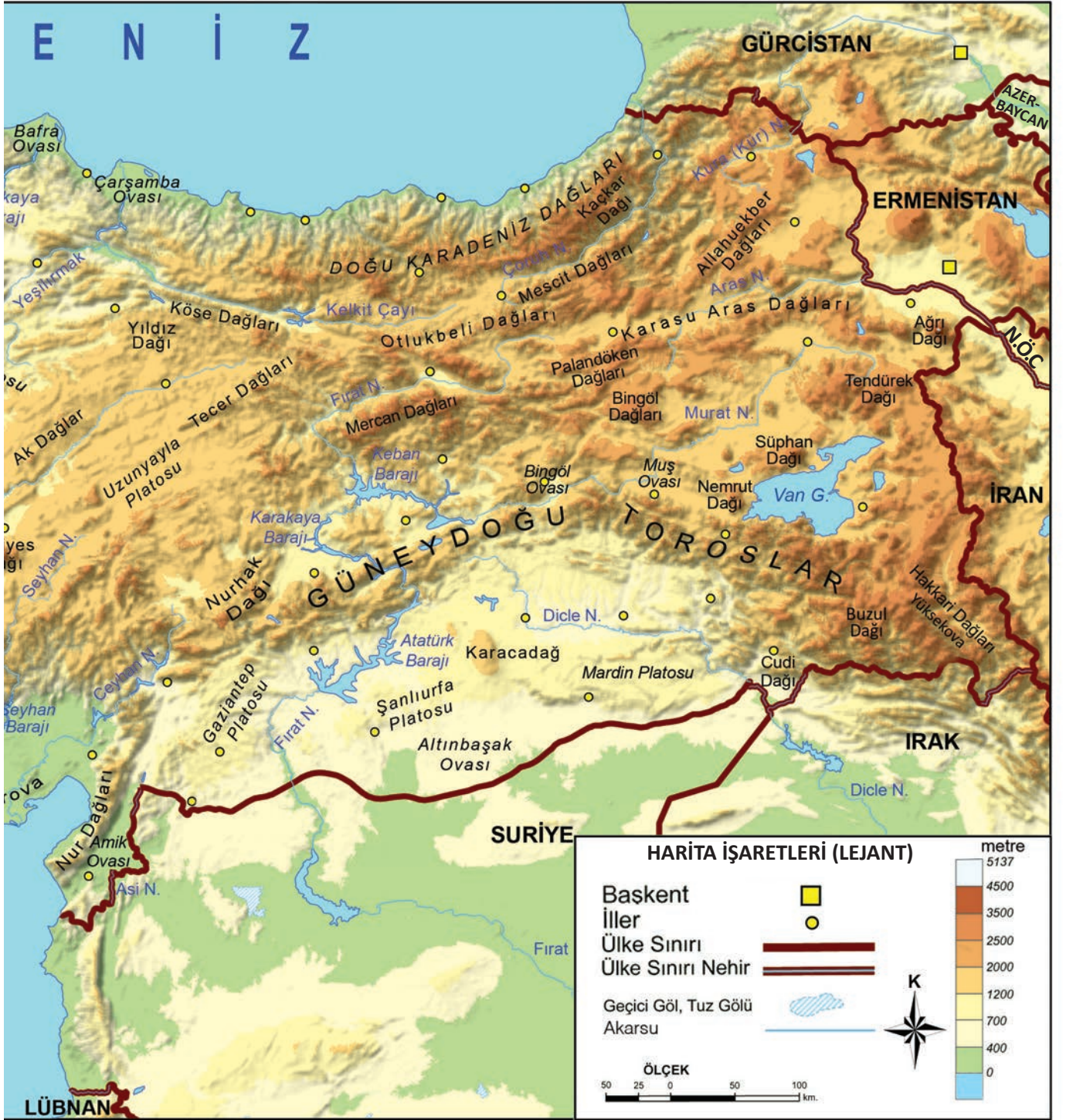

Yukarıdaki Türkiye fiziki haritasını inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

Haritada yükseltisi en fazla ve en az olan yerler hangileridir?

Haritada Çukurova, Konya Ovası ve Yüksekova'yı bularak yükseltilerini karşılaştırınız.

Görsel 3.6 - Türkiye Fiziki Haritası

Sıra Sizde

Yukarıdaki Türkiye fiziki haritasını inceleyiniz. Yaşadığınız yerin yer şekillerini bulunuz. Bu yer şekillerinin adını ve harita anahtarı yardımıyla yükseltisini bularak defterinize yazınız.

İKLİM VE YAŞAMIM

Görsel 3.7

Aşağıdaki haberi okuyarak altında yer alan soruları cevaplayınız.

Doğuda Kar Çilesi, Batıda Deniz Keyfi

Türkiye'nin doğusunda kar yağışı etkili olurken Muğla'nın Bodrum ilçesinde yazdan kalma günler yaşanıyor. Bodrum'da sıcak havayı fırsat bilen vatandaşlar güneşin yüzünü göstermesi ile birlikte sahil kenarlarına akın etti. Kafeteryaları dolduran az sayıda turist ve Bodrumlular gü-

neşin tadını doyasıya çıkardı. Kars, Ardahan ve Erzurum'da kar yağışının etkili olduğu ve Sibiryâ soğuklarının geldiği öğrenildi.

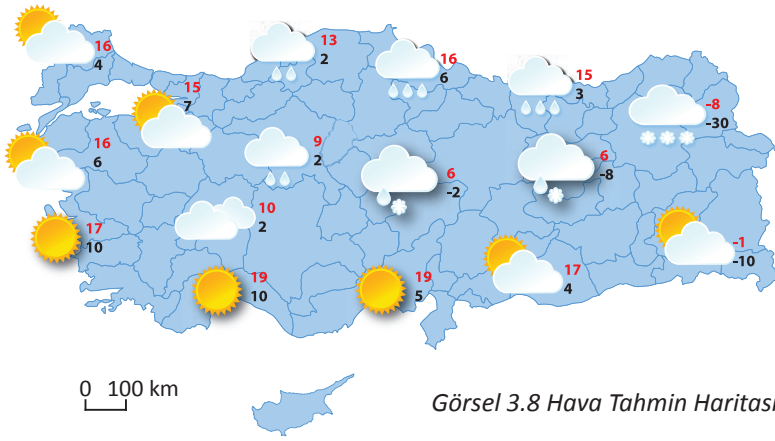
Ardahan'da hava sıcaklığı eksi 28 dereceye kadar düşerken Ege kıyılarında ise hava sıcaklığı 25 dereceye kadar ulaştı.

Genel Ağ haberi, 22 Kasım 2016 (Düzenlenmiştir.)

Sizce aynı gün içerisinde Bodrum ve Ardahan'da neden farklı hava olayları yaşanmaktadır? Hava durumu bu şehirlerde yaşayan insanları nasıl etkilemiş olabilir? Söyleyiniz.

Hava durumu günlük yaşamımızı çeşitli şekillerde etkiler. Bu yüzden evimizden dışarı çıkmadan önce ya da bazı işlerimizi planlarken hava durumunu takip ederiz. Örneğin, hava tahminine göre hava soğuksa kalın giysilerimizi giyeriz. Hava yağmurluysa şemsiyemizi alırız. Hava durumunun kısa ya da uzun vadede nasıl olacağını bilmek bazı ekonomik faaliyetler için de önemlidir. Mesela çiftçiler ekim, hasat gibi faaliyetlerini hava durumuna göre planlamak zorundadır.

Yanda Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 21 Şubat 2018 tarihine ait hava tahmin haritasını görüyorsunuz. Harita incelendiğinde yurdumuzun farklı yerlerinde aynı gün içerisinde değişik hava olayları yaşandığı görülmektedir. Bu durum ülkemizde değişik iklim tiplerinin yaşanmasından kaynaklanmaktadır.

İklim, bir yerde hava olaylarının uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama durumdur. **Hava durumu**, kısa süreli hava olaylarını gösterirken iklim, uzun süreli hava olaylarının ortalamalarını gösterir. Bir yerde yaz mevsimi o yıl yağışlı geçmiş olabilir. Bu hava durumuyla ilgilidir. Ancak uzun yıllar boyunca o yerde yazlar yağışlı geçerse bu durum o bölgenin iklimiyle ilgilidir. Ülkemizde yükselti, denize yakınlık, rüzgârlar gibi etkenler farklı iklim tiplerinin oluşmasında etkili olmuştur. Ülkemizde üç çeşit iklim görülmektedir. Bunlar: Karasal iklim, Akdeniz iklimi ve Karadeniz iklimidir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki cümleler iklimle mi hava durumuyla mı ilgilidir? Yanındaki boşluklara yazınız.

Bugün hava güneşli. _____

Erzincan'da kışlar kar yağışlı geçer. _____

Rüzgâr çok sert esiyor. _____

Karadeniz kıyıları her mevsim yağışlıdır. _____

Ülkemizde iklimlerin etki alanını gösteren aşağıdaki haritayı inceleyip yaşadığınız yerde hangi iklimin etkili olduğunu söyleyiniz.

Görsel 3.9 Türkiye'nin İklim Tipleri Haritası

İklim insanların yaşamını çeşitli şekillerde etkiler. Yetiştirilen tarım ürünlerinden, evlerin yapımında kullanılan malzemeye, ekonomik faaliyetlere kadar pek çok şeyi belirler.

Karasal İklim

Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer.

Bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren, yaz sıcaklıklarıyla kuruyan otlardan oluşan bozkırlardır (Görsel 3.10).

Görsel 3.10 Bozkır bitki örtüsü

Görsel 3.11 Kerpiç ev

Bu iklimin görüldüğü yerlerde özellikle kırsal kesimde evler kerpiçten yapılır (Görsel 3.11). Bu malzeme hava sıcakken evin serin, soğukken sıcak olmasını sağlar.

Buğday, daha çok karasal iklimin görüldüğü yerlerde yetiştirilir (Görsel 3.12). Yetiştirme döneminde yağmura, başaklarının olgunlaşma döneminde ise sıcağa ihtiyaç duyar.

Görsel 3.12 Buğday tarlası

Karasal iklimin görüldüğü yerlerde kışın yoğun kar yağışı sebebiyle yollar kapanabilir (Görsel 3.13).

Görsel 3.13 Kar yağışı ile kapanan yol

Akdeniz İklimi

Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer.

Doğal bitki örtüsü Kızılçam ormanlarıdır. Kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde maki adı verilen kısa boylu çalı ve ağaçlardan (zeytin, zakkum, defne, keçiboyunu, kocayemiş vb.) oluşan bitki topluluğu görülür (Görsel 3.14).

Görsel 3.14 Maki bitki örtüsü

Akdeniz iklimine en uygun yapı malzemesi taştır. Yazın taş evlerin içi serin olur (Görsel 3.15). Kışın ise havalar çok soğuk olmadığından ısıtma önemli bir problem değildir.

Görsel 3.15 Taş ev

Görsel 3.16 Portakal ağacı

Akdeniz ikliminin görüldüğü yerler turuncgillerin üretimi için elverişlidir (Görsel 3.16). Turuncgiller kış aylarında sıcaklığın çok düştüğü yerlerde yetişemez.

Akdeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde yaz mevsiminin uzun sürmesi yaz turizminin gelişimini sağlamıştır (Görsel 3.17).

Görsel 3.17 Kaş, Antalya

Karadeniz İklimi

Her mevsim yağışlı ve ılıman geçer.

Yağış fazla olduğu için bitki örtüsü genellikle ormandır. (Görsel 3.18)

Görsel 3.18 Orman bitki örtüsü

Görsel 3.19 Ahşap ev

Karadeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde orman çoktur. Kolay bulunan bir malzeme olduğundan kırsal kesimde evler genellikle ahşaptır (Görsel 3.19).

Çay üretimi için ılıman iklim ve bol yağışa ihtiyaç vardır. Ülkemizde bu bitki sadece Doğu Karadeniz kıyılarında yetişir (Görsel 3.20).

Görsel 3.20 Çay bahçesi

Sürekli yağış alan Doğu Karadeniz'de şemsiye vazgeçilmez bir eşyadır (Görsel 3.21).

Görsel 3.21

Sıra Sizde

Yaşadığınız yerde etkili olan iklimi ve bu ikliminin hayatınıza etkisini aşağıdaki başlıklara göre değerlendirerek yazınız.

İklim

Beslenme

Giyim

Konut tipi

Bitki örtüsü

Ulaşım

Turizm

3.22 Bursa

Görsel 3.23 Rize

NEREDE YAŞANIR?

Ülkemizde bazı yerlerde çok sayıda insan yaşarken bazı yerlerde daha az insan yaşamaktadır. Bunun nedeni ne olabilir? Fotoğraflardaki yerleşim yerlerini inceleyerek bu soruya cevap bulmaya çalışınız.

Bir yerde yaşayan insan sayısı, o yerin nüfusunu belirler. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus dağılımı eşit değildir.

Nüfus dağılımının ülkemizde değişiklik göstermesinin nedenlerini farklı yerlerde yaşayan arkadaşlarımızdan öğrenelim.

Görsel 3.24

Benim yaşadığım yerde dağlar kıyının hemen gerisinden başlayarak denize paralel uzanır. Yerleşmeye elverişli düzlükler azdır. Bu nedenle biz de eğimli yamaçlarda bulduğumuz düzlüklere tarlalarımızı açar ve evlerimizi yaparız. O yüzden evlerimiz birbirinden uzak ve dağınıktır. Şehrimizin bu özellikleri nüfusunun az olmasına neden olmuştur.

Görsel 3.25

Yaşadığım yerde yükselti azdır. Bu nedenle ulaşım kolaydır. Burada sanayi çok gelişmiştir. Buna bağlı olarak ticaret, bankacılık, ulaşım gibi ekonomik faaliyetler de gelişme göstermiştir. İş imkânlarının fazlalığı nedeniyle sürekli göç alan şehrimizin nüfusu da artmıştır. Bunda şehrimizin sahip olduğu eğitim, sağlık ve sosyal imkânları da etkilidir.

Görsel 3.26

Yaşadığım yer dağlık, yüksek ve engebelidir. Kışlar çok uzun ve sert geçer. İnsanlar genellikle verimli topraklarla kaplı ve iklimin elverişli olduğu alçak ovalarda yaşar. Ulaşımın zor olması sanayi ve ticaretin gelişmesini engellemiştir. Tarım açısından pek elverişli olmayan şehrimizde en çok hayvancılık yapılır. Geçim kaynakları az olduğu için şehrimizin nüfusu da azdır.

Görsel 3.27

Benim yaşadığım yer deniz kıyısındadır. Kışların ılık, yazların ise sıcak ve uzun geçtiği bu yer; yaz turizmi için çok elverişlidir. Doğal ve tarihî pek çok varlığa da sahip olan şehrimiz önemli bir turizm merkezi hâline gelmiştir. Turizm faaliyetlerinde çalışmak için buraya göç edenler nüfusu artırmıştır.

Yaşadığım yerin iklimi oldukça nemli ve yağışlıdır. Ormanlar geniş yer kaplar. Yerleşmek ve tarım yapmak için alan azdır. Bu nedenlerle yaşadığım şehrin geçmişte nüfusu çok azmış. Ancak burada kömür madeninin bulunması şehrin kaderini değiştirmiş. Madende çalışmak için pek çok kişi buraya göç etmiş. Kömürü enerji kaynağı olarak kullanan fabrikaların da kurulması şehrimize olan göçleri daha da artırmış (Görsel 3.29). Bugün şehrimiz nüfusu oldukça fazla olan büyük bir şehirdir.

Görsel 3.28

Görsel 3.29

Görsel 3.30

Yaşadığım yer geniş ova ve platolarıyla yerleşmeye elverişlidir. Ancak buranın en önemli sorunu kuraklıktır. Bu nedenle nüfus akarsu boylarında, yağışın bol olduğu dağ eteklerinde toplanmıştır. Küçükbaş hayvancılığın yapıldığı bozkırlar ise nüfusun az olduğu yerlerdir.

Görsel 3.31

Şehrimiz geniş ve verimli bir ovanın kenarında yer alır. Yıl boyunca sıcaklık bitkilerin büyümesine yetecek kadar yüksektir. Tarım ürünlerinin çeşitliliği, tarıma dayalı sanayilerin ve ticaretin de gelişmesini sağlamıştır. Ekonomik faaliyetlerin bu kadar çeşitli olması iş imkânlarını dolayısıyla nüfusu arttırmıştır.

Yukarıdaki arkadaşlarınızın yaşadığı yerlerin ülkemizin neresinde olabileceğini sayfa 68-69'daki haritayı göz önüne alarak tahmin edip söyleyiniz.

Arkadaşlarınızın anlattıklarından ülkemizde nüfusun dağılışında bazı etkenlerin belirleyici olduğunu anlıyoruz. Bunlar doğal ve beşerî yani insan eliyle oluşturulmuş etkenler olmak üzere ikiye ayrılır.

Sıra Sizde

Aşağıda verilen şemadaki boşlukları yukarıdaki bilgilere uygun olarak doldurunuz.

NÜFUSUN DAĞILIŞINI BELİRLEYEN ETKENLER

DOĞAL ETKENLER

BEŞERÎ ETKENLER

Sıra Sizde

Yaşadığınız yerin nüfus miktarını ve nüfusun dağılışında etkili olan doğal ve beşerî özellikleri yazınız.

Yaşadığınız yer

Nüfus miktarı

Nüfusun dağılışını etkileyen doğal etkenler

Nüfusun dağılışını etkileyen beşerî etkenler

İnsan doğayı şekillendirebilir mi? Tartışınız.

Doğal çevre, insan etkisi olmadan oluşmuş ortamdır. Soluduğumuz hava, içtiğimiz su, ektiğimiz toprak, ormanlarımız, dağlarımız, denizlerimiz, göllerimiz doğal çevremizdir.

İnsanlar doğal çevreyi kullanarak ekonomik faaliyetler yapar, doğadan daha fazla faydalanmak ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere doğayı değiştirirler.

Sıra Sizde

Aşağıda insanların doğayı şekillendirerek yaptığı değişikliklerin fotoğraflarını görüyorsunuz. Bunların isimlerini metin içerisinde yer alan boşluklara yazınız.

maden
ocağı

Görsel 3.32

köprü

Görsel 3.35

tünel

Görsel 3.33

tarla

Görsel 3.36

konut

Görsel 3.34

baraj

Görsel 3.37

İnsanlar yaşadıkları doğal çevreyi değiştirerek ondan faydalanırlar. Yol yaparken önlerine çıkan engelleri aşmak için _____ açarlar, _____ yaparak yerleşim alanları oluştururlar. Su ve enerji ihtiyaçlarını gidermek için akarsuların önüne _____ yaparlar. Akarsuların üzerinden geçebilmek için ise _____ yaparlar. Toprağı işleyerek _____ açar, ürün yetiştirirler. Madenleri çıkarıp yeni ürünler yapmak için _____ açarlar.

AFETLER VE ÇEVRE SORUNLARI

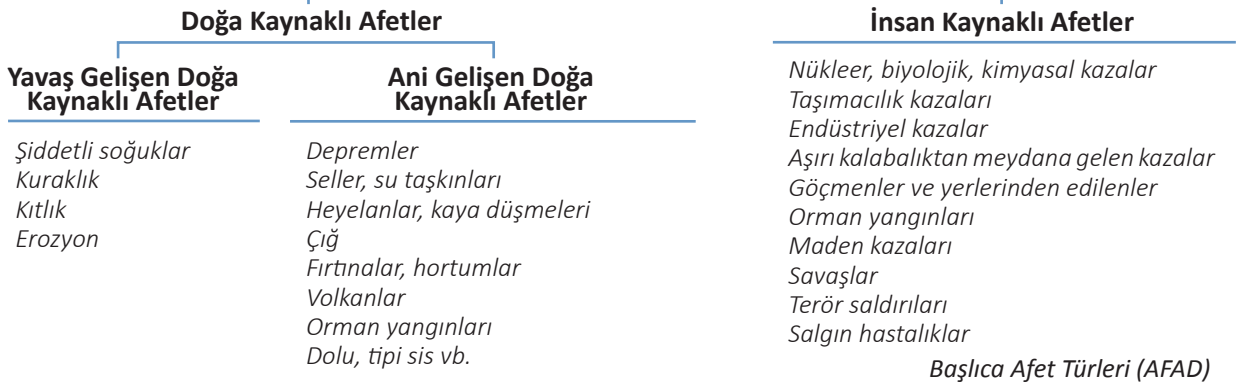

Çevrenizde hangi doğa kaynaklı afetler yaşıyor? Söyleyiniz.

Depremler, seller, yangınlar, fırtınalar, salgınlar hayatımız boyunca karşı karşıya kalabileceğimiz afetlerdendir. Afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır. Afet bir olayın kendisi değil sonucudur. Örneğin deprem, sel, fırtına gibi doğa olayları ne kadar şiddetli olursa olsun can ve mal kaybına yol açmamişsa afet olarak nitelendirilemez.

Aşağıda başlıca afet türlerinin yer aldığı şemayı inceleyiniz.

AFET TÜRLERİ

Can ve mal kaybına neden olan deprem, sel, heyelan, erozyon gibi doğal olaylar, **doğa kaynaklı afetler**dir. Bu olaylar çok kısa sürelerde gerçekleşebilen ve başladıktan sonra insanlar tarafından engellenemeyen olaylardır. Ancak önceden alınacak önlemlerle can kayıpları ve oluşabilecek zararlar azaltılabilir.

Aşağıda bazı doğa kaynaklı afetlerle ilgili haberler yer almaktadır. İnceleyiniz.

Marmaris'teki orman yangınına müdahale devam ediyor

Giresun ve Rize'de sel felaketi!

Son dakika... İzmir'de 4,9 büyüklüğünde korkutan deprem!

Ardahan-Şavşat kara yolu çığ nedeniyle ulaşıma kapandı

Artvin-Ardahan karayolunda heyelan

Diyarbakır'da kuraklık ve erozyona karşı ağaçlandırma seferberliği başlatıldı

Yukarıda okuduğunuz haber başlıklarında söz edilen afetlerin bu yerlerde meydana gelmesi sizce bir rastlantı mıdır? Neden? Tartışınız.

Şimdi ülkemizde meydana gelen başlıca afetleri ve afetlerin nerelerde daha sık meydana geldiklerini görelim:

Görsel 3.39

Sel, aşırı yağışlar ve eriyen kar sularının neden olduğu su baskınlarıdır (Görsel 3.39). Yurdumuzun her bölgesinde görülmekle birlikte; şehirleşmenin fazla olduğu Marmara ve yağışın bol olduğu Karadeniz kıyılarında sel afetleri daha sık yaşanmaktadır. Doğal bitki örtüsüne zarar verilmesi, akarsu kenarlarına yerleşme gibi insan faaliyetleri selin afete dönüşmesine katkı sağlamaktadır.

Heyelan, yağışın fazla olduğu yerlerde, dik yamaçlardan aşağıya doğru toprak örtüsünün kaymasıdır (Görsel 3.40). Bu daha çok eğimli ve ağaçlandırılmamış yamaçlarda görülür. Karadeniz kıyılarında sıkça heyelan meydana gelmektedir. Bunun nedeni burada eğimin ve yağışın fazla olmasının yanında toprağın killi olmasıdır. Heyelan tehlikesi olan yerlere yerleşim yapılması bu afetin zararlarını artırır.

Görsel 3.40

Görsel 3.41

Çığ, eğimli yamaçlarda tutunamayan kar kütlelerinin yuvarlanarak büyümesiyle meydana gelir (Görsel 3.41). Eğimin ve kar yağışının fazla olduğu Doğu Anadolu çığların yoğun olarak görüldüğü bir yerdir. Doğal bitki örtüsünün korunmaması çığ düşebilecek yerlere yerleşilmesi çığın bir afete dönüşmesine neden olur.

Görsel 3.42

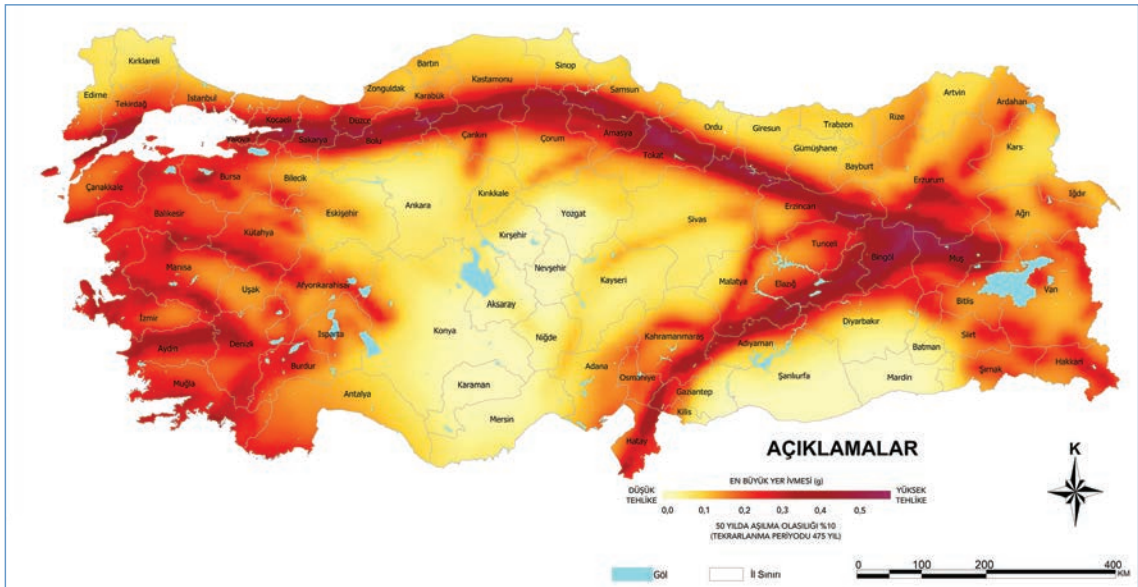
Deprem, yer kabuğundaki ani kırılmalar nedeniyle yer yüzeyinde meydana gelen sarsıntılardır. Binaların yumuşak zemine sahip yerlere ve depreme dayanıklı şekilde inşa edilmemesi depremin afete dönüşmesine neden olmaktadır. Deprem ülkemizde en fazla can ve mal kaybına neden olan doğa kaynaklı afettir (Görsel 3.43). Aşağıdaki haritada görüldüğü gibi ülkemizin %96'sı deprem kuşağında yer alır. Bunun bir sonucu olarak ülkemizin hemen hemen her yerinde deprem afeti meydana gelir.

Orman yangınları, yıldırım düşmesi ya da kuru otların yüksek sıcaklık nedeniyle tutuşması bazen de insanların yaptığı hatalar sonucu meydana gelir (Görsel 3.42). Ülkemizde orman yangınları genellikle yaz aylarında Akdeniz ve Ege kıyılarında sıkça görülür. Bunda bu bölgelerde yaz aylarının kurak geçmesi etkili olur.

Görsel 3.43

? Aşağıdaki haritayı inceleyiniz. Deprem riskinin en fazla ve en az olduğu yerler nerelerdir? Sizin yaşadığınız yerin risk durumu nedir? Söyleyiniz.

Görsel 3.44 AFAD, 2018 Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Afetlere müdahale için AFAD kurulmuştur. AFAD, "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı"nın kısaltmasıdır. Görevi afetlere hazırlıklı olmak ve afet sırasında gereken müdahalelerde bulunmaktır. Daha fazla bilgiyi www.afad.gov.tr adresinde bulabilirsiniz.

Doğal çevrede meydana gelen değişimlerin bazıları doğal yolla gerçekleşirken bazıları da beşerî etkilerle ortaya çıkmaktadır. Bir yeri yaşam alanı olarak seçen insanlar o yerdeki doğal kaynakları kullanır. İnsanlar bunu yaparken bazen çevreye zarar verirler, doğal dengeyi bozarlar. Doğal dengenin bozulmasıyla da çevre sorunları ortaya çıkar.

Çevre sorunları, insan faaliyetlerinin çevredeki canlı ve cansız varlıklar üzerindeki zararlı etkilerinin toplamıdır.

Görsel 3.45

Şimdi dünyada görülen çevre sorunlarından bazılarını daha yakından öğrelelim.

Görsel 3.46

Hava kirliliği, atmosferde zararlı gazların insanlara ve diğer canlılara zarar verecek miktara ulaşmasıdır (Görsel 3.46). Ulaşım araçları, elektrik santralleri, sanayi faaliyetleri, binalarda ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar hava kirliliğine neden olur.

Zararlı maddelerin suyu bozacak miktarda suya karışmasıyla **su kirliliği** oluşur (Görsel 3.47). Termik santraller, gübreler, kimyasal ilaçlar, sanayi atıkları, toprak erozyonu su kirliliğinin başlıca nedenleridir.

Görsel 3.47

Erozyon, su veya rüzgâr gibi dış etkenlerle toprak örtüsünün aşındırılarak başka alanlara taşınmasıdır (Görsel 3.48). Bu sırada değerli ve verimli toprak kaybedilir. Ormanların yok edilmesi, aşırı otlatma gibi insan faaliyetleri de erozyonun etkilerini artırır.

Görsel 3.48

Görsel 3.49

Toprak kirliliği, insanlar tarafından toprağın içine ya da üzerine bırakılan ya da başka şekillerde toprağa karışan zararlı maddelerin toprağın niteliğini bozmasıdır (Görsel 3.50). Sulardan toprağa karışan maddeler, hava yoluyla gelen maddeler, tarım alanlarında kullanılan ilaç ve gübrelerden kaynaklanan kimyasal maddeler, çöpler ve atıklar toprak kirliliğine neden olur.

İnsanı rahatsız eden ve insan sağlığına zarar veren sesler, **gürültü kirliliği** oluşturur. Ulaşım araçları, iş makineleri, sanayi kuruluşları, yüksek sesle müzik yapılan eğlence yerlerinden yayılan ses, kalabalıkların uğultusu, yüksek sesle konuşan ve bağırان insanlar gürültü kirliliğine sebep olurlar (Görsel 3.49).

Görsel 3.50

Görsel 3.51

Ormanlar, birçok yararına rağmen dünya üzerinde her geçen gün azalmaktadır. Bunun en önemli nedeni nüfus artışına bağlı olarak orman ürünlerine olan talebin artmasıdır. Çeşitli nedenlerle çıkan orman yangınları da **orman alanlarının azalması**na neden olur (Görsel 3.51). Orman yangınları, tarla açma çalışmaları, çarpık konut ve tesis yapımı da ormanlara zarar veren nedenlerdendir.

Sıra Sizde Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Yaşadığınız yerde en çok görülen afetler: _____

Nedenleri: _____

Yaşadığınız yerde görülen çevre sorunları: _____

Nedenleri: _____

AFETLERİN İNSAN ÜZERİNDE ETKİLERİ

Görsel 3.52

Bir doğa kaynaklı afet sırasında neler yaşarsınız, hangi duyguları hissedersiniz? Söyleyiniz.

Ülkemizde can ve mal kayıplarına yol açan doğa kaynaklı afetler meydana gelir. Deprem, sel, çığ gibi afetleri engellemek mümkün olmasa da gerekli tedbirler alınarak bu afetlerin yıkıcı etkileri azaltılabilir. Bu doğa kaynaklı afetler toplumsal hayatta derin izler bırakır. Aşağıda buna ilişkin haber başlıkları yer almaktadır. Okuyunuz.

Adana'daki orman yangınında 6 köy boşaltıldı.

Kahramanmaraş merkezli deprem nedeniyle Güneydoğu'da 5 ilde okullar tatil edildi.

Rize'de heyelan: 31 köy yolu kapandı!

Hatay merkezli depremde bazı yol ve köprüler zarar gördü.

Hakkari-Şırnak kara yolu çığ düşmesi sonucu kapandı.

Rize'deki sel ve heyelanlarda hayatını kaybedenlerin sayısı 6'ya yükseldi.

Elmalı sel suları altında kaldı, üretici perişan oldu

Sıra Sizde

Yukarıdaki haberlerde doğa kaynaklı afetler insan yaşamını nasıl etkilemiştir? Yazınız.

Afetlerden sonra milletimiz başta arama, kurtarma çalışmaları olmak üzere her alanda büyük bir dayanışma gösterir (Görsel 3.53). Afete maruz kalmış insanların ilk önce barınma, gıda, giyim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve halkımız elbirliğiyle yaraları sarar.

Görsel 3.53 Deprem sonrası arama kurtarma çalışması

Ülkemizde 6 Şubat 2023'te 9 saat ara ile Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem meydana gelmiştir. Başta Hatay olmak üzere Adana, Gaziantep, Malatya, Diyarbakır, Kilis, Şanlıurfa, Adıyaman, Osmaniye ve Elazığ etkilenmiş ve sonrasında binlerce artçı sarsıntı yaşanmıştır. Deprem bu on bir ilimizde çok büyük yıkım ve hasara, on binlerce vatandaşımızın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Kahramanmaraş depremleri dünyada ender görülen ikili depremler listesine, tarihteki en yıkıcı ve en fazla can kaybının yaşandığı ikili depremler olarak eklenmiştir.

Aşağıda, bu depremlerden sonra halkımızın duyarlılığı ile ilgili bazı haberlere yer verilmiştir:

HABER

Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bölgeye kurum, kuruluş ve şirketlerin konteyner bağışları devam ediyor.

Eskişehir'den onlarca TIR insani yardım malzemesini deprem bölgesine ulaştırıldı

Eskişehir Valiliği, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi koordinasyonu ile deprem felaketinin yaşandığı bölgelere 10 bin 21 çalışan ve Afet gönüllüsü ile destek oldu. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları seferberliği ile onlarca tır ve insani yardım malzemesi deprem bölgesine ulaştırıldı.

Sivil toplum kuruluşları depremde etkilenen illerde vatandaşlara yardım elini uzatıyor

Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen 10 ilde vakıf ve derneklerin de aralarında bulunduğu çok sayıda kuruluş, sahada yardım faaliyetleri yürütüyor.

Deprem bölgelerine gitmek isteyen binlerce yardım gönüllüsü İstanbul Havalimanı'na akın etti

İstanbul'dan deprem bölgesindeki arama kurtarma çalışmalarına katılmak isteyen binlerce yardım gönüllüsü, İstanbul Havalimanı'na akın etti. Afet bölgesine gidebilmek için âdeta birbirleriyle yarışan gönüllüler, terminalde uzun kuyruklar oluşturdu.

Depremzedelere yardım seferberliği

10 ili vuran deprem sonrası bölgeye çok sayıda kurum, dernek ve gönüllüler yardım ulaştırıyor. Kimi polar kumaşlarla depremzedeler için kıyafet dikti kimisi de kumbarasında biriktirdiği parayı yardım toplama merkezine teslim etti.

Deprem sonrası arama kurtarma çalışmalarına madenciler de katıldı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası arama ve kurtarma çalışmalarına katılmak için toplam 2 bin 103 madencinin deprem bölgesine intikal ettiğini bildirdi.

(Düzenlenmiştir.)

Görsel 3.54 Depremzedeler için sağlık hizmeti

Afetlerde ortaya çıkan kayıplara hemen müdahale edilmesi, arama kurtarma faaliyetleri yapılması önemlidir. Ülkemizde afet ve acil durumlara ilişkin hizmetleri yürütmek ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) görevidir. Diğer kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör ile iş birliği içinde çalışmalar gerçekleştirilir. Bu kurumlar afet bölgesinde sağlık, güvenlik, ulaşım, eğitim, barınma gibi pek çok ihtiyacı karşılamak üzere çalışmalar yaparlar. Bu çalışmalarda doktor, öğretmen, itfaiyeci, psikolog gibi pek çok kamu ve özel sektör çalışanı ile polis ve jandarma güçleri de görev alır.

Görsel 3.55 Çadır okullar

Görsel 3.56 Depremzedeler için yemek dağıtımı

Görsel 3.57 Afetzedeler için psikososyal destek çalışmaları

Ülkemizde afet yaralarının sarılmasında rol alan kamu kurum ve kuruluşlarının yanında önemli bir dayanışma örneği de sivil toplum kuruluşları ve kişisel olarak vatandaşlarımızın üstlendiği görevlerdir. Sivil toplum kuruluşları (STK), doğa kaynaklı afetlere son derece duyarlıdır. Ülkemizde afetlerde yardımcı olmak üzere kurulan birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşların dışında asıl görevi başka alanda olan sivil toplum kuruluşları da afet anında ve sonrasında yardım çalışmalarına destek verir.

Görsel 3.58 STK ve vatandaşların işbirliği ile depremzedeler için düzenlenen yardım kampanyası

Böyle günlerde milletimiz dayanışma, birliktelik ve iş birliği içerisinde hareket eder. STK ya da resmî kurumlara destek olmanın dışında bağımsız olarak örgütlenen vatandaşlar, afet bölgesine gıda, su, battaniye, giysi gibi yardımlar ulaştırır, arama kurtarma ekiplerinin afet bölgesindeki çalışmalara dâhil olurlar. Sosyal medyada örgütlenerek güvenli barınaklar oluşturulması, yardımların dağıtılması, yemek yapılması, moral desteği sağlanması gibi pek çok ihtiyacı karşılarlar.

Sıra Sizde Aşağıdaki haberi okuyarak soruları cevaplayınız.

Van Depremi Yardımlaşma Ve Dayanışmanın Sembolü Oldu

Van, 11 yıl önce meydana gelen 7,2 ve 5,6 büyüklüğündeki iki depremle ağır yara almasının ardından, kent için tek yürek olan vatandaşların yurdun dört bir yanından gönderdiği yardımlar ve devletin yatırımlarıyla yeniden ayağa kaldırıldı

Büyük acıların yaşandığı Van depreminde evleri yıkılan, yakınlarını kaybeden binlerce kişinin tükenen umutları, kent için tek yürek olan insanların yurdun dört bir yanından gönderdiği yardımlarla yeniden yeşerdi.

Artçı sarsıntılar nedeniyle evlerine giremeyenlerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla ilk etapta gönderilen 75 bin çadır vatandaşlara dağıtıldı. Daha sonra kente getirilen 29 bin 500 konteynerle kurulan 35 konteyner kentte geçici barınma ortamı oluşturuldu, bir ayda depremzedeler için inşa edilecek konutların temeli atıldı.

Van İl Afet ve Acil Durum Müdürü yaptığı açıklamada “Depremi ilk dakikalarından itibaren devletimiz vatandaşların yanında oldu. Gerçekten başarılması zor bir işi sadece bir yılda başardı. Toplamda 17 bin 489 çok katlı ve bağımsız yapı, 8 bin 500 evini yapana yardım dediğimiz bireysel konut, 4 bin 300 ahır, 190 iş yeri, 30 okul, 20 cami kısa sürede yapıldı. Vatandaşlarımız kalıcı konutlara bir sene içinde yerleştirilerek dünyada benzerine az rastlanır bir iyileştirme süreci tamamlandı.” dedi.

Genel Ağ Haberi, 22 Ekim 2022 (Düzenlenmiştir.)

1. Depremi toplum hayatına etkileri neler olmuştur?

2. Depremzedelerin ihtiyaçları nasıl ve kimler tarafından karşılanmıştır?

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Maki, karasal iklimin bitki örtüsüdür.

() 2. Çayın yetişmesi için uygun iklim koşulları sadece Doğu Karadeniz kıyılarında vardır.

() 3. Fiziki haritada akarsu ve göller yeşil renkle gösterilir.

() 4. Doğa kaynaklı afetlerin oluşumunda o yerin coğrafi özelliklerinin etkisi yoktur.

() 5. Karadeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde her mevsim yağış görülür.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

ova	plato	vadi	dağ	göl	iklim	hava durumu	akarsu
-----	-------	------	-----	-----	-------	-------------	--------

1. çevresine göre daha yüksek olan ve tabandan zirveye kadar yamaçları eğimli olan yeryüzü şeklidir.

2.akarsular tarafından derin yarılmamış, çevresine göre alçakta olan geniş düzlüklerdir.

3. Karalardaki çukurlukta birikmiş durgun sulara.....denir.

4. Akarsular tarafından derin yarılmış, çevresine göre yüksekte olan geniş düzlüklere denir.

5. Yağmur veya kar sularıyla beslenen, belli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sulara.....denir.

6.akarsuların yatağını (yani aktığı yeri) aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şeklidir.

7. Hava olaylarının bir yerde uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama duruma.....denir.

C. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

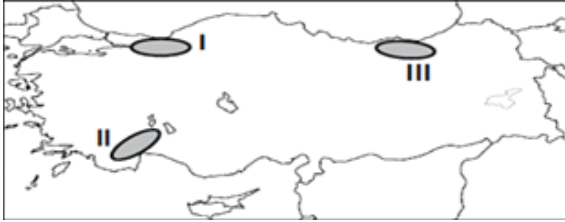
1. Aşağıdaki bilgilerden hangisine fiziki haritalardan ulaşamayız?

- A) Yer şekilleri B) Yükselti değerleri
C) Nüfusun dağılışı D) Akarsu ve göller

2. Bir şehrin göç almasında ve nüfusunun artmasında aşağıdakilerden hangisi etkili değildir?

- A) Sanayinin gelişmiş olması
B) Dağlık ve engebeli olması
C) Turizmin gelişmiş olması
D) Uygun iklim koşullarına sahip olması

3. Haritada numaralanmış alanlarla buralarda görülen afetler, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak eşleştirilmiştir?

I	II	III
A) Orman yangını	Deprem	Heyelan
B) Deprem	Orman Yangını	Heyelan
C) Orman Yangını	Heyelan	Deprem
D) Heyelan	Orman Yangını	Deprem

4. Aşağıdaki özelliklerden hangisinde iklimin etkisinden söz edilemez?

- A) Yetiştirilen tarım ürünlerinde
B) Evlerin yapı malzemelerinde
C) Halkın giyim biçiminde
D) Çıkarılan yer altı kaynaklarında

5. I. Barınma için ev yapması

II. Beslenmek için tarım yapması

III. Nehirlerden balık avlanması

IV. Ulaşım için köprü yapması

Verilenlerden hangileri insanların ihtiyaçlarını karşılamak için doğal ortamda yaptıkları değişikliğe örnek gösterilebilir?

- A) I-II-III B) I-II-IV C) II-III-IV D) I-II-III-IV

6. Bitki örtüsünün az, eğimin fazla olduğu yamaçlarda aşırı kar yağışı aşağıdaki doğa kaynaklı afetlerden hangisine neden olabilir?

- A) Çığ
B) Deprem
C) Erozyon
D) Heyelan

7. Türkiye'deki yer şekilleri düşünüldüğünde aşağıdakilerden hangisinin fiziki haritada kahverengi ile gösterilebileceği söylenebilir?

- A) Ege Denizi
B) Erciyes Dağı
C) Bafra Ovası
D) Kızılırmak Nehri

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Ülkemizde kaç tip iklim etkilidir ve özellikleri nelerdir?

2. Yaşadığınız yerde iklimin neleri etkilediğini birer örnek vererek açıklayınız.

3. Fiziki haritalarda renkler neyi ifade eder?

4. Çevre sorunlarının oluşumunda insanın etkisine örnekler veriniz.

Ünite kapak görseli 4

4. TEKNOLOJİ VE YAŞAM

KONULAR

- TEKNOLOJİ VE TOPLUM
- DOĞRU BİLGİYE NASIL ULAŞIRIM?
- GENEL AĞ'I NASIL KULLANMALIYIM?
- BİLİM İNSANLARI VE ORTAK ÖZELLİKLERİ
- ARAŞTIRMA YAPIYORUM

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Teknolojinin sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini açıklayabileceksiniz.

Genel Ağ'daki bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgulayacaksınız.

Sanal ortamı güvenli kullanabileceksiniz.

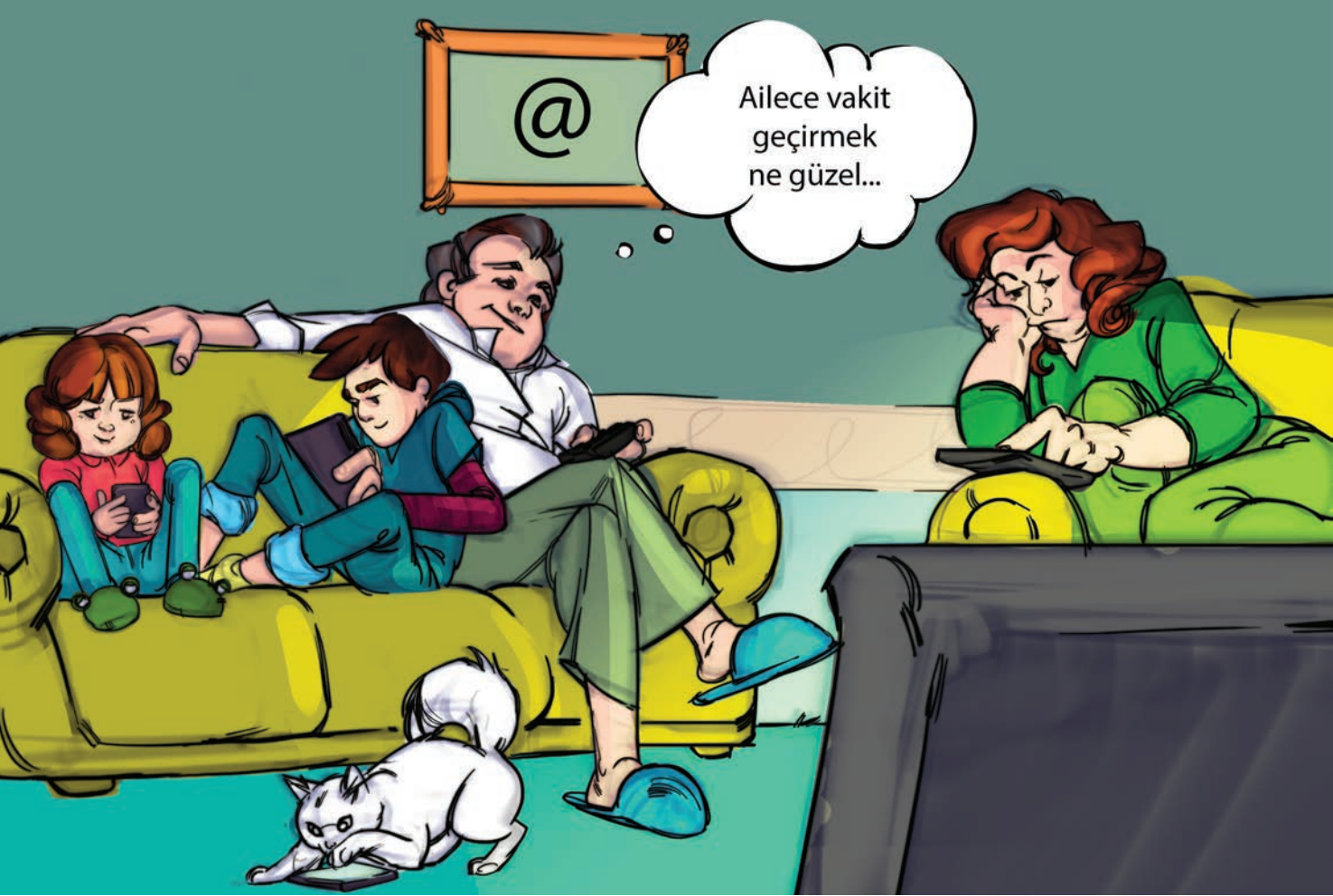
Mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özelliklerini fark edeceksiniz.

Bilimsel etiğe uygun çalışmalar yapabileceksiniz.

TEKNOLOJİ VE TOPLUM

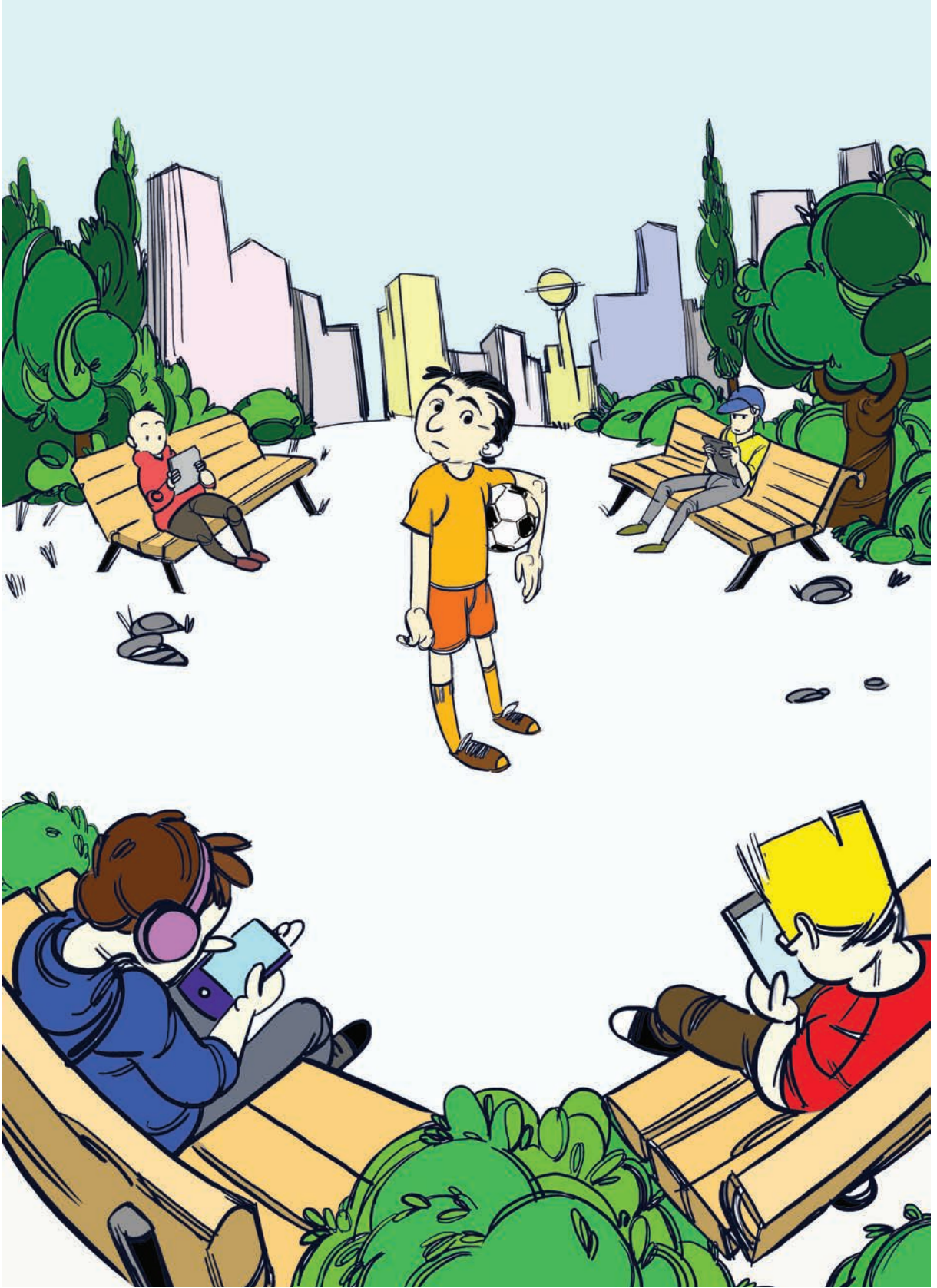
Aşağıdaki karikatürü inceleyerek karikatürde ne anlatılmak istendiğini söyleyiniz.

Görsel 4.1

Teknolojinin günlük yaşamımızdaki yerini düşünelim. Sabah alarmlı saat ile uyanıyoruz. Otomobil, otobüs gibi taşıtlarla okula, işe gidiyoruz. Cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi araçları gün içinde sıkça kullanıyoruz. Teknoloji hayatımızı birçok alanda kolaylaştırdı. Artık daha hızlı yolculuk yapabiliyoruz. Ev işlerini daha kısa sürede bitirebiliyoruz. Bankacılık işlemlerini sanal ortamda birkaç tuşa basarak yapabiliyoruz. Dünyanın neresinde olursa olsun sevdiklerimizle iletişim kurabiliyoruz. Böylece kendimize, ailemize ve arkadaşlarımıza ayırabileceğimiz daha çok zamanımız olmaya başladı. Teknolojinin bu gibi olumlu yönleri yanında olumsuz yönleri de olabilmektedir.

Teknolojinin gelişmesi birçok alanda hayatımızı kolaylaştırırken kültürümüzde, yaşam biçimimizde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Sanal ortamda iletişim yaygınlaşırken yüz yüze iletişim giderek azalmaktadır. Bu durum insanları yalnızlığa sürüklemektedir. Arkadaşlıklar okulda, mahallede kurulurken artık sanal ortamda sesini duymadığı, yüzünü görmediği kişilerle kurulmakta. Zamanını ekranlar karşısında geçiren bireylerin aileleriyle, arkadaşlarıyla iletişimleri giderek azalmaktadır. Aile bireyleri, akşamları evde bir araya geldiklerinde sohbet etmek yerine TV izlemeyi ya da bilgisayar, cep telefonu gibi araçlarla zaman geçirmeyi tercih etmektedirler.

Görsel 4.2

Karikatürde teknoloji kullanımı ile ilgili neler vurgulanmaktadır? Açıklayınız. Siz teknolojik ürünleri kullanırken nelere dikkat ediyorsunuz? Örnek veriniz.

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberleri okuyarak haberlerin altında yer alan soruları defterinize cevaplayınız.

Komşu Kapısı

Akşam oturmaları dediğimiz bir güzellik vardı. Benim bile hatırlayabileceğim bir geçmiş zamana dayanan bu güzellikte komşulara gidilir ve gerçekten sohbet edilirdi. Çocuklar oyunlar oynar, büyükler demli çay kıvamında sıcak sohbetler ederdi. Ne zaman ki evlerin başköşesini televizyonlar almaya başladı, yavaş yavaş kopmaya başladık kendimizden.

Önceleri mahallede evinde televizyon olanlara toplanan kalabalıklar, pür dikkat önlerine ne gelirse izlemeye başladılar. Sonra kendi evlerine girdi televizyon. Kanallar çoğaldı. Komşuya ya da bir yakınına gitmek isteyenler, planlarını dizilere göre yapmaya başladılar. “Bu akşam olmaz, benim dizim var.” ziyaretlerin ertelenme sebebi oldu. Sohbet için gidilen ziyaretlerde de ağızları bıçak açmadan, iki lafın beli kırılmadan televizyondaki diziye kitlenmiş hâlde geçen saatlerden sonra “Bir daha bekleriz.”lerle sona erdi ziyaretler.

Mustafa Uçurum, Genel Ağ haberi, 11 Mayıs 2015

Yaylaya Televizyon Sokmadılar

Rize’nin Çamlıhemşin ilçesi Şenyuva köylüleri, komşuluk ilişkilerinin bozulacağı gerekçesiyle Sal yaylasına televizyon sokmadı. Köylüler, daha önce de kablolarının yaylada doğal güzelliği etkileyeceği gerekçesiyle imza toplamış, ancak elektrik hatlarının yeraltına alınmasıyla ikna olmuştu. Hava ve gürültü kirliliğine neden olacağına inandıkları araçların girişini önlemek için yol yapımını yaylaya 500 metre mesafede durdurdular. Köylüler, evlerine de ancak patikadan ulaşabiliyor.

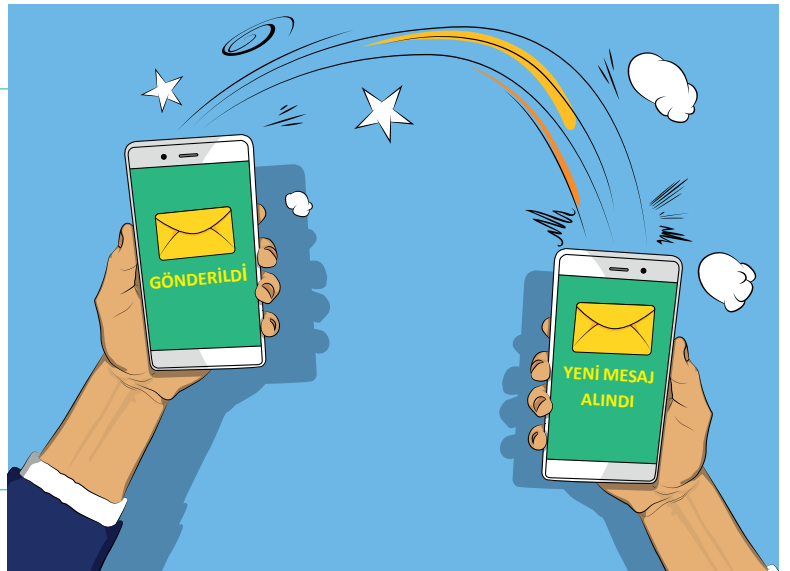
Genel Ağ haberi, 4 Ağustos 2010

Görsel 4.3

Haberlerde teknoloji kullanımının hangi sonuçlarına dikkat çekilmektedir? Siz bu düşüncelere katılıyor musunuz? Neden?

Sanal ortamda iletişimin artması geleneklerimizde önemli değişikliklere neden oldu. Geçmişte bayram öncesinde uzakta yaşayan sevdiklerimize kart gönderirdik. Cep telefonlarının kullanılmaya başlamasıyla kısa mesaj göndermeye başladık (Görsel 4.4).

Görsel 4.4

Sıra Sizde

Sınıfta öğretmeninizin belirleyeceği iki grup oluşturunuz. Birinci grup teknoloji kullanımının insanlar arasındaki ilişkilerde olumlu etkileri olduğunu savunacaktır. İkinci grup ise teknoloji kullanımının insanlar arasındaki ilişkilerde olumsuz etkileri olduğunu savunacaktır. Dinleyici öğrenciler her iki tarafa sorular soracaktır. Tartışma sonunda dinleyiciler oylama yaparak hangi grubun görüşünü daha iyi savunduğunu belirleyeceklerdir.

Sıra Sizde

Aşağıya teknoloji kullanımının insanlar arasındaki ilişkilere etkisini şiir veya yazı yazarak ya da karikatür çizerek anlatınız.

Sıra Sizde

Teknoloji kullanımının artmasıyla geleneklerimizde nelerin değiştiğini büyüklerinle görüşerek aşağıya yazınız.

Sıra Sizde

Teknolojinin aile ilişkileri üzerindeki etkisini düşününüz. Aşağıdaki resimde konuşma balonunu düşüncelerinize göre doldurunuz.

Görsel 4.5

DOĞRU BİLGİYE NASIL ULAŞIRIM?

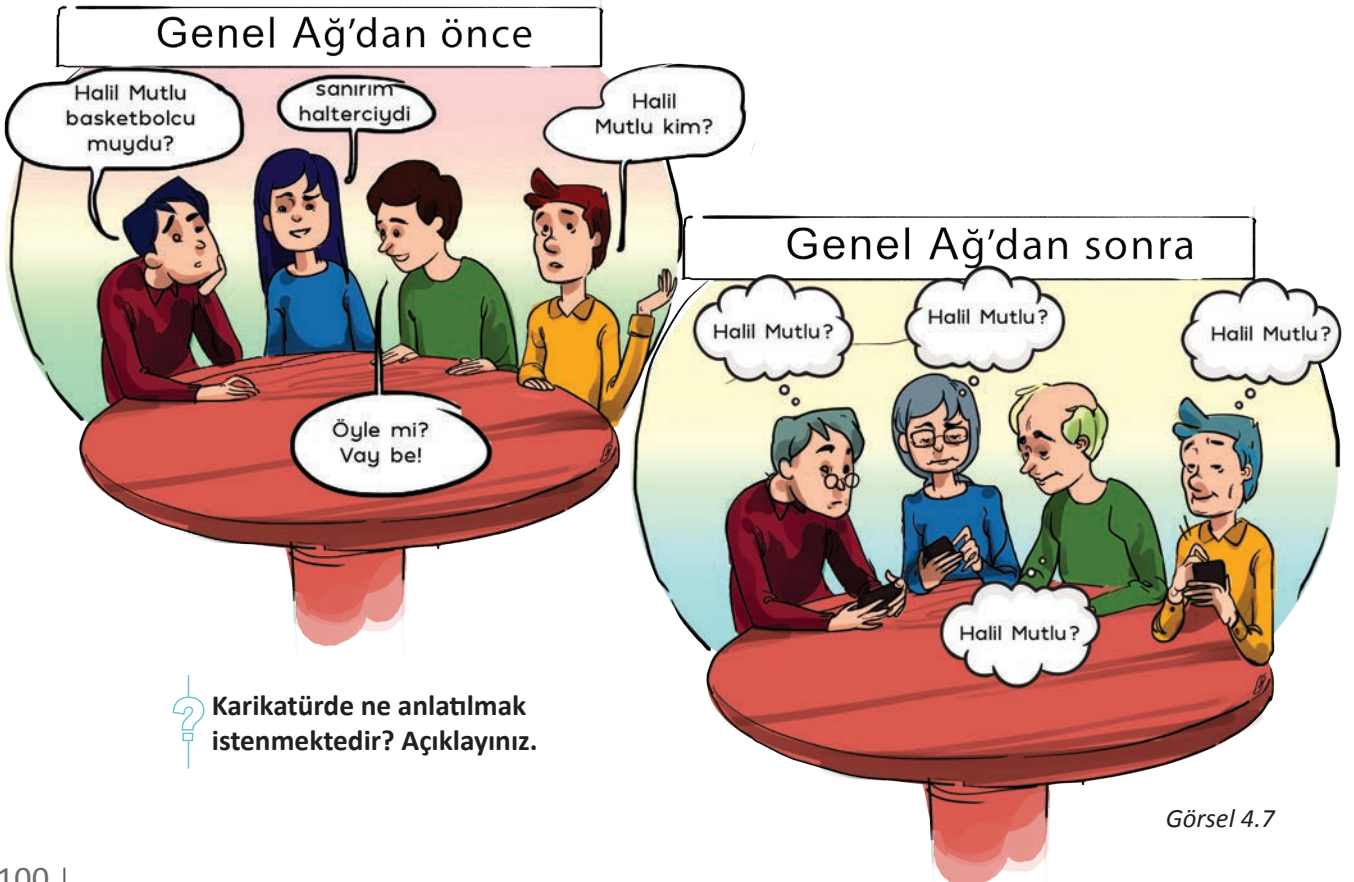

İhtiyaç duyduğunuz bilgilere nasıl ulaşıyorsunuz? Bir konuda araştırma yapmak istediğinizde hangi kaynaklara başvuruyorsunuz? Açıklayınız.

Günümüzde bilgiye ulaşma araçlarının başında Genel Ağ gelmektedir. Merak ettiğimiz bir haberden, hazırlanacak ödevlere, hava durumundan, spor karşılaşması sonuçlarına kadar birçok konuda Genel Ağ'a başvuramaktayız. Genel Ağ'a bilgisayar, tablet ve cep telefonları gibi araçlarla ulaşmaktayız. Geçmişte ise bilgiye ulaşmak günümüzdeki kadar kolay değildi, epey zamanımızı alıyordu. Bilgiye ulaşmak için kitaplara, dergilere, ansiklopedilere başvurmak gerekiyordu. Genel Ağ ile birlikte saniyeler içinde bilgiye ulaşabilmekteyiz. Bilgi edinmek istediğimiz konu ile ilgili arama motoruna birkaç kelime yazmamız yeterli. Yaptığımız aramanın sonucunda yüz binlerce, bazen milyonlarca bilgi bize sunulmaktadır. Aşağıdaki karikatürü inceleyiniz.

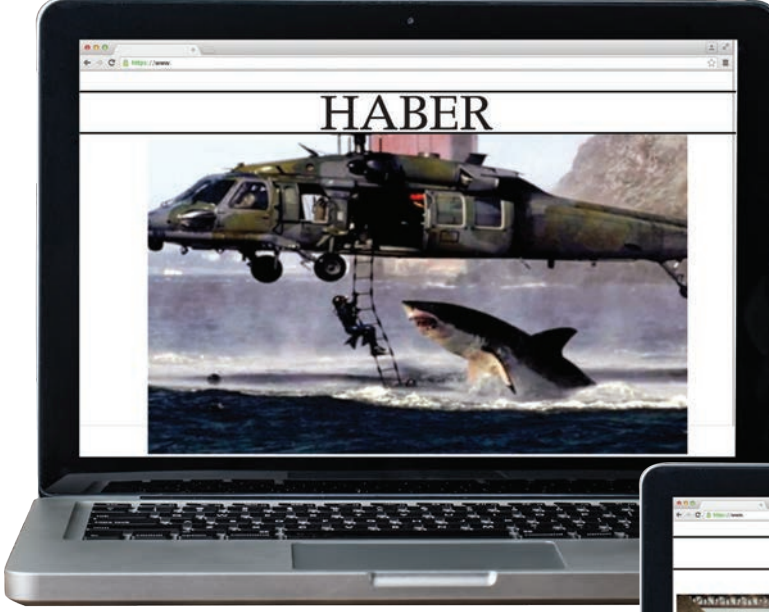
Görsel 4.6

Karikatürde ne anlatılmak istenmektedir? Açıklayınız.

Görsel 4.7

Genel Ağ sayesinde bilgiye ulaşmak oldukça kolaylaşmıştır ancak başka bir sorun ortaya çıkmıştır. Arama motoru bize çok sayıda bilgi sunmaktadır. “Bu bilgilerin hangileri doğru ve güvenilirdir?” sorusu akla gelmektedir. Genel Ağ’da ulaştığımız bilgilerin önemli bir kısmı kontrolden geçmiş değildir. Bu nedenle Genel Ağ’da karşımıza çıkan bilgilerin tamamını doğru ve güvenilir kabul edemeyiz. Aşağıdaki haberi inceleyelim:

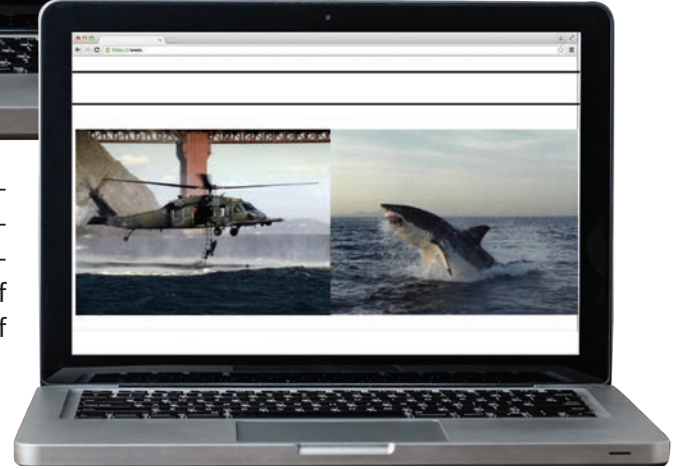

“Amerika Birleşik Devletleri’nde denizde mahsur kalan insanları kurtarmaya çalışan Hava Kuvvetleri helikopterine dev köpek balığı saldırdı.”

? Haber size neler düşündürdü? Açıklayınız.

Görsel 4.8

Yukarıdaki fotoğraf ve haber Genel Ağ siteleri aracılığıyla çok sayıda insana ulaşmıştır (Görsel 4.8). Gazete ve dergilerde yer almış hatta yılın fotoğrafı yarışmasına aday gösterilmiştir. Oysa haber ve fotoğraf doğruyu yansıtmıyordu. Yanda yer alan iki fotoğraf kullanılarak yazılmış sahte bir haberdi (Görsel 4.9).

Görsel 4.9

? Haberin doğru olmadığını okuduğunuzda ne düşündünüz? Neden? Açıklayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyarak soruları cevaplayınız.

Doktordan Uyarı: e-hasta Olmayın

Doktor Cem Şahin, Genel Ağ’da hastalık tedavi yönteminin araştırılıp uygulanmaya çalışılmasının son derece yanlış olduğunu söyledi. Dr. Şahin, Genel Ağ’ın belli araştırmalar için kullanılabileceğini ancak hastalıkların tedavisi için çözüm olamayacağını belirtti. Sanal ortamda eksik ve yanlış bilgi edinme olasılığının yüksek olduğunu vurguladı. Şahin: “Örnek vermek gerekirse, Genel Ağ’da araştırma yapıldığında Hepatit B has-

tarlarının 20 yıl sonra siroz olabileceği bilgisine rastlanıyor. Bunu okuyan hasta kendisinin de siroz olacağına inanıp paniğe kapılıyor. Bu yüzden Genel Ağ günümüzde e-hastalar oluşturuyor. Hastalıkların belirtilerini Genel Ağ’dan araştırıp kendi hastalığına tanı koyanlar da oluyor. Bu da çok yanlış. Baş ağrısı yazıp araştırma yaparak hastalığınıza teşhis koymaya çalışmayın.” dedi.

Genel Ağ haberi, 26 Ekim 2016 (Düzenlenmiştir.)

1. “e-hasta” ne demektir?

2. “e-hastalar” Genel Ağ’da doğru bilgilere ulaşabiliyorlar mı? Neden?

3. Sağlık sorunlarıyla ilgili bilgi almak isteyenler öncelikle kimlere başvurmalıdır? Neden?

Görsel 4.10

Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak için işte size bazı ipuçları

- Bir tek Genel Ağ sitesinden alınan bilgiyle yetinilmemelidir. Elde edilen bilgi, farklı Genel Ağ sitelerindeki bilgilerle, kitap, ansiklopedi gibi kaynaklarla ve doktor gibi uzman görüşleri ile karşılaştırılmalıdır.
- Güvenilir ve doğru bilgi verdiği bilinen Genel Ağ sitelerinden yararlanılmalıdır.
- Resmî sitelerin yani “gov” uzantılı (www.meb.gov.tr gibi) ya da “edu” uzantılı eğitim sitelerinin (www.gazi.edu.tr gibi) daha güvenilir bilgiler içerdiği unutulmamalıdır.
- Araştırdığımız konuyu tırnak içinde (“ ”) aramanın daha doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlayacağı dikkate alınmalıdır.
- Ulaştığımız bilgi, “Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Niçin/Neden? Kim?” sorularına doğru ve tutarlı cevaplar verebilmelidir.
- Bilgilerin güncel olup olmadığı dikkate alınmalıdır.

İhtiyaç duyduğumuz bilgilere Genel Ağ’ın yanı sıra gazete, radyo, televizyon gibi medya araçlarıyla da ulaşabilmekteyiz. Bu medya araçlarıyla ulaşılan bilgiler yanlış veya eksik olabilir. Bu nedenle iyi bir medya okuryazarı olmalı, medya araçlarının ilettiği mesajları doğru anlamalı, mesajların yanlış bilgiler sunabileceğini, bizi yanlış yönlendirebileceğini unutmamalıyız. İhtiyaç duyduğumuz bilgiye ulaşmak için medya araçlarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgulamalıyız.

Sıra Sizde

A. Öğretmeninizin yardımıyla bir araştırma konusu belirleyiniz. Belirlediğiniz bu konu ile ilgili Genel Ağ'da araştırma yapınız. Araştırmanızda bu konuda öğrendiklerinizi dikkate alınız.

Araştırma konum: _____

Yararlandığınız Genel Ağ sitelerinin adresleri: _____

Ulaştığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğim kaynaklar (Kitap, dergi, ansiklopedi vb.): _____

B. Araştırmanızı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

	Evet	Hayır
Araştırmamda birden fazla Genel Ağ sitesinden yararlandım.		
Araştırmamı güncel Genel Ağ sitelerinden hazırladım.		
Genel Ağ'da ulaştığım bilgileri kitap, dergi, ansiklopedi vb. kaynaklarla karşılaştırdım.		
Genel Ağ'daki bilimsel araştırmalardan yararlandım.		
Resmî sitelerden veya "edu" uzantılı eğitim sitelerinden faydalandım.		
Toplam		

Cevaplarınızda hayır varsa bu konuda öğrendiklerinizi gözden geçiriniz.

Sıra Sizde

Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

1. Herhangi bir konuda araştırma yaparken doğru ve güvenilir kaynaklardan yararlanmalıyız. Çünkü

2. Araştırma yaparken Genel Ağ ansiklopedi, kitap, dergi gibi farklı kaynaklardan yararlanmalıyız. Çünkü

GENEL AĞ'I NASIL KULLANMALIYIM?

Evinize daha önce hiç kullanmadığınız teknolojik bir araç aldığınızı düşününüz. Bu aracın kullanımını öğrenmek için önce ne yapmanız gerekir? Açıklayınız.

Eyvah!

Görsel 4.11

Günümüzde Genel Ağ'ı yaşamamızın hemen her alanında kullanmaktayız. Herhangi bir konuda araştırma yapmaktan tutun da alışverişe, bankacılık işlemlerine kadar pek çok işlemi Genel Ağ

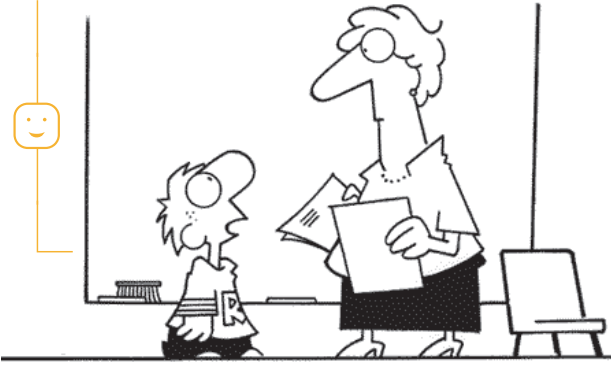
sayesinde yapabiliyoruz. Ancak bize birçok kolaylık sağlayan Genel Ağ'ı güvenli kullanmadığımızda karşılaşılabileceğimiz tehlikeler bulunmaktadır. Şimdi Genel Ağ'da karşılaşılabileceğimiz tehlikelere bakalım.

Genel Ağ'da yaşımıza uygun olmayan pek çok içerikle karşılaşabiliriz. Arkadaş gibi görünen kötü niyetli insanlar karşımıza çıkabilir. Bu kişiler bizden fotoğraf, kimlik bilgileri, adres, telefon, şifre gibi kişisel bilgilerimizi isteyebilir.

Bu gibi bilgileri ele geçtiklerinde bizim kimliğimize bürünebilirler. Banka hesaplarından para çekebilir, alışveriş yapabilirler. Kimlik bilgilerimizin çalınması anlamına gelen "kimlik hırsızlığı" başımıza bunun gibi birçok sorun açabilir. Bu gibi

dolandırıcılar örneğin e-posta göndererek yapılan şekilde bir ödül kazandığımızı yazabilirler. Bu ödülü almak için bir ödeme yapmamızı isteyebilirler. Kısaca Genel Ağ dolandırıcılığıyla karşı karşıya kalabiliriz. Bunların kanunlarda suç olduğu belirtilmiştir.

Genel Ağ'daki resim, müzik, video ve program dosyalarını indirmek bilgisayarımıza zarar verebilir. Bu dosyalarda bilgisayarınızın saldırılara açık kalmasına neden olan virüsler bulunabilir.

Görsel 4.12 Randy Glasbergen

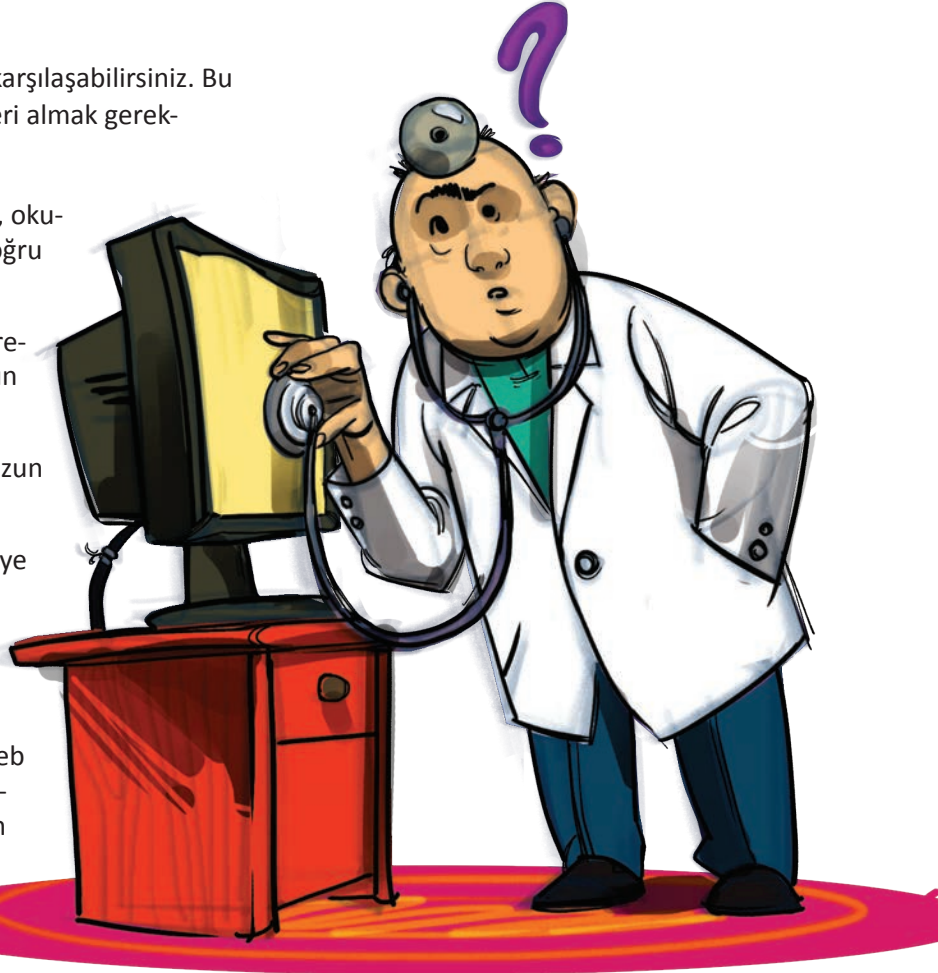
“Bilgisayarıma virüs bulaştığı için ödevimi yapamadım öğretmenim... Korkunç bir virüs, defterlerime, kitaplarıma, kalemlerime hatta silgime bile bulaşmış.”

Görsel 4.13 İbrahim Sarı

Sanal ortamda pek çok tehdit ile karşılaşabilirsiniz. Bu tehditler karşısında hangi önlemleri almak gerektiğini işin uzmanından öğrenelim:

- Unutma! Genel Ağ'da bulduğun, okuduğun bilgi ve haberlerin hepsi doğru değildir.
- Paylaşma! Kötü niyetli kişiler şifreni, kişisel bilgilerini isteyebilir, sakın verme.
- Zamanı iyi kullan! Genel Ağ'da uzun zaman geçirme.
- Dikkate alma! “Bu mesajı 10 kişiye gönderirsen şans kapını çalacak.” gibi e-postaları dikkate alma ve başkalarına da iletme, hemen sil.
- Site içeriklerine dikkat et! Her web sitesi güvenilir değildir. Büyüklerinle güvenli olan Genel Ağ sitelerinin adreslerini belirle.
- Dosya indirmeye meraklı olma! Virüslerden koruyan programlar kullan.

Görsel 4.14

- Danış! Bilmediğin herhangi bir durumla karşılaştığında büyüklerine ve öğretmenlerine sor.
- Haberdar et! Büyüklerin izni olmaksızın ev ve okul dışında Genel Ağ olan yerlere gitme. Şüphelendiğin herhangi bir durum olduğunda büyüklerini mutlaka bilgilendir.

Genel Ağ üzerinden mesafeli alışveriş günümüzde son derece yaygınlaştı. Mesafeli alışveriş yaparken de bazı kişisel bilgeleri kullanmadan işlemleri tamamlamak mümkün olmuyor. Genel Ağ'dan güvenli alışveriş yapmak için bakın büyüklerimiz nelerle dikkat etmelidir:

- İyi bilinen, güvenilir sitelerden alışveriş yapılmalıdır.
- Başka bir Genel Ağ sayfası üzerindeki ya da e-posta ile gelen bağlantılardan değil de doğrudan Genel Ağ adresi yazarak alışveriş sitesine bağlanılmalıdır.
- İnternet kafe gibi Genel Ağ'ın ortak kullanıldığı alanlar yerine kişisel bilgisayarlar kullanılmalıdır.

Görsel 4.15

Görsel 4.16

- Ödeme sayfasının güvenli olduğunu anlamak için adres çubuğunda "https" yazdığından emin olunmalıdır.
- Parola ve şifre gibi bilgiler kimseyle paylaşılmamalıdır.
- Ödemede kişisel bilgiler girilirken sanal klavye kullanılmalıdır.
- Güvenlik önlemleri olmasına dikkat edilmelidir.

Sanal ortamı güvenli kullanma konusunda daha fazla bilgi için <http://www.bilgimikoruyorum.org.tr> adresine göz atabilirsiniz. Ayrıca medya araçlarının doğru kullanımıyla ilgili eserlere www.aep.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

İşte size Genel Ağ'da güvenli alışveriş kuralları-
na dikkat etmeyen bir tüketicinin karşılaştıkları:

HABER

Genel Ağ'dan Telefon Sipariş Etti, Kutudan Oyuncak ve Salatalık Çıktı

Genel Ağ siparişi vererek, 900 liraya aldığı cep telefonun yerine oyuncak cep telefonu ve bir salatalık gönderilince dolandırıldığını anlayan kişi, soluğu polis ve Tüketici Hakları Derneğinde alıp şikâyetinde bulundu.

Mağdur, piyasada fiyatı 1400 lira olan bir cep telefonunun, Genel Ağ üzerinden 900 liraya satıldığını görüp sipariş verdi. Kargo görevlisinin getirdiği paketi açtığında şoke oldu. Koliyi kargo görevlisine iade etmek istediye de açıldığı için kabul ettiremedi ve kapıda ödemeyi yapmak zorunda kaldı. Bunun üzerine ürünü aldığı firmaya telefon ettiğinde: “Biz salatalık değil elma göndeririz. Telefonumuz gerçektir.” cevabıyla karşılaştığını belirtti. Dolandırıldığını söyleyen kişi “Mağdur olmak istemiyorsanız, Genel Ağ'daki her kampanyaya inanmayın. Genel Ağ'dan alışveriş yapıyorsanız da tanımadığınız firmalar yerine güvenilir, bilindik olanları tercih edin.” diyerek tüketicileri uyardı.

Genel Ağ haberi, 15 Mayıs 2016 (Düzenlenmiştir.)

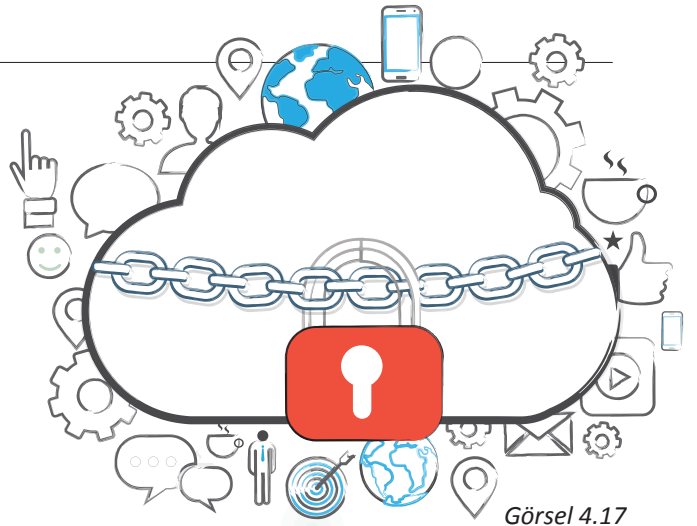
Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyunuz. Haberin altında yer alan soruları cevaplayınız.

Çok Tanınıyorsun! Farkında mısın?

Son yıllarda günlük yaşamımızın bir parçası hâline gelen tabletler, akıllı telefonlar, sosyal medya ve Genel Ağ beraberinde bazı riskleri de barındırıyor. Kimlik hırsızlığı, özel hayatın ifşası gibi konular bu sorunların başında geliyor. Bilinçsizce kullanılan sosyal medya hesapları ve bilinçsizce atılan mesajlar kimlik bilgilerinizin deşifre olmasına neden olabiliyor. Bu konuda Prof. Dr. Çayırıcı, önemli uyarılarda bulundu.

Prof. Dr. Çayırıcı, “Her ne olursa olsun bilişim dünyasından uzak duramayız. Önemli olan Genel Ağ ve sosyal medyayı doğru şekilde kullanmak. Eğer dikkat etmiyorsanız, ne yaptığınız,

Görsel 4.17

kimlerle haberleştiğiniz, ne kadar borcunuz olduğu, hobileriniz, ne yediğiniz, hatta ne tür sağlık sorunlarınız olduğu başkalarınca biliniyor. Zayıf taraflarınızı, hassasiyetlerinizi bilen, zamanı geldiğinde bunlardan yararlanmaya çalışanlar olabilir. Genel Ağ'a bağlı araçlar virüslerin hedefi hâлиндeler. Bunlar için belli aralıklarla mutlaka virüs taraması yapılmalıdır. Genel Ağ'da yaşanacak olumsuz durumlara karşı en etkili korunma yöntemlerinin başında şifreleme geliyor. Şifrenizi karmaşık seçmeniz çok önemli. Çünkü ne kadar karmaşık olursa hesabınıza erişimleri de o denli güçleşir. En doğru şifreleme yöntemi harf, rakam ve özel karakterlerin(&, *, > gibi) birlikte kullanıldığı şifrelemedir. Kişisel hesaplarınızın şifrelerini belli aralıklarda mutlaka değiştirilmelisiniz. Doğum tarihi, okul numarası, isim soyadı gibi şifrelerden mutlaka uzak durun. Bu tür şifrelerin kırılması çocuk oyuncağıdır.”

Genel Ağ haberi, 27 Mart 2016 (Düzenlenmiştir.)

1. Habere neden böyle bir başlık seçilmiştir?

2. Genel Ağ'da karşılaşılabileceğiniz tehditler nelerdir?

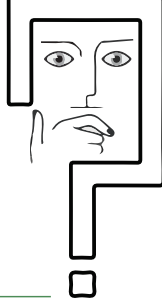
3. Genel Ağ'da karşılaşılabileceğiniz tehditlere karşı hangi önlemler alınmalıdır?

BİLİM İNSANLARI VE ORTAK ÖZELLİKLERİ

Aşağıdaki sözü okuyarak ne anlatılmak istendiğini söyleyiniz.

“Bilgelik için tek anahtar devamlı soru sormaktır... Şüphe ederek bir araştırmaya başlarız. Araştırmakla da doğruya ulaşırız.” Peter Abelard (Pitr Abelart)
Çiğdem Can, İlginç Hayatlarıyla Bilim İnsanları, s.186.

İnsanlar geçmişten günümüze her dönemde hayatlarını kolaylaştırmak için çabalamışlardır. Bunun için önce taş ve ahşap gibi malzemeleri kullanarak ilk aletleri yapmışlardır. İşte bu insanlar ilk mucitlerdir yani buluş yapanlardır. İlk mucitler hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Örneğin tekerleği kimin icat ettiğini ya da ilk mumu kimin bulduğunu bilmiyoruz. İlk insanların icatlarını nasıl yaptıklarını da yalnızca tahmin edebiliyoruz. Geçmişten günümüze geldikçe mucitler ve bilim insanları hakkında bilgimiz artmaktadır. Bu insanların çalışmaları sayesinde hayatımız kolaylaşmaktadır. Düşünsenize bilgisayarın, otomobilin, telefonun ve daha birçok icadın olmadığı bir

dünyada yaşamak ne kadar zor olurdu? Neyse ki mucitler ve bilim insanları icatları ve bilime katkılarıyla bizlere daha iyi bir gelecek sunuyorlar.

Bilim; bilgi edinmek amacıyla belirli yöntemlerle araştırma sürecidir. Daha basit bir anlatımla içinde bulunduğumuz hayatı açıklama çabasıdır. Mucitler ve bilim insanları; araştıran, bilgi toplayan ve doğru bilgiyi yanlış bilgiden ayırmaya çalışan kişilerdir. Amaçları insanlara faydalı olmak, problemleri çözmektir. Bunun için sorular sorar, ardından deney ve gözlem yaparak bu sorulara cevap bulmaya çalışırlar. Bilimsel düşünmenin temeli araştırmaya dayalı olmasıdır. Geçmişte dünyanın düz olduğu, hareket etmediği gibi düşünceler kabul görüyordu. Ancak bilim insanlarının deney ve gözleme dayalı araştırmaları, teleskop gibi buluşların yapılması gerçeği öğrenmemizi sağladı. Bilimsel düşünme sayesinde yeni buluşlar yapılmakta; sağlık, eğitim, çevre gibi pek çok alandaki sorunlara çözüm bulunmaktadır.

Mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özelliklerini öğrenmek için bazılarını daha yakından tanımaya ne dersiniz?

NEWTON (NİVTİN) (1643-1727)

Görsel 4.19 (temsili)

Ağaç altında otururken başınıza bir meyve düşse nasıl bir tepki verirsiniz? Birçoğunuz Newton'un hikâyesini duymuş olmalısınız. Newton başına elma düşünce sinirlenmek yerine elmanın neden düştüğünü sormuş kendine. Araştırmaya başlamış ve elmanın yer çekimi nedeniyle düştüğünü bulmuş. Bu Newton'un bilime katkılarından yalnızca birisiymiş.

İBN-İ SİNÂ (980-1037)

Görsel 4.20 (temsili)

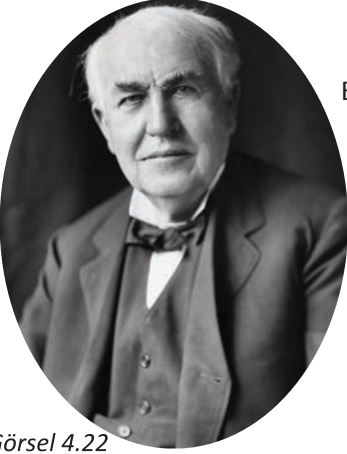
İbn-i Sînâ mikroskop henüz icat edilmediği hâlde mikropların hastalıklara neden olduğunu bulmuş. Kendisini bilimsel çalışmalara adanmış, insanlara faydalı olmaya çalışmış. Eserleri Avrupa'da üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmuş (Görsel 4.21). Bakın kendisi bize neler söylüyor:

Küçük yaşta matematik, astronomi, fizik, felsefe, kimya ve tıp gibi farklı bilimlere merak etmeye başladım. Zamanımın büyük bölümünü kitap okumaya ayırdım. Öğrendiklerimi sorguladım, doğruluğunu araştırdım. Bunun için farklı bitkileri kullanarak deneyler yaptım. Tıp alanında çalışmalara ağırlık verdim. Hastaları iyileştirmek için gece geç saatlere kadar sabırla yılmadan çalıştım. Hükümdarın hasta oğlunu iyileştirdiğimde hükümdardan yalnızca sarayın kütüphanesinde çalışmama izin vermesini istedim. Hiçbir zaman başarısızlıktan korkmadım ve çalışmaktan vazgeçmedim.

Görsel 4.21 İbn-i Sînâ'nın eserlerinden El-Kânun Fit-Tıbb

EDİSON (EDİSİN) (1847-1931)

Görsel 4.22

Edison yaşamımızdaki birçok teknolojik aletin mucididir. Düzenli bir eğitim alamadığı hâlde merakı ve okuduğu kitaplarla kendisini geliştirmiş. Şimdi Edison'a kulak verelim:

"Makinelere olan merakım nedeniyle tersaneye gider, onları inceler, mühendislerle sorular sorardım. En çok fizik alanında araştırmalar yapardım. Öğrendiklerimi deneyerek uygulamaya çalışırdım. Dayanıklı ve ucuz bir ampul yapmak istiyordum. Bunun için başarısız geçen binlerce deney yaptım ama sonunda başardım."

BRUNO (BURUNO) (1548-1600)

Görsel 4.23 (temsili)

Evrende çok sayıda gezegen olduğunu savunduğundan mahkemeyle çıkarıldı. Ölümle cezalandırılacağını bildiği hâlde "Ne gördüğüm hakikati gizlemekten hoşlanırım ne de bunu açıkça ifade etmekten korkarım." Sözüünü söylemekten çekinmedi.

İBN-İ HALDÛN (1332-1406)

Görsel 4.24 (temsili)

Sosyoloji biliminin kurucusudur. Döneminin önemli tarihçilerindendir. Yaşadığı yerdeki toplumun geleneklerini ve düzenini gözlemleyerek inceledi.

GÖZDE DURMUŞ (1985-)

4.25

Lisede okurken genetiğe ilgi duymaya başladı. Çevresindekilerin kendisine "Bu alanı seçersen işsiz kalırsın." demesine rağmen onları dinlemeyerek bilim macerasına atıldı. Gözde Durmuş, 3 liralık bir cihazla yalnızca 1 damla kan kullanarak 20 dakikada kanser teşhisi yapılabilmesinin önünü açtı.

Görsel 4.26

Sıra Sizde

Konu içinde tanıtılan mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özelliklerini aşağıdaki şemaya örnekteki gibi yazınız.

Meraklıdır

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sıra Sizde

A. Bir mucit ya da bilim insanının hayatını araştırarak aşağıdaki bölümleri doldurunuz.

Adı:

Kısaca yaşamı:

Bilime ve insanlığa katkısı:

Başlıca özellikleri:

Yaptığı çalışmalar:

B. Araştırmanızda yararlandığınız kaynakları (kitap, dergi, Genel Ağ gibi) aşağıya yazınız.

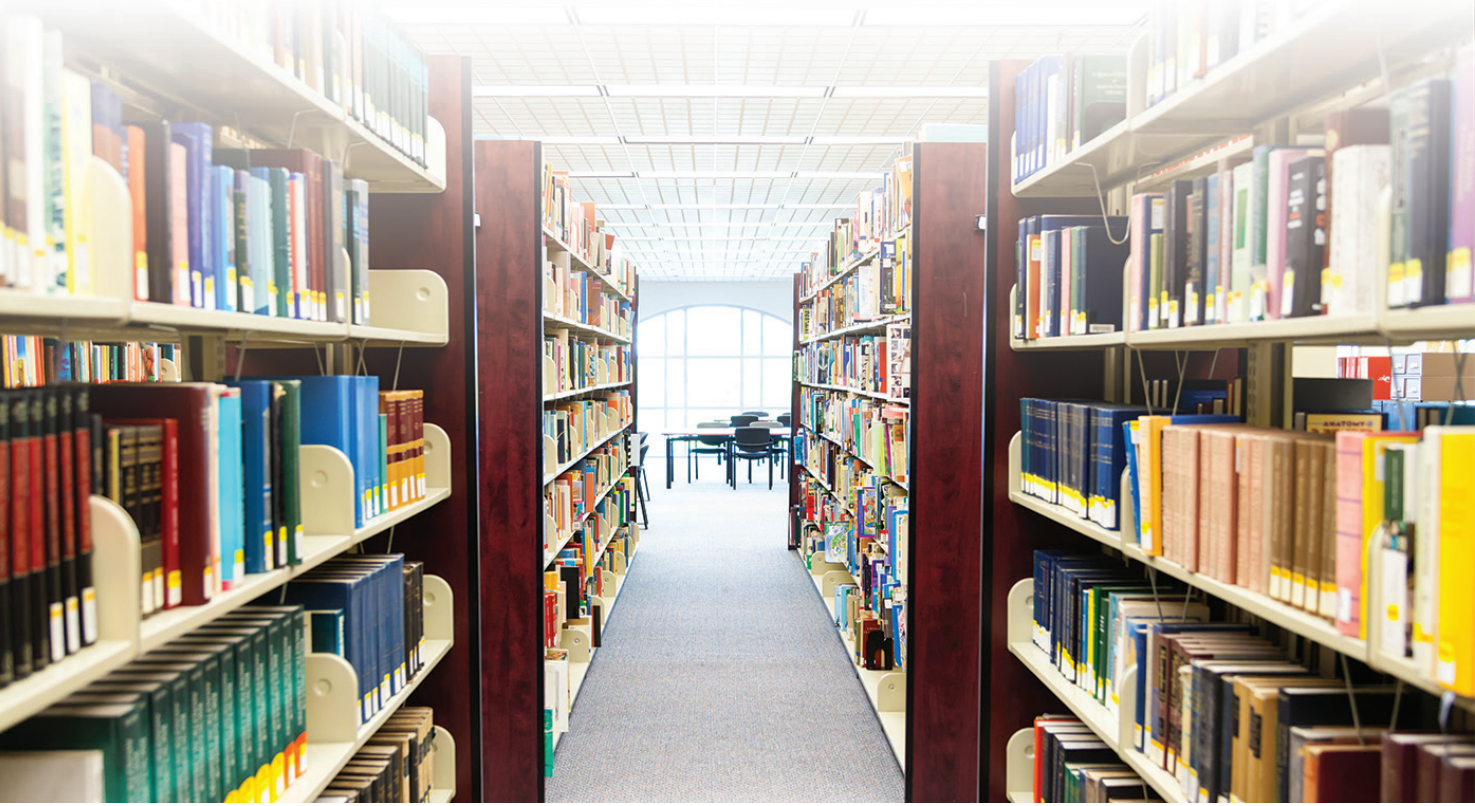
ARAŞTIRMA YAPIYORUM

Öğretmeninizin verdiği ödev konularını hangi kaynaklardan araştırıyorsunuz? Ödevinizde yararlandığınız kaynakları belirtiyor musunuz? Neden? Açıklayınız.

Bir önceki sayfada bir mucidin ya da bilim insanının hayatını araştırmanız istenmişti. Bakalım bu araştırmayı Mehmet nasıl hazırlamış?

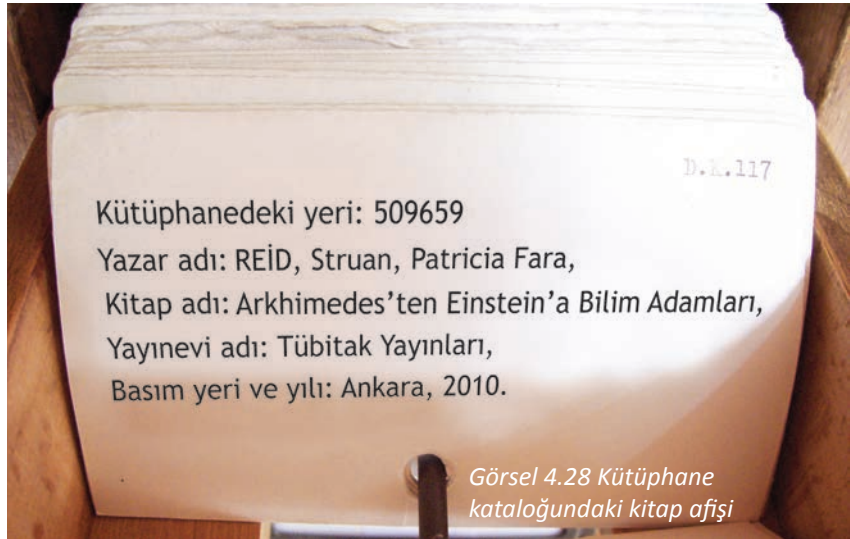
Mehmet ödevi için öncelikle kütüphanede araştırma yapmaya karar verdi. Not almak için yanına defter ve kalem alarak kütüphaneye gitti (Görsel 4.27) .

Görsel 4.27

Kütüphane görevlisinden ödeviyle ilgili ansiklopedi, kitap ve dergileri bulmak için yardım istedi. Kütüphane görevlisi Mehmet'e aradığı kaynakları bulmasında yardım etti. Önce kataloglardaki fişleri taradılar ve Mehmet'in ödeviyle ilgili kaynakları tespit ettiler (Görsel 4.28).

Görevli kütüphanedeki bilgisayardan tarama yaparak kaynakların daha hızlı bulunabileceğini belirtti. Bilgisayardan da tarama yaparak birlikte yeni kitaplar buldular. Bu kitapların hangi rafta olduğunu belirlediler.

Görsel 4.28 Kütüphane katalogundaki kitap afişi

Görsel 4.29

Mehmet ansiklopedi, kitap ve dergileri inceleyerek hakkında araştırma yapmak istediği bir mucit belirledi (Görsel 4.29). Bu kişiyle ilgili bilgileri defterine not etmeye başladı. Kaynaklardaki bazı bilgileri hiç değiştirmeden tırnak içinde yazdı. Böylece bu ifadelerin yazara ait olduğunu göstererek aslını korudu. Bazı uzun metinleri ise özetleyerek yazdı. Ancak özetlerken yazarın anlatmak istediklerini değiştirmemeye özen gösterdi.

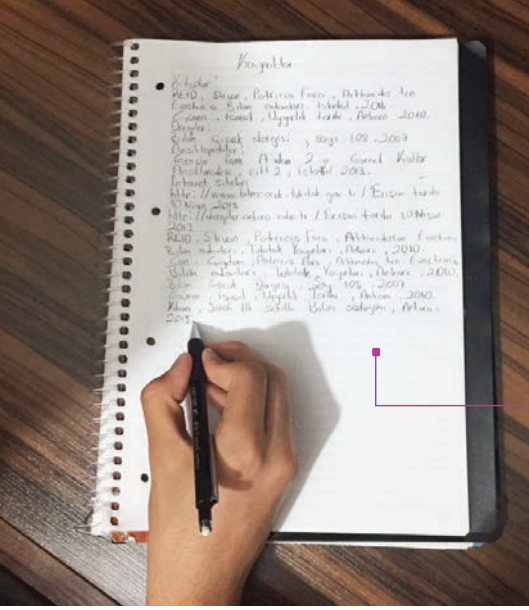
Mehmet not alırken hangi bilgiyi hangi kaynaktan aldığını yazmayı da unutmadı. Çünkü derste kaynakları belirtmenin yapılan araştırmanın bilimsel ve güvenilir olduğunu gösterdiğini öğrenmişti. Öğretmenin söylediği: “Eşyalar gibi fikirler de değerlidir. Nasıl bir eşyayı sahibinden

izinsiz kullanmıyorsa, kitaplardan da yararlanırken yazarını belirtmeliyiz. Çünkü bu eserler yazarların fikirleridir.” sözünü hatırladı.

Mehmet kütüphanede araştırmasını tamamladıktan sonra Genel Ağ’da araştırma yaptı (Görsel 4.30). Arama motoruna araştırdığı mucitin adını tırnak içinde yazdı. Daha önce “edu” ve “gov” uzantılı Genel Ağ sitelerinin daha doğru ve güvenilir bilgiler içerdiğini öğrenmişti. Arama motorundaki sonuçlardan “edu” uzantılı olanlardan yararlanarak notlar aldı.

Görsel 4.30

Görsel 4.31

Genel Ağ'dan aldığı bilgileri kütüphanede yazdığı notlarla karşılaştırdı. Bilgilerin doğruluğundan emin oldu. Genel Ağ sayfasının adresini ve erişim tarihini not etmeyi unutmadı. Kütüphanedeki kaynaklardan ve Genel Ağ'dan aldığı notları gözden geçirerek ödevini tamamladı. Yararlandığı kaynakları ödevinin sonuna kaynakça başlığı altında yazmayı da ihmal etmedi (Görsel 4.31) .

KAYNAKÇA

Kitaplar:

CAN, Çiğdem, *İlginç Hayatlarıyla Bilim İnsanları*, İstanbul, 2016.

GÜVEN, İsmail, *Uygarlık Tarihi*, Ankara, 2010.

REİD, Struan, Patricia Fara, *Arkhimedes'ten Einstein'a Bilim Adamları*, Tübitak Yayınları, Ankara, 2010.

Dergiler:

Bilim Çocuk Dergisi, Sayı 108, 2007

Ansiklopediler:

Gençler İçin A'dan Z'ye Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 2, İstanbul 2003.

Genel Ağ Siteleri:

<http://www.bilimcocuk.tubitak.gov.tr/> Erişim Tarihi 10 Nisan 2017.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/> Erişim Tarihi 10 Nisan 2017.

Sıra Sizde

Aşağıdaki ifadeleri uygun cümlelerle tamamlayınız.

1. Araştırma yaparken yararlandığım kaynakları belirtmeliyim çünkü _____

2. Araştırmalarımda elde ettiğim bilgileri birbiriyle karşılaştırmalıyım çünkü _____

Sıra Sizde

Aşağıda bir kitabın kaynakçası yer almaktadır. Ancak kaynakçadaki kitap, dergi ve Genel Ağ adreslerinin yazımında hatalar vardır. Örnekleri dikkate alarak kaynakçayı düzeltiniz.

1. Metin, Atatürk Bilim ve Üniversite, Ankara, ÖZATA, Tübitak Yayınları, 2007,
2. TÜBİTAK Yayınları, 2010, Leonardo'dan Edison'a Mucitler, REİD, Struan, Ankara,
3. 2005, RONAN, Colin, Ankara, Bilim Tarihi, Tübitak Yayınları,
4. BAYRAKDAR, 2009, Mehmet, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, İslam'da, Bilim ve Teknoloji Tarihi,
5. Sayı 98, 2006, Bilim Çocuk Dergisi,
6. 2007, Türk Standartları Enstitüsü Öncü Çocuk Dergisi, Sayı 43,
7. 16 Mart 2016, www.meb.gov.tr,
8. 10 Nisan 2017, www.tubitak.gov.tr,

1. ÖZATA, Metin, Atatürk Bilim ve Üniversite, Tübitak Yayınları, Ankara, 2007.

2. _____

3. _____

4. _____

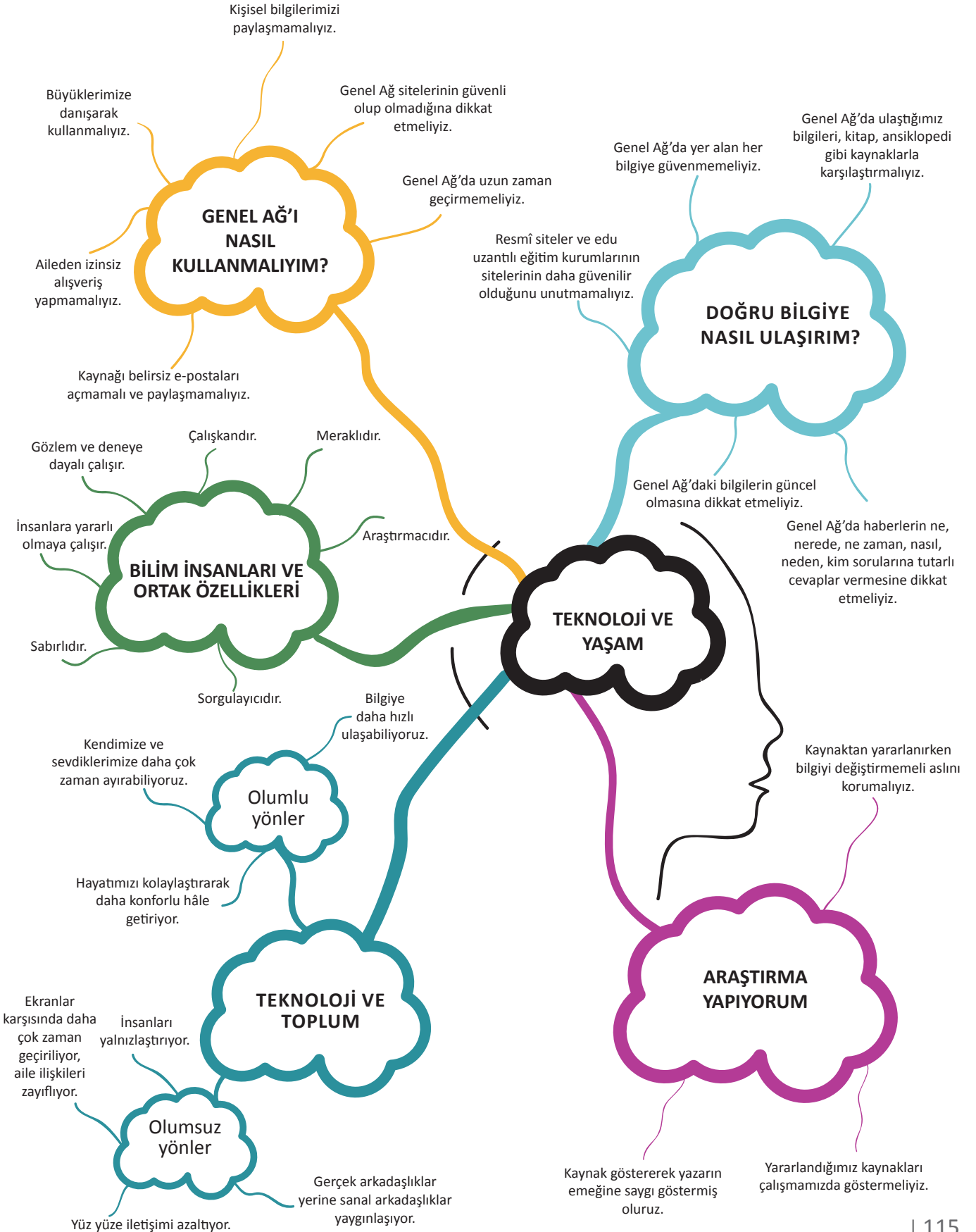
5. Bilim Çocuk Dergisi, Sayı 98, 2006

6. _____

7. www.meb.gov.tr, 16 Mart 2016

8. _____

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Genel Ağ sitelerindeki bilgiler farklı kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırılmalıdır.

() 2. Kişisel bilgilerimizi tanımadığımız kişilerle paylaşmamalıyız.

() 3. “.com” ve “.org” uzantılı Genel Ağ sitelerinden en güvenilir bilgilere ulaşılır.

() 4. Genel Ağ’dan indirilen dosyalar her zaman güvenlidir.

() 5. Sanal ortamda iletişimin artması yüz yüze iletişimin azalmasına neden oldu.

() 6. Bilim insanları kendi çıkarlarını ön planda tutan insanlardır.

() 7. Bilim insanlarının ortak özelliklerinden biri de başarısız olmaktan korkmamalarıdır.

() 8. Araştırmalarımızda Genel Ağ sitelerinin ismini ve erişim tarihini belirtmeliyiz.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

kaynakça	deney ve gözlem	kimlik hırsızlığı	teknoloji	icat	meraklı	https	virüs	resmî
----------	-----------------	-------------------	-----------	------	---------	-------	-------	-------

1. Güvenilir bilgi veren Genel Ağ sitelerinin başında siteler gelir.

2. kişisel bilgilerimizin kötü niyetli kişilerin eline geçmesidir.

3. İnternette indirilen dosyalarda tehlikesi olabilir.

4. Alışveriş sitelerinin güvenli olup olmadığının bir göstergesi de adres çubuğunda yazmasıdır.

5. alanındaki gelişmeler ile iletişim, ulaşım, ev işleri gibi pek çok alanda yaşamımız kolaylaştı.

6. Bilim insanları ve mucitler çalışmalarında yaparak sorularına cevap ararlar.

7. Bilim insanları ve mucitleri araştırmaya yönelten özellikleri olmalarıdır.

8. Araştırmalarımızda yazmak çalışmamızın güvenilir olduğunu gösterir.

C. Aşağıdaki ifadelerden hangileri mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özellikleridir? İşaretleyiniz.

() Çalışkan	() Sorgulayıcı	() Kararsız	() Gözlemci
() Sabırsız	() Çıkarıcı	() Araştırmacı	() Meraklı

D. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. I. Yalnızca tek bir siteden bilgi alınmalıdır.
II. Ulaşılan bilgiler kitap, ansiklopedi gibi kaynaklarla karşılaştırılmalıdır.
III. Güvenilirliği ile tanınan sitelerden faydalanılmalıdır.

Yukarıdakilerden hangileri doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak için dikkat edilmesi gerekenlerden biri değildir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I-II
D) II-III

2. Genel Ağ'da karşılaşılabileceğimiz tehditlerden biri de bilgisayarımıza zarar verebilecek olan virüslerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bilgisayarımıza bu virüslerin bulaşmasının başlıca sebebidir?

- A) Genel Ağ üzerinden alışveriş yapmak
B) Genel Ağ'da uzun süre zaman geçirmek
C) Resmî Genel Ağ sitelerinde dolaşmak
D) Kaynağı belirsiz çok sayıda dosya indirmek

3. Aşağıdakilerden hangisi bilim insanlarının ortak özelliklerinden biri olamaz?

- A) Ön yargı ile hareket etmeleri
B) İnsanlığa faydalı olmak istemeleri
C) Karşılarına çıkan güçlüklerden yılmamaları
D) Yeni fikirlere açık olmaları

4. Ali ve arkadaşları ödevleri için araştırma yapmak üzere bir araya geldiler. Ödevlerini hazırlarken aşağıdakilerden hangisini yapmamalıdırlar?

- A) Kullandıkları kaynakları yazmak
B) Genel Ağ'da buldukları her bilgiyi kullanmak
C) Farklı türde kaynakları kullanmak
D) Genel Ağ kaynaklarının erişim tarihini belirtmek

E. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Teknolojik ürünlerin yaygınlaşması aile ve çevremizle ilişkilerimizde ne gibi değişikliklere neden olmaktadır?
2. Mucit ve bilim insanlarının ortak özelliklerine örnek veriniz.
3. Genel Ağ'da ulaşılan bilgiler neden kitap, ansiklopedi gibi kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırılmalıdır?
4. Genel Ağ'ı kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?
5. Genel Ağ'ı güvenli şekilde kullanmak neden önemlidir?
6. "Bilimsel düşünce" ifadesini açıklayınız.
7. Ödev ve araştırmalarımızda kaynak göstermenin amacı nedir?

Ünite kapak görseli 5
Pamuk bitkisi

5. ÜRETİMDEN TÜKETİME

KONULAR

- YAŞADIĞIM YERDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER
- ÇEVREMDEKİ MESLEKLER
- EKONOMİ VE YAŞAM
- ÜRETİM SERÜVENİ
- EKONOMİ İÇİN YENİ FİKİRLER
- HAKLARIMI KULLANIYORUM

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Yaşadığınız yerdeki ekonomik faaliyetlerin coğrafi özelliklerle ilişkili olduğunu fark edeceksiniz.

Yaşadığınız yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıyacaksınız.

Çevrenizdeki ekonomik faaliyetlerin insanların sosyal hayatlarını nasıl etkilediğini araştıracaksınız.

Kullandığınız ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarından geçtiğini fark edeceksiniz.

İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketimi artıracak yeni fikirler geliştirilebileceğini fark edeceksiniz.

Bilinçli bir tüketici olarak haklarınızı öğrenerek kullanacaksınız.

YAŞADIĞIM YERDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

Çevrenizde hangi ekonomik faaliyetler yapılıyor? Örnek veriniz.

İnsanlar, günlük yaşamlarını devam ettirebilmek için pek çok şeye ihtiyaç duyarlar. Giyinme beslenme, barınma, sağlık gibi ihtiyaçlarının tamamını kendileri karşılayamazlar. Bu nedenle bazı ihtiyaçlarını satın almak zorunda kalırlar. Bu durum ekonomi faaliyetlerinin doğmasını sağlamıştır. İnsanlar bazı ekonomik faaliyetlerde çalışarak ürünler elde ederler. Tarım, sanayi, madencilik ürün elde edilen faaliyetlerdendir. Bazı iş kollarında ise yeni bir ürün elde edilmez, hizmet üretilir. Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacı-

lık, ulaşım gibi faaliyetler buna örnek verilebilir.

Farklı coğrafi özelliklere sahip olan ülkemizde ekonomik faaliyetlerde buna bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Bir bölgedeki ekonomik faaliyetleri o bölgenin coğrafi özellikleri belirler. Yer şekilleri, iklim, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, ulaşım kolaylığı ekonomiyi etkileyen coğrafi özelliklerden bazılarıdır.

Aşağıda bununla ilgili örnekleri göreceğiz.

Görsel 5.1

Tarım

Verimli topraklara ve elverişli iklime sahip, sulama imkânları olan yerler tarım için elverişlidir (Görsel 5.1).

Sanayi

Ulaşımaya elverişli ve büyük şehirlerin yakınındaki yerler fabrikalar kurmak için uygundur (Görsel 5.2).

Görsel 5.2

5.3 Kaş, Antalya

Turizm

Yaz mevsiminin uzun sürdüğü denize kıyısı olan yerler turizm faaliyetleri için elverişlidir (Görsel 5.3). Doğal ve tarihî zenginliklere sahip yerlerde de turizm gelişir.

Görsel 5.5 Çayır

Hayvancılık

Çayırların geniş yer kapladığı yerler hayvancılık için elverişlidir (Görsel 5.5).

Görsel 5.4 Maden ocağı

Madencilik

Madenler bakımından zengin yerlerde madencilik yapılır (Görsel 5.4).

Hizmet

Nüfusu fazla olan yerlerde sağlık, eğitim, ulaşım gibi hizmet sektörleri gelişmiştir (Görsel 5.6).

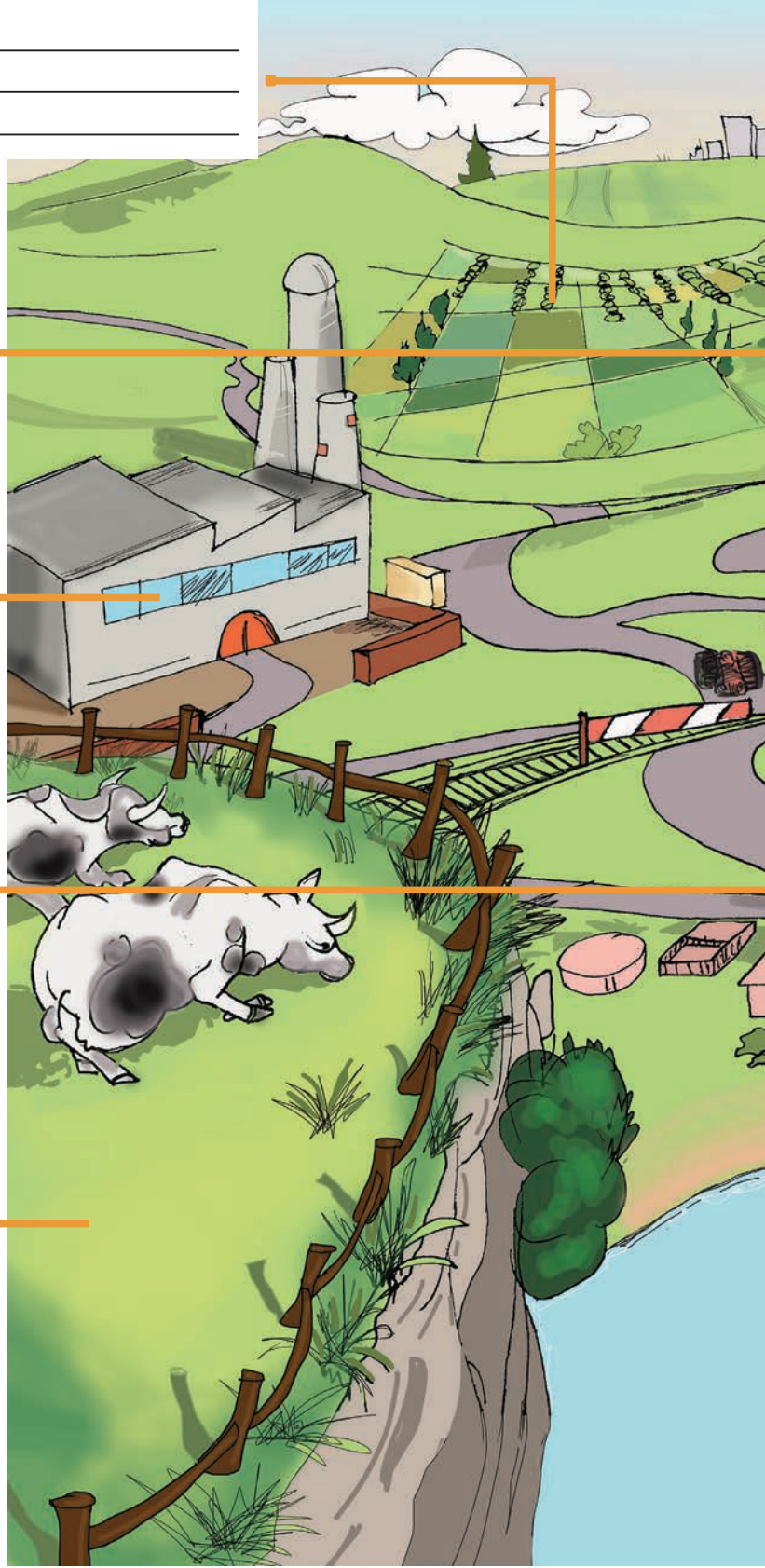
Görsel 5.6

■ ÜRETİMDEN TÜKETİME

Sıra Sizde

Yandaki resmi inceleyiniz.
Resimde yer alan ekonomik faaliyetleri ve bu ekonomik faaliyetlerin hangi coğrafi özelliklere sahip yerlerde yer aldığını yazınız.

Görsel 5.7

■ ÜRETİMDEN TÜKETİME

Sıra Sizde

Yaşadığınız yerde yapılan ekonomik faaliyetleri araştırınız.

Bu faaliyetlerin yapılmasında etkili olan coğrafi özellikler nelerdir? Yazınız.

1

Ekonomik faaliyet:

Coğrafi özellikler:

2

Ekonomik faaliyet:

Coğrafi özellikler:

3

Ekonomik faaliyet:

Coğrafi özellikler:

4

Ekonomik faaliyet:

Coğrafi özellikler:

5

Ekonomik faaliyet:

Coğrafi özellikler:

6

Ekonomik faaliyet:

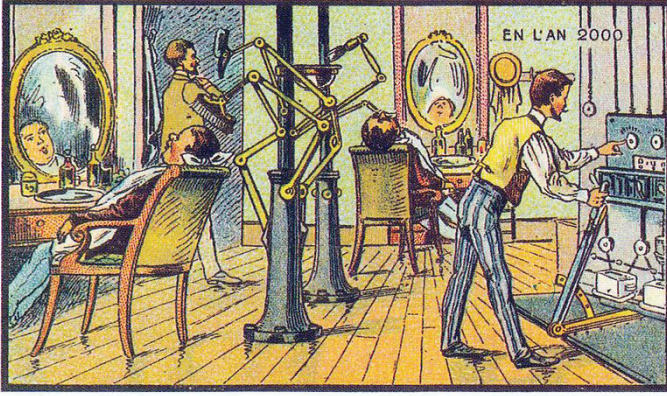
Coğrafi özellikler:

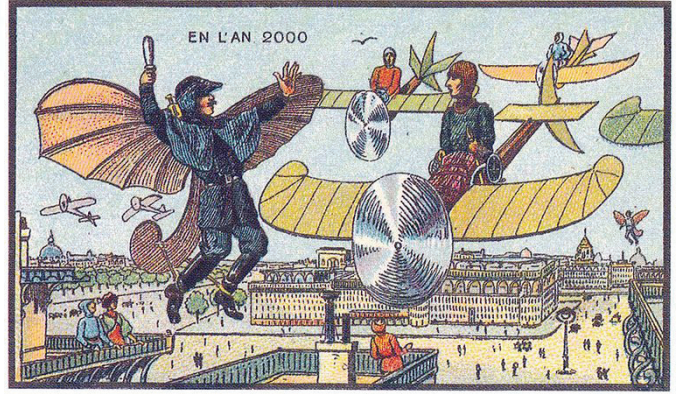
ÇEVREMDEKİ MESLEKLER

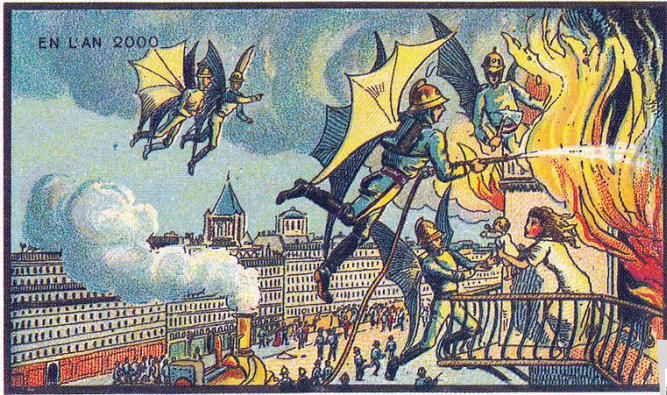
Gelecek her zaman insan için bir merak konusudur. Fransız sanatçı Jean-Marc-Coté (Jon Mark Kote) ve arkadaşları 1899 yılında yaptıkları çalışmada 100 yıl sonrasını (2000 yılı) tasvir eden kartlar hazırlamışlardır. Bakalım bu kartlarda teknolojinin gelişimi ile mesleklerin değişimi nasıl hayal edilmiş?

Görsel 5.9

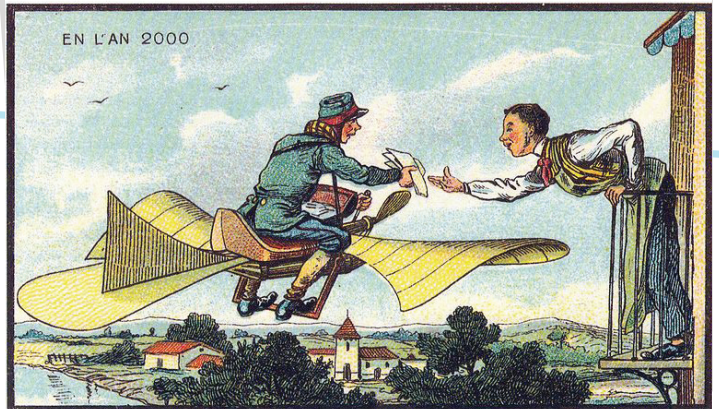

Görsel 5.10

Görsel 5.11

Meslekler istek ve ihtiyaçlardan doğmuştur. Bir insanın bütün istek ve ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması imkânsızdır. Bu nedenle toplumda iş bölümü ve dolayısıyla meslekler ortaya çıkmıştır. Hastalıkların tedavisi için doktorluk, eğitim ihtiyacını karşılamak için öğretmenlik, gıda ihtiyacını karşılamak için çiftçilik, inşaat yapabilmek için inşaat mühendisliği, teknoloji cihazları yapabilmek için makine mühendisliği gibi meslekler bunlardan bazılarıdır.

Görsel 5.12

Geleceği nasıl hayal ediyorsunuz? Size göre geleceğin meslekleri neler olabilir?

Görsel 5.13

Meslek aynı zamanda insanın hayatını sürdürebilmesi için gerekli parayı kazanmasını sağlar.

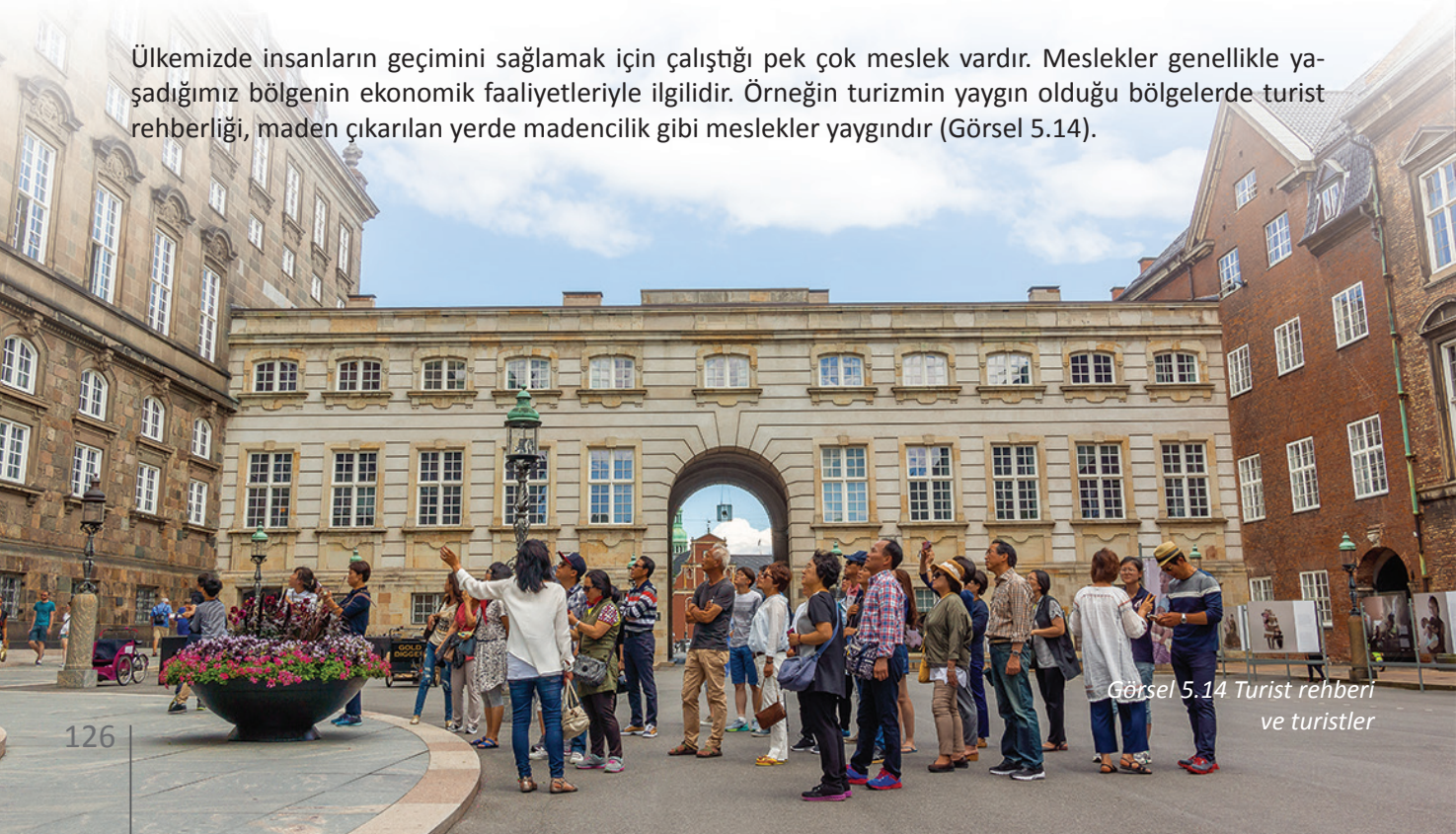
Toplumun ihtiyaçlarının değişmesi sonucu zaman içinde bazı meslekler geçerliliğini yitirmiştir. Yeni ihtiyaçların ortaya çıkması sonucunda yeni meslekler ortaya çıkmıştır. Örneğin geçmişte ulaşım atlı arabalarla yapılırdı. Bu nedenle de

nalbantlık yaygın bir meslekti. Şimdi ise ulaşım da otomobil kullanılmaya başlandığı için otomobil tamirciliği bir meslek olarak ortaya çıkmıştır.

Teknolojinin gelişmesi de birçok yeni mesleğin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bilgisayar programcılığı, pilotluk, yazılım mühendisliği, reklamcılık günümüzün yaygınlaşan mesleklerindendir.

Siz de geçmişte var olan ancak günümüzde önemini yitiren mesleklerle örnekler veriniz?

Ülkemizde insanların geçimini sağlamak için çalıştığı pek çok meslek vardır. Meslekler genellikle yaşadığımız bölgenin ekonomik faaliyetleriyle ilgilidir. Örneğin turizmin yaygın olduğu bölgelerde turist rehberliği, maden çıkarılan yerde madencilik gibi meslekler yaygındır (Görsel 5.14).

Görsel 5.14 Turist rehberi ve turistler

Yurdumuzun çeşitli yerlerinde yaygın olan mesleklerden bazılarını inceleyelim:

Akdeniz kıyıları geniş sahilleri ve uzun süren yaz mevsimi ile turizm faaliyetlerinin gelişmesi için elverişlidir. Turizm faaliyetlerine bağlı olarak da burada turist rehberliği, aşçılık, animatörlük, tercümanlık, otel işletmeciliği gibi meslekler yaygındır (Görsel 5.15).

Görsel 5.15

İstanbul ve çevresi sanayinin en çok geliştiği yerlerdendir. İş imkânlarının çok olması nedeniyle göç aldığından nüfusu da fazladır. Bu nedenle bölgede ticaret, ulaşım, bankacılık, turizm, eğitim, sağlık gibi hizmet sektörleri çok gelişmiştir. Bu sektörlerle bağlı olarak kaptanlık, şoförlük, bankacılık, öğretmenlik, akademisyenlik, mimarlık, doktorluk gibi meslek grupları yaygındır (Görsel 5.16).

Görsel 5.16

Karadeniz kıyıları dört mevsim yağış aldığı için orman bakımından zengindir. Bu nedenle ormancılık burada önemli bir ekonomik faaliyettir. Orman mühendisliği, orman bekçiliği, marangozluk ve orman işçiliği ormancılığa bağlı olarak gelişen mesleklerdir (Görsel 5.17).

Görsel 5.17

Anadolu'nun iç kesimlerinin geniş düzlükleri ve iklimi tahıl tarımı için çok elverişlidir. Bu nedenle tarım bölgenin önemli bir ekonomik faaliyetidir. Çiftçilik ve ziraat mühendisliği bu bölgede tarıma bağlı olarak gelişen mesleklerdendir (Görsel 5.18).

Görsel 5.18

■ ÜRETİMDEN TÜKETİME

Görsel 5.19

Ege kıyıları geniş ve verimli tarım alanlarına sahiptir. Bu bölgede yetiştirilen ekonomik değeri yüksek ürünler sanayi kuruluşlarında işlenir. Bölgedeki sanayiye bağlı olarak mühendislik, işçilik, teknisyenlik gibi mesleklerle duyulan ihtiyaç fazladır (Görsel 5.19).

Görsel 5.20

Erzurum - Kars platosunda yaz mevsiminin yağışlı geçmesi nedeniyle otlaklar geniş yer kaplar. Bu nedenle hayvancılık bu bölgenin önemli bir ekonomik faaliyetidir. Besicilik, veterinerlik, çobanlık var olan mesleklerdir (Görsel 5.20).

Görsel 5.21

Ülkemizde petrolün büyük bir kısmı Batman'da çıkarılır. Burada madencilığa bağlı olarak maden işçiliği, maden mühendisliği, sondaj teknikerliği, iş güvenliği uzmanlığı gibi meslekler vardır (Görsel 5.21).

Sıra Sizde

Yaşadığınız yerde yapılan ekonomik faaliyetlerle ilgili meslekleri araştırarak yazınız.

EKONOMİK FAALİYETLER

MESLEKLER

EKONOMİ VE YAŞAM

Bir yerde yapılan ekonomik faaliyetler orada yaşayan insanların hayatını nasıl etkiler? Tartışınız.

Görsel 5.22 Bolu Kındıra köyü mera alanı

Kındıra köyü Bolu merkezine 13 km uzaklıkta bir dağ köyüdür. Köyde halkın geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır (Görsel 5.22). Karadeniz ikliminin etkili olduğu köyde ormanlar geniş yer kaplar. Bu nedenle köyün bir diğer ekonomik faaliyeti ormancılıktır (Görsel 5.23).

Görsel 5.23 Orman ürünleri

Görsel 5.24 Kartalkaya Kayak Merkezi

Görsel 5.25

Kındıra köyü Kartalkaya Kayak Merkezi'ne varmadan önceki son köydür. Türkiye'nin en gözde kayak merkezlerinden birisi olan Kartalkaya Kayak Merkezi Bolu ilinin güneydoğusunda Köroğlu Dağları üzerinde yer almaktadır (Görsel 5.24). Kayak merkezinde aralık ayı başından mart ayı sonlarına kadar kayak yapılabilir. Kındıra köyünün kaderi Kartalkaya Kayak Merkezi'nin açılmasıyla değişmiştir. Kayak merkezine giden yolun köyden geçmesi halkın geçim kaynaklarını ve yaşayışını değiştirmiştir. Nasıl mı? Gelin birlikte bakalım.

Fotoğraflarda gördüğümüz gibi köylüler kayak merkezine giderken kar nedeniyle yolda kalan araçlara zincir takıp traktörlerle çekerek yeni bir kazanç yolu elde etmişler (Görsel 5.25-5.26).

Kartalkaya'da Kar ve Buzlanma Ulaşımı Aksattı

Haftasonu tatili için Türkiye'nin önde gelen kayak merkezlerinden Kartalkaya'ya gelenler, dönüşte yoldaki kar ve buzlanma nedeniyle zor anlar yaşadı.

Kayan araçların çarpışması sonucu hasarlı kazalar da yaşandı. Öte yandan Kartalkaya yakınındaki köylerde yaşayanlar, yolda kalan araçlara ücret karşılığında zincir taktı kayan araçları traktörle çekti.

Genel Ağ haberi, 18 Ocak 2015 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 5.26

Kındıra köyünde kayak merkezine giden turistlerin mola verip konaklayabilecekleri, kayak malzemeleri satın alabilecekleri, kiralayabilecekleri tesisler kurulmuş (Görsel 5.27). Yol boyunca benzin istasyonu, restoranlar ve köy ürünlerini satan dükkânlar açılmış. Böylece köylülerin gelir kaynaklarından biri de ticaret olmuş.

Ülkemizde genellikle köylerden kente doğru göçler yaşanırken bu köyde tersi bir durum var. Bu yol sayesinde köyü ve doğal güzelliklerini tanıyan insanlar buraya göç etmeye başlamışlar (Görsel 5.28).

Köyün şimdilerde bir ekonomik faaliyeti de turizm olmuş. Buraya yerleşenler turistlerin de konaklayabilmeleri için küçük oteller yapıp işletmeye başlamışlar (Görsel 5.29). Bu durum turistler ile köylüler arasında kültürel etkileşimi de sağlamıştır.

Köydeki bu değişim, eğitim ve sosyal yaşamı da olumlu etkilemiştir. Köyün gençleri kayak sporuna ilgi duyarak eğitim almaya başlamıştır.

1. Kındıra köyünün gelir kaynaklarında nasıl bir değişim olmuştur? Söleyiniz.
2. Bu değişim insanların yaşamını nasıl etkilemiş olabilir? Tartışınız.

Sıra Sizde

Sizin yaşadığınız yerde ekonomik faaliyetleri etkileyen benzer bir durum yaşandı mı? Yaşandıysa bu durum insanların yaşamında nasıl bir değişime neden oldu?

Görsel 5.27 Kayak malzemeleri satan mağaza

Görsel 5.28 Köyde yapılan yeni evler.

Görsel 5.29 Kındıra köyünde bir butik otel

ÜRETİM SERÜVENİ

Kullandığınız bir ürün size ulaşınca kadar hangi aşamalardan geçmiş olabilir? Söyleyiniz.

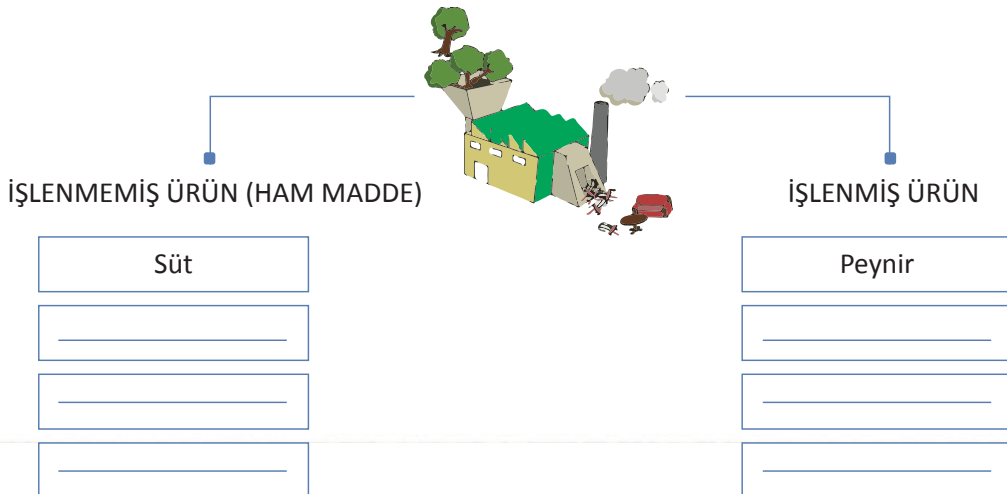
Tükettiğimiz yiyecekler, okulda oturduğumuz sıralar, giydiğimiz kıyafetler, oyuncaklar ve birçok araç ve ürün bize ulaşana kadar pek çok aşamadan geçer. Bunlardan bir kısmı hiçbir işlem uygulanmadan doğrudan tüketilir. Süt, yumurta, ıspanak, domates işlenmeden tüketilebilen ürünlerdendir. Ürünlerin bir kısmı da işlenerek başka bir ürüne dönüştürülür. Örneğin tarladan toplanan şeker pancarı, fabrikada işlenerek şeker hâline getirilir.

Görsel 5.30

Sıra Sizde

Aşağıda süt ve işlenmiş hâli olan peynir örnek olarak verilmiştir. Siz de ürünlerin işlenmemiş ve işlenmiş hâline örnekler veriniz.

BUĞDAY TANESİNİN YOLCULUĞU

Ben bir buğday tanesiyim. Anadolu'nun bir köyünde güz rüzgârları eserken ekildim toprağa. Üzerimden geçen karakışa rağmen sessizce bekledim. Bahar gelince bir başağın üzerinde çoğaldım serpildim. Yaz boyu güneş ısıttı bedenimi. Olgunlaşıp sararınca çiftçi hasat etti, harman etti beni. Doldurdu bir çuvala, yüklendik kamyonlara. İlk durağım değirmenler... Öğütüldüm un hâline getirildim. Tekrar dolduruldu çuvala bu kez yolculuğum fırınlara... Fırıncı beni suyla yoğurdu hamur yaptı. Sıcacık fırında pişip ekmek oldum şimdi de. Yolculuğum bitmemiş meğer, sabahın erken saatlerinde düştüm yine yollara. Son durağım mahalledeki bakkal. Eğer sabah kahvaltısında sofradaysam uzun bir yolculuktan sonra ulaşmışım demektir sana.

Görsel 5.31

Görsel 5.32

Görsel 5.33

Metinde anlatıldığı gibi ekmek soframıza gelene kadar pek çok aşamadan geçer. Yandaki görselleri inceleyerek ekmeğin üretim-dağıtım-tüketim aşamalarını söyleyiniz.

Görsel 5.36

Görsel 5.35

Görsel 5.34

KÂĞIDIN MACERASI

Günlük hayatımızda kullandığımız kâğıdın ağaçlardan elde edildiğini biliyorsunuz. Peki kocaman ağaçlardan nasıl kâğıt yapıldığını biliyor musunuz ? Hadi gelin birlikte öğrenelim:

Ağaçların kesilmesi: Ağaçlar kesilir ve kütük parçalarına ayrılarak kâğıt yapılacak yere taşınır (Görsel 5.37).

Görsel 5.37

Ağaçların temizlenmesi: Ağaca zarar vermeksizin kabuklar soyulur. Böylece düz bir yüzey elde edilir (Görsel 5.38).

Görsel 5.38

Ağaçların hamur hâline getirilmesi: Soyulmuş kütükler suyun içine konulduğunda yumuşar. Öğütücünün içine aktarılan hamur üzerine kimyasal maddeler eklenerek karıştırılır ve sonra hamur beyazlatılır (Görsel 5.39).

Görsel 5.39

Ağsı yapı oluşturma: Bant üzerine dökülen hamurun içinden su çekilir ve kurur. Bir silindir sayesinde ağsı bir yapı oluşturmak amacıyla ezilir (Görsel 5.40).

Görsel 5.40

Son silindir: Silindirler aracılığıyla hamur daha fazla ezilir ve bu aşamada ince bir yapıya bürünmesi sağlanır (Görsel 5.42).

Görsel 5.42

Kurutma: Hamur iyice kurutulur. Kâğıtlar düzleştirilir ve istenilen boyutlarda sayfalarla ayrılması amacıyla kesme işlemi yapılır (Görsel 5.43).

Görsel 5.43

Paketlenen kâğıtlar taşıma araçlarına yüklenip kırtasiyelere, basım evlerine götürülür (Görsel 5.44).

Görsel 5.44

Şimdi kâğıt artık senin elinde bir defter bir kitap ya da gazete olabilir (Görsel 5.45).

Görsel 5.45

• ÜRETİMDEN TÜKETİME

Ağaçların kesilmesine üzüldüyseniz size iyi bir haberimiz var! Günümüzde kâğıtlar çoğunlukla atık kâğıtlardan yapılıyor.

Atık kâğıtlar, hamur hâline getirilerek geri dönüştürülüyor. Böylelikle kâğıt üretimi için ağaç kesmek gerekmiyor. 1 ton kâğıt ve kartonun geri dönüşümü ile 17 ağacın kesilmesi önleniyor (Görsel 5.46).

Atık kâğıtların yeniden kâğıt elde etmek için kullanılmasıyla çevre daha az zarar görüyor.

Böylece hava kirliliği, su kirliliği, su kullanımı azalıyor.

Görsel 5.47 Atık kutuları

Görsel 5.46 Kâğıdın geri dönüşüm süreci

Evde ve okulda atıkların ayrı biriktirilmesi, kâğıdın geri dönüşümü için çok önemlidir (Görsel 5.47). Çöplere karışan kâğıtlar kirlenir. Besin bulmuş kâğıtlar, ıslanmış kâğıtlar geri dönüştürülemez.

Sıra Sizde

Aşağıda verilen ürünlerden birini seçip üretim, dağıtım, tüketim aşamalarını araştırıp yazarak veya çizerek gösteriniz. Gerekirse yeni kutucuklar çiziniz.

• TOP

• GÖMLEK

• HALI

• AYAKKABI

• BİSKÜVİ

EKONOMİ İÇİN YENİ FİKİRLER

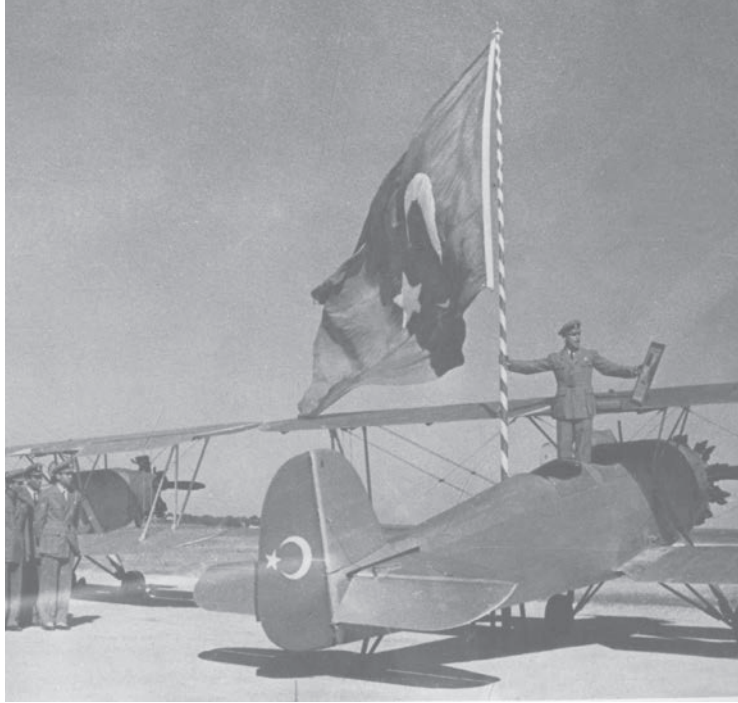

Girişimcilik kavramından ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Nuri Demirağ, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları inşaatının ilk müteahhitlerindendir (Görsel 5.49). Türkiye'nin 10 bin km'lik demiryolu ağının 1250 km'lik bölümünün inşasını gerçekleştirmiş ve Nuri Demirağ'a bu nedenle Mustafa Kemal Atatürk tarafından "Demirağ" soyadı verilmiştir. Cumhuriyet döneminin sayılı zenginleri arasına girmiş yeni fikirlere açık olması ve çalışkanlığı ile tanınmış bir iş adamıdır.

Nuri Demirağ, Türkiye'de uçak fabrikasının kuruluşu, paraşüt üretimi gibi ilkleri gerçekleştirmiştir. Demirağ, demiryolu yapımı yanında büyük inşaat projeleri de gerçekleştirmiştir.

Devrin en zengin iş adamı olan Nuri Demirağ, 1936 yılında Türkiye'nin ilk uçak fabrikasını kurmak için girişimlere başladı. O yıllarda ordunun uçak ihtiyacı halktan ve zengin işadamlarından toplanan bağışlarla karşılanıyordu.

Görsel 5.48 - Gök Okulu Öğrencileri Mezuniyet Töreni

Görsel 5.49 - Nuri Demirağ Yeşilköy Havaalanında

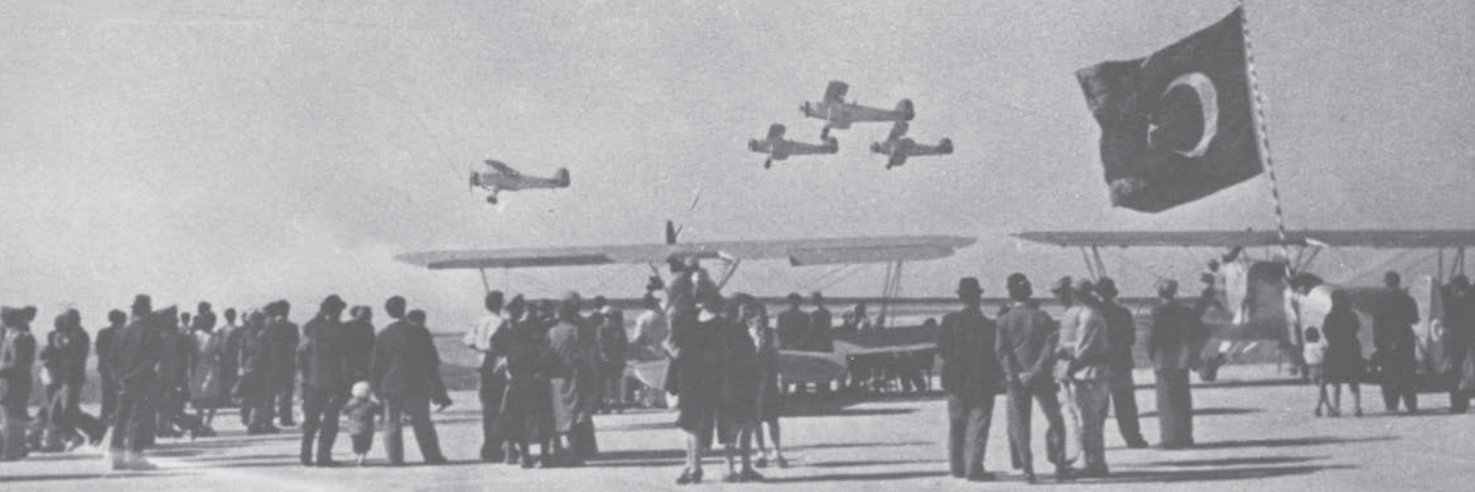

İstanbul'da fabrika inşa edildi. Deneme uçuşlarını yapabilmek için Yeşilköy'de arazi satın aldı. Bu alan, günümüzde Uluslararası İstanbul Atatürk Havalimanı olarak kullanılır.

Uçakların planını Türkiye'nin ilk uçak mühendislerinden Selahattin Reşit Alan çizdi. 1936'da ilk tek motorlu uçak üretildi. (Görsel 5.51) İlk uçak siparişini 1938 yılında Türk Hava Kurumu (THK) verdi.

Görsel 5.50 Gök Okulu öğrencileri Nuri Demirağ'ı selamlıyor

1941'de tamamen Türk yapımı ilk uçak İstanbul'dan Sivas Divriği'ye uçtu. Nuri Demirağ'ın oğlu ve pilot yetiştirmek için kurulan Gök Okulu'nun ilk mezunlarından olan Galip Demirağ, bu uçuşta pilot idi (Görsel 5.48-5.50). Kurulan fabrika 1950'li yıllarda kapandı.

Görsel 5.51 - Nu.D 36 Tipi Uçaklar Gösteri Uçuşunda

Sıra Sizde

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Nuri Demirağ hangi alanlarda çalışmalar yapmıştır?

Yaptığı çalışmalar ülke ekonomisine ne tür katkılar sağlamıştır?

Nuri Demirağ hangi kişilik özelliklerine sahiptir?

Üretilen malların tüketicilere ulaşabilmesi dağıtım yoluyla olmaktadır. Ekonomide üretim kadar dağıtım da önemlidir. Bu nedenle aşağıdaki haberde olduğu gibi dağıtımı kolaylaştıran bazı projeler de yapılmaktadır.

PTT “Dron”larla Kargo Teslimatı Yapacak!

Dünya devi teslimat şirketleri gibi PTT de insansız hava aracıyla kargo teslimatı yapmayı hedefliyor.

Bazı dünya devi şirketlerin dron ile kargo teslimatı konusunda attığı adımlardan sonra yenilikçi şirketler de bu alanda çalışmalar yürüttüğünü açıkladı. Ülkemizde de dron ile teslimat konusunda bazı haberler gelirken PTT de bu alanda bir proje hazırladığını söyledi.

PTT Genel Müdürü katıldığı bir yayında PTT’nin dron ile kargo taşıma projesinden bahsetti. Dron adı verilen insansız hava aracı ile kuryeye ihtiyaç duyulmadan alıcıya kargonun teslim edilmesi sağlanıyor.

Özellikle PTT gibi asırlardır bu alanda hizmet veren bir kurumun dron ile teslimat konusunda adımlar atması ülkemizdeki diğer teslimat odaklı şirketler için de örnek olabilir.

Genel Ağ haberi, 16 Eylül 2016 (Düzenlenmiştir.)

Dağıtımda dron kullanımı ne gibi kolaylıklar sağlayabilir? Tartışınız.

Görsel 5.52

Öğrencilerden Yumurtanın Raf Ömrünü Uzatan Proje

Afyonkarahisar'da Süleyman Demirel Fen Lisesi 10'uncu sınıf öğrencileri, yumurtanın raf ömrünü 2,5 aya çıkaran proje hazırladı.

Keçiboynuzundan elde edilen karışımı kullandıkları proje ile TÜBİTAK 47. Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasının Eskişehir Bölge Elemelerinde birinci olan Mustafa Can Kifteci ve Barış Akarca, üzeri kirli olmasına rağmen yumurtaların neden yıkanmadan buzdolabına konulduğunu merak ettiklerini söylediler.

Annesinin yıkanan yumurtaların bozulduğunu söylemesi üzerine Kifteci bir araştırma yaptı. Araştırmanın sonunda, yıkanan yumurtanın üst katmanındaki zararın bozulduğunu, gözeneklerin açıldığını ve bakterilerin içeriye daha hızlı girebildiğini gördü.

Bunun üzerine Kifteci ve arkadaşı Akarca yumurtanın yıkandıktan sonra bozulmadan saklanabilmesi için bir proje geliştirdiler. Mikrop öldürücü özelliği bulunan keçi-boynuzu çekirdeklerinden elde ettikleri tozla, bir jel hazırladılar. Bu jeli yıkanmış yumurtanın yüzeyine sürerek yumurtayı buzdolabında saklanabilecek hâle getirdiler.

5.53

Genel Ağ haberi, 8 Nisan 2016 (Düzenlenmiştir.)

Haberdeki öğrencilerin yaptığı proje ülke ekonomisine nasıl bir katkı sağlayacaktır? Söyleyiniz. Haberdeki öğrencilerin projelerinde iş birliği yapmalarının önemi nedir? Tartışınız.

Yukarıdaki örnekteki gibi ekonomiye katkı sağlayan projeler çocuklar ve gençler tarafından da yapılabilir. Bu amaçla bazı kuruluşların ve eğitim kurumlarının açtığı proje yarışmaları ve etkinlikler vardır. Siz de bu çalışmaların içinde yer alıp çeşitli projeler üretebilirsiniz.

İçinde yaşadığınız toplumun ne gibi ihtiyaçları vardır, bu ihtiyaçların karşılanması konusunda neler yapabilirsiniz? Tartışınız.

Günümüz toplumları geçmiş toplumlarla kıyaslandığında pek çok konuda daha şanslı görülmektedir. Geçmişte toplumların yaşadığı pek çok soruna günümüzde çözüm bulunmuştur. Örneğin, sağlık alanındaki gelişmelerle pek çok hastalık tedavi edilmiş, ortalama yaşam süresi uzamıştır. Ayrıca çağımızdaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler de büyük değişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Ekonomi, siyaset, eğitim, kültür değişiminin yaşandığı alanlardan bazılarıdır. Buna bağlı olarak zamanla toplumun ilgi ve ihtiyaçları da değişmiştir. Aşağıda değişen ihtiyaçları karşılamaya yönelik yapılan çalışmalara örnekler verilmiştir.

lojik gelişmeler de büyük değişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Ekonomi, siyaset, eğitim, kültür değişiminin yaşandığı alanlardan bazılarıdır. Buna bağlı olarak zamanla toplumun ilgi ve ihtiyaçları da değişmiştir. Aşağıda değişen ihtiyaçları karşılamaya yönelik yapılan çalışmalara örnekler verilmiştir.

Genç Mucidin İcadı Engelliler İçin Yeni Bir Umut Oldu

26 yaşındaki Türk mucit Mehmet Türker'in icat ettiği cihaz, engellilerin umudu oldu. Cihaz sayesinde engelliler ellerini kullanmadan sadece kafa hareketleriyle bir telefonu, tableti, bilgisayarı, TV'yi kullanabilecek.

Türker, neden böyle bir proje yapma gereği duyduğunu şu şekilde aktardı: "Bir arkadaşımız denize atlaması sonucunda boyun felci oldu. Arkadaşımızın hayatını kolaylaştırmak için çözüm arayışına girdik. Başlangıçta ticari olarak üretmek amacımız yoktu. Fakat diğer engelliler de yararlansın diye seri üretime başladık."

Görsel 5.54

Türker, engellilerin başkalarının yardımına ihtiyaç duymadan işlerini yapabileceği bir projeyi gerçekleştirmeyi hedeflediğini söyledi.

Genel Ağ haberi, 15 Nisan 2016 (Düzenlenmiştir.)

Haberde adı geçen buluş engellilerin hayatını ne kadar kolaylaştırabilir? Tartışınız. Siz engellilerin hayatını kolaylaştırmak için neler yapmayı düşünürsünüz? Anlatınız.

Günümüzde milyonlarca insan savaşlardan ve diğer insan hakları ihlallerinden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu insanlar sığındıkları ülkede pek çok sorunla karşı karşıyadır. Bu sorunların başında barınma, beslenme, sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanması gelmek-

tedir. Bu insanların yaşadığı sorunlara çözüm bulunması sadece sığınan ülkenin değil bütün insanlığın sorumluluğundadır. Bu sorumluluk duygusuyla dünya genelinde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Aşağıda ülkemizde bu alanda yapılan bir çalışmaya yer verilmiştir.

Türk Tasarım Ekibine Üç Madalya

Toplumların gündelik hayatlarında yaşam kalitesini artıran ve küresel problemlere çözüm öneren ürünleri tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacıyla düzenlenen "Avrupa Ürün Tasarım Ödülleri" yarışmasının sonuçları açıklandı. ODTÜ Öğretim Üyesi Hakan Gürsu ve Designnobs ekibi, tasarladıkları endüstriyel ürünler ile biri altın olmak üzere üç ödüle layık görüldü.

"Sığınmacı Barınma Ünitesi" tasarımı "Sosyal Sorumluluk İçin Tasarım" kategorisinde gümüş madalya aldı. Savaş veya doğa kaynaklı afet sonrası durumlarda kullanılmak üzere geliştirilen sığınmacı barınma ünitesi, çadır gibi geçici çözümlerin ötesinde güvenlik, kişisel alan ve korunma sağlıyor. Dört kişilik bir ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek yaşam alanı sunan ünite, eşyalarıyla birlikte kurulumu hazır bir paket olarak geliyor.

Duş ve tuvalet modülü de bulunan ürün, çatıda yağmur suyunu toplayarak bunun temiz su olarak kullanılabilmesini sağlıyor.

Genel Ağ haberi, 5 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Savaş ve afet durumlarında zor şartlar altında yaşayan insanlar için neler yapılabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 5.55

Görsel 5.56

Sıra Sizde

Arkadaşlarınız ile bir grup oluşturarak ülke ekonomisine katkı sağlayacak bir fikir geliştiriniz. Bunun için:

1. *İlk olarak bir fikir bulmalısınız.* Tarım, sanayi, hizmet, ulaşım gibi bir iş kolu seçiniz. Bu iş kolunda üretim, dağıtım veya tüketimin geliştirilebilmesi ve arttırılabilmesi için yeni fikirler belirleyiniz.
2. *Önceki çalışmaları inceleyiniz.* Daha önce sizin fikrinizle ilgili yapılan çalışmaları araştırıp nasıl bir yenilik yapacağınıza karar veriniz.
3. *Çalışma programı hazırlayınız.* İş bölümü yaparak işi nerede, nasıl, hangi kaynakları kullanarak yapacağınızı kararlaştırınız.

ÇALIŞMA PROGRAMI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. *Uygulanabilirliğini değerlendiriniz.* Eğer uygulanabilir değilse başa dönünüz.
5. *Her şey bitti, sıra geldi yazmaya.* Fikrinizi açıklayan dosyanızı hazırlayınız. Gerekli ise çizim de yaparak raporunuzu oluşturunuz.
6. *Sunumunuzu hazırlayınız.* Şimdi artık fikrinizi sınıf arkadaşlarınıza sunabilirsiniz.

HAKLARIMI KULLANIYORUM

Tüketiciler satın alınan ürünle ilgili bir sorun yaşadığında neler yapabilir? Söyleyiniz.

Öğretmenimiz önümüzdeki derste tüketici haklarını öğreneceğimizi söyledi. Bizden ailemiz ve çevremizde bu konu ile ilgili karşılaştığımız sorunları araştırmamızı istedi. Sorunları defterimize yazıp geldik.

Öğretmenimiz derse girdiğinde yanında bir kişi daha vardı. Bize bu kişinin Tüketici Hakları Derneği yetkilisi olduğunu söyledi. Hazırladığımız sorulara cevap vermek için gelmişti.

Görsel 5.57

Yetkili: Sevgili öğrenciler biz dernek olarak tüketicileri bilinçlendirmek ve haklarını korumak için faaliyet gösteriyoruz. Sorularınıza geçmeden önce şunları söylemek istiyorum. Satın aldığınız ürünlerde hiçbir hata olmamalıdır. Ürün; ambalajında, kullanım kılavuzunda ve reklamlarında belirtilen özellikleri taşımalıdır.

Cengiz: Bu yıl babam bana bir okul çantası almıştı. Ancak daha bir hafta kullanmıştım ki çantanın sapı koptu. Yeni çantanı kısa bir süre kullanabil-

diğim için çok üzüldüm. Ancak babam bana tüketici haklarından söz etti. Bu haklar sayesinde çantam yenisi ile değiştirilebilecekti. Ertesi gün çantayı aldığımız mağazaya götürdük. Satıcı satış fişini görmek istedi ancak biz fişi atmıştık. Bu nedenle çantayı değiştiremedik.

Yetkili: Evet çocuklar arkadaşınızın bahsettiği türden sorunlarda haklarınızı koruyan bir kanun vardır: Tüketici Hakları Kanunu. Kanundan yararlanabilmek için bazı sorumluluklarımızı yerine

Görsel 5.58

getirmeliyiz . Öncelikle ürünü nereden ve ne zaman aldığımızı kanıtlamamız gerekir. Bunun için de bize verilen satış fişi, fatura veya satış sözleşmesini saklamalıyız.

Hatice: Peki Cengiz satış fişini saklasaydı çantayı değiştirebilir miydi?

Yetkili: Satılan malın taşınması gereken veya vad edilen nitelikleri taşımaması durumunda o mal ayıplı olarak nitelendirilir. Ayıplı mal konusunda Tüketici Hakları Kanunu tüketiciye seçenekler sunar. Buna göre ayıplı malı değiştirebiliriz veya ödediğimiz paranın iadesini isteyebiliriz. Ayıbın neden olduğu değer kaybının bedelden indirilmesini de isteyebiliriz. Ya da ücretsiz olarak tamir ettirebiliriz.

Ülkü: Satın aldıklarımız bozulduğunda onları değiştirebilir miyiz?

Yetkili: Ürünleri kullanırken dikkat etmemiz gereken bazı hususlar vardır. Bunlar ürünün etiketi, ambalajı ya da kullanma kılavuzunda yazar. Bu talimatlara uygun olarak kullanmadığımızda ürünü iade edemeyiz.

Çetin: Bizim marketten aldığımız deterjanın üzerindeki etiket fiyatı ile kasa fiyatı aynı değildi. Böyle bir durumda ne yapmalıyız?

Yetkili: Bir ürünün etiket fiyatı ile kasa fiyatı arasında fark varsa tüketici lehine fiyat üzerinden satış yapılır. Yani hangi fiyat daha düşükse kasada o ödenir.

Asya: Biz bir ütü satın almıştık. Eve gelip kullandığımızda arızalı olduğunu gördük. Faturası ile birlikte satıcıya götürdük. Ancak satıcı ürünü değiştirmeyi kabul etmedi. Bu durumda ne yapmalıyız?

Yetkili: Satıcıyla yapılan bütün görüşmeler sorunu çözmeyebilir. Bu durumda tüketicinin haklarını öğrenmek ve şikâyetlerimizi iletebilmek için başvurabileceğimiz yerler var: Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri, Tüketici Mahkemeleri, Ticaret Bakanlığı'nın Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü 175 Alo Tüketici hattı, Tüketici Bilgi Sistemi (<https://tuketici.ticaret.gov.tr>), tüketicinin korunmasına yönelik faaliyet gösteren dernek ve vakıflar.

Mustafa :Peki bu kurumlara nasıl başvurulabilir?

Yetkili: Bu durumda şikâyet konusunu içeren bir dilekçe kaleme alınmalı ve dilekçede belirtilen konuya ait fiş, fatura gibi belgeler eklenmelidir. Ayrıca bu kurumların Genel Ağ sitelerinde şikâyet dilekçeleri vardır. Bunları doldurarak dijital başvuru da yapabiliriz.

Sıra Sizde

Arda hafta sonu kahvaltı hazırlayan annesi ve babasına yardım ediyordu. Annesi buzdolabını açtığına peynirin bittiğini fark etti. Arda'dan hemen sokağın köşesinde bulunan marketten peynir almasını istedi.

Arda peyniri alıp dönünce kahvaltılarını yapmaya koyuldular. Ancak peynirden hiç hoş olmayan kokular geliyordu. Anlaşılan peynir bozuktur. Annesi kutunun üzerinde yazan bilgilere baktığında son kullanma tarihinin de geçmediğini gördü.

Arda peyniri atmak zorunda olduklarını ve paralarının boşa gittiğini düşünerek üzüldü. Bunun üzerine annesi Arda ile birlikte markete gitti. Marketteki görevli peyniri incelediğinde gerçekten bozuk olduğunu anladı. Arda'nın alışveriş esnasında aldığı fişi kontrol ederek peyniri yenisi ile değiştirdi. Bu olayda Arda'nın kafasında pek çok soru işareti belirmişti. Eve dönerken annesine aşağıdaki soruları sordu. Bu sorulara annesi ne cevap vermiş olabilir?

Peynirin üzerinde neden son kullanma tarihi var?

Marketteki görevli neden alışveriş fişini kontrol etmek istedi?

Bozulan her şeyi yenisi ile değiştirebilir miyiz? Neden?

Satıcı ürünü değiştirmek istemezse ne olur?

Tüketici hakları ile ilgili başvurabileceğimiz kuruluşlar hangileridir?

■ ÜRETİMDEN TÜKETİME

Arda'nın satın aldığı bozuk peynirle ilgili sorununu satıcı ile çözemediğini varsayarak aşağıdaki dilekçeyi kişisel bilgiler dışında onun adına doldurunuz.

T.C.
BEYLİKDÜZÜ KAYMAKAMLIĞI
Tüketici Sorunları İlçe Hakem Heyeti Başkanlığına

Şikâyet Eden :

Adı Soyadı :
TC. Kimlik No :
Adresi :
Telefon / Faks :

Şikâyet Edilen :

(Satıcı / Sağlayıcı) :
Şikâyet Tarihi : .../.../20..
Şikâyetin Parasal Değeri :
Vergi No :

Şikâyetin Konusu :

(Ayıplı Mal / hizmet) (Yalnız Birini seçebilirsiniz)

- ☐ Bedelin İadesi ile birlikte yapılan sözleşmenin veya alışverişin iptalini istiyorum.
☐ Ayıplı malın/hizmetin yenisi ile değiştirmesini talep ediyorum.
☐ Ayıplı malın/hizmetin ücretsiz tamir ve bakımını istiyorum.
☐ Ayıplı malın/hizmetin bedelini tarafıma iadesini talep ediyorum.
☐ Ayıplı malın/hizmetin bedelini yasal faizi ile tarafıma iadesini talep ediyorum.

Tüketici Sorunu İçin Satıcıya Başvurdu mu? Başvurdu ise sonucu ne oldu:

.....
.....

Şikâyetin Açıklaması :

.....
.....
.....
.....
.....
.....

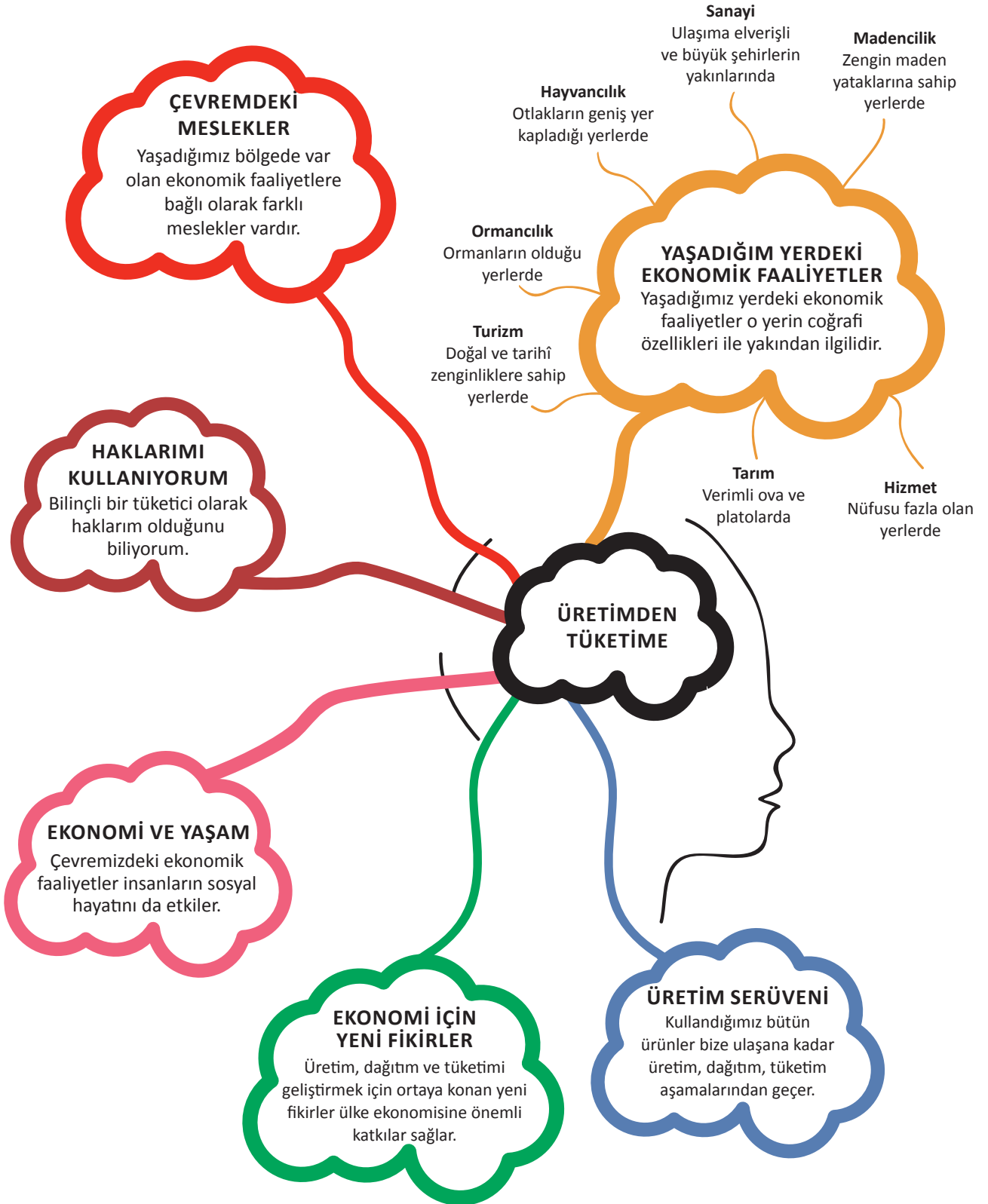
Talep : 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği işlem yapılmasını arz ve talep ederim. .../.../20..

Ekleri

- ☐ : Fatura / Fiş
☐ : Garanti Belgesi
☐ : Teknik Servis Raporu (Onarım için Teknik Servise verildi ise)
☐ : Satış Sözleşmesi

Adı - Soyadı
İmza

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Dağlık bölgeler için en uygun ekonomik faaliyet hayvancılıktır.

.....

() 2. Bir ürünün tüketicilere ulaştırılmasının sağlandığı aşama üretimdir.

.....

() 3. Bir ürünün etiket fiyatı ile kasa fiyatı arasında fark olduğunda, hangi fiyat düşükse kasada o ödenir.

.....

() 4. Herhangi bir yerde yeni bir fabrikanın açılması o yerdeki ekonomik faaliyetleri ve sosyal yaşamı değiştirir.

.....

() 5. Üretilen mal ve hizmetlerin kullanılmasına tüketim adı verilir.

.....

() 6. Turizm bir hizmet sektörüdür.

.....

() 7. Tüketici haklarından faydalanabilmek için satış fişi veya faturamızı saklamaya gerek yoktur.

.....

() 8. Toplumun ihtiyaçlarının değişmesi ve teknolojinin gelişmesi gibi nedenlerle bazı meslekler geçerliliğini yitirmiştir.

.....

() 9. Toplumsal ihtiyaçlar zaman içerisinde değişiklik göstermez.

.....

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

tarım	ulaşım	madencilik	sanayi	hayvancılık	turizm	ormancılık
-------	--------	------------	--------	-------------	--------	------------

1. Toprağı işlemek, yararlı bitkiler yetiştirmek amacıyla yapılan etkinliklere denir.
2. Orman ve orman ürünlerinin kullanım faaliyetlerine denir.
3. Yer altındaki değerli madenlerin araştırılması, çıkarılması ve işlenmesi ile ilgili faaliyetlerin tümüne denir.
4. Tarım için elverişli olmayan gür otlakların bulunduğu yüksek düzlüklerde yapılır.
5. faaliyetlerinin yapıldığı yerlerde pek çok insan fabrikalarda çalışır.
6. Yaz mevsiminin uzun ve sıcak geçtiği Akdeniz kıyılarında faaliyetleri gelişmiştir.

C. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. "Bütün gün yer altında kazı çalışmaları yapıyorlar. Tüm bu çabalar kömür çıkarmak için. Çıkarılan kömür başka illere satılıyor. Babam da bu ekonomik faaliyet alanında işçi olarak çalışıyor. Kömür işletmesine yakın bir yerde de tarihî eserler bulunuyor. Ablam da tur rehberi olarak çalışıyor."

Paragrafta söz edilen mesleklere ait ekonomik faaliyetler hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) Sanayi, tarım, ticaret
- B) Tarım, madencilik, turizm
- C) Madencilik, ticaret, turizm
- D) Turizm, tarım, sanayi

2. Bir bölgede yoğun olarak bulunan meslek dallarına bakarak aşağıdakilerden hangisi kesinlikle söylenebilir?

- A) Bölgenin nüfusu
- B) Bölgede yapılan ekonomik faaliyetler
- C) Bölgenin coğrafi özellikleri
- D) Bölgede görülen iklim tipi

3. Tüketici Hakları Kanunu'na göre satın aldığımız ürün arızalı, kullanım tarihi geçmiş veya sorunlu çıkarsa bilinçli bir tüketici olarak aşağıdakilerden hangisini yapmak doğru olmaz?

- A) Ücretsiz olarak tamir edilmesini istemek
- B) Ödediğimiz ücretin iadesini istemek
- C) Yenisıyla değiştirilmesini istemek
- D) Yenisini satın almak

4. Bir pantolon satın aldığımızda aşağıdakilerden hangisi bu pantolonun üretim aşamasında yer almaz?

- A) Eren: "Kumaşın ham maddesini ürettim."
- B) Nilgün: "Kumaş fabrikasında çalışıyorum."
- C) Berna: "Dikim atölyesinde çalışıyorum."
- D) Pelin: "Satış mağazasında çalışıyorum."

5. Aşağıdaki ham maddesi ve ürünü verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Domates-salça
- B) Şeker pancarı-şeker
- C) Ayçiçeği-tereyağı
- D) Un-ekmek

6. İş adamı Yasin Demirci 27335 nüfusu olan Denizli'nin Buldan ilçesine büyük bir tekstil fabrikası kurmak istiyor.

Bu fabrika kurulduğunda aşağıdaki gelişmelerden hangisinin olması beklenmez?

- A) İlçede konut sayısı artar
- B) Halkın gelir seviyesi artar
- C) İşsizlik artar
- D) İlçeye göçler olur

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Toplumun ihtiyaç ve isteklerini göz önüne alarak bu konuda bir şeyler yapmak neden önemlidir? Örnek vererek açıklayınız.

2. Tüketici hakları ile ilgili sorun yaşadığımızda hangi kurumlara başvurabiliriz ?

Ünite kapak görseli 6
II. TBMM binası

6. TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

KONULAR

- HALKA HİZMET EDENLER
- YAŞADIĞIM YER VE YÖNETİMİ
- KATILIM HAKKI VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ
- EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Çevrenizdeki toplumsal ihtiyaçlarla bu ihtiyaçlara yönelik kurumları tanıyacaksınız.

Yaşadığınız yerin yönetim birimlerinin görevlerini söyleyebileceksiniz.

Katılım hakkını ve düşünce özgürlüğünü açıklayabileceksiniz.

Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerini tanıyacaksınız.

HALKA HİZMET EDENLER

Çevrenizde yaşayan insanların ne tür ihtiyaçları olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Sosyal Bilgiler dersinde önceki konularda ihtiyaçlarınızın neler olduğunu öğrenmiştiniz. Hayatımızı sağlıklı şekilde sürdürebilmek için temel ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekmektedir. Temizlik, sağlık, eğitim ihtiyaçlarımızdan bazılarıdır. Eğitim almak için okula, hastalandığımızda hastaneye gidiyoruz. Emniyetimizi polis ve jandarma sağlıyor. Devletimiz bu gibi toplumsal ihtiyaçlarımızı karşılamakla sorumludur. Devletimiz aynı zamanda vatandaşların haklarını koruma ve geliştirme, onlara çeşitli hizmetler sunma ve onların güvenliklerini sağlama sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu ihtiyaçları karşılamak için de birçok kamu kurum ve kuruluşları oluşturmuştur. Bu kurum ve kuruluşlar bakanlıklara bağlı olarak topluma hizmet sunar. Kamu kurum ve kuruluşlarından bazılarını ve topluma hizmetlerini gösteren aşağıdaki şemayı inceleyiniz.

Eğitim

T.C.
Millî Eğitim
Bakanlığı

Görsel 6.1

Ulaşım-İletişim

T.C.
Ulaştırma ve Altyapı
Bakanlığı

Görsel 6.2

Sağlık

T.C.
Sağlık Bakanlığı

Görsel 6.3

Güvenlik

Görsel 6.4

Adalet

Görsel 6.5

Çevre

Görsel 6.6

Sizin çevrenizde bu ihtiyaçlara yönelik hangi kurum ve kuruluşlar neler yapmaktadır? Örnek veriniz.

Sıra Sizde

Toplumsal ihtiyaç duyduğu alanlardan birini belirleyerek yazınız. İhtiyaçlara hizmet eden bakanlığın adını yazarak hizmetlerini tanıtınız.

Toplumsal ihtiyaç

.....

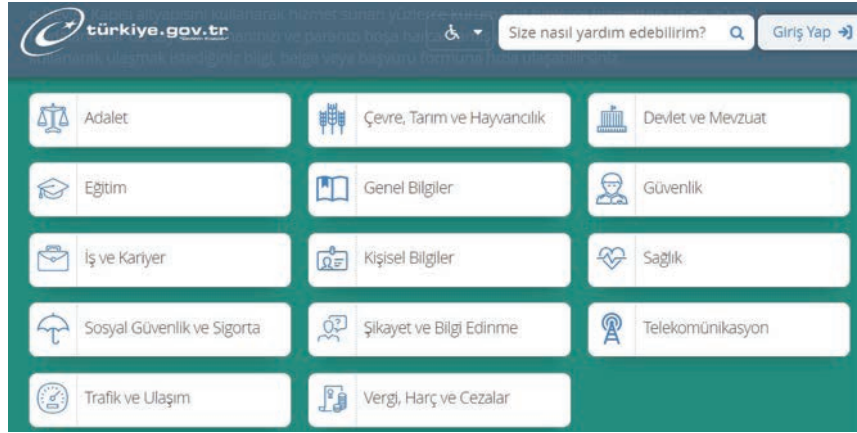
Bakanlığın adı

Hizmetleri

.....
.....

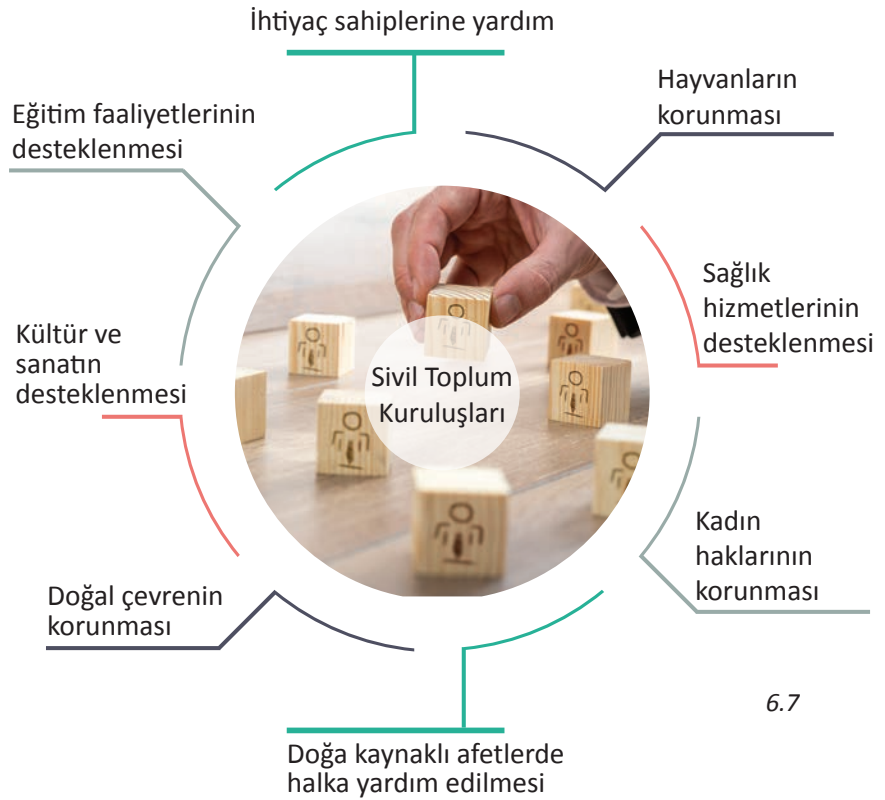
■ TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

Devletimiz vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için kurum ve kuruluşlarıyla hizmet vermektedir. Bilişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte devletimiz vatandaşlarına daha hızlı hizmet ulaştırmak için e-devlet portalını kullanıma sunmuştur. www.turkiye.gov.tr Genel Ağ adresi üzerinden vatandaşlar haftanın 7 günü 24 saat hizmet alabilmektedir. Bunun için T.C. kimlik numaranızla birlikte e-devlet şifrenizi kullanarak portala giriş yapmanız gerekmektedir.

e-devlet portalı binlerce hizmet sunmaktadır. Örneğin Millî Eğitim Bakanlığının gerçekleştirdiği merkezî sınavların sonuçlarını öğrenebilirsiniz. Üniversiteye kayıt yaptırabilirsiniz. Belediyelerin sundukları hizmetlere ulaşabilirsiniz. Soyağacınızı öğrenebilirsiniz.

Devletimiz toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur; ancak son derece büyük bir ülkede yaşıyoruz. Nüfusumuz da giderek artmaktadır. Bu nedenlerle devletimize sivil toplum kuruluşları (STK) destek olmaktadır. Sivil toplum kuruluşları çevrelerindeki toplumsal ihtiyaçlara duyarlı insanlar tarafından kurulmuştur. Gönüllülerin desteğiyle toplum için önemli hizmetler görürler. Birçok insana yardım ederler. Toplumsal birliktelik ve dayanışmayı artırır. Toplumun ihtiyaçlarına yönelik hangi sivil toplum kuruluşları kurulabileceğini yandaki şemayı inceleyerek öğrenebiliriz.

6.7

Siz yukarıdaki şemaya toplumsal bir ihtiyaç yazacak olsanız ne yazardınız? Örnek veriniz.

Osmanlı Devleti döneminde insan ve hayvanların ihtiyaçları için birçok vakıf kurulmuştur. Bunlar arasında leyleklerin beslenmesi, meyve ağacı dikilmesi gibi faaliyet yürütenler vardır.

Görsel 6.8

Sivil toplum kuruluşlarından bazılarını daha yakından tanıyalım.

• EĞİTİM

1863'te yoksul ve yetim çocukların eğitim-öğretimine destek olmak amacıyla kuruldu. Ülkemizin eğitim alanındaki ilk sivil toplum kuruluşu oldu. Kelime anlamı "şefkat yuvası"dır. Darüşşafaka; babası veya annesi hayatta olmayan, maddi olanakları yetersiz, sınavla seçilmiş öğrencilere burs ve yatılı öğrenim vermektedir.

• ÇEVRE

1992'de kurulan TEMA'nın açılımı Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı'dır. Vakıf erozyon ile mücadele, ağaçlandırma ve doğal varlıkların korunması için çalışmalar yapmaktadır. TEMA birçok projeyi hayata geçirmiştir. Bunlardan biri olan Meşe Projesi ile ülkemiz genelinde meşe ormanları oluşturarak erozyonu önlemeyi hedeflemektedir.

• SAĞLIK

2003'te kurulan Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı, otizm rahatsızlığı olan çocukların özel eğitimi ile topluma kazandırılmasına öncülük etmektedir.

• YARDIMLAŞMA

1986'da kurulan Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizlere Yardım Vakfı korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kişilerin sorunlarıyla ilgilenmek üzere kuruldu. Özellikle kimsesiz yaşlıların barınma ve bakımlarıyla ilgili çalışmalar yapmaktadır.

Sıra Sizde

Çevrenizde gördüğünüz toplumsal bir ihtiyaç belirleyiniz. Bu ihtiyacı karşılayacak bir sivil toplum kuruluşu kuracağınızı düşününüz. Buna göre aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Sivil toplum kuruluşunuz hangi toplumsal ihtiyaca yönelik olacaktır?
2. Sivil toplum kuruluşunuzun adı ne olacaktır?
3. Sivil toplum kuruluşunuz insanlara nasıl yardım edecektir?
4. Sivil toplum kuruluşunuza destek sağlamak için neler yapacaksınız?
5. Sivil toplum kuruluşunuzun çalışmalarını halka nasıl duyuracaksınız?

Sıra Sizde

Aşağıdaki alanlarda çevrenizdeki resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarını araştırarak tabloyu doldurunuz.

	Resmî kurumlar:	Sivil toplum kuruluşları
Eğitim	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____
Çevre	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____
Sağlık	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____
Yardım	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____	Adları: _____ _____ _____ Faaliyetleri: _____ _____ _____ _____ _____

YAŞADIĞIM YER VE YÖNETİMİ

Aşağıdaki gazete haberini okuyarak altındaki soruları cevaplayınız.

Onarım Mesaisi

Ankara'da sert geçen kışın ardından kent genelinde zarar gören yollardaki asfalt bakımı başladı. Büyükşehir Belediyesine bağlı 15 gündüz ve 2 gece ekibi bozulan yolları onarıyor.

Gazete haberi , 6 Mart 2017

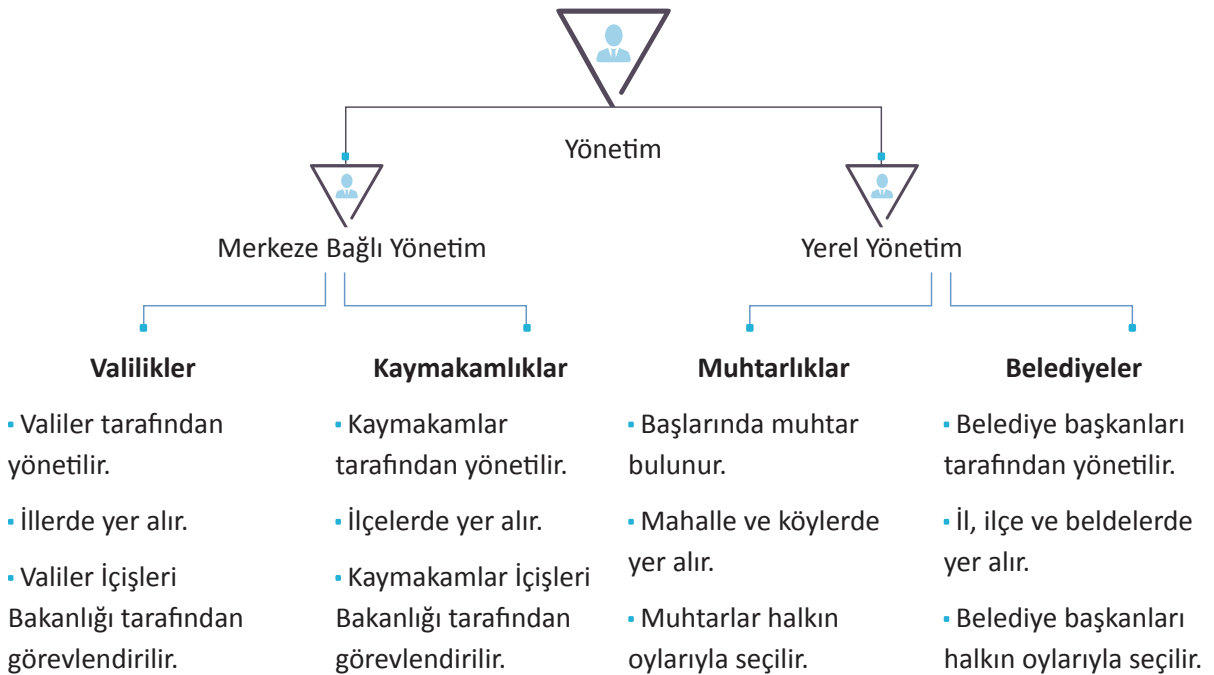

Görsel 6.9

1. Sizin çevrenizde de benzer çalışmalar yapılıyor mu? Yapılıyorsa hangi kurumlar yapmaktadır?

2. Bu tür çalışmaları yapan kurumların olmaması durumunda ne gibi sorunlar yaşanabilir?

Hepimiz farklı büyüklükte yerleşim yerlerinde yaşıyoruz. Kimimiz köyde, kimimiz il ya da ilçe merkezinde. Ancak ihtiyaçlarımız benzerlik gösteriyor. Hepimiz temiz bir çevrede yaşamak istiyoruz. Yollarımızın bakımlı olmasını, sağlık hizmetlerine kolay ulaşmayı bekliyoruz. Bu gibi hizmetleri yerine getirmek için il, ilçe, belde ve köylerde yönetim birimleri kurulmuştur. Aşağıdaki şemayı inceleyerek bu birimleri ve yöneticilerini öğrenelim.

Görsel 6.10 Sivas Valiliği

İl ve ilçelerde vali ve kaymakamlar belediye başkanları ile birlikte görev yaparlar. Vali ili, kaymakam ise ilçeyi yöneten en yetkili yöneticilerdir. İldeki resmî kurum ve kuruluşlar valiye bağlıdır. Kaymakamlar valiye bağlı olarak ilçedeki kurum ve kuruluşların çalışmalarını takip eder. Vali ve kaymakamlar görevlerini yerine getirirken çeşitli kararlar alır ve uygularlar. Bu kararları il ve ilçelerdeki kurullarla alarak karar verme becerilerini kullanırlar.

Aşağıda valinin yönetiminden sorumlu olduğu bazı kurumlar yazılıdır. Bunları inceleyerek valinin halkın hangi ihtiyaçlarını karşıladığını söyleyiniz.

İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

İL NÜFUS VE VATANDAŞLIK
MÜDÜRLÜĞÜ

TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ

Şimdi bir valimizden görevleri hakkında bilgi alalım.

Görsel 6.11

- Halkın huzur ve güven içinde yaşamasını sağlarım.
- İlin ekonomik kalkınması için projeler geliştiririm.
- Sağlık kuruluşlarının yaygınlaşmasına çalışırım.
- Halkın istek ve şikâyetlerini dinleyerek çözüm üretirim.
- Köylerin yol, su, kanalizasyon gibi ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmalar yaparım.
- Eğitim-öğretimin düzenli yürümesi için çalışırım.
- Turizmi destekler, ilimin tanıtımı için çalışmalar yaparım.

Valiye bağlı olarak ilçeyi yöneten kaymakamın başlıca görevlerinin neler olduğuna bakalım.

Görsel 6.12

- İlçe sınırları içinde yaşayan halkın huzur ve güvenliğini sağlamak için gerekli önlemleri alırım.
- Halkın eğitim, sağlık, temiz bir çevrede yaşamak gibi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırım.
- Halkın istek ve şikâyetlerini dinler, sorunların çözümü için gerekli tedbirleri alırım.
- İlçenin kalkınması için çalışmalar yaparım.

İl, ilçe ve beldelerde belediyeler bulunur. Belediyeler yerel seçimlerde belirlenen belediye başkanları tarafından yönetilir. Halkımız belediye başkanı ile birlikte belediye meclis üyelerini de seçerek belediye yönetimine katılmış olur. Belediye başkanları belediye meclisinde demokratik şekilde konuları görüşerek karar alırlar.

Yandaki görselleri inceleyerek belediyenin halka hangi hizmetleri verdiğini söyleyiniz.

Görsel 6.13

Şimdi bir belediye başkanından görevleri hakkında bilgi alalım.

- Yol, su, kanalizasyon gibi altyapı çalışmaları yaparım.
- Satılan ürünlerin sağlığa uygunluğunu denetlerim.
- Çöpleri toplar, çevrenin temizliği için gerekli tedbirleri alırım.
- Parklar inşa eder, bunların bakımını yaparım.
- Yangın, sel, deprem gibi afetlerde halka yardım ederim.
- Toplu taşıma hizmetinin sunulmasını sağlarım.
- Halkın planlı ve sağlıklı bir çevrede yaşamasını temin ederim.
- İhtiyaç sahibi halka yardım ulaştırırım.
- Eğitim, kültür, sanat ve spor faaliyetlerine destek veririm.

Görsel 6.14

Sıra Sizde

Aşağıdaki gazete haberlerini okuyarak soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Gazete haberi, 6 Mart 2017
(Düzenlenmiştir.)

Gazete haberi, 12 Eylül 2015

Gazete haberi, 17 Eylül 2015

1. Haberlerde belediyenin hangi görevlerinden bahsediliyor?
2. Sizin çevrenizde benzer çalışmalar yapılıyor mu? Örnek veriniz.
3. Çalışmalardan hangisi daha çok dikkatinizi çekti? Neden?

Sıra Sizde

Yandaki fotoğrafları inceleyerek belediyenin hangi görevleriyle ilgili olduklarını altlarına yazınız.

Görsel 6.15

Görsel 6.16

Görsel 6.17

Görsel 6.18

Yaşadığımız yer neresi olursa olsun her yerleşim yerinde muhtarlıklar vardır. Muhtarlıklar köy ve mahalle muhtarlıkları olarak ikiye ayrılır. Muhtarlar belediye başkanları gibi yerel seçimlerde halkın oylarıyla belirlenirler. Belediyelerde nasıl belediye meclisi varsa muhtarlıklarda da ihtiyar heyeti görev yapar. Muhtarlar ihtiyar heyeti ile birlikte karar alırlar. Muhtarların görevlerini bir mahalle muhtarından öğrenebiliriz.

Görsel 6.19

- Mahalleye yeni taşınanların kayıt işlemlerini yaparım.
- Seçimler öncesinde oy kullanacak kişileri gösteren seçmen kâğıtlarının dağıtılmasını sağlarım.
- Herhangi bir salgın hastalık ortaya çıkarsa ilgili kurumları bilgilendiririm.
- Resmî kimlik belgesini kaybedenler için gerekli olan belgeleri hazırlarım.
- Mahallemde gördüğüm ihtiyaçları belediye, kaymakamlık ve valilik gibi kurumlara bildiririm.
- Okula başlaması gereken çocukları belirler, eğitim kurumlarıyla paylaşıyorum.
- Doğum ve ölümler sonrası gerekli belgeleri hazırlarım.

Sıra Sizde

Aşağıdaki tablonun ilk sütununa yaşadığınız yerin problemlerini (eğitim, sağlık, ulaştırma, çevre gibi) yazınız. İkinci sütuna problemin çözümünün hangi yönetim biriminin ya da birimlerinin görevi olduğunu yazınız. Sağdaki sütuna ise nasıl çözülebileceği ile ilgili önerilerinizi yazınız.

Problemler	Yönetim birimleri	Çözüm önerileri

KATILIM HAKKI VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

Hak ve özgürlüklerimizden hangilerini biliyorsunuz? Bu hak ve özgürlüklere sahip olmak sizce neden önemlidir? Açıklayınız.

Çocuk olarak doğuştan sahip olduğunuz hak ve özgürlükler olduğunu daha önce öğrenmişsiniz. Hatırlayacağınız üzere çocuk haklarına dair sözleşmede yer alan sağlık hizmetlerinden yararlanma, okula gitme, oyun oynama bu haklardan bazılarıdır. Şimdi bu hak ve özgürlüklerden katılım ve düşünce özgürlüğü üzerinde daha ayrıntılı duralım. Bakın bir arkadaşınız katılım ve düşünce özgürlüğü ile ilgili çocuk haklarına dair sözleşmeden yararlanarak bizlere neler söylüyor?

Görsel 6.20

Bizler, görüşlerimizi serbestçe ifade etme hakkına sahibiz. Bizi ilgilendiren konularda görüşlerimizin dikkate alınması gerekir. (Madde 12, 13)

Yandaki resmi inceleyiniz. Bu resim hangi temel hak ve özgürlükle ilgili olabilir? Açıklayınız.

Hepimiz aile, okul gibi çeşitli grupların içinde bulunuyoruz. Hangi grubun içinde bulunursak bulunalım etkin ve katılımcı bir vatandaş olmalı, bizleri ilgilendiren konularda alınan kararlara katkı sağlamaya çalışmalıyız. Ailemizde, sınıfımızda ya da okulumuzda alınan kararlar konusunda fikirlerimizi belirterek kararlara katkı sağlarsak hem düşünce özgürlüğümüzü kullanmış hem de alınan kararların sahibi olmuş oluruz. Bakın bu hak ve özgürlüğü bir arkadaşınız nasıl kullanıyor:

Görsel 6.21

Görsel 6.22

Ailem benimle ilgili konularda düşüncemi soruyor, ben de düşüncelerimi onlara söylüyorum. Okulda da sosyal kulüp çalışmalarında özgürce düşüncemi belirtiyorum, alınan kararlara katkıda bulunuyorum. Düşüncelerime önem verilmesi kendimi değerli hissetmemi sağlıyor.

Katılma hakkına en iyi örnek genel ve yerel seçimlerde oy kullanmak ve aday olmaktır. Sivil toplum kuruluşlarında yer almak, çevremizdeki sorunlarla ilgili düşüncelerimizi yetkililere iletmek de bir başka katılım biçimidir. Katılma hakkıyla ilgili olarak Anayasamızda şu madde yer almaktadır:

Madde 67- Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.

Siz çocuklar 18 yaşına geldiğinizde Anayasamızın yukarıdaki maddesinde yer alan katılma hakkından yararlanabileceksiniz. Böylece etkin bir vatandaş olarak ülkemizin yönetiminde de söz sahibi olacaksınız.

TÜRKİYE GENEL SEÇİMLERİ

Görsel 6.23

“Bir kimsenin düşüncesini açıklayamaması köleliktir” (Euripides – Oripides) sözünü açıklayınız.

Özgürlük herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya uğramadan düşünebilmek ve davranabilmektir. Düşünce özgürlüğü ise görüşlerimizi başkalarıyla paylaşma ya da paylaşmama konusunda özgür olmak anlamına gelir. Hepimiz bu özgürlüğe sahibiz. Düşüncelerini gazetede yayınlayan bir gazeteci, halkın karşısında düşüncelerini açıklayan politikacı bu hakkını kullanmaktadır.

■ TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

Anayasamızda düşünce özgürlüğü bakım nasıl yer almaktadır:

Madde 25- Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Madde 26- Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.

Sizler de düşüncelerinizi özgürce açıklamaya hakkına sahipsiniz. Bu hakkınızı konuşarak, yazarak, resim çizerek hatta şarkı söyleyerek kullanabilirsiniz. Bu hakkınızı kullanırken başkalarına saygısızlık etmemeli, onların haklarını çiğnememelisiniz.

Görsel 6.24

Sıra Sizde

Katılım hakkı ve düşünce özgürlüğü ile ilgili sloganlar yazarak, resim ve fotoğraflar da kullanarak bir afiş hazırlayınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Bu hak ve özgürlük sizce ne anlama geliyor?	Bu hak ve özgürlüğü nasıl kullanıyorsunuz? Örnek veriniz.	Bu hak ve özgürlük olmasaydı neler olabilirdi?
Katılım hakkı			
Düşünce özgürlüğü			

EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

Görsel 6.25

Millî egemenlik ve bağımsızlık denildiğinde aklınıza neler geliyor? Söyleyiniz.

Geçen yıl Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerimizi hatırlayalım. Bin yıldır üzerinde yaşadığımız vatanımız düşman tarafından işgal edilmmişti. Bağımsızlığımızın tehlikeye düşmesi üzerine milletimiz Millî Mücadele'yi gerçekleştirerek yurdumuzu işgalden kurtarmıştı. Türkiye'nin bağımsız bir devlet olduğu dünyaya kabul ettirilmişti. Millî Mücadele'de milletimiz başarısız olsaydı ay yıldızlı bayrağımız yerine ülkemizi işgal eden devletlerin bayrakları gökyüzünde dalgalanacaktı. Millî Marşımız yerine onların marşları okunacaktı. Kısaca bağımsızlığımızı kaybetmiş olacaktık.

Bayrağımız, İstiklâl Marşımız, Türkçemiz, başkentimiz, paramız, Meclisimiz bizim bağımsızlığımızın ve millî egemenliğimizin sembolleridir. Şimdi bu sembollerimizden bazılarını daha yakından tanıyalım.

Ay yıldızlı bayrağımız Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bayrağımızda kırmızı renk şehitlerimizin kanını temsil eder. Bayrağımız şairlere ilham vermiş, şiiirlere konu olmuştur.

“Bayrak Şairi” olarak anılan Arif Nihat Asya bakın duygularını nasıl ifade etmiş:

BAYRAK

Ey, mavi göklerin beyaz ve kısl süsü...
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

...
Dalgalandığın yerde ne korku ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.
Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

...

(Kısaltılmıştır.) www.eba.gov.tr

Bir arkadaşınız bayrağa verdiği değeri bakın nasıl ifade etmiş:

Bayrağımızı özel günlerde evlerimize, iş yerlerimize asıyoruz. Okulda karşısına geçip İstiklâl Marşımızı okuyoruz. Oturulan veya ayakla basılan yerlere koymuyoruz. Daima temiz tutuyor ve ona her baktığımızda şehitlerimizi hatırlıyoruz.

Görsel 6.26

Çocuğun sözlerine siz de bayrağımıza verdiğimiz değerle ilgili bir cümle ekleyiniz.

Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden biri de İstiklâl Marşımızdır. Millî Mücadele devam ederken halkın ve askerin bağımsızlık isteğini ifade etmek için millî bir marşın hazırlanmasına karar verilmişti. Bunun için düzenlenen yarışmaya çok sayıda şiir katılmış ancak hiçbiri beğenilmemişti. Mehmet Âkif kazanacak şiire para ödülü verileceğinden yarışmaya katılmamıştı. Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, Mehmet Âkif'e bir mektup göndererek bir şiir yazmasını istedi. Bunun üzerine Mehmet Âkif

kahraman ordumuza adadığı şiiri yazdı. 12 Mart 1921'de Mehmet Âkif'in şiiri Büyük Millet Meclisi kürsüsünde Hamdullah Suphi Bey tarafından okundu. Şiir milletvekillerinde büyük bir coşkuyla karşılandı. Diğer şiirlerin okunmasına gerek görülmedi. Mehmet Âkif'in şiiri alkışlarla millî marş olarak kabul edildi.

Bizler de bu marşı okuldaki törenlerde, spor karşılaşmalarında, millî bayramlarda coşkuyla okuyoruz (Görsel 6.28).

İstiklâl Marşı başka nerelerde okunuyor? İstiklâl Marşı okunurken nasıl davranıyorsunuz? Açıklayınız.

MEHMET ÂKİF ERSOY (1873-1936)

Görsel 6.27

İstanbul'da doğdu. Ziraat ve Baytar Mektebinde okudu. Edebiyat öğretmenliği yaptı. Çeşitli dergilerde yazı ve şiirler yayımladı. Millî Mücadele başlayınca Anadolu'ya geçti. Türkiye Büyük Millet Meclisine Burdur milletvekili olarak katıldı. Halkı işgaller konusunda uarmak ve Millî Mücadele'ye destek olmalarını sağlamak için Anadolu'yu dolaştı. Şiirlerini "Safahat" adlı kitabında topladı. İstanbul'da vefat etti.

"Bir insan öldü mü kalacak eseri,
Bir eşek göçtü mü ondan da nihayet semeri..." (Mehmet Âkif Ersoy)

Görsel 6.28

Anayasamızın üçüncü maddesinde millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden bazılarına şöyle yer verilmiştir:

“Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı ‘İstiklâl Marşı’dır. Başkenti Ankara’dır.”
Bu madde anayasamızın değiştirilemeyecek maddelerindendir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki alana Türk bayrağı ya da İstiklâl Marşı ile ilgili duygularınızı şiir, yazı veya resimle anlatınız.

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloya Türk bayrağı ve İstiklâl Marşı’nın milletimiz için önemini yazınız.

Türk bayrağı

.....

.....

.....

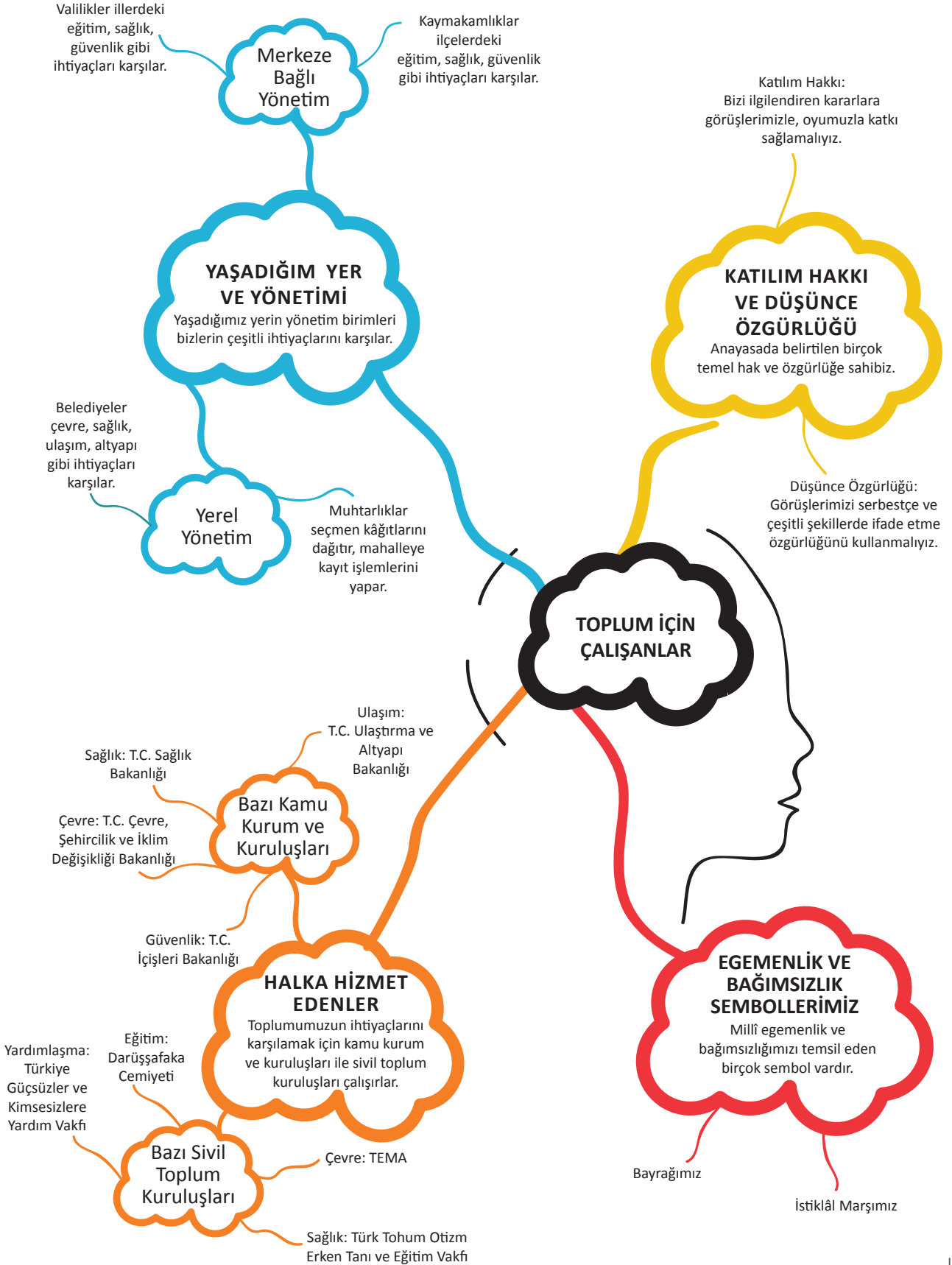
İstiklâl Marşı

.....

.....

.....

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki cümlelerin başına cümlede verilen ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

- () 1. Toplumsal ihtiyaçları karşılamak devletin sorumluluklarındandır.
.....
- () 2. Güvenliğimizi sağlayan emniyet güçleri Adalet Bakanlığına bağlıdır.
.....
- () 3. Sivil toplum kuruluşları gönüllü kişilerin desteğiyle birçok insana yardım ederler.
.....
- () 4. TEMA doğal varlıkları koruma ve ağaçlandırma çalışmaları yapar.
.....
- () 5. Kaymakamlar il ve ilçe belediyelerini yöneten görevlilerdir.
.....
- () 6. Muhtarlar yerel seçimlerde halkın oylarıyla seçilirler.
.....
- () 7. Muhtarlar parklar yaparak yeşil alanları artırmaya çalışırlar.
.....
- () 8. Temel hak ve özgürlüklerimiz anayasamızda yer almaktadır.
.....
- () 9. 22 yaşına geldiğimizde genel ve yerel seçimlerde oy kullanabileceğiz.
.....
- () 10. Ay yıldızlı bayrağımız Asya Hun Devleti döneminden itibaren kullanılmaktadır.
.....

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

düşünce	TBMM	muhtar	katılım	Türk Bayrağı	Sorumluluk	Sağlık	Millî Eğitim	kaymakamlık	vali
---------	------	--------	---------	--------------	------------	--------	--------------	-------------	------

1. Hastalandığımızda Bakanlığına bağlı hastanelere gideriz.
2. Eğitim aldığımız okullar Bakanlığına bağlı olarak hizmet verirler.
3. Yaşadığımız ili yöneten , ilin en yetkili yöneticisidir.
4. İlçe Emniyet Müdürlüğü kurumuna bağlıdır.
5. Mahalleye yeni taşınan kişilerin kayıt işlemlerini yapar.
6. Okulda yapılan seçimlerde oy kullanmak bizim hakkımızdır.
7. Bizimle ilgili konularda fikirlerimizi söylememiz özgürlüğümüzdür.
8. milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizdendir.
9. Mehmet Âkif'in şiirini millî marş olarak kabul etmiştir.

C. Aşağıdaki toplumsal ihtiyaçların numaralarını ilgili oldukları kurumun başındaki parantezin içine yazınız.

1. eğitim	2. sağlık	3. güvenlik	4. adalet	5. haberleşme	6.kültür
() Polis merkezi	() adliye	() PTT	() Müze	() okul	() aile sağlığı merkezi

D. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. I. Barınma – Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
II. Güvenlik – İçişleri Bakanlığı
III. Eğitim – Kültür ve Turizm Bakanlığı
IV. Haberleşme – Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

Yukarıda toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçları karşılayan kurumlar eşleştirilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. Niğde Valisi Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikaları ziyaret etti. Vali, sanayi tesislerinin çalışmaları hakkında bilgi aldı. Vali "Her geçen gün büyümesini devam ettiren Sanayi Bölgemize yapılan yatırımlar vatandaşlarımız için yeni iş sahaları demektir. Bu konuda bizler de üzerimize düşen görevi yerine getirmek için elimizden gelen gayreti göstereceğiz." dedi.

İnternet haberi, 12 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Yukarıdaki haberde valinin hangi alandaki çalışmalarına destek verdiği yer almaktadır?

- A) Eğitim B) Ekonomi
C) Sağlık D) Turizm

3. Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşlarının özelliklerinden biri değildir?

- A) Bakanlıklara bağlı çalışanlar.
B) Toplumsal dayanışmayı artırır.
C) Gönüllülerin desteğiyle hizmet verirler.
D) Birçok insana yardım ederler.

4. - İl, ilçe veya beldelerde görev yaparım. Yol, su, kanalizasyon gibi ihtiyaçları karşılarım.

- Yerel seçimlerde halkın oylarıyla seçilirim.

Kendisi hakkında bilgi veren bu görevli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belediye başkanı B) Kaymakam
C) Muhtar D) Vali

5. Atalarım gökten yere
İndirmişler ay yıldızı
Bir buluta sarmışlar ki
Rengi şafaktan kırmızı

Hasan Âli Yücel

Yukarıdaki şiirde şair bağımsızlık sembollerimizden hangisinden söz etmektedir?

- A) Başkent B) Bayrak
C) Millî Marş D) TBMM

6. Yerel ve genel seçimlerde oy kullanmak için sandık başına giden bir kişi, aşağıdaki haklardan hangisini kullanmış olur?

- A) Sosyal güvenlik B) Haberleşme
C) Toplantı D) Katılım

E. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Çevrenizdeki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarına örnek veriniz.
2. Yaşadığınız yerin yönetiminden kim ya da kimler sorumludur? Bu kişinin görevlerine örnek veriniz.
3. Katılım hakkı ve düşünce özgürlüğünü büyüttüğünüzde nasıl kullanacaksınız? Örnek veriniz.
4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembolleri bizler için neden değerlidir? Açıklayınız.

Ünite kapak görseli 7
Nevşehir Göreme Millî Parkı

7. KÜRESEL ETKİLEŞİM

KONULAR

- YAŞADIĞIM YERİN EKONOMİYE KATKISI
- TİCARET VE TEKNOLOJİ
- TURİZM ÖN YARGILARI DEĞİŞTİRİYOR
- İNSANLIĞIN ORTAK MİRASI

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Ülkeler arası ekonomik ilişkilerde yaşadığımız yerin ne gibi katkıları olabileceğini araştıracaksınız.

Ülkeler arası ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojilerinin etkisini fark edeceksiniz.

Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklayabileceksiniz.

Ortak mirasın ne olduğunu açıklayarak çeşitli ülkelerden örnekler vereceksiniz.

YAŞADIĞIM YERİN EKONOMİYE KATKISI

Günlük hayatımızda çeşitli ürünler satın alırız. Satın aldığınız ürünleri inceleyiniz, hepsi ülkemizde mi üretilmiştir? Söyleyiniz.

Görsel 7.1

İnsanların çok çeşitli ihtiyaçları vardır. Ülkeler, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yapar. Bir ülkenin bölgeleri arasında, yetiştirilen ürün ve üretilen mallar bakımından farklılıklar vardır. Bu durum ülkeler için de geçerlidir. Ülkeler kendi ülkelerinde üretilemeyen veya talebi karşılanmayan ürünleri başka ülkelere alırlar. Kendi ürettikleri ürünleri de başka ülkelere sa-

tar. Böylece ülkeler arasında ticaret ortaya çıkar. Ülkeler arasındaki ticaret kaçınılmazdır. Çünkü her ülkenin kaynakları, teknolojisi, insan gücü birbirinden farklıdır. Türkiye de diğer ülkeler gibi ihtiyaç duyduğu petrol, doğal gaz, elektronik cihazlar gibi ürünleri ithal ederken ihtiyaç fazlası olan fındık, buzdolabı, otomobil, çeşitli makineler, tekstil ürünleri vb. ihraç eder.

İthalat ve ihracatın ne olduğunu örnek vererek açıklayınız.

Ülke ekonomisinin kalkınmasında ihracat önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ihracatın artırılması, ithalatın azaltılması hedeflenir. Türkiye'nin dışarıdan aldığı ürünler, sattıklarından daha fazladır. Bu durum ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Ülkemiz oldukça geniş sınırlara sahiptir.

Ülkemiz tarım, hayvancılık, madencilik, sanayi ve turizm yönünden farklı özelliklere sahiptir. Bu nedenle ülkemizde üretilen ürünler çok çeşitlidir. Bu ürünlerin ihracatını artırmak için yapılacak çalışmalar o yerin ve dolayısıyla ülke ekonomisinin canlanmasına katkı sağlayacaktır.

Aşağıda çeşitli illerimizin ihracata katkılarını örneklerle inceleyelim.

Peştamal Dünya Pazarına Açıldı

Denizli'nin Tavas ilçesine bağlı Kızılcabölük beldesinde 650 yıldır geleneksel yöntemlerle üretimi sürdürülen el dokuması peştamal, ABD, İngiltere, İtalya, Fransa, Almanya, Avustralya gibi ülkelere ihraç ediliyor.

Yöre sakinleri, geleneksel yöntemle üretilen peştamalin yıllarca renk kaybetmeden kalabilmesi, tamamen pamuk olması, havludan hafif olması, hanımların çantasında fazla yer kaplamaması nedeniyle tercih edildiğini söyledi.

Dokudukları kumaşın Truva gibi tarihî filmlerin kostümlerinde kullanıldığını belirten yöre sakinleri, Osmanlı'dan bugüne bu geleneği sürdürdüklerini, ürettikleri ürünlerin büyük çoğunluğunu ihraç ettiklerini söyledi.

Görsel 7.2

Genel Ağ haberi, 5 Aralık 2013 (Düzenlenmiştir.)

Denizli'de üretilen peştamalin Denizli'nin ve ülkemizin ekonomisine katkısı ne olabilir? Açıklayınız.

Komşuların Mutfak Alışverişi Edirne'den

Edirne, hafta sonları Bulgaristan ve Yunanistan'dan alışveriş için güneybirlik gelen komşuları ağırlıyor. Yunanlılar ekmek, yufka, baklava almadan dönmüyor. Valilik ve Edirne Ticaret Odası, "AB ile Sınır Ötesi İşbirliği Çalışmaları" kapsamında Bulgaristan ve Yunanistan'la yeni projelere hazırlanıyor.

Sınır ticareti Edirne ekonomisinin itici güçlerinden biri. Bulgaristan ve Yunanistan'dan vize almadan güneybirlik gelenler, sebzeden ekmeğe, deriden tavuğa birçok ürünü satın alıyor. Edirne sebze meyve hali neredeyse her gün kapılarını "bagaj ticareti" yapan Bulgarlarla açıyor. Hafta sonu tarihî Alipaşa Çarşısı'na gittiğinizde Türkçe Yunancaya karışıyor. Hal ve çevresindeki dükkânlar Bulgarca, Alipaşa Çarşısı ve çevresi Yunanca tabelalarla dolu.

Genel Ağ haberi, 24 Ocak 2004 (Düzenlenmiştir.)

Edirne'nin Yunanistan sınırında olması kentin ekonomisini nasıl etkilemiştir? Söyleyiniz.

Görsel 7.3 - Alipaşa Çarşısı, Edirne

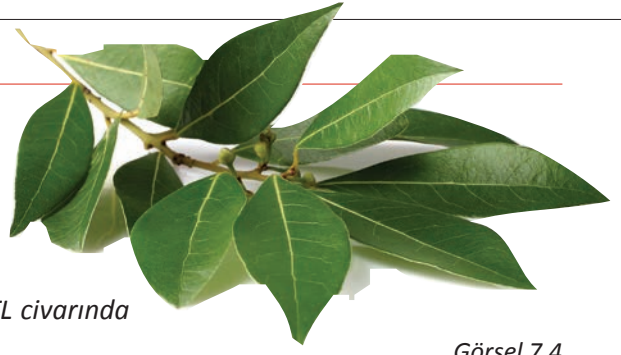
Köylülere 1 milyon TL Kazandırdı

Ormanlık alanlarda doğal ortamda yetişen, genellikle ilaç sanayisi, başta olmak üzere kimya, boya, kozmetik gibi birçok alanda ham madde olarak kullanılan defneden, bu yıl orman köylülerinin 1 milyon TL civarında gelir elde ettiği bildirildi.

Adana Orman Bölge Müdürü, Anadolu Ajansı muhabirine yaptığı açıklamada, odun dışı orman ürünlerinde Türkiye'nin önemli potansiyele sahip olduğunu söyledi.

Toplandıktan sonra İzmir'e gönderilen ve buradan da Avrupa ve ABD'ye ihraç edilen defne yaprağının üretiminde Türkiye'nin dünyada ilk sırada yer aldığını anlatan Bölge Müdürü, defnenin birçok alanda kullanıldığını kaydetti.

Genel Ağ haberi, 11 Aralık 2011 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 7.4

Köylüler Adana'nın hangi ürününü ekonomiye kazandırmıştır? Bunu yaparken Adana'nın hangi coğrafi özelliğinden faydalanmışlardır? Söyleyiniz.

Arap Turistlerin Tercihi Doğu Karadeniz! Tabelalar Bile Değişti...

Körfez ülkelerinden Doğu Karadeniz'e gelen Arap turist sayısının çoğalması, bu bölgedeki yatak kapasitesini ve yabancılara gayrimenkul satışlarını arttırmıştır.

Doğu Karadeniz'de alternatif turizmde öne çıkan Rize, son yıllarda turistlerin, özellikle de Arapların gözde mekânları arasında yer alıyor. İl Kültür ve Turizm Müdürü, Rize'yi ziyaret eden turist sayısının her geçen gün arttığını, yabancı turistler arasında özellikle Arap turistlerde önemli bir artış gözlemlendiğini belirtti.

Arapların yeşili ve doğayı sevdiğini ifade eden İl Kültür ve Turizm Müdürü, "Son yıllarda Arapların ilgisi Rize'deki turizm hareketliliğini artırıyor. Arap turistler kum ve güneş turizminin yanında önemli bir alternatif olan doğa, kültür ve tarih turizmine önem veriyor. Rize bu açıdan çok zengin bir yapıya sahip. Doğal yürüyüş parkurları, endemik çeşitlilik, şelaleler, göller, tarihî ve kültürel yapıları ile önemli bir turizm zenginliğine sahibiz. Kısacası Araplar, doğa ve kültür turizmin başkenti Rize'de huzur buluyorlar." sözlerine yer verdi.

Genel Ağ haberi, 11 Aralık 2011 (Düzenlenmiştir.)

Sizce Arap turistler neden Karadeniz'i tercih etmiş olabilirler? Tartışınız.

Görsel 7.5 - Rize

Isparta'dan 30 Milyon Avroluk Gül İhracatı

Dünya gül yağı üretiminin yüzde 65'ini Isparta karşıladı. Gül yağı üretiminden 30 milyon avro gelir elde edildi.

Türkiye'nin gül ürünlerinde lider konumda bulunduğunu dile getiren Gül ve Gülyağı Satış Kooperatifi (GÜLBİR-LİK) Genel Müdürü şöyle konuştu:

“Elde edilen gülden yaklaşık bin 300 kilogram gül yağı ile 15 ton civarında katı gül yağı elde edildi. Bu üretim miktarı dünyadaki parfümeri sektörünün ihtiyaçlarını dikkate aldığımızda önemli bir kısmının Isparta'dan karşılandığı anlamına gelir. Bu yönüyle de Türkiye, gül ürünlerindeki liderliğini sürdürmeye devam ediyor.”

Gülün sadece bölge ekonomisine değil, Türkiye ekonomisine de çok büyük katkı sağladığını anlatan Genel Müdür, bölgeden başta Fransa olmak üzere ABD, Kanada, Japonya ve Suudi Arabistan'ın da aralarında olduğu 15 ülkeye ihracat yapıldığını kaydetti.

Genel Ağ haberi, 7 Ekim 2016 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 7.6

Ispartalılar gül ürünlerinin ihracatını artırmak için ne tür çalışmalar yapabilirler? Tartışınız.

Sıra Sizde Aşağıdaki soruları okuyarak cevaplarını yazınız.

1. Yaşadığınız yerin ülke ihracatına katkısı nedir? Araştırarak yazınız.

2. Yukarıda okuduğunuz örneklerde olduğu gibi sizin yaşadığınız yerde de ihracat gelirlerimize katkı sağlayacak çeşitli ürünler ve imkânlar vardır. Bu konuda bir araştırma yapınız. İhracatı artırmak için başka neler yapılabileceğini düşünerek fikirlerinizi yazınız.

TİCARET VE TEKNOLOJİ

Aşağıda MÖ 5. yüzyılda kullanılan bir ticaret yolu olan Kral Yolu anlatılmaktadır. O dönemde kervanlarla yapılan ticarete tüccarlar ne gibi zorluklarla karşılaşmış olabilirler? Tartışınız.

Kral Yolu

Kral yolu deyince mermer döşeli, heykellerle süslü, altın meşalelerle aydınlatılmış ışıklı bir yol gelmesin aklınıza. Toprak zemine kimi yerlerde kum veya çakıl dökerek kimi yerlerde taş döşeyerek, çoğu yerde ise kayaları kesip düzelterek oluşturulmuş basit bir yolmuş. Yaklaşık 9 metre genişliğe sahip olan yolun üstünde 800 köprü ve ortalama 30 km’de bir olmak üzere 111 konaklama alanı bulunuyormuş. Bu konaklama alanlarında yolcular için konaklayacak yer, hayvanlar için ahırlar varmış. Böylece yolcular 30 km’de bir dinlenme ve at değiştirme fırsatı buluyormuş. Günde 25-30 km yürüyerek üç ayda katedilen Kral Yolu’nu atlı kuryeler 7-8 günde aşıyormuş. Kral Yolu sayesinde kervanlar Anadolu’nun zenginliklerini doğuya taşıyor, atlı kuryeler haberleri süratle iletiyor, devlet işleri sorunsuzca hallediliyormuş.

Günümüzde tırlar, trenler, gemiler ve uçaklar var (Görsel 7.8). Bu ulaşım araçları sayesinde ürünler çok uzak ülkelere kısa sürede güvenli bir şekilde taşınabiliyor. Doğal gaz ve petrol gibi yakıtların taşınmasında boru hatları kullanılıyor. Ülkeler arası taşımacılığı kolaylaştırmak için yeni ulaşım projeleri üzerinde çalışıyorlar.

Ulaşım imkânları, satılan ya da alınan ürünün maliyetini doğrudan etkilemektedir. Ulaşımın güvenli ve hızlı olması, taşınan ürünlerin zarar görmeden ve bozulmadan yerine ulaşmasını sağlar. Bu da uluslararası ticarete ulaşım teknolojilerinin önemini artırmaktadır. Daha uzak, daha çok ülkeyle ticaret yapabilmesi için ulaşım teknolojilerinin daha da gelişmesi gerekir.

Ülkemizde ulaşım teknolojisini geliştirmek için başka neler yapılabilir? Tartışınız.

Türk Meyveleri Dünya Sofralarını Süsleyecek

Türk yaşı meyve, sebzelerini ihracat pazarına daha hızlı ulaştırmak ve değerinde satmak için hava kargo talebinde bulunan gıda ihracatçılarının çağrısına, Türk Hava Yolları'ndan olumlu yanıt geldi.

İhracatta var olabilmenin müşteriye ulaşma süresini kısaltmaktan geçtiğini belirten Ege Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Başkanı, özellikle yaş meyve sebze sektörü gibi raf ömrü kısa olan ürünlerde bunun hayati olduğuna işaret etti.

*Genel Ağ haberi, 10 Şubat 2017
(Düzenlenmiştir.)*

Görsel 7.9

Meyvelerin ve sebzelerin hava yoluyla taşınmasının ihracatımıza katkısı ne olacaktır? Açıklayınız.

Ülkeler arası ekonomik ilişkilerin kolaylaşmasında ulaşım kadar iletişim teknolojileri de etkili olmuştur. Eskiden istenilen bilgiye ulaşmak kolay değildi. Günümüzde ise telefon, Genel Ağ gibi pek çok iletişim aracı var (Görsel 7.10). Günümüzde iletişim için kullandığımız araçlar haberleşme dışında, ülkeler arasında yapılan ticaretin de önemli bir unsuru olmuştur. Bu araçlar sayesinde ihtiyacımız olan ürünün hangi ülkede ve hangi firma tarafından üretildiğini öğrenebiliyoruz. Elektronik ticaret adı verilen bu sistemde farklı ülkelerdeki üreticilere dilediğimiz an ulaşabiliyoruz. Onlarla iletişim kurup kolayca ticaret yapabiliyoruz. Ulaşım ile ilgili sorunlarımızı giderip ürünün nakliye sırasındaki yolculuğunu Genel Ağ sayesinde takip edebiliyoruz.

Telefon, Genel Ağ gibi teknolojik araçlar yokken insanlar iletişim için hangi yolları kullanıyor olabilirler? Farklı ülkelerde üretilen ürünlerden nasıl haberdar olabilirler? Söyleyiniz.

Görsel 7.10

Demir İpek Yolu Projesi Hız Kazanıyor

Çin ile Avrupa ülkelerini hizmete açılan demiryolu ile birbirine bağlayan çağdaş ‘Demir İpek Yolu’ projesi hız kazanıyor. Çin, Belarus, Almanya, Kazakistan, Moğolistan, Polonya ve Rusya, Çin-Avrupa demiryolu hattının geliştirilmesi için bir anlaşma imzaladı.

Türkiye de proje bağlamında Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattını inşa çalışmalarını sürdürüyor. Ulaştırma ve Altyapı Bakanı, geçen ocak ayında yaptığı açıklamada, Çin’den Avrupa’ya yapılacak nakliyenin Türkiye üzerinden yapılmasının süre ve maliyet açısından daha avantajlı olduğunu dile getirmişti. Bakan, “Çin’den bir yükü İngiltere’ye, Almanya’ya, Fransa’ya göndermek yaklaşık 45-62 gün sürüyor. Çağdaş İpek Yolu’nun Türkiye ayağı sayesinde bu süre 12-15 güne düşecek. Yaklaşık dörtte biri kadar bir zamanda yük istenilen adrese ulaştırılmış olacak.” demişti.

Genel Ağ haberi, 26 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

1. Ulaşım alanındaki bu ve benzeri gelişmeler ülkeler arasındaki ticareti nasıl etkileyecektir?

2. Bu ulaşım yolu ülkemize hangi katkıları sağlayacaktır?

B. Ulaşım ve iletişim teknolojileri bugünkü seviyesine ulaşmasaydı, ülkeler arası ticarete ne gibi zorluklar yaşanırdı? Düşüncelerinizi yazınız.

Görsel 7.11

TURİZM ÖN YARGILARI DEĞİŞTİRİYOR

Aşağıdaki çocukların konuşmasını okuyarak fotoğrafın altındaki soruyu cevaplayınız.

Ailemle farklı ülkelere seyahat etmeyi seviyorum. Türkiye'ye geldiğimde de yine bir arkadaş edindim. Türkiye'ye geldiğimde tatil yaptığım otelde Erdem'le tanıştım. Farklı diller konuşmamıza, bambaşka kültürlerle sahip olmamıza rağmen Erdem'le çok iyi anlaştık.

Tom'un ülkesinde satranca "chess (çes)"deniliyormuş. Onunla bu oyunu oynarken birbirimizi tanıdık ve çok sevdik. O ülkesine döndüğünde de Genel Ağ üzerinden satranç oynamaya devam edeceğiz.

Görsel 7.12

Farklı kültürlerle sahip bu iki çocuk hangi yolla tanışmış ve arkadaş olmuştur? Söyleyiniz.

İnsanlar, dinlenmek, eğlenmek, alışveriş yapmak gibi amaçlarla seyahat ederler. Turizm olarak adlandırılan bu gezilere katılan kişilere **turist** adı verilir. Turizmde insanlar yaşadıkları yerden ayrılarak başka bir yere veya ülkeye giderler. Orada belli bir süre kalır, kendi ülkelerine dönerler. Bu faaliyet ülke içerisinde yapılıyorsa **iç turizm** ülkeler arasında yapılıyorsa **dış turizm** olarak adlandırılır.

İnsanlar başka hangi amaçlarla seyahat ederler? Söyleyiniz.

Yurt dışında nereye seyahat etmek ister-siniz? O ülkeyi ve insanlarını tanımak size neler kazandırır? Tartışınız.

Görsel 7.13

Görsel 7.14 Meis Adası, Yunanistan

HABER

Kaş - Meis Komşu Kapısı Oldu

Antalya'nın Kaş ilçesinin güneyinde bir kaya gibi yükselen Yunanistan'a bağlı Meis Adası, vize sorununun çözülmesinin ardından Türkler tarafından sıkça ziyaret edilmeye başlandı.

Türklerin Meis Adası'na gelmesinden memnun olduklarını belirten Meis Belediye Başkanı, "Türk vatandaşlarının adamıza ve diğer Yunan Adalarına bir günlüğüne de olsa gelmesi, esnafımıza büyük ekonomik katkı sağlayacaktır. Adamızdaki canlılık Türk vatandaşlarının gelmesiyle arttı. Ayrıca artan bu ilişkiler, bazı ön yargıları ortadan kaldıracak. Dostluk gelişecek." diye konuştu. Meis Adası'na ilk kez giden bir Türk turist ise "Çok güzel bir Yunan adasını ziyaret ettim. Yemeklerin tadı, lezzeti her şey mükemmeldi." dedi. Meis Adası'na giden diğer bir Türk turist de, "Yaklaşık 15 yıldır Kaş'a geliyordum. Meis'i uzaktan

Görsel 7.15 Meis sokakları

görürdüm hep. Vizenin kalkmasından sonra bu sene gitme imkânı buldum. Şu an Kaş'a döndük. Tamamıyla kendi ülkeme gitmiş, kendi insanımla birlikte olmuş gibi hissediyorum." dedi.

Genel Ağ haberi, 28 Eylül 2010 (Düzenlenmiştir.)

Bu seyahatin iki ülke arasındaki ilişkilere katkısı ne olabilir? Tartışınız.

Turizm halklar arasında kültürel etkileşimin en önemli araçlarından biridir. Turizm farklı bölgelerden ya da farklı ülkelerden insanları bir araya getirir. İnsanların birbirlerini daha iyi tanımalarını ve daha çok sevmelerini sağlar. Bugün, çok sayıda insan seyahat ediyor ve farklı kültürleri tanıma fırsatı buluyor (Görsel 7.16). Turizmin gelişmesi ve turist sayısının aynı oranda artması, farklı kültürlerden insanların barış içerisinde yaşamalarına önemli bir katkıdır.

Görsel 7.16 Kolombiya'da dansçıları izleyen turistler

Sıra Sizde

Haberi okuyarak haberin altındaki ilgili soruları cevaplayınız.

Bodrum'u Gören Yabancılar Bodrum'dan Ayrılamıyor

Türkiye'nin gözde turizm merkezlerinden Bodrum ve beldeleri yabancılar için cazibe merkezi hâline geldi. Doğal ve kültürel zenginliklerin olduğu, maviyle yeşilin iç içe geçtiği ilçeyi gören turistlerin bir bölümü ilçeden ayrılamıyor.

Muğla'nın Bodrum ilçesine tatil için geldikten sonra doğal ve kültürel zenginliklerini gören turistlerden bazıları bu ilçeye yerleşiyor. Zamanla, Türk gelenek ve göreneklerine alışan yabancılar, ilçedeki sosyal sorumluluk projelerinde de yer alıyor.

Yaklaşık 7 yıldır Turgutreis beldesinde yaşayan bir İngiliz, Bodrum'u ve Türkiye'yi çok sevdiğini belirterek, "Doğası, insanları, yemekleri, her şeyi çok güzel. Burada kendi inançlarımızı gayet rahat bir şekilde yaşayabiliyoruz. Türklerin de inançlarına saygı gösteriyoruz. Onlar da bizim inançlarımıza saygı gösteriyorlar. Burada sevmediğim bir şey yok. En çok yemekleri, yemeklerden de köfteyi seviyorum. Türk kahvesini çok beğeniyorum." dedi.

Görsel 7.17 Bodrum Kalesi ve Limanı, Muğla

Turgutreis'e yerleşen yabancıardan bir İskoç, eşiyle birlikte 10 yıl önce Bodrum'a yerleştiğini söyledi. Bodrum'a yerleşmeden önce tatil için de geldiğini ifade eden İskoç: "Kendi ülkemizde yaşamak stresli. Burada özgür bir ortamda yaşıyoruz ve çok mutluyuz. Türk yemekleri çok güzel. Ayrıca burası yaşamak için çok ucuz bir ülke, kendi ülkemize göre. Türk gelenek ve göreneklerini çok seviyor buna saygı duyuyoruz. Burada ailelerin çocuklarına ne kadar sahip çıktıklarına tanık olduk. Özellikle bu durum çok hoşumuza gidiyor. Aileler birbirine çok bağlı. Burada en fazla çayı seviyoruz, çok güzel." diye konuştu.

Genel Ağ haberi, 23 Ağustos 2011 (Düzenlenmiştir.)

1. Haberde adı geçen kişiler Türkiye'yi ve Türkleri hangi yolla tanımışlar?

2. Türklerin hangi kültürel özelliklerinden etkilenmişler?

3. Neden Türkiye'ye yerleşmeye karar vermişler?

4. Buraya yerleşen yabancıların hayatlarında ne gibi değişimler yaşanmıştır?

İNSANLIĞIN ORTAK MİRASI

Çevremizde pek çok tarihî eser ve doğal güzellik vardır. Bunların korunması neden önemlidir? Açıklayınız.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yayın yapan Genel Ağ sitesi Business Insider'ın (Business Insider) bu yıl güncellediği "ölmeden önce görülmesi gereken 30 mekân" arasında Şanlıurfa'daki Göbeklitepe 2. sırada bulunuyor.

Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürü; yaptığı açıklamada "Burada Göbeklitepe'yi önemli kılan şey ise Göbeklitepe'yi yapan insanların bu teknolojiye nasıl ulaştıkları? Çünkü tarih kitapları bize tarih öncesi çağda insanların ilkel olduğunu öğretti. Şu anda baktığımızda 12 bin yıl önce insanlar bir organizasyon etrafında birleşmişler, bu organizasyon isteğiyle birçok yapı meydana getirmişler. Tapınaklar oluşturmuşlar. Göbeklitepe, tarih öncesi dönemdeki insanların ilkel değil, gelişmiş insanlar olduklarını gösteriyor. Bu açıdan, Göbeklitepe dünyanın en önemli arkeolojik keşfidir. Göbeklitepe'yi sadece bir gruba veya bir millete mal edemeyiz, Göbeklitepe tüm insanlığın mirası olarak değerlendirilen bir yer. Şu anda Göbeklitepe, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu [UNESCO (Yunesko)] Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alıyor; ama çok yakın bir zaman içerisinde de umuyoruz ki asıl listeye alınacak. Bundan sonra buraya turizm amaçlı ziyaretlerin çok artacağını biliyoruz." diye konuştu.

Genel Ağ haberi, 1 Mayıs 2017 (Düzenlenmiştir.)

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmasından sonra daha fazla ilgi görmeye başlayan dünyanın ilk ve en eski tapınak merkezi Şanlıurfa'daki Göbeklitepe, ziyaretçi akınına uğramaya devam ediyor.

Genel Ağ haberi, 25 Ağustos 2018 (Düzenlenmiştir.)

Sizce Göbeklitepe'nin insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmesinin nedeni nedir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

7.18 - Şanlıurfa Göbeklitepe Arkeoloji Alanı

İnsanlığın ortak mirası geçmişten günümüze kadar tüm insanların, toplumların, uygarlıkların ve ulusların oluşturduğu maddi ve manevi değerlerdir. İnsanlığın ortak mirası tarihin en eski dönemlerinden başlayarak pek çok insanın bilgi birikimi, deneyimi ve emeği sonucunda oluşmuştur.

İnsanlığın ortak mirası; insanların tarih boyunca ürettiği sanat, düşünce, edebiyat, mimari ve bilim eserlerinden oluşur. Ortak miras tarih boyunca farklı ulusların katkılarıyla oluşmuştur. Her toplum; yaşadığı çağa ve bölgeye göre değişik alanlarda az ya da çok, insanlığın ortak mirasına katkı sağlamıştır.

Aşağıda insanlığın bilim mirasına örnekler verilmiştir.

LOUIS PASTEUR (LUIZ PASTÖR) (1822-1895)

Fransa'da doğmuş bu bilim insanı fizik, kimya ve tıp alanındaki çalışmaları ile tanınmıştır. İnsan ve hayvanlarda görülen şarbon, tavuk kolerası ve kuduz hastalıkları ile bağışıklık mekanizması ve aşı hazırlama teknikleri üzerinde çalışmıştır. Pasteur'un tüm dünyada tanınmasını sağlayan buluşu ise kuduz aşısıdır. Kuduz aşısı diğer aşılarda da önünü açmıştır.

Görsel 7.19

MARIE CURIE (MARİ KÜRİ) (1867-1934)

Polonyalı ünlü kadın fizikçidir. Kanser hastalığını tedavi eden radyoaktivite ışınlarını bulmuştur. Bilim dalında Nobel Ödülü'nü iki kere alan ilk bilim insanı olmuştur.

Görsel 7.20

Bilimsel alanda yapılan çalışmalara başka hangi örnekleri verebilirsiniz?

Dünyanın çeşitli yerlerinde tıp alanında yapılan çalışmalar sadece o yerlerde mi kullanılmaktadır?

Neden?

AZİZ SANCAR (1946-)

ABD Ulusal Bilimler Akademisi'ne seçilen ilk Türk olarak tanınır. Hücrelerin hasar gören DNA'ları nasıl onardığını ve genetik bilgisini koruduğunu haritalandıran araştırmaları sayesinde 2015 Nobel Kimya Ödülü'nü kazanmıştır. Ödülü Anıtkabir'de sergilenmektedir.

Görsel 7.22

GAZİ YAŞARGİL (1925-)

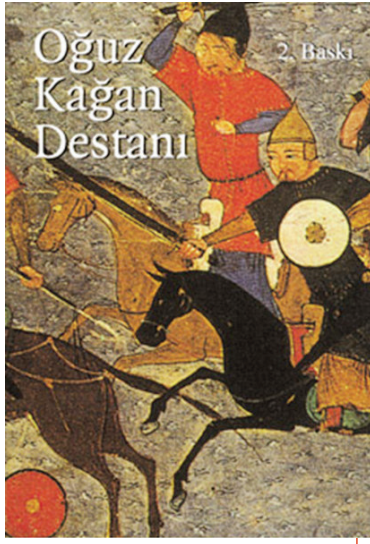

Beyin ve sinir sistemleri üzerine yaptığı çalışmalarla tıp alanında çok önemli buluşlar gerçekleştiren Türk bilim insanıdır. Mikro cerrahiyi beyinle ilgili hastalıklarda uygulayarak çok zor ve hassas bölgelerdeki tümörlerin alınabileceğini kanıtlamıştır. Bu başarılarından dolayı Dünya Beyin Cerrahları Birliği tarafından "yüzyılın adamı" seçilmiştir.

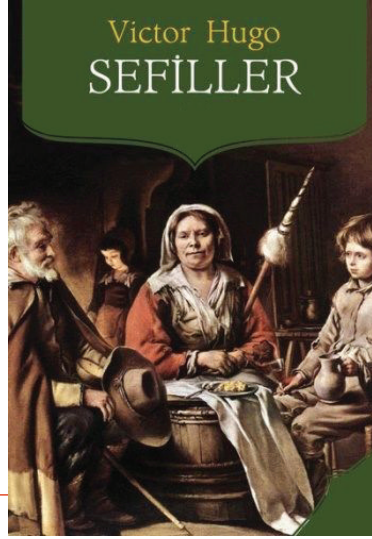
Görsel 7.21

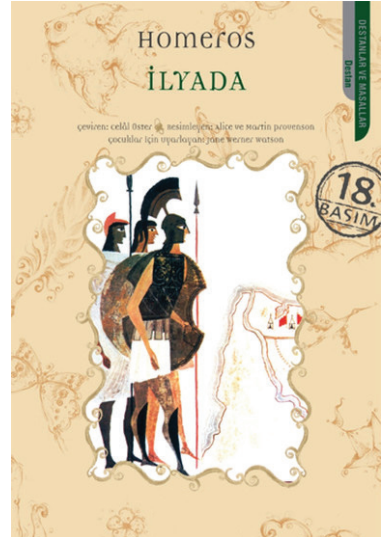
Aşağıda insanlığın edebiyat mirasına bazı örnekler verilmiştir. Başka hangi örnekleri verebilirsiniz? Söyleyiniz.

Görsel 7.23

Görsel 7.24

Görsel 7.25

Ortak mirasa katkıda bulunmanın önemi nedir? Açıklayınız.

Aşağıda insanlığın sanat mirası ile ilgili örnekler yer almaktadır.

Görsel 7.26 Levni'ye ait bir minyatür (Surname)

Görsel 7.27 Leonardo da Vinci'nin Mona Lisa tablosu [Louvre (Luvr) Müzesi-Paris]

İnsanlığın ortak mirasını uluslararası düzeyde korumak ve geliştirmek amacıyla 1972 yılında yapılan UNESCO genel konferansında 'İnsanlığın Ortak Malı Olan Kültürel ve Doğal Varlıkların Korunması Sözleşmesi' kabul edilmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 1982 yılında onaylayarak kabul etmiştir.

2021 yılı itibariyle dünya genelinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kayıtlı 1154 kültürel ve doğal varlık bulunmaktadır. Her yıl gerçekleşen Dünya Miras Komitesi toplantıları ile bu sayı artmaktadır.

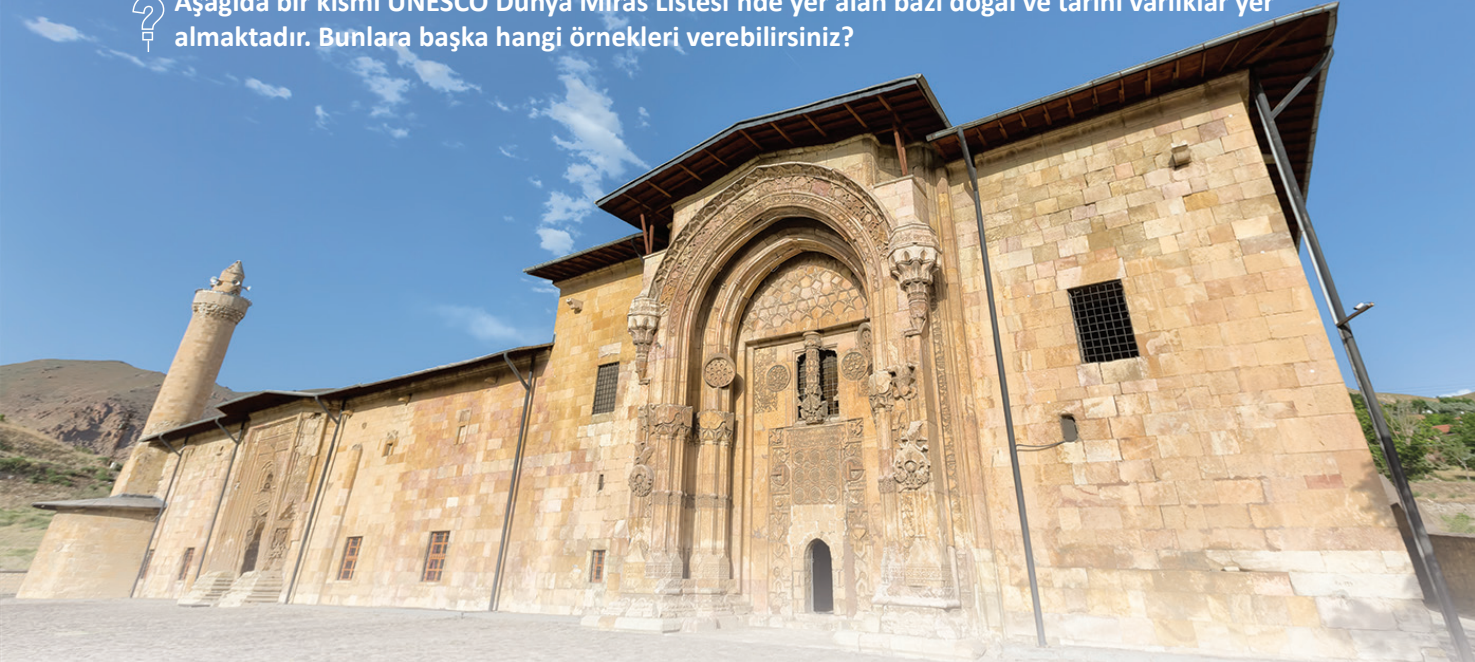

İnsanlığın sanat mirasına dünyadan ve ülkemizden başka hangi örnekleri verebilirsiniz?

Ülkemizin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde bugüne kadar UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 19 varlığımızın alınması sağlanmıştır.

Aşağıda bir kısmı UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan bazı doğal ve tarihî varlıklar yer almaktadır. Bunlara başka hangi örnekleri verebilirsiniz?

Görsel 7.28 - Sivas - Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası

Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası olarak bilinen bu yapı topluluğu, cami, darüşşifa (hastane) ve türbeden meydana gelen bir külliye'dir (Görsel 7.28). Türkiye Selçuklu Devleti'ne bağlı Mengücek Beyliği döneminde inşa edilmiştir. Başta kapılar ve sütunlar olmak üzere, külliye'nin birçok yerinde, taş işçiliğinin en nadide ve en ince örneklerini yansıtan motifler dikkat çekmektedir. Bu eseri farklı ve özgün kılan bir diğer özellik de bezemelerde yer alan on binlerce motifin hiçbirinin bir daha kendini tekrar etmemesidir.

İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan Efes Antik Kenti farklı medeniyetlerin esintisini içermektedir. Oldukça büyük olan Efes Antik Kenti içerisinde, kütüphane, tapınaklar, uzun yollar ve konaklamayı sağlayan yapılar bulunuyor (Görsel 7.29).

Görsel 7.29 - Celsus Kütüphanesi, Selçuk, İzmir

Görsel 7.30 - Mostar Köprüsü, Bosna Hersek

Mostar Köprüsü Bosna-Hersek'in Mostar şehrinden geçen Neretva Nehri üzerinde bulunan bir köprüdür (Görsel 7.30). Orijinal köprü Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin tarafından 1566 yılında inşa edildi ve 1993'te Bosna Savaşı'nda yıkılıncaya dek 427 yıl kullanıldı. 23 Temmuz 2004'te Türkiye'nin desteğiyle onarılarak hizmete açıldı.

Batı Avustralya'da bulunan Hillier (Helyır) Gölü, pembe rengeyle görenleri hayran bırakıyor (Görsel 7.31). Okyanustan ince bir kumsal ve yeşillik ile ayrılan göl, 600 metre uzunluğa sahip. Gölün pembe renginin sebebinin kesin olmamakla birlikte bir çeşit boya üreten bakteriden kaynaklandığı düşünülüyor. Gölü ilk kez görenler rengin göz yanıltması olduğunu düşünse de bir kova su aldığı anda rengin değişmediğini görebiliyor.

Sizin yaşadığınız yerde insanlığın ortak mirası olarak kabul edilebilecek hangi tarihî, doğal ya da kültürel değerler vardır? Bunların ortaya çıkarılmasının ve korunmasının önemi nedir? Söyleyiniz.

Dünya Miras Merkezi'nin resmî web sitesi olan <http://whc.unesco.org/en/list> adresinden ve Kültür ve Turizm Bakanlığı <http://testsite.kultur.gov.tr/TR-44394/dunya-miras-listesinde-turkiye.html> adresinden bilgi edinebilirsiniz.

Görsel 7.31 - Hillier Gölü, Avustralya

İnsanlığın ortak mirasını korumak tüm uluslara ait bir görevdir. Ancak insanlığın ortak mirası gerektiği gibi korunamamaktadır. Bu miras doğal koşullar, ihmal, kentleşme, sanayileşme gibi nedenlerle zarar görmektedir. Ayrıca savaşlar ve silahlı çatışmalar ortak miras ürünlerinin yok olmasına neden olabilmektedir.

İnsanlığın ortak mirasını koruma bilinci son yıllarda daha çok önem kazanmaktadır. Çünkü yeterince korunmayan ve yeni katkılarla zenginleşmeyen ortak mirasın gelecek kuşaklara aktarılması söz konusu olamaz.

Sıra Sizde

Yukarıda sözü edilenlerin dışında dünyada ve ülkemizde bulunan ortak miras öğeleri hakkında bir araştırma yapınız. Aralarından seçeceğiniz üç tanesini aşağıdaki bölüme yazıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

İsmi: _____

Bulunduğu yer: _____

Hakkındaki bilgiler: _____

İsmi: _____

Bulunduğu yer: _____

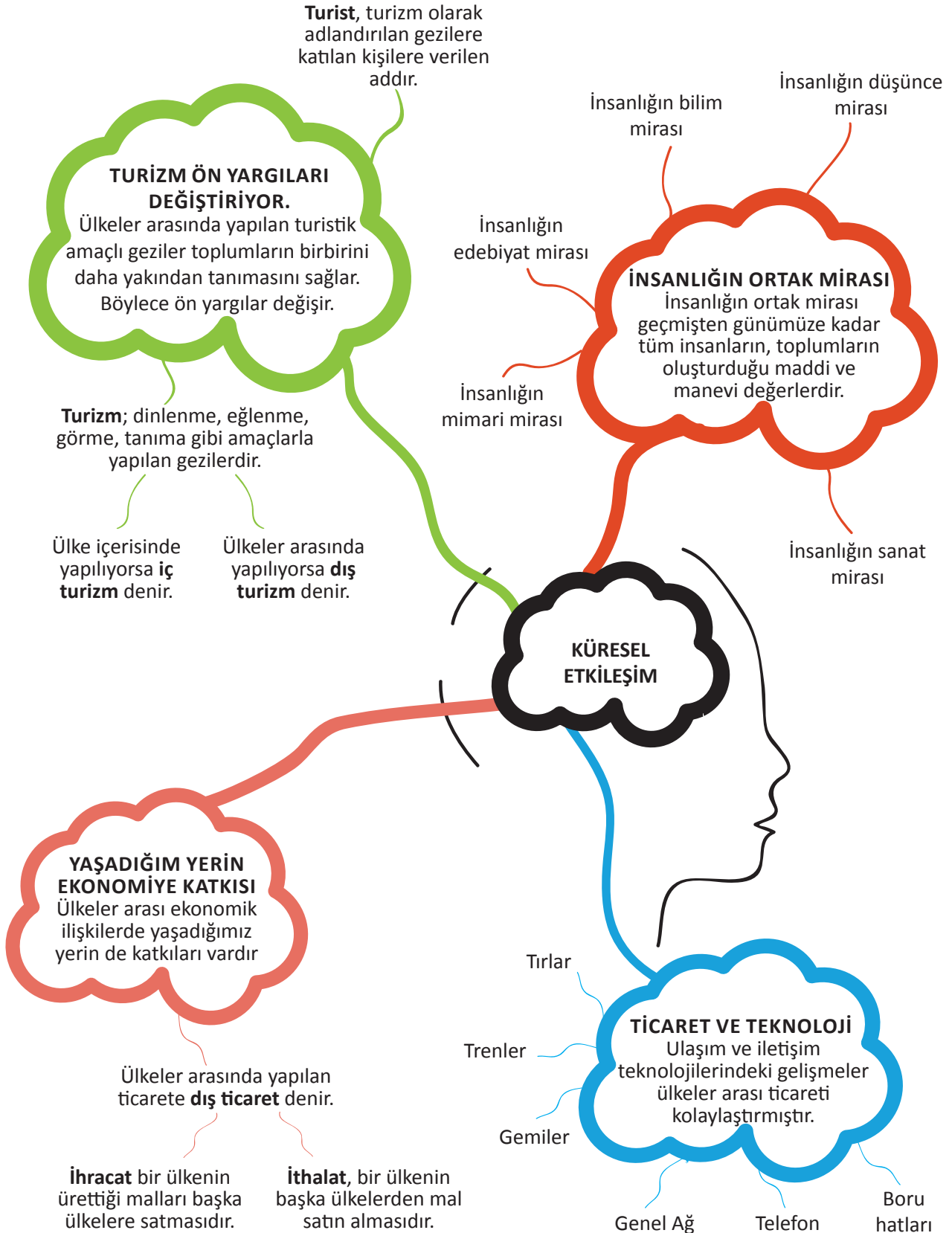
Hakkındaki bilgiler: _____

İsmi: _____

Bulunduğu yer: _____

Hakkındaki bilgiler: _____

NELER ÖĞRENDİK?

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıda verilen cümleleri okuyunuz. Doğru olan cümlelerin başına “D”, yanlış olan cümlelerin başına “Y” yazınız. Yanlış olan cümlelerin doğrularını altlarına yazınız.

() 1. Kullandığımız ürünlerin hepsi ülkemizde üretilmiştir.

() 2. Turizm sayesinde değişik kültürlerden insanlar, birbirlerini yakından tanıyarak ön yargılarını değiştirirler.

() 3. Doğal varlıklar insanlığın ortak mirası arasında yer almaz.

() 4. Günümüzde ülkeler arası ticarete kullanılan en hızlı ulaşım aracı trendir.

() 5. Doğal gaz ve petrol, boru hatları ile taşınır.

() 6. Dış ticaret ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklardan doğar.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere ilgili kelimeleri yazınız.

ithalat	UNESCO	ihracat	turizm	UNİCEF	ortak miras
---------	--------	---------	--------	--------	-------------

1. Bir ürünü ya da hizmeti başka bir ülkeden almaya adı verilir.

2. İnsanların dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yaptığı gezilere denir.

3. dünyadaki ortak miras eserlerini korumayı amaçlayan uluslararası kuruluşlardan biridir.

4. geçmişten günümüze insanlığın sonraki nesillere bıraktığı maddi ve manevi değerlerdir.

5. Ülkemizde üretilen ürünlerin başka ülkelere satılmasına denir.

C. Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1. " Ulaşımın gelişmesinin ülkeler arası ilişkilerde önemi büyüktür. Çünkü ulaşım, "

Yukarıdaki boşluğa hangisi getirilemez?

- A) ticaretin kolaylaşmasını sağlar
- B) malların kolay taşınmasını sağlar
- C) üretimin yavaşlamasını sağlar
- D) kültürel ilişkilerin gelişmesini sağlar

2. Yaşar Kemal İnce Memed
Maksim Gorki Ana
Charles Dickens İki Şehrin Hikâyesi

Eserleri verilen yazarlar hangi alanda ortak mirasa katkıda bulunmuşlardır?

- A) Bilim
- B) Edebiyat
- C) Müzik
- D) Sanat

3. Günümüzde üretilen ürünlerin bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması çok daha hızlı ve güvenli hâle gelmiştir.

Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ticaretle uğraşanların artması
- B) Ulaşım araçlarının artması
- C) Ülkeler arası dostluğun gelişmesi
- D) Ülkelerin ihtiyaçlarının azalması

4. İletişim araçları ülkeler arası ekonomik ilişkileri artırmış ve kolaylaştırmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi iletişimin ekonomide sağladığı kolaylıklardan biridir?

- A) Cep telefonu sayesinde istediğimiz bir yakınımızı kolaylıkla arayabiliriz.
- B) Genel Ağ'dan istediğimiz oyunlara ulaşip oynayabiliriz.
- C) Genel Ağ ve cep telefonu sayesinde ürünlerimizi farklı ülkelere tanıtabiliriz
- D) Genel Ağ üzerinden istediğimiz bilgiye ulaşabiliriz.

5. Bir turist gezerken o ülkenin insanlarını ve kültürünü de tanır. Turizm sayesinde insanlar birbirini tanır, karşılıklı olarak birbirlerine sevgi ve saygı duyarlar.

Buna göre turizmin yararları arasında;

- I. Ülkeler arası dostluk köprülerinin kurulması
- II. Ön yargıların ortadan kalkması
- III. Devletler arası yakınlaşma ve işbirliğinin gelişmesi

durumlarından hangileri gösterilebilir?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve III D) I,II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi insanlığın ortak mirası için söylendiğinde yanlış olur?

- A) İnsanlığın ortak mirası çok uzun zamanda oluşur.
- B) İnsanlığın ortak mirasında sadece bir ulusun payı vardır.
- C) İnsanlığın ortak mirası korunmalıdır.
- D) İnsanlığın ortak mirası gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Ülkeler neden birbiriyle alışveriş yapmak zorundadır? Açıklayınız.

2. Turizmin ülkeler arası ilişkilerde oynadığı rol nedir? Açıklayınız.

KRONOLOJİ

Sümerler kuruldu.

MÖ
4000

Sümerler yazıyı
kullanmaya
başladı.

MÖ
3200

Sümerler yıkıldı.

MÖ
2350

Babiller kuruldu.

MÖ
2100

Hititler kuruldu.

MÖ
2000

Hititlerle Mısır
arasında Kadeş
Antlaşması
imzalandı.

MÖ
1280

İyonlar kuruldu.

MÖ
1200

Urartular kuruldu.

MÖ
900

Frigler kuruldu.

MÖ
800

Hititler yıkıldı.

MÖ
700

İyonlar yıkıldı.

MÖ
700

Lidyalılar kuruldu.

MÖ
687

Frigler yıkıldı.

MÖ
676

Asurlar yıkıldı.

MÖ
609

Urartular yıkıldı.

MÖ
600

Lidyalılar yıkıldı.

MÖ
546

Babiller yıkıldı.

MÖ
539

Darüşşafaka
kuruldu.

1863

Nobel ödülleri
verilmeye
başlandı.

1901

İstiklâl Marşı
TBMM'de kabul
edildi.

12
Mart
1921

Türkiye Güçsüzler ve
Kimsesizlere Yardım
Vakfı kuruldu.

1986

Birleşmiş Milletler
Çocuk Haklarına
Dair Sözleşme kabul
edildi.

20
Kasım
1989

TEMA Vakfı kuruldu.

1992

Marmara Depremi
meydana geldi.

17
Ağustos
1999

Tohum Türkiye
Otizm Erken Tanı ve
Eğitim Vakfı kuruldu.

2003

Aziz Sancar,
Nobel Kimya
Ödülü'nü aldı.

2015
10 Aralık

SÖZLÜK

- A** **animatör:** Otel, tatil köyü vb. turistik yerlerde konukları eğlendirmek için oyunlar, gösteriler yapan kimse.
antik: İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.
asma: Asmagillerden, dalları çardak üzerine yayılan üzüm vb. bitkiler.
avlu: Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan, hayat.
- B** **besicilik:** Kesim öncesindeki süreçte özel bir beslenme uygulayarak hayvanların et kalitesini ve verimliliğini artırmak için yapılan çalışmalar.
bilim: Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim.
burçak: Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi.
butik otel: Seçkin müşterileri için kendilerini evlerinde hissedecekleri konforu sağlayan, oda sayısı az, şık bir otel türü.
- Ç** **çakıl:** Başta akarsular ve dalgalar olmak üzere dış güçlerle ana kayadan kopartılan, sürüklenmeleri sırasında çeşitli biçimler alan ve daha çok koyak tabanlarıyla kıyılarda görülen az çok iri kayaç parçası.
çini: Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha, fayans.
- D** **destan:** Kahramanlık öykülerine verilen ad.
dilekçe: Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulsuz yazı, istida, arzuhâl.
döviz: Ülkeler arası ödemelerde kullanılabilecek para, çek, poliçe vb. her türlü ödeme aracı.
- E** **egemenlik:** Milletin ve onun tüzel kişiliği olan devletin yetkilerinin hepsi, hükümlanlık, hâkimiyet.
endemik: Sadece bir bölgede yetişen veya yaşayan (bitki, hayvan).
etnografya: Kavimleri karşılaştırarak inceleyen, kültür oluşumlarını araştıran bilim.
evcilleştirme: Ürünlerinden ve hizmetlerinden yararlanmak için yabani hayvanların insanlara alıştıırılması ve insan kontrolünde yetiştirilmesi.
evren: Gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem, kozmos.
- F** **filozof:** Felsefe ile uğraşan ve felsefenin gelişmesine katkıda bulunan kimse, felsefeci, feylesof.
- G** **gübre:** Verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde.
- H** **halat:** Pamuk, kenevir, Hindistan cevizi gibi bitkisel liflerin veya çelik tellerin sarılmasıyla oluşan kolların bir arada bükülmesiyle elde edilen kalın ip.
ham madde: Bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumu.
haşere: Böcekler sınıfına bağlı eklem bacaklıların ortak adı.
hepatit: Derinin, dokuların ve organizmadaki sıvıların sarı bir renk almasıyla beliren hastalık.
hürriyet: Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme ve davranma durumu, özgürlük.
- İ** **ibre:** Ölçü aletleri, saat ve göstergelerde sayı veya işaret göstermeye yarayan hareketli iğne.
ifşa: Gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma.
ihracat: Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması, dış satım.
ipek: İpek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel.
ithalat: Başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma, dış alım.
izdivaç: Evlenmek işi.
- J** **jel:** Tedavi amacıyla kullanılan jöle yapısında bir krem türü.
- K** **kafeterya:** Müşterilerin kendi kendilerine servis yaptıkları lokanta.
kanaat: Kanış, kanı, inanç, düşünce.
kanalizasyon: Pis ve atık suların özel kanallar aracılığıyla belli merkezlerde toplanıp atılmasını sağlayan sistem, lağım döşemi, şebeke.

katalog: Kitaplıktaki kitapları veya belli bir daldaki gereçleri, nitelikleri bakımından tanıtmak, arandıklarında bulunmalarını sağlamak amacıyla, yer numaraları belirtilerek hazırlanmış kitap, defter veya fişten oluşan bütün, fihrist.

kemençe: Yayla diz üzerinde çalınan, kemana benzer, üç teli olan küçük bir çalgı, kemançe

kerpiç: Duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.

kervansaray: Ticaret yolları üzerine kurulmuş, dış çevresindeki yüksek duvarlarla dış saldırılardan korunan, içinde yolcuların at ve arabalarını alacak yerleri, ahırları, geniş avlusu, yatma yerleri, nalbant dükkânı, eşyaların saklanacağı ambarları bulunan büyük yapı.

kımıl: Buğdaylara dadanan, tahtakurusuna benzer koku çıkaran kanatlı bir böcek.

kıvam: Sıvılarda koyuluk, yoğunluk.

kızıl: Parlak kırmızı renk.

kil: Islandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak.

kitabe: Bir kimse veya bir olayın anısını yaşatmak için bir şey üzerine kazılan yazı, çevresi kabartma silmeli, içinde yazı olan taş, yazıt.

komite: Alt kurul.

konak: Büyük ve gösterişli ev.

konaklama: Yolculuk sırasında bir yerde kalıp geceyi geçirmek.

konteyner: Çeşitli eşyaları taşımak için uluslararası standartlara göre tahtadan veya metalden yapılmış büyük kasa.

kozmetik: Cildi ve saçları güzelleştirmeye, canlı tutmaya yarayan her türlü madde.

kuruluş: Topluma hizmet, üretim, tüketim vb. amaç ve görevlerle kurulan her şey.

kurum: Bir iş yapmak amacıyla bir ya da birkaç kişi tarafından meydana getirilen ana kuruluş.

kurye: Posta, kargo, mektup vb. gönderileri alıcıya ulaştıran kimse.

L

levha: Bir yere asılmak için yazılmış yazı, safiha.

M

mağdur: Haksızlığa uğramış kimse.

marş: Bir topluluğu simgelemek için düzenlenmiş müzik parçası.

medeniyet: Bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarıyla ilgili niteliklerinin tümü, uygarlık.

medrese: İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer.

meşale: Ucunda, alev çıkararak yanıcı bir madde bulunan, aydınlatmaya yarayan değnek.

milat: 1. Hz. İsa'nın doğduğu gün. 2. Herhangi bir olayın başlangıcı.

millî: Milletle ilgili, millete özgü, ulusal.

motif: Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri.

mucit: Yeni bir buluş ortaya koyan, icat eden kimse.

mülteci: Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınmacı.

müteahhit: Kendi adına veya sözleşmeciden devraldığı inşaat işini yapmakla yükümlü gerçek kişi.

N

navigasyon : Yol ve belirlenen yeri bulma işi, yol bul.

O-Ö

otizm: Başkalarıyla etkileşimde bulunmayı engelleyen ve kişinin iç dünyasıyla baş başa kalmasına yol açan sinir sistemi bozukluğu.

önyargı: Bir şeyi yeterince bilmeden varılmış kanı; önceden verilmiş yargı.

P

pansiyon: Bütünü veya bir bölümü sürekli veya belli bir zaman için kiraya verilen, isteğe göre yemek de veren ev.

paraşüt: Hava taşıtından veya yüksek bir yerden atılan bir cismin veya atlayan bir insanın kontrollü biçimde yere inmesini sağlayan araç.

parola: Gizlilik ortamında insanların birbirini tanımalarını ve anlaşmalarını sağlayan işaret.

pasaport: Yabancı ülkelere gidecek olanlara yetkili kuruluşça verilen, yabancı ülke yetkililerinin kimlik incelemesinde geçerli olan belge.

patika: Engibeli yerlerden gelip geçenlerin ayak izlerinden oluşan, tekerlekli araç işlemeyen dar yol, çığır, keçi yolu, yolak.

peştamal: Hamamda örtünmek için kullanılan ince dokuma.

R **resmî:** Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili, özel karşıtı.

rölyef: Kil, alçı, taş vb. işlenebilir gereçleri girintili çıkıntılı yüzeyler durumunda biçimlendirerek yapılan eser, kabartma.

S **sağdıç:** Düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse.

sanal: Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahminî.

seyis: At bakıcısı.

siroz: Karaciğerin büyümesi veya körelmesi ile ortaya çıkan bir hastalık.

sis: Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan duman.

strateji: Bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı.

surname: Eski Osmanlı geleneğine bağlı olarak hanedan doğumları ve düğünleri gibi özel nedenlerle düzenlenen şenliklerin anısına yazılan ve resimlenen kitaplar.

Ş **şadırvan:** Genel olarak cami avlularında abdest almak için yapılan, üstü çadır çatılı, kubbeli ya da kubbesiz, havuz biçimindeki su haznesinin çevresinde muslukları olan çeşme.

şefkat: Sevecenlik, acıma ve sevgi duygusu.

şehit: Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse.

T **tablet:** Eski medeniyetlerden kalma, pişmiş veya güneşte kurutulmuş kilden yapılmış, üzerinde çivi yazısı ile metin yazılı belge.

tahrip: Yıkma, kırıp dökme, harap etme, bozma

tapınak: İçinde ibadet edilen, tapınılan yapı, mabet, ibadethane, ibadetgâh.

tasvir: Gölge oyununun renkli figürlerine verilen ad.

teknisyen: Bir işin bilim yönünden çok uygulama ve pratik yönüyle uğraşan kimse, teknik adam.

tekstil: 1. Dokumacılık. 2. Hayvansal, bitkisel veya sentetik lifli kullanım ürünleri.

teras: Bir yapının damında çevresi, üstü açık yer, ayazlık, taraça.

tercüman: Konuşmayı bir dilden başka bir dile çeviren kimse, çevirici.

termal: Sıcak kaplıca suyu.

termometre: Sıcaklık ve sıcaklık değişimlerini ölçen cihaz.

teşhis: Belirtilere ve bulgulara göre hastalığın belirlenmesi, tanı.

türbe: İçinde din ve devlet büyüklerinin mezarları bulunan yapı.

V **virüs:** Veri girişi yoluyla bilgisayarlara yüklenen, sistemin veya programların bozulmasına, veri kaybına veya olağandışı çalışmasına neden olan yazılım.

vize: Bir ülkeye girmek veya bir ülkeden çıkmak için yetkili makamlardan alınması gerekli izin.

Y **yükümlü:** Bir şeyi yapma zorunluluğu olan, memur, mükellef.

Z **zahire:** Gerektiğinde kullanılmak için saklanmış tahıl, aşıklık.

CEVAP ANAHTARI

1 TOPLUM İÇİNDE BEN

- A. 1.D 2.D 3.Y Katıldığımız gruplarda haklarımız olduğu gibi yerine getirmemiz gereken sorumluluklarımız da bulunmaktadır. 4.Y İstedığımız mesleği seçmek haklarımızdan biridir. 5.D 6.Y Çocuklar işçi olarak çalıştırılmazlar. 7.D 8.D
- B. 1.ulusal 2.saygı 3.etkileri 4.sorumluluk 5.beslenme 6.fikirlerimizi
- C. Okulda eğitim görmek – Okula zamanında gitmek, Oyun Oynamak – Oyuncakları zarar vermeden kullanmak, Sağlıklı bir çevrede yaşamak – Çevreyi kirletmemek
- D. 1.D 2.B 3.B 4.A 5.A 6.A

2 ÜLKEM, KÜLTÜRÜM VE TARİHİM

- A. 1.Y Anadolu'daki en eski yazı örnekleri Asurlara aittir. 2.Y Dünya üzerindeki ilk şehirlerden birisi Anadolu'daki Çatalhöyük'tür. 3.Y Frigler Batı Anadolu'da güçlü bir devlet kurdular. 4.D 5.D 6.D 7.D 8.Y Halk oyunları ülkemizin farklı yerlerinde farklı özellikleri taşır. 9.Y Günlük yaşamdaki kültürel unsurlar zaman içinde değişmez.
- B. 1.Lidyalılar 2.İyonlar 3.tarihî eserler 4.doğal varlıklar 5.geleneksel 6.bayram 7.çay
- C. (3,4,6) tarihî eser, mekân ve nesneler (1,2,5) doğal varlıklar
- D. 1.C 2.D 3.B 4.D 5.B 6.D

3 YAŞADIĞIMIZ YER

- A. 1.Y Maki, Akdeniz ikliminin bitki örtüsüdür. 2.D 3.Y Fiziki haritada akarsu ve göller mavi renkle gösterilir. 4.Y Doğa kaynaklı afetlerin oluşumunda o yerin coğrafi özellikleri etkilidir. 5.D
- B. 1.dağ 2.ova 3.göl 4.plato 5.akarsu 6.vadi 7.iklim
- C. 1.C 2.B 3.B 4.D 5.B 6.A 7.B

4 TEKNOLOJİ VE YAŞAM

- A. 1.D 2.D 3.Y “gov” ve “edu” uzantılı Genel Ağ sitelerinden en güvenilir bilgilere ulaşılır. 4.Y Genel Ağ'dan indirilen dosyalar her zaman güvenli olmayabilir. 5.D 6.Y Bilim insanları toplumun yararını ön planda tutan insanlardır. 7.D 8.D
- B. 1.resmî 2.kimlik hırsızlığı 3.virüs 4.https 5.teknoloji 6.deney ve gözlem 7.meraklı 8.Kaynakça
- C. çalışan, sorgulayıcı, gözlemci, araştırmacı, meraklı

D. 1.A 2.D 3.A 4.B

5 ÜRETİMDEN TÜKETİME

- A. 1.D 2.Y Bir ürünün tüketicilere ulaştırılmasının sağlandığı aşama dağıtımdır. 3.D 4.D 5.D 6.D 7.Y Tüketici haklarından faydalanabilmek için satış fişi veya faturayı saklamak gereklidir. 8.D 9.Y Toplumsal ihtiyaçlar zaman içerisinde değişiklik gösterir.
- B. 1.Tarım 2.ormancılık 3.madencilik 4.hayvancılık 5.sanayi 6.turizm
- C. 1.C 2.B 3.D 4.D 5.B 6.C

6 TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

- A. 1.D 2.Y Güvenliğimizi sağlayan emniyet güçleri İçişleri Bakanlığına bağlıdır. 3.D 4.D 5.Y Kaymakamlar kaymakamlıkları yöneten görevlilerdir. 6.D 7.Y Belediye başkanları parklar yaparak yeşil alanları artırmaya çalışırlar. 8.D 9.Y 18 yaşına geldiğimizde genel ve yerel seçimlerde oy kullanabileceğiz. 10.Y Ay yıldızlı bayrağımız Osmanlı Devleti döneminden itibaren kullanılmaktadır.
- B. 1.sağlık 2.millî eğitim 3.vali 4.kaymakamlık 5.muhtar 6.katılım 7.düşünce 8.Türk bayrağı 9.TBMM
- C. (3) Polis merkezi (4) adliye (5) PTT (6) müze (1) okul (2) aile sağlığı merkezi
- D. 1.C 2.B 3.A 4.A 5.B 6.D

7 KÜRESEL ETKİLEŞİM

- A. 1.Y Kullandığımız ürünlerin bir kısmı ülkemizde üretilirken bir kısmı da yurt dışından satın alınmaktadır. 2.D 3.Y Doğal varlıklar insanlığın ortak mirası arasında yer alır. 4.Y Günümüzde ülkeler arası ticarete kullanılan en hızlı ulaşım aracı uçaktır. 5.D 6.D
- B. 1.ithalat 2.turizm 3.UNESCO 4.ortak miras 5.ihracat
- C. 1.C 2.B 3.B 4.C 5.D 6.B

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Can, Ç. (2016). *İlginç Hayatlarıyla Bilim İnsanları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Maner, Ç. (2008). *Hititler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Maner, Ç. (2008). *Mezopotamya*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- T.C. Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığı. (2016). *Çocuk Haklarına Yolculuk*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları.
- Chancellor, D. (2012). *Haritalar ve Haritacılık*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı. (2001). *Düşünce ve Davranışlarıyla Atatürk*, Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Wat, F. (2000). *Deprem ve Yanardağlar*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Üstel, F. vd. (2004). *Gençler İçin Çağdaş Coğrafya*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Sert, G. (2015). *Keşfedin Anadolu Uygarlıkları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Doğanay, H., Sever, R. (2016). *Genel ve Fiziki Coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aydeniz, H. (2012). *Bilinçli Medya Kullanımı*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Aydeniz, H. (2012). *Medyayı Kavramak*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Atalay, İ., Mortan K. (2011). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Green, J. (2015). *İklim ve Hava Durumu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eminoğlu, K. (2016). *Gündelik Hayatımızın Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Oakes, L. (2011). *Keşfedin Mezopotamya*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- T.C. Eskişehir Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (2006). *Nasrettin Hoca*. Eskişehir.
- Atçakarlar, N. (2012). *Masallarla Değerler Eğitimi Bir Varmış Bir Yokmuş Masal Parkı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Busbecq, O. G. D. (2004). *Türkiye'yi Böyle Gördüm*. İstanbul: Elips Kitap.
- Göral, Ö. S. (2012). *Kişî Hakları*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Mason, P. (2013). *Afetler Seller*. Ankara: Salman Basın Yayıncılık.
- Demir, S. B., Akengin H. (2014). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Reid, S., Fara P. (2010). *Arkhimedes'ten Einstein'a Bilim Adamları*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Reid, S., Fara P. (2014). *Leonardo'dan Edison'a Mucitler*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Mayes, S., Tahta S. (2005). *Dünya ve Uzay*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara.
- Türk Kültürüne Hizmet Vakfı. (2014). *Türk Dünyası Kültür Atlası, Türkiye Cumhuriyeti (Cilt 1-2)*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DERGİLER

- Karagülle, A. E., Çaycı, B. (2014). Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma. *Türk Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi* TOJDAC. Cilt 4. Sayı 1.
- Uçak, N. Ö. Birinci, H. G. (2008). Bilimsel Etik ve İntihal. *Türk Kütüphaneciliği*. Sayı 22.

GAZETELER	Haber Türk gazetesi, 12 Eylül 2015, 17 Eylül 2015. Hürriyet gazetesi, 6 Mart 2017.
GENEL AĞ SİTELERİ	http://cayaski.com/serdar-tuncerden-cay-siiri/ 20.05.2017 http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80196/hali-ve-halicilik.html 20.05.2017 http://m.milatgazetesi.com/komsu-kapisi-makale-69267 20.05.2017 http://sihirlitur.com/belgesel/halilar/index.html 20.05.2017 http://skylife.com/tr/2017-02/ilmek-ilmek-istanbul 20.05.2017 http://testsite.kultur.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html 20.05.2017 http://whc.unesco.org/en/list 20.05.2017 http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/kral-midasin-son-aksam-yemegi 20.05.2017 http://www.asarcik.gov.tr/kaymakamin-gorevleri 20.05.2017 http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38262319 http://www.bilgimikoruyorum.org.tr/?b425_cocuklar-icin-guvenli-internet 20.05.2017 http://www.bursacumalikizik.com/ 20.05.2017 http://www.bursakulturturizm.gov.tr/Eklenti/10472,cumalikizik-19092013.pdf?1 20.05.2017 https://www.eba.gov.tr/ses/dinle/7544e2581ff42808c40f5b2fc094949897691f352a011 04.02.2021 http://www.gazetevatan.com/doktordan-uyari-e-hasta-olmayin-999649-saglik/ 20.05.2017 http://www.haberler.com/internettelefon-siparis-etti-kutudan-oyuncak-8439377-haberi/ 20.05.2017 http://www.haberler.com/kas-meis-komsu-kapisi-oldu-2256238-haberi/ 20.05.2017 http://www.haberler.com/toroslar-dan-cikip-dunyayi-gezen-cilgin-kadin-4913552-haberi/ 20.05.2017 http://www.haberturk.com/saglik/haber/1225139-genc-mucidin-icadi-engelliler-icin-yeni-bir-umut-oldu 20.05.2017 http://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/51286114-turk-meyveleri-dunya-sofralarini-susleyecek 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/cocuk-isci-alarmi-40418327 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/demir-ipek-yolu-projesi-kazaniyor-40438635 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/amp/kartalkayada-kar-ve-buzlanma-ulasimi-aksatti-37041898 15.08.2018 http://www.hurriyet.com.tr/komsularin-mutfak-alisverisi-edirnedenden-198092 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/ogrencilerden-yumurtanin-raf-omrunu-uzatan-proje-40084221 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/ptt-dronelarla-kargo-teslimati-yapacak-40231702 20.05.2017 http://www.hurriyet.com.tr/yaylata-televizyon-sokmadilar-15483737 20.05.2017 http://www.icisleriafad.gov.tr/dogal-afet-nedir-ve-afetlerin-zellikleri 20.05.2017 http://www.iha.com.tr/haber-edirnedeki-tarihi-cesmeler-vandalizm-tehdidi-altinda-624431/ 20.05.2017 http://www.ismetinonu.org.tr/index.php/tarihten/2517-cumhuriyetin-ilk-havacilik-calismalari-nuri-demirag 20.05.2017 http://www.izu.edu.tr/tr-TR/mehmet-%C3%A2kif-ersoy-kimdir/1232/Page.aspx 20.05.2017 http://www.kayseri.pol.tr/Sayfalar/Sanal-Dunyada-Kalmanin-Altin-Kurallari.aspx 20.05.2017 http://www.kirikkale.gov.tr/dugun-adetleri 20.05.2017 http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf 20.05.2017 http://www.milliyet.com.tr/cok-taniniyorsun-farkinda-misin--gundem-2216479/ 20.05.2017 http://www.milliyet.com.tr/koylulere-1-milyon-tl-kazandirdi-gundem-1474068 20.05.2017 http://www.milliyet.com.tr/lokum-cikolatanin-tahtini-sarsmaya-ekonomi-2306432/ 20.05.2017 http://www.milliyet.com.tr/turk-tasarim-ekibine-uc-madalya-teknoloji-2426707/ 20.05.2017

<http://www.siyavuspasamuhtarligi.com/?Bid=1030663> 20.05.2017
<http://www.skylife.com/tr/2010-11/rota-abant-tan-iznik-e> 20.05.2017
<http://www.skylife.com/tr/2016-03/haliya-dokunan-medeniyet-2> 20.05.2017
<http://www.trthaber.com/haber/yasam/doguda-kar-cilesi-batida-deniz-keyfi-283999.html>
20.05.2017
<http://www.trthaber.com/haber/yasam/internet-kullaniminda-13-altin-kural-25175.html>
20.05.2017
<http://www.tuik.gov.tr> 20.05.2017
<http://www.tukcev.org.tr/cevre-sorunlari> 20.05.2017
http://www.tukcev.org.tr/images/uploads/tukcev_tuketici_haklari_rehberi_2016.pdf 20.05.2017
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocukhaklari.pdf> 20.05.2017
<http://www.yenisafak.com/ekonomi/cay-tuketiminde-turkiye-zirvede-2633415> 20.05.2017
<http://www.yenisafak.com/kultur-sanat/cengelli-igne-kiremit-ve-midasin-vatani-90482> 20.05.2017
<http://www.yenisafak.com/ramazan/anadoluda-iliginc-bayram-gelenekleri-2488142> 20.05.2017
<https://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/cocuklarin-gozunden/cocuklarin-dusunceleri>,
20.05.2017
<https://www.antoloji.com/bayrak-6-siiri/> 20.05.2017
<https://www.sondakika.com/haber/haber-olmeden-once-gorulmesi-gereken-yer-gobeklitepe-8711396/> 20.05.2017
https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf 20.05.2017
<http://www.turktarim.gov.tr/Haber/345/burcak-tarlasi> 04.02.2021
<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=267> 20.05.2017
<http://thumb.gazetearsivi.milliyet.com.tr//ML/1999/08/28/ML19990828001100603.gif>
20.05.2017
<http://thumb.gazetearsivi.milliyet.com.tr//ML/1999/08/20/ML19990820001101406.gif>
20.05.2017
<http://thumb.gazetearsivi.milliyet.com.tr//ML/1999/08/26/ML19990826001100903.gif> 20.05.2017
<http://thumb.gazetearsivi.milliyet.com.tr//ML/1999/08/28/ML19990828001100603.gif>
20.05.2017
<https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1575774>
<https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2018/08/25/gobeklitepeye-1-milyon-ziyaretci> 08.10.2018
<https://www.cnnturk.com/turkiye/izmirde-4-9-buyuklugunde-korkutan-deprem>
<https://www.ntv.com.tr/turkiye/artvin-ardahan-karayolunda-heyelan,mOtmnG3tz0qNYgQsXIRKww>
<https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-haberi-giresun-ve-rizede-sel-4-kisi-kayboldu-6553062>
<https://www.aa.com.tr/tr/cevre/diyarbakirda-kuraklik-ve-erozyona-karsi-agaclandirma-seferberligi-baslatildi/2409518>
<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/marmaristeki-orman-yanginina-mudahale-devam-ediyor/2690853>
<https://www.cnnturk.com/turkiye/rizede-heyelan-31-koy-yolu-kapandi>
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/adanadaki-orman-yangininda-6-koy-bosaltildi/1950923>
<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/rizedeki-sel-ve-heyelanlarda-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-6ya-yukseldi/2305307>
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/hakkari-sirnak-kara-yolu-cig-dusmesi-sonucu-kapandi/1353737>
<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/hatay-merkezli-depremde-bazi-yol-ve-kopruler-zarar-gordu/2826501#:~:text=Antakya%20merkezde%20Asi%20Nehri'nin,taraf%C4%B1ndan%20%C5%9Ferit%20%C3%A7ekilerek%20ula%C5%9F%C4%B1ma%20kapat%C4%B1ld%C4%B1>
<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kahramanmaras-merkezli-deprem-nedeniyle-guneydoguda-5-ilde-okullar-tatil-edildi/2807645#:~:text=Merkez%20%C3%BCss%C3%BC%20Kahramanmara%C5%9F%C4%B1n%20Pazarc%C4%B1k,%C5%9E%C4%B1rnak'ta%20okullar%20tatil%20edildi>
https://www.ntv.com.tr/turkiye/ardahan-savsat-kara-yolu-cig-nedeniyle-ulasima-kapandi,x_o5PcXKdEu5Xc7-kmCDSw
https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/6_subat.pdf

- Tasarımcı firma tarafından hazırlananlar: S. 15, Görsel 1.7, S. 18, Görsel 1.13, S. 22, Görsel 1.20, S. 37, Görsel 2.3 ve Görsel 2.4, S. 77, Görsel 3.3, S. 96, Görsel 4.1, S. 97, Görsel 4.2, S. 97, Görsel 4.5, S. 100, Görsel 4.7, S. 102, Görsel 4.10, S. 105, Görsel 4.12, S. 105, Görsel 4.13, S. 113, Görsel 4.31, S. 115, 4.32, S. 122, Görsel 5.7.
- S.16, Görsel 1.11 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/afife-jale-nin-ruhunu-tasiyan-kadin-ummiye-kocak-26139959> 26.06.2019
- S. 20, Görsel 1.17, Görsel 1.18, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, “Çocuklar Hepimizin Onları Koruyalım” broşürü
- S. 25, Görsel 1.26, Görsel 1.27, T.C. Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığı. (2016). Çocuk Haklarına Yolculuk. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları.
- S. 26, Görsel 1.33, <http://cocukmeclisi.ibb.gov.tr/mobil-belnet/> 20.05.2017
- S. 28, Görsel 1.35, S.29, Görsel 1.36, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38262319> 26.06.2019
- S. 30, Görsel 1.37, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/cocuk-iscilari-40418327> 26.06.2019
- S. 37, Görsel 2.5, Davis, A. H. (2013). *Tarih Atlası Dünyanın En Kapsamlı Tarih Kitabı*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- S. 40, Görsel 2.11, Davis, A. H. (2013). *Tarih Atlası Dünyanın En Kapsamlı Tarih Kitabı*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- S. 42, Görsel 2.16, <http://elmalimuzesi.gov.tr/EN-171109/the-phrygians.html> c
- S. 46, Görsel 2.24, <http://www.iha.com.tr/haber-edirnedeki-tarihi-cesmeler-vandalizm-tehdidaltinda-624431/> 26.06.2019
- S. 48, Görsel 2.25, Bu kitabı hazırlayan komisyon tarafından çekilmiştir.
- S. 50, Görsel 2.32, https://www.haber61.net/images/upload/20160913_2_19083827_14162560_Web.jpg 20.05.2017
- S. 51, Görsel 2.35, <http://ismek.ibb.gov.tr/blog/icerik.aspx?p=725> 26.06.2019
- S. 53, Görsel 2.37, <http://www.millikultur.com/index.php/halk-oyunlari/383-bar-halk-oyunu> 26.06.2019
- S. 53, Görsel 2.38, <http://www.tgdturkey.com/statics/images/trabzon/anamenu/11.jpg> 20.05.2017
- S. 57, Görsel 2.45, Nurhan Atasoy, Otağ-ı Hümayun: Osmanlı Çadırları, Aygaz, İstanbul 2002.
- S. 57, Görsel 2.46, T.C. Eskişehir Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Broşürü, Eskişehir 2006.
- S. 59, Görsel 2.50, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Fotoğraf Arşivi.
- S. 66, Görsel 3.1, Harita Genel Müdürlüğü. S. 66, 3.2, Milli Eğitim Bakanlığı Kitap Arşivi.
- S. 67, Görsel 3.5, <http://www.eba.gov.tr/gorsel?icerik-id=2419c702df24e5a96416db2208af8e12a1703f3866009> 16.08.2018
- S. 67, Görsel 3.4 <http://www.eba.gov.tr/gorsel?icerik-id=381331903b181d2664084a7a6767053aa510cb6e2a001> 16.08.2018
- S. 68, Görsel 3.6, Milli Eğitim Bakanlığı Kitap Arşivi.
- S. 71, Görsel 3.8, Meteoroloji Genel Müdürlüğü.
- S. 83, Görsel 3.45, AFAD, 2018 “Türkiye Deprem Tehlike Haritası”. 02.07.2019
- S. 88, Görsel 3.54, https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/Contents/2023/02/11/thumbs_b_c_4f-417b36182145f4ef52f575493f1efc.jpg
- S. 88 Görsel 3.55, https://www.aa.com.tr/uploads/userFiles/54a427bf-71c5-4e63-a83d-6196709e-92a3/009_2023%2F10_2023%2F22_Mart%2F17%2F20230310_2_57733594_86688471.jpg,
- S. 88 Görsel 3.56, https://www.aa.com.tr/uploads/userFiles/a54ea27f-6036-4f79-88c6-6bc9ba-19a35d/08_Nisan%2F10%20mart%2F14%2FAA-30473623.jpg,
- S. 89, Görsel 3.57, https://www.aa.com.tr/uploads/userFiles/54a427bf-71c5-4e63-a83d-6196709e-92a3/009_2023%2F09_2023%2F30_Nisan%2F004%2F20230401_2_58051619_87472466.jpg,
- S. 89, Görsel 3.58, https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/Contents/2023/02/08/thumbs_b_c_aa-1194a99722bb5531e8c99be37eeac6.jpg?v=160341
- S. 101, Görsel 4.8, <http://www.telegraph.co.uk/technology/2016/02/05/the-most-famous-photoshopped-images-of-all-time/this-dramatic-photo-emerged-in-2001-and-there-were-claims-that-i/> 20.05.2017
- S. 101, Görsel 4.9, <http://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/internette-her-gordugunuze-inanmayin/14> 20.05.2017
- S. 105, Görsel 4.12, <http://www.dersturkce.com/anasayfa/yazigoster/Bilgisayar-Internet-ve-Teknoloji-Ile-Ilgili-Karikaturler> 20.05.2017
- S. 105, Görsel 4.13, <http://www.dersturkce.com/anasayfa/yazigoster/Bilgisayar-Internet-ve->

Teknoloji-Ile-Ilgili-Karikaturler 20.05.2017

S. 109, Görsel 4.20, http://akcaabatsml.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-adi-akcaabat-ibni-sina-mesleki-ve-teknik-anadolu-lisesi-olarak-degismistir_3336356.html 26.06.2019

S. 109, Görsel 4.21, <https://www.kitapyurdu.com/kitap/elkanun-fittibb-6-kitap-ciltlikutulu/429377.html> 26.06.2019

S. 110, Görsel 4.23, https://farm8.staticflickr.com/7868/31613016257_44619859d8_o.jpg 26.06.2019

S. 110, Görsel 2.24, <http://i.hurimg.com/i/hurriyet/75/203x209/593311d518c7731ca4d52d18> 26.06.2019

S. 110, Görsel 4.25, <http://cdn1.ntv.com.tr/gorsel/saglik/turk-bilim-kadininin-gurur-veren-basarisi/2015-07-03-14-03-28,3lpVUFOEw0yKUoTTNCb10w.jpg?width=960&mode=crop&scale=both&v=20150821101100642> 20.05.2017

S. 112, Bu kitabı hazırlayan komisyon tarafından çekilmiştir.

S. 125, Görsel 5.9, 5.10, 5.11, 5.12, <http://www.publicdomainreview.org/collections/france-in-the-year-2000-1899-1910/> 20.05.2017

S. 130, Görsel 5.25, <http://www.hurriyet.com.tr/boluda-trafik-kazasi-37015055> 20.05.2017

S. 131, Görsel 5.27, <http://www.nevavilla.com/tr/index.asp> 20.05.2017

S. 131, <http://www.hurriyet.com.tr/amp/kartalkayada-kar-ve-buzlanma-ulasimi-aksatti-37041898> 15.08.2018

S. 131, Görsel 5.28, <http://www.penguntepe.com/kartalkaya/> 20.05.2017

S. 137-138, Görsel 5.48, Görsel 5.49, Görsel 5.50, Görsel 5.51, <http://www.nuridemirag.com/fotograf.html> 20.05.2017

S. 141, Görsel 5.54, <http://www.haberturk.com/saglik/haber/1225139-genc-mucidin-icadi-engelliler-icin-yeni-bir-umut-oldu> 20.05.2017

S. 141, Görsel 5.55, Görsel 5.56, <http://www.milliyet.com.tr/turk-tasarim-ekibine-uc-madalya-teknoloji-2426707/> 20.05.2017

S. 153, Görsel 6.4, <http://cdn.bursahakimiyet.com.tr/th/haber/20170404/203x112/180923-yolcu-otobuslerinde-sivil-trafikciler-is-basinda-58e383a262065.jpg> 20.05.2017

S. 153, Görsel 6.5, <https://www.memurlar.net/common/news/images/653123/headline.jpg> 27.02.2021

S. 153, Görsel 6.6, http://www.toki.gov.tr/AppResources/Uploads/PhotoSubCategoryImage/Gallery/20_PhotoSubCategory/6df66632-997c-434b-9eeb-12b925c45ce5.jpg 20.05.2017

S. 160, Görsel 6.14, http://calisanbelediye.com/dosyalar/images/pursaklar_bld_park_.JPG 20.05.2017

S. 160, Görsel 6.17, <http://www.iskur.us/wp-content/themes/webportalv2/lib/timthumb.php?src=http://www.iskur.us/wp-content/uploads/2016/10/evde-hediyelik-e%C5%9Fya-yap%C4%B1m%C4%B1-evden-para-kazanma-evde-ek-i%C5%9F.jpg&w=646&h=323> 20.05.2017

S. 165, Görsel 6.27, http://www.sabah.com.tr/galeri/kultursanat/mehmet_akif_ersoy_kimdir/4 20.05.2017

S. 175, Görsel 7.3, Şentürk Çiftçi tarafından çekilmiştir.

S. 184, Görsel 7.18 <http://web.harran.edu.tr/tarih/tr/foto-galeri/goster/105/gobekli-tepe/10> 20.05.2017

S. 184, Görsel 7.23 <http://www.dr.com.tr/Kitap/Oguz-Kagan-Destani/Kolektif/Arastirma-Tarih/Tarih/Turk-Tarihi/urunno=0000000391275?gclid=CjwKEAjwXurIBRDnt7P7rODiq0USJADwjt5DJ4iuoU> 20.05.2017

S. 184, Görsel 7.24 www.kitapsahaf.net/kitap/sefiller-p576736.html?gclid=CjwKEAjwXurIBRDnt7P7rODiq0USJADwjt5DUV7LQM2ijnmBrj4y1WO3lJyASSTcwTmBA-JdpbJdRoCfEbw_wcB 20.05.2017

S. 184, Görsel 7.25 <http://www.dr.com.tr/Kitap/Ilyada/Homeros/Cocuk-ve-Gencilik/Okul-Cagi-6-10-Yas/Cocuk-Turk-Klasik/urunno=0000000064100> 20.05.2017

S. 184, Görsel 7.26, http://www.ekrembugaekinci.com/Resimler/Onsekizinci%20asirda%20Mehter_Levni_nin_minyaturu.jpg 20.05.2017

S. 184, Görsel 7.27 <http://www.alfa-img.com/show/leonardo-da-vinci-artwork-in-the-louvre.html> 20.05.2017

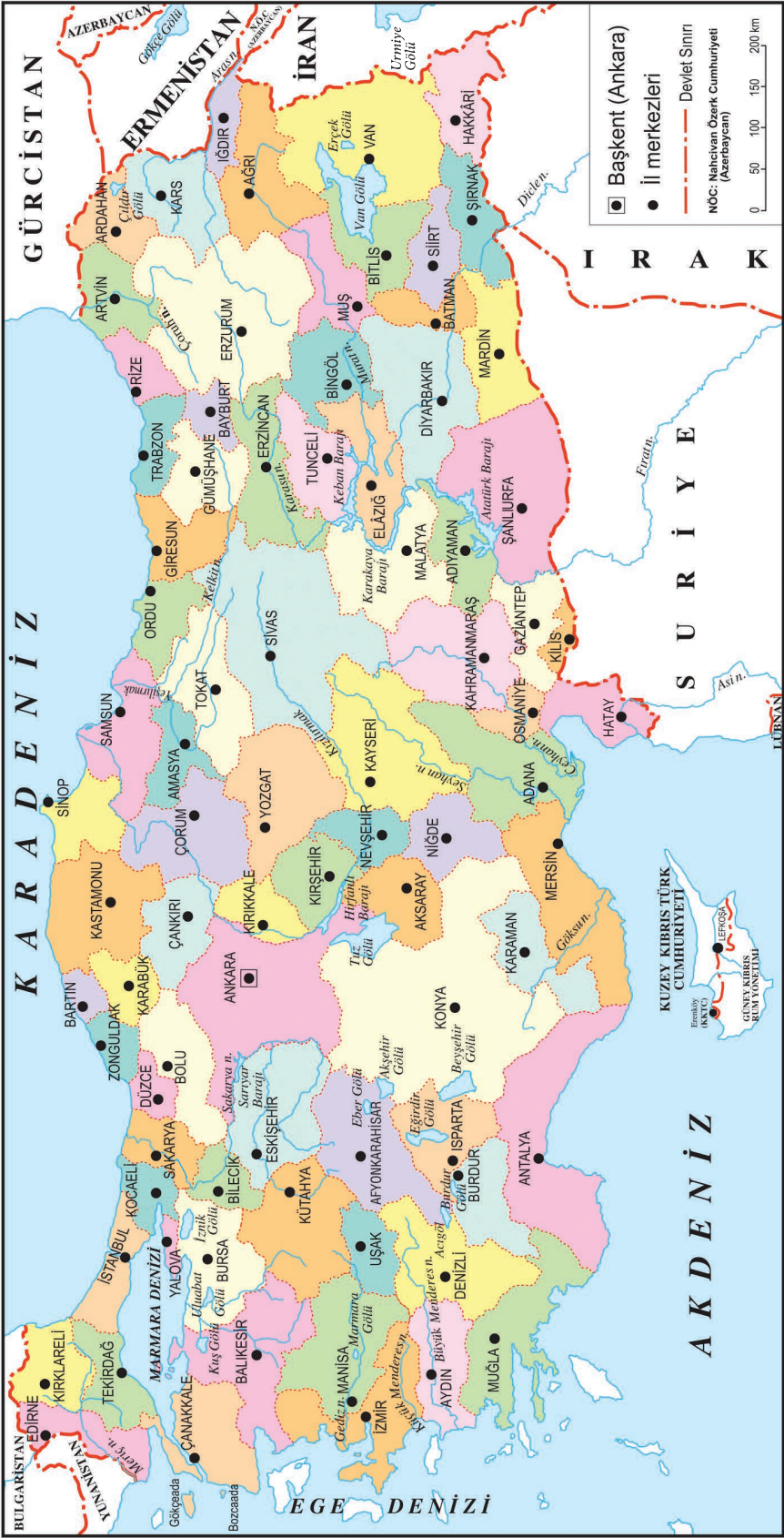
S. 184, Görsel 7.31 <http://www.cnnturk.com/yasam/hillier-golunun-sirri-meger-buymus?page=1> 20.05.2017

Aşağıda sayfa numarası ve kodu yazılı görseller www.shutterstock.com ve tr.123rf.com sitesinden telifi ödenerek alınmıştır.

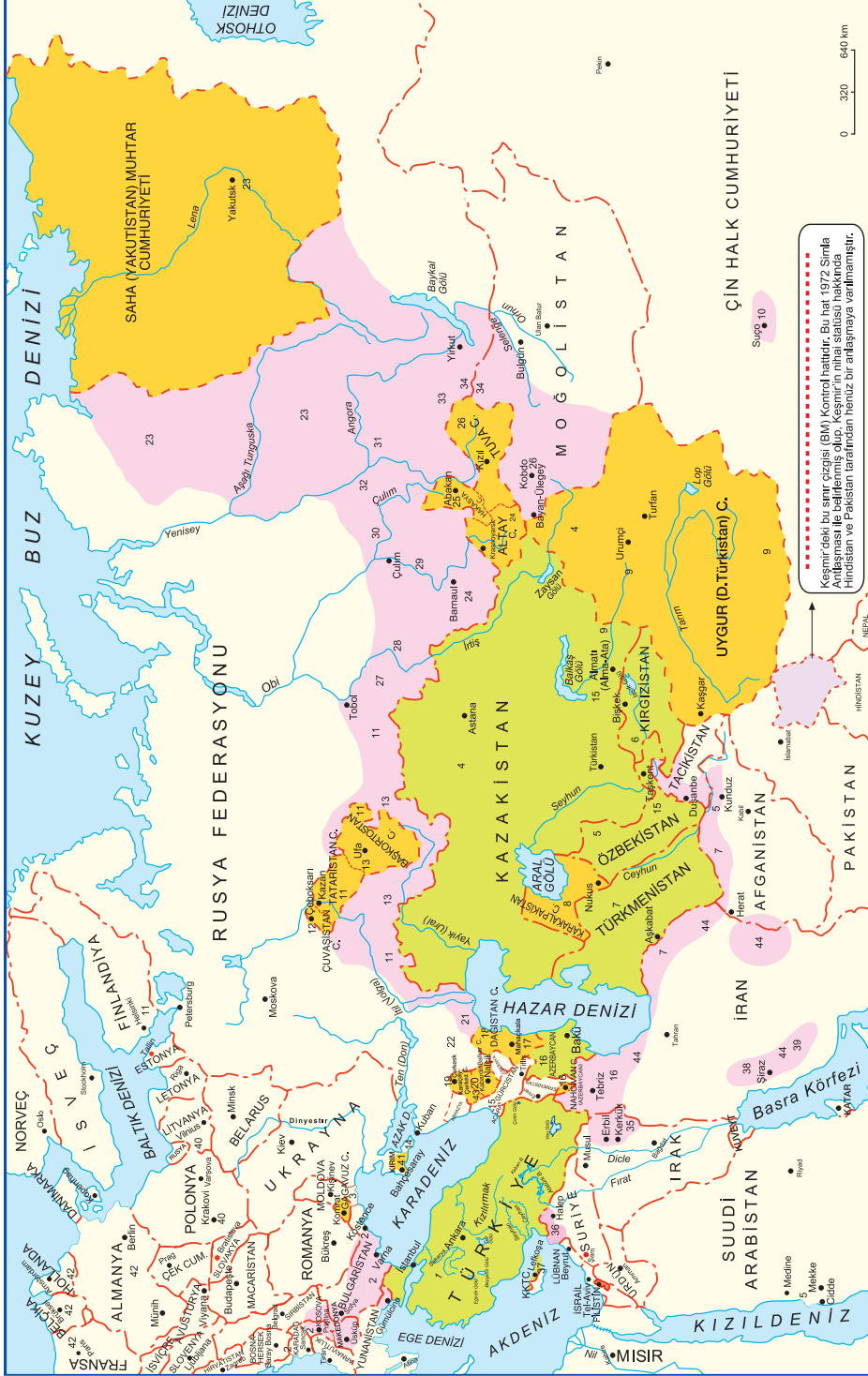
S. 8 - shutterstock_197137223, S. 8 - shutterstock_437878348, S. 8 - shutterstock_402135442, S. 9 - shutterstock_198834602, S. 9 - shutterstock_627870728, S. 9 - shutterstock_561153844, S. 9 - shutterstock_364027841, S. 10-11 Ünite kapağı görseli 1- shutterstock_197137223, S. 12 - Görsel

1.1, shutterstock_275152700, **S. 13** - Görsel 1.2, shutterstock_109880162, **S. 13** - Görsel 1.3, shutterstock_120165631, **S. 13** - Görsel 1.4, shutterstock_131267462, **S. 13** - Görsel 1.5, shutterstock_206509636, **S. 14** - 1.6, shutterstock_248135746 **S. 15** - 1.8, shutterstock_106782467, 164216054, 375016387, 479264401, **S. 16** - Görsel 1.9, shutterstock_120219454, **S. 18** - Görsel 1.12, shutterstock_244197973, **S. 19** - Görsel 1.14, shutterstock_278188052, Görsel 1.15, shutterstock_82929577, **S. 19** - Görsel 1.16, shutterstock_262711838, **S. 21** - Görsel 1.19, shutterstock_43129993, **S. 23** - Görsel 1.21, shutterstock_262017101, 563037634, **S. 23** - Görsel 1.22, shutterstock_573091996, **S. 23** - Görsel 1.23, shutterstock_415126918, **S. 23** - Görsel 1.24, shutterstock_391063489, **S. 24** - Görsel 1.25, shutterstock_188674778, 1291831012, **S. 25** - Görsel 1.28, shutterstock_240891415, Görsel 1.29, shutterstock_378963132, Görsel 1.30, shutterstock_1159273615, **S. 26** - Görsel 1.31, shutterstock_273159779, **S. 26** - Görsel 1.32, shutterstock_413292976, **S. 27** - Görsel 1.34, shutterstock_630281117, **S. 34-35** Ünite kapağı görseli 2 - shutterstock_437878348, **S. 36** - Görsel 2.1, shutterstock_57377896, **S. 36** - Görsel 2.2, shutterstock_18206401, **S. 37** - Görsel 2.2, shutterstock_423912067, **S. 37** - Görsel 2.3, shutterstock_1890577954, **S. 38** - Görsel 2.6, shutterstock_530678443, **S. 38** - Görsel 2.7, shutterstock_489495664, **S. 39** - Görsel 2.8, shutterstock_312460313, Görsel 2.9, shutterstock_1113338636 **S. 40** - Görsel 2.10, shutterstock_190381934, **S. 40** - Görsel 2.12, shutterstock_64537684, **S. 37** - shutterstock_1890577954, **S. 41** - Görsel 2.13, shutterstock_562610038, **S. 42** - Görsel 2.14, shutterstock_575769685, **S. 43** - Görsel 2.17, shutterstock_453964858, **S. 44** - Görsel 2.18, shutterstock_347417651, **S. 44** - Görsel 2.19, shutterstock_349063442, **S. 44** - Görsel 2.20, shutterstock_342503222, **S. 45** - Görsel 2.21, shutterstock_433218844, **S. 46** - Görsel 2.22, shutterstock_344110472, **S. 47** - Görsel 2.24, shutterstock_508210045, **S. 47** - Görsel 2.25, shutterstock_489114109, **S. 48** - Görsel 2.26, shutterstock_535070509, **S. 48** - Görsel 2.28, shutterstock_247741576, **S. 48** - Görsel 2.29, shutterstock_108631247, **S. 50** - 2.30, shutterstock_221404051, **S. 51** - Görsel 2.33, shutterstock_261891578, **S. 51** - Görsel 2.32, shutterstock_400889719, **S. 52** - Görsel 2.35, shutterstock_510047482, **S. 53** - Görsel 2.38, shutterstock_366869762, **S. 54** - Görsel 2.39, shutterstock_596754977, **S. 55** - Görsel 2.40, shutterstock_453542005, **S. 55** - Görsel 2.41, shutterstock_135219794, **S. 55** - Görsel 2.42, shutterstock_273028058, **S. 58** - Görsel 2.46, shutterstock_49886977, **S. 56** - Görsel 2.43, shutterstock_1296095191, **S. 58** - Görsel 2.47, shutterstock_212537614, **S. 59** - Görsel 2.48, shutterstock_126403565, **S. 59** - Görsel 2.50, 123rf_1179109 2, **S. 64** - 65 Ünite kapağı görseli 3 - shutterstock_402135442, **S. 66** - shutterstock_65899018, **S. 70** - Görsel 3.7, shutterstock_50393428, **S. 72** - Görsel 3.10, shutterstock_562272679, **S. 72** - Görsel 3.11, shutterstock_758470696, **S. 72** - Görsel 3.12, shutterstock_401005297, **S. 72** - Görsel 3.13, shutterstock_41869378, **S. 73** - Görsel 3.14, shutterstock_284207168, **S. 73** - Görsel 3.15, shutterstock_369561473, **S. 73** - Görsel 3.16, shutterstock_126246674, **S. 73** - Görsel 3.17, shutterstock_410904637, **S. 74** - Görsel 3.16, shutterstock_531202321, **S. 74** - Görsel 3.19, shutterstock_586388069, **S. 74** - Görsel 3.20, shutterstock_543414508, **S. 74** - Görsel 3.21, shutterstock_264038798, **S. 76** - Görsel 3.23, shutterstock_601863227, **S. 76** - Görsel 3.22, shutterstock_324511421, **S. 76** - Görsel 3.24, shutterstock_507734752, **S. 76** - Görsel 3.25, shutterstock_154177532, **S. 77** - Görsel 3.26, shutterstock_129997025, **S. 77** - Görsel 3.27, shutterstock_157389047, **S. 77** - Görsel 3.28, shutterstock_134369753, **S. 77** - Görsel 3.29, shutterstock_1321805054, **S. 78** - Görsel 3.30, shutterstock_2138772, **S. 78** - Görsel 3.31, shutterstock_258648416, **S. 80** - Görsel 3.33, shutterstock_464983166, **S. 80** - Görsel 3.36, shutterstock_232087471, **S. 80** - Görsel 3.34, shutterstock_450306805, **S. 80** - Görsel 3.37, shutterstock_130039874, **S. 80** - Görsel 3.34, shutterstock_481059994, **S. 80** - Görsel 3.37, shutterstock_377642032, **S. 81** - Görsel 3.38, shutterstock_448060048, **S. 82** - Görsel 3.39, shutterstock_710547961, **S. 82** - Görsel 3.40, shutterstock_113636017, **S. 82** - Görsel 3.41, shutterstock_491923291, **S. 83** - Görsel 3.43, shutterstock_106298051, **S. 83** - Görsel 3.42, shutterstock_139550174, **S. 84** - Görsel 3.44, shutterstock_296059040, **S. 84** - Görsel 3.46, shutterstock_150001988, **S. 84** - Görsel 3.47, shutterstock_280154399, **S. 84** - Görsel 3.48, shutterstock_1390681571, **S. 85** - Görsel 3.49, shutterstock_554001493, **S. 85** - Görsel 3.50, shuttersto-

ck_67367548, **S. 85** - Görsel 3.51, shutterstock_123425935, **S. 86** - Görsel 3.52, shutterstock_212997622, **S. 87** - Görsel 3.53, shutterstock_123RF_199831925, **S. 94-95** - Ünite kapağı görseli 4 shutterstock_198834602, **S. 98** - Görsel 4.3, shutterstock_46066867, **S. 98** - Görsel 4.4, shutterstock_211143153, **S. 100** - Görsel 4.6, shutterstock_499005577, **S. 104** - Görsel 4.11, shutterstock_386988343, **S. 108** - Görsel 4.18, shutterstock_621830837, **S. 109** - Görsel 4.19, shutterstock_88123762, **S. 110** - Görsel 4.22, shutterstock_244393174, **S. 111** - Görsel 4.26, shutterstock_94678012, **S. 112** - Görsel 4.27, shutterstock_108584921, **S. 113** - Görsel 4.29, shutterstock_257479897, **S. 118-119** Ünite kapağı görseli 5 - shutterstock_627870728, **S. 120** - Görsel 5.1, shutterstock_532194712, **S. 120** - Görsel 5.2, shutterstock_294977321, **S. 121** - Görsel 5.3, shutterstock_537690433, **S. 121** - Görsel 5.5, shutterstock_311516993, **S. 121** - Görsel 5.4, shutterstock_189339881, **S. 121** - Görsel 5.6, shutterstock_292351982, **S. 123** - Görsel 5.7, shutterstock_123rf_13878983, shutterstock_147901311, **S. 126** - Görsel 5.13, shutterstock_598314095, **S. 126** - Görsel 5.14, shutterstock_483866071, **S. 127** - Görsel 5.15, shutterstock_1062459128, **S. 127** - Görsel 5.16, shutterstock_616898477, **S. 127** - Görsel 5.17, shutterstock_721453564, **S. 127** - Görsel 5.18, shutterstock_456224098, **S. 128** - Görsel 5.19, shutterstock_132921929, **S. 128** - Görsel 5.20, shutterstock_143721694, **S. 128** - Görsel 5.21, shutterstock_616815974, **S. 129** - Görsel 5.22, shutterstock_773573260, **S. 129** - Görsel 5.23, shutterstock_204101500, **S. 130** - Görsel 5.24, shutterstock_424396501, **S. 132** - 5.30, shutterstock_508404928, **S. 133** - Görsel 5.31, shutterstock_217260301, **S. 133** - Görsel 5.32, shutterstock_565881061, **S. 133** - Görsel 5.33, shutterstock_274824740, **S. 133** - Görsel 5.34, shutterstock_590316551, **S. 133** - Görsel 5.35, shutterstock_526475440, **S. 134** - Görsel 5.37, shutterstock_496080766, **S. 134** - Görsel 5.38, shutterstock_142141921, **S. 134** - Görsel 5.39, shutterstock_526078240, **S. 134** - Görsel 5.40, shutterstock_495718510, **S. 135** - Görsel 5.42, shutterstock_65088292, **S. 135** - Görsel 5.43, shutterstock_506421922, **S. 133** - Görsel 5.44 shutterstock_510769693, **S. 136** - Görsel 5.46, shutterstock_223562002 **S. 139** - Görsel 5.52, shutterstock_541100812, **S. 143** - Görsel 5.57, shutterstock_59625886, **S. 144** - Görsel 5.58, shutterstock_614651645, **S. 150-151** - Ünite kapağı görseli 6 shutterstock_561153844, **S. 152** - Görsel 6.1, shutterstock_1781532608, **S. 152** - Görsel 6.2, shutterstock_186513797, **S. 152** - Görsel 6.3, shutterstock_536217520, **S. 154** - Görsel 6.7, shutterstock_271779080, **S. 155** - Görsel 6.8, shutterstock_402826939, **S. 157** - Görsel 6.9, shutterstock_484687348, **S. 158** - Görsel 6.10, shutterstock_597028403, **S. 158** - Görsel 6.11, shutterstock_251321035, **S. 158** - Görsel 6.12. shutterstock_1457005295 **S. 159** - Görsel 6.14, shutterstock_275230727, **S. 160** - Görsel 6.16, shutterstock_444814984, **S. 160** - Görsel 6.17, shutterstock_556623079, **S. 160** - Görsel 6.19, shutterstock_360362846, **S. 161** - Görsel 6.20, shutterstock_110637026, **S. 161** - Görsel 6.21, shutterstock_289006490, **S. 162** - Görsel 6.22, shutterstock_119507401, **S. 163** - Görsel 6.24, shutterstock_347447432, **S. 164** - Görsel 6.25, shutterstock_157942358, **S. 165** - Görsel 6.26, shutterstock_120288217, **S. 165** - Görsel 6.28, shutterstock_398687413, **S. 170-171** Ünite kapağı görseli 7 - shutterstock_364027841, **S. 172** - Görsel 7.1, shutterstock_481978864, **S. 173** - Görsel 7.2, shutterstock_363626786, **S. 174** - Görsel 7.4, shutterstock_124436677, **S. 174** - Görsel 7.5, shutterstock_550637023, **S. 175** - Görsel 7.6, shutterstock_623353313, **S. 175** - Görsel 7.7, shutterstock_201781736, **S. 176** - Görsel 7.8, shutterstock_526625740, **S. 177** - Görsel 7.9, shutterstock_328499972, **S. 177** - Görsel 7.10, shutterstock_493924150, **S. 178** - Görsel 7.11, shutterstock_607728761, **S. 179** - Görsel 7.12, shutterstock_48188485, **S. 179** - Görsel 7.13, shutterstock_318409526, **S. 180** - Görsel 7.14, shutterstock_494209657, **S. 180** - Görsel 7.15, shutterstock_542322079, **S. 180** - Görsel 7.16, shutterstock_513538783, **S. 181** - Görsel 7.17, shutterstock_625747673, **S. 183** - Görsel 7.19, shutterstock_96114542, **S. 183** - Görsel 7.20, shutterstock_500576524, **S. 183** - Görsel 7.22, shutterstock_429294952, **S. 185** - Görsel 7.28, shutterstock_196407434, **S. 185** - Görsel 7.29, shutterstock_470579504, **S. 186** - Görsel 7.30, shutterstock_74380231.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

1. Türkiye Türkleri
2. Balkan Türkleri
3. Gagavuz Türkleri
4. Kazaklar
5. Özbekler
6. Kırgızlar
7. Türkmenler
8. Karakalpaklar
9. Uygurlar
10. Sanı Uygurlar ve Salarlar
11. Tatarlar
12. Çuvaşlar
13. Başkurtlar
14. Kırımçıklar
15. Ahıska Türkleri
16. Azerbaycan Türkleri
17. Dağıstan Türkleri
18. Kumuklar
19. Karacaylar
20. Balkarlar (Malkarlar)
21. Nogaylar
22. Stavropol Türkmenleri
23. Saha (Yakut) Türkleri
24. Altay Türkleri
25. Hakaslar
26. Tuva Türkleri
27. Tobol Tatarları
28. Barabalar
29. Şorlar
30. Çulım
31. Kumandı
32. Kandak
33. Karagas
34. Urahay
35. Irak Türkleri
36. Suriye Türkleri
37. Kıbrıs Türkleri
38. Kaşgaylar
39. Hamse Türkmenleri
40. Karım Türkleri
41. Kırım Türkleri
42. Avrupa'daki Türkler
43. Kabardin-Balkar Türkleri
44. İran Türkleri

ÖZERK CUMHURİYETLER

a) Başkörtöstan C.	Ufa	g) Saha (Yakutistan) Muhtar C.	Yakutsk
b) Çuvaşistan C.	Çeboksarı	ğ) Tuva C.	Kızıl
c) Dağıstan C.	Mahaçkala	h) Uygur (D. Türkistan) C.	Urumçi
ç) Gagavuz C.	Komrat	i) Tataristan C.	Kazan
d) Kabardin-Balkar C.	Nalçık	j) Altay C.	Krasnoyarsk
e) Karakalpakistan C.	Nukus	j) Hakasya C.	Abakan
f) Nahçıvan C.	Nahçıvan	k) Karaçay-Çerkes C.	Çerkesk

BAĞIMSIZ DEVLETLER

a) Azerbaycan C.	Bakü
b) Kazakistan C.	Astana
c) Kırgız C.	Bişkek
ç) Kuzey Kıbrıs Türk C.(KKTC)	Lefkoşa
d) Özbekistan C.	Taşkent
e) Türkiye Cumhuriyeti	Ankara
f) Türkmenistan C.	Aşkabad

İŞARETLER

- Devlet sınırı
- Özerk cumhuriyet ve vilayet sınırı
- Bağımsız Türk devletleri
- Özerk cumhuriyet, eyalet ve vilayetler
- Özerk olmayan Türk bölgeleri
- Kanal (Suveyş Kanalı)